วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์

ISSN 2673-0987

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)

Phetchaburi Rajabhat University

ปีที่ 23 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2564 Vol.23 No.1 January-June 2021

วัตถุประสงค์ 1. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ทางวิชาการและงานวิจัยด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ที่ปรึกษา อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

บรรณาธิการ ผศ.ดร.อัญชนา พานิช มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ ผศ.ประอรนุช โปร่งมณีกุล มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

กองบรรณาธิการ ศ.ดร.สิริวรรณ ศรีพหล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.นท.ดร.สุมิตร สุวรรณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.นรินทร์ สังข์รักษา มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.เอกรินทร์ พึ่งประชา มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.เบญจรัตน์ สีทองสุก มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผศ.ดร.พนิตนาฏ ชูฤกษ์ มหาวิทยาลัยรังสิต
ผศ.ดร.พจนีย์ มั่งคั่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
ผศ.ดร.ธญวรรณ ก่ำคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
อ.ดร.ขวัญใจ กิจชาลารัตน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
รศ.ดร.สริตา บัวเขียว มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รศ.ดร.พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัตย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

ฝ่ายจัดการ นางสาวฉอ้อน จุ้ยแจ้ง นางละออง เขื่อนขันธ์สถิต นายนฤนาท ไม้แก้ว

สำนักงาน กองบรรณาธิการวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
38 หมู่ 8 ตำบลนาวุ้ง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 76000
โทรศัพท์/โทรสาร 0-3270-8615, 089-542-3113 e-mail: jhssr.pbru@hotmail.com

เจ้าของงาน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

การส่งบทความ ส่งบทความผ่านระบบออนไลน์ได้ที่ http://hs.pbru.ac.th/journal/

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ (มกราคม – มิถุนายน และกรกฎาคม – ธันวาคม)

เงื่อนไขการตีพิมพ์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน ในลักษณะ Double-blind peer review

สถานที่พิมพ์ โรงพิมพ์อภิญญาการพิมพ์ 3 60 ซอย หัวหิน 47/1 ตำบลหัวหิน อำเภอหัวหิน ประจวบคีรีขันธ์ 77110 โทร. 032 511 643

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ฉบับนี้ เป็นวารสารที่ออกเป็นปีที่ 23 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2564) วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ ยังคงให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพมาตรฐานและยังคงเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่บทความทางวิชาการและงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย รวมถึงผู้สนใจทั่วไป นอกจากนี้ยังเป็นเวทีทางวิชาการให้นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้สนใจได้เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ งานวิจัยและผลงานสร้างสรรค์อื่นๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการสรรค์สร้างองค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สู่สังคม

บทความในวารสารฉบับนี้เป็นผลงานของอาจารย์ นักศึกษาทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีเนื้อหาทั้งในด้านศิลปวัฒนธรรม เช่น ในเรื่องการแสดงลิเก การสร้างเครื่องดนตรี “ซึง” ในด้านการใช้ภาษา การท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ การบริหารและการศึกษา โดยทุกบทความจะผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 2 ท่าน ซึ่งทางกองบรรณาธิการต้องขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจประเมินบทความอย่างละเอียดรอบครอบ เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณค่าอย่างแท้จริง และขอขอบคุณผู้เขียนบทความทุกท่านที่ส่งผลงานอันมีคุณค่ามาร่วมตีพิมพ์ในวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างองค์ความรู้และเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สืบต่อไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชนา พานิช

สารบัญ

การบริหารจัดการการแสดงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” 7
อัชฌายง ตรีสมุทร
พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ 18
คทาวุธ กลิ่นพิพัฒน์
อัชฌายง ตรีสมุทร
การสร้างซึงจากไม้เก่าสู่การพัฒนาคุณภาพเครื่องดนตรีล้านนา 28
กัลยาณี สายสุข
การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยชุมชนมีส่วนร่วมของจังหวัดเพชรบุรี 43
กฤษฎา สุริยวงค์
สุวันชัย หวนนากลาง
ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน
การออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยของผู้พูดภาษาลัวะ จังหวัดน่าน 58
ชมนาด อินทจามรรักษ์
อารมณ์ขันในรายการเทยเที่ยวไทย 72
ศศิวิมล สงวนพงษ์
สุนทรี โชติดิลก
การศึกษาวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 86
รพีพรรณ เทียมเดช
ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเมืองเพชรบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 (พ.ศ.2394 – 2468) 108
ฐิติมา สุวรรณชาติ
ไพลิน ทรัพย์อุดมผล
สภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21 124
ศราวุฒิ ด้วงเบ้า
กลยุทธ์การขับเคลื่อนครู เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 137
วริศรา นวมนิ่ม
นวรัตน์ ประทุมตา
กาญจนา บุญส่ง
แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี 150
พระปลัดปรัชญา จิตต์ผ่องใส
วิภวานี เผือกบัวขาว
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี 163
จิราภรณ์ เดชกัลยา
ภาวิน ชินะโชติ
ทองฟู ศิริวงศ์
ลักษมี ทุ่งหว้า

สารบัญ

รูปแบบการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านและประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี 182
รักเกียรติ หงษ์ทอง
พิมลพรรณ สิงห์ทอง
ธนพงษ์ อุดมทรัพย์
ทิฆัมพร ขิยะพัฒน์
กลยุทธ์การจัดการความเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการร้านอาหารเจเนอเรชั่นใหม่ 197
วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์
คณภัทร์ ศิริโยธิน
การพัฒนาระบบปฏิบัติการออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด 210
ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน1/ เอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ2

Content

The Management of Performing Likay “Sornram Namphetch” 7
Oatchayong Treesamut
Flirt behavior of thossakan’s from Ramayana literature 18
Katawut Klinpipat
Oatchayong Treesamut
Making a SUENG of Old Wood to Improve the Quality of Lanna Musical Instruments 28
Kanlayanee Saisuk
Communication for Creative Tourism Development through Community Participation in Phetchaburi Province 43
Krisda Suriyawon
Suwanchai Hounnaklang
Thitinan Boonpap Common
Thai Consonants Pronunciation of Lua Speakers, Nan Province 58
Chommanad Intajamornrak
The Humor in TOEY-TIEW-THAI 72
Sasiwimol Sanguanpong
Suntaree Chotidilok
Study of Literature in prophetic cards within Mueang district, Phetchaburi province 87
Rapipan Thiandate
The Relationship between the King and Mueang Phetchaburi during the Reign of King Rama IV to King Rama VI (A.D. 1851 – 1925) 108
Thitima Suwannachat
Pailin Supudompol
Physical Environment for Public Libraries in the 21st Century 124
Sarawut Duangbao
Strategies for Driving Teachers to Develop the Critical Thinking of Prathomsuksa 5 students in Silaloy School Group under Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area Office 2 137
Warisara Nuamnim
Nawarat pratoomta
Kanchana Boonsong
The Guidelines for the Development of Learning Skills in the 21st Century of Mathayom Suksa 1 Students with the Dhamma Stories in Kongkaram School, Muang District, Phetchaburi Province 150
Phrapaladpatchaya Jitpongsai
Wipawanee Puekbuakhaw

Content

The Transformational Leadership Affecting the Organizational Effectiveness: A Case Study of Bangkadi Industrial Park, Pathum Thani Province 163
Jiraporn Dechkanya
Pavin Chinachoti
Tongfu Siriwongse
Laksamee Tungwha
Business Management Model of Local Processed Seafood and Operational Effectiveness of Entrepreneurs in Ban Laem District, Phetchaburi Province 182
Rakkait Hongthon
Pimolpan Singthong
Tanapong Udomsap
Thikamporn Khiyapat
Change Management Strategy of New Generation Restaurant Entrepreneurs 197
Viroj Jadesadalug
Kanaphat Siriyotin
The Development of Online System via Mobile Phones for Monitoring of Child Support Grant Project 210
Chanasith Sithsungnoen
Akesit Chanintarapum

การบริหารจัดการการแสดงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร”
The Management of Performing Likay “Sornram Namphetch”

อัชฌายง ตรีสมุทร
Oatchayong Treesamut

สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลปจันทบุรี สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม
Program in Thai Drama Education, Faculty of Arts Education, Chanthaburi College of Dramatic Arts,
Bunditpatanasilpa Institute Ministry of Culture
*Corresponding author Email: oatchayong.37@gmail.com
(Received: January 18, 2021; Revised : February 20, 2021 ; Accepted : April 2, 2021)

บทคัดย่อ

การแสดงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” ในรูปแบบการแสดงที่สมบูรณ์นั้น ประกอบไปด้วย การบริหารจัดการการแสดงที่มีการวางแผนที่ดี ผ่านทีมงานที่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลทำให้ได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นเวลายาวนานกว่า 17 ปี โดยการบริหารจัดการการแสดงมี 2 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล ที่มีการกระจายอำนาจหน้าที่ของงานในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการดำเนินงานที่เป็นระบบ ซึ่งเมื่อมีการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่ดีแล้ว จะเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่ องค์ประกอบที่ 2 การจัดกระบวนการแสดง ที่มีการฝึกซ้อม และการถ่ายทอดวิธีการแสดง ซึ่งเป็นไปตามระบบระเบียบวิธีการแสดง โดยใช้วิธีการแจกแจงบทบาทและบทกลอนที่ใช้ในการแสดง มีที่ปรึกษาอธิบายความเป็นมาของตัวละคร จากนั้นรวบรวมผู้แสดง เพื่ออธิบายโครงเรื่องแล้วจึงเริ่มฝึกซ้อมการแสดงไปทีละฉาก โดยผู้อำนวยการแสดงจะคอยให้คำแนะนำในการแสดง ซึ่งถือเป็นขั้นตอนเตรียมการแสดงที่ทำให้ผู้แสดงมีการสวมบทบาทที่สมจริง สามารถดำเนินเรื่องตามโครงเรื่องที่ผู้กำกับกำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรวจสอบข้อผิดพลาดหรือแก้ไขปรับปรุงการแสดงได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อเป็นวิธีการบริหารจัดการคณะลิเกสำหรับการอนุรักษ์และสืบทอดศิลปะด้านการแสดงลิเก

คำสำคัญ: ลิเก การบริหารจัดการการแสดง ศรราม น้ำเพชร

Abstract

The perfect performance of Likay “Sornram Namphetch” group consisted of a well-planned performance management by an effective teamwork. This has resulted in the audience's popularity for over 17 years. The performance management had two following compositions: Composition 1 - Human resource management planning, which had a decentralization of job responsibilities in different departments in order to achieve the goals set with systematic operations. The implementation of a good human resource management planning was a step that led to Composition 2 - Arrangement of the performance process with practices and

performance transferring, which was in accordance with the performance methodology by using role distribution method, poems used in the performance, and a mentor for explaining the background of each character. Then the plot was explained to the actors and started practicing one scene at a time. The acting director would give advice on the performance. It was a preparation process that allowed actors to play realistic roles, could proceed according to the plot set by the director effectively, and could check for errors or modify the performance appropriately. This was for the performance management of Likay group for conservation and succession of the art of performing Likay.

Keywords: Likay, Performance management, Sornram Namphetch

บทนำ

การแสดงพื้นบ้าน เป็นการแสดงที่แสดงออกถึงการสืบทอดทางศิลปะ และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งลักษณะ หรือรูปแบบของการแสดงจะออกมาเป็นเช่นไรนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม อาชีพ ตลอดจนกิริยา และความเชื่อ แต่ถึงอย่างไรนั้นก็นับเป็นการแสดงออกที่แฝงไว้ซึ่งความสนุกสนานเพลิดเพลิน และความบันเทิงในรูปแบบต่าง ๆ จนการแสดงพื้นบ้านเหล่านี้แพร่หลายไปทั่วทุกท้องถิ่นของประเทศ แต่ในปัจจุบันการแสดงพื้นบ้านบางประเภทอาจมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาภูมิปัญญาบางอย่างไปตามยุคสมัย และสภาพสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อการปรับแต่งให้กลมกลืน สร้างความสนใจ ชวนให้ผู้ชมติดตามผลงานจนถึงนิยมชมชอบในศิลปะการแสดง ดังเช่น การแสดงลิเกในภาคกลาง ที่มีรูปแบบการแสดงที่สามารถเข้าถึงประชาชน จนเป็นความบันเทิงชนิดเดียวที่แพร่หลาย และเป็นเอกลักษณ์ของคนไทยในปัจจุบัน (เรณู โกศินานนท์, 2535)

ลิเก เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่อยู่ควบคู่กับวิถีชีวิตชาวไทยมาเป็นเวลานาน และเป็นมหรสพที่เข้าถึงประชาชนอย่างกว้างขวางแทบทุกจังหวัดในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนภาคกลาง เช่น กรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรปราการ ปทุมธานี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สุพรรณบุรี ฯลฯ ซึ่งประชาชนให้ความนิยมต่อการรับชมการแสดงลิเก ทั้งยังมีการจัดตั้งคณะอาศัยอยู่ในจังหวัดเหล่านี้อีกเป็นจำนวนมาก (กรองแก้ว แรงเพ็ชร์, 2549) โดยเฉพาะบางคณะซึ่งได้รับความนิยม และมีชื่อเสียงอย่างมาก ดังเช่น ลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร”

ลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” เป็นลิเกไทยที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน โดยระยะเวลาจัดตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 จนถึง ปี พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลาทั้งหมด 17 ปี โดยลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” กลับได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง และมีชื่อเสียงโด่งดังหลังจากการตั้งคณะเพียง 2 ปี เท่านั้น เนื่องจากมีโอกาสได้บันทึกการแสดงลิเกในรูปแบบวีซีดี และดีวีดี เรื่อง ยุพราชม้าทอง และด้วยความสามารถของพระเอกศรราม เอนกลาภ ที่มีความสามารถเฉพาะตัวทั้งในเรื่องการเต้นม้า การร่ายรำ รวมไปถึงการขับร้อง ด้วยวัยเพียง 6 ขวบเท่านั้น จึงทำให้วีซีดี และดีวีดี มียอดขายสูงมาก จนเป็นที่ยอมรับของผู้ชมการแสดงลิเก และได้ความนิยมตลอดมา ซึ่งเป็นที่น่าชื่นชมอย่างยิ่งสำหรับวงการลิเกไทย (ศรราม เอนกลาภ, 2562)

หากกล่าวถึงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” ก็คงต้องกล่าวถึงสองนักแสดงตัวเอกที่มีชื่อเสียงของคณะ คือ ศรราม และน้ำเพชร ซึ่งทั้งสองเป็นพี่น้องกัน โดยพี่สาว ชื่อ นางสาวน้ำเพชร เอนกลาภ หรือ เฮ็น ส่วนผู้เป็นน้องชาย ชื่อ นายศรราม เอนกลาภ หรือ แบงค์ ทั้งสองเป็นบุตรของนายประสาท เอนกลาภ อดีตพระเอกลิเกคณะมนตรี มนต์รัก หรือพระเอกนักรำจากจังหวัดอ่างทอง ส่วนมารดามีนามว่านางแก้วใจ เอนกลาภ หรือที่รู้จักกัน

ในนาม นางเอกตลอดกาล ดวงแก้ว ลูกท่าเรือ นางเอกลิเกคณะจำเนียรน้อย ดวงแก้ว ลูกท่าเรือ ซึ่งทั้งศรราม และน้ำเพชรเป็นศิลปินลิเกที่ได้รับการฝึกหัด และการถ่ายทอดการแสดงลิเกจากบิดา และมารดามาตั้งแต่วัยเยาว์ จนทำให้เป็นศิลปินที่มีความสามารถทั้งในด้านการขับร้อง การร่ายรำ และการแสดงบทบาทต่างๆ ที่สามารถถ่ายทอดออกมาได้เป็นอย่างดี จนเป็นที่ประทับใจของผู้ชมในปัจจุบัน (ประสาท เอนกลาภ, 2562)

นอกจากความสามารถด้านการแสดงลิเกที่ครบถ้วนของทั้งศรราม และน้ำเพชรแล้ว ความสำเร็จที่ยั่งยืนของลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” ยังประกอบไปด้วยความเป็นทีมงานที่มีการบริหารจัดการการแสดงที่นำไปสู่การแสดงที่ประสบความสำเร็จ ทั้งในด้านการวางแผนตำแหน่งการทำงานที่มีบทบาท และหน้าที่สำคัญต่างๆ รวมถึงกระบวนการจัดการแสดงที่ส่งผลให้การดำเนินงานด้านการแสดงเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความคล่องตัว ซึ่งน่าจะเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้ลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” ประสบความสำเร็จในด้านการแสดงอย่างมาก และยั่งยืนมาถึงปัจจุบัน

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นนับได้ว่าลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” เป็นคณะลิเกที่ควรค่าแก่การศึกษาอย่างมากในด้านการบริหารจัดการการแสดงที่เป็นส่วนทำให้ลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นองค์ความรู้ที่มีความสำคัญสามารถเป็นข้อมูลในทางทฤษฎี และยังเป็นการอนุรักษ์ รวมถึงสืบทอดกระบวนการแสดงลิเก เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาต่อไป

บทความนี้ มุ่งศึกษาการบริหารจัดการการแสดงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” โดยศึกษาจากหนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัย และการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

การบริหารจัดการการแสดงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร”

การบริหารจัดการการแสดงของลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” สามารถแบ่งออกเป็น 2 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล โดยมีการกระจายอำนาจหน้าที่ของงาน มีการรับบุคลากรเข้ามาทำงานร่วมกันในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ และเพื่อให้การบริหารจัดการการแสดงมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในวงจร PDCA หรือ Deming Cycle วงจรสู่ความสำเร็จ (วีรพล บดีรัฐ, 2543) กล่าวถึง PLAN คือ การคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ขั้นต่อไปดำเนินงานได้อย่างง่ายดาย โดยเริ่มจากการตั้งเป้าหมายด้วยการวางแผน ดังนี้

1.1 ผู้อำนวยการแสดง คือ นายประสาท เอนกลาภ และนางแก้วใจ เอนกลาภ มีหน้าที่เป็นผู้กำหนดรูปแบบการแสดง และควบคุมดูแลการดำเนินงานทั้งหมด โดยวิธีการวางแผนการปฏิบัติงานจะมีการควบคุมดูแลการดำเนินงานด้วยตนเอง เพื่อจะได้รับรู้ถึงปัญหา หรือการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริง และยังสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที โดยจะมีการเดินทางมาถึงบริเวณงานแสดงเวลาประมาณ 17.00 น. เพื่อตรวจตราบริเวณโดยรอบ และควบคุมการดำเนินงานของช่างไฟ และช่างเวที เพื่อเตรียมความพร้อมของการแสดงในแต่ละคืน รวมถึงการตัดสินใจคัดเลือกเรื่องที่จะใช้ทำการแสดง ในกรณีที่คณะเจ้าภาพไม่ได้กำหนดเรื่องมาให้ โดยมีวิธีการในการเลือกเรื่องที่ใช้ในการแสดง ดังนี้

1) ทำการสังเกตในหลากหลายมิติ ทั้งด้านสถานที่ ผู้คน สังคม และความนิยมชมชอบ

2) ทำการจดบันทึกชื่อเรื่องที่ทำการแสดงในทุกสถานที่ เพื่อนำมาตรวจสอบว่า ได้มีการแสดงเรื่องนี้ไปเมื่อวันที่เท่าไร หรือในเขตพื้นที่ไหน ใกล้เคียงกันหรือไม่

3) เมื่อการแสดงเริ่มขึ้นทำการสังเกตปฏิกิริยาผู้ชมในช่วงแรกทุก 10 - 20 นาที โดยหากผู้ชมมีจำนวนน้อยลง จะรีบดำเนินการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในทันที โดยการอาจกระชับเนื้อเรื่องให้ไวขึ้น ปรับคำพูดให้รวดเร็วได้ใจความ หรือเพิ่มเติมมุขตลกให้มากขึ้น เป็นต้น

1.2 ผู้กำกับการแสดง คือ นายศรราม เอนกลาภ และนางสาวน้ำเพชร เอนกลาภ เป็นผู้ควบคุมการแสดงและบทบาทของผู้แสดงในแต่ละคืน โดยหากมีผู้แสดงคนใดมีเหตุไม่ได้มาทำการแสดง ก็จะมีการพิจารณาผู้แสดงโดยการสับเปลี่ยน หรือหมุนเวียนหน้าที่ของบุคคลที่สำรองตัวไว้ตามความเหมาะสม และยังเป็นผู้แสดงควบคู่ไปด้วย ทั้งนี้เนื่องจากเป็นบุตรของนายประสาท เอนกลาภ และนางแก้วใจ เอนกลาภ จึงทำให้มีส่วนช่วยในการตัดสินใจ รวมถึงดูแล และควบคุมการแสดง

1.3 ที่ปรึกษาทางด้านการแสดง และคัดเลือกบทบาทในการแสดง คือ นางพิมพ์จุฑา วรรณสกุลรัตน์ โดยมีนายธีรฉัตร ควรเฉลย เป็นผู้ช่วยที่ปรึกษา ซึ่งที่ปรึกษามีหน้าที่มอบหมายงานตามความถนัด และตามความเหมาะสมของสมาชิกแต่ละคน หรือหากต้องการนำเสนอการแสดงที่เกี่ยวข้องกับทักษะปฏิบัติด้านนาฏศิลป์ไทย คณะที่ปรึกษามีการติดต่อบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนาฏศิลป์ไทยมาฝึกซ้อม และให้คำแนะนำกับสมาชิก โดยเมื่อดำเนินงานเรียบร้อยแล้ว จะนำการดำเนินงานทั้งหมดมอบให้ผู้อำนวยการแสดงตรวจเช็คงาน และพิจารณาความเหมาะสมอีกครั้ง

1.4 ผู้เขียนบท ไม่มีการปรากฏแน่ชัดว่าบุคคลใดเป็นผู้เขียน เนื่องจากบทที่ลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” นำมาแสดงนั้น สืบทอดมาตั้งแต่บิดา มารดาของนายประสาท เอนกลาภ และนางแก้วใจ เอนกลาภ ซึ่งจะมีการนำมาดัดแปลงบ้างจากเนื้อเรื่องเดิมตามความเหมาะสม และจำนวนของผู้แสดง โดยผู้ประพันธ์เพลงที่ใช้ในการขับร้อง คือ นายชนุดิศ เกตุชรา และนายอดุลย์ สุขเจริญ สำหรับลักษณะการประพันธ์บทมีรายละเอียด ดังนี้

1) ให้ความสำคัญกับเนื้อเรื่อง เพิ่มความเข้มข้นของเรื่องที่ใช้แสดง

2) นำเหตุการณ์ในปัจจุบันมาสอดแทรกในเนื้อเรื่องเพื่อให้ทันยุคทันสมัย

3) การยึดหลักความเป็นจริงมีเหตุมีผลในการดำเนินเรื่อง

4) ดูจากความสามารถ และจำนวนของผู้แสดงในคณะ

5) เพิ่มเหตุการณ์สำคัญให้กับบางตัวละครในท้องเรื่อง

6) ตัดทอนฉากที่ไม่สำคัญ โดยการรวบเป็นหนึ่งฉาก แต่ต้องให้ได้ใจความของท้องเรื่องนั้นด้วย (แก้วใจ เอนกลาภ, 2563)

ลักษณะในการประพันธ์บทสอดคล้องกับแนวคิดสัมพันธบท (Intertextuality) ซึ่ง กาญจนา แก้วเทพ กล่าวว่า การสร้างตัวบทใหม่ ตัวบทหนึ่งโดยหยิบยก หรือใช้วัตถุดิบจากตัวบทเดิมที่มีอยู่แล้ว ในกระบวนการสัมพันธบทต้องมี “ตัวบทต้นทาง” และ “ตัวบทปลายทาง” (กาญจนา แก้วเทพ, 2553)

1.5 ผู้จัดการฝ่ายธุรการ คือ นายประทุม บุญเกิด เป็นผู้ติดต่อประสานงาน และประชาสัมพันธ์งานการแสดงต่าง ๆ ตามช่องทาง Social Media รวมถึงพิจารณารายละเอียดด้านการรับงานแสดง โดยหากมีงานที่ตรงกันกับงานที่มีผู้ติดต่อไว้ก่อนหน้าแล้ว ก็จะปฏิเสธไม่สามารถรับงานที่ติดต่อภายหลังได้ แต่หากไม่ตรงกันกับงานที่มีผู้ติดต่อไว้ก็จะพิจารณารายละเอียดของงานจากเจ้าภาพ หรือผู้ว่าจ้างงาน โดยการสอบถามสถานที่ที่ใช้ในการแสดง ประเภทของงาน รวมถึงการตกลงเรื่องอัตราค่าจ้าง และการทำหนังสือสัญญาระหว่างเจ้าภาพกับคณะลิเก

1.6 ผู้จัดการฝ่ายเทคนิค ฉาก แสง สี และเสียง คือ นายนรินทร์ กวีวุฒิพันธ์ เป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างคณะเจ้าภาพกับทีมช่างเวที และช่างไฟ ในการหาบริเวณจัดตั้งเวทีการแสดง และอุปกรณ์ประกอบการแสดง

1.7 ผู้จัดการฝ่ายดนตรี คือ นายสมาน บุญจันทร์ เป็นผู้ติดต่อประสานงานด้านดนตรี และผู้บรรเลงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงลิเก

1.8 เครื่องแต่งกาย การสวมใส่เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับจะขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละบุคคล โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ ตามรูปแบบเครื่องแต่งกายของลิเก ดังนี้

1) เครื่องแต่งกายสำหรับการออกแขก แต่เดิมจะออกแขกคนเดียว หรือ 2 คน ผู้แสดงจะแต่งตัวเป็นแขก เพื่อออกมาเจรจาเท้าความให้คนดูทราบเรื่องราว หรืออาจเล่าเรื่องย่อในคืนนั้นแล้วทิ้งท้ายให้คนดูอยากติดตาม มาถึงสมัยนี้ลิเกมีการแสดงเรื่องละคืนแทบทั้งสิ้น แต่ถึงจะมีการแสดงหลายคืนต่อเนื่องกัน ก็จะไม่แสดงเรื่องต่อกัน ความจำเป็นในการเกริ่นเรื่องจึงมีน้อยเต็มที รวมถึงการมีเครื่องขยายเสียง ซึ่งช่วยให้ลิเกสามารถเล่าเรื่องจากหลังเวทีได้ (นงค์นุช ไพรพิบูลยกิจ, 2541)

สำหรับการออกแขกของลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” ผู้แสดงทั้งหมดจะออกมายืนเรียงกันด้านหน้าเวที เพื่อบ่งบอกถึงความพร้อมของทีมงาน โดยผู้แสดงฝ่ายหญิงจะสวมใส่ชุดที่มีลักษณะเหมือนกัน เรียกว่า “ชุดทีม” ลักษณะของชุดจะเป็นกระโปรงเข้ารูป มีลวดลายของชุด และสีที่เหมือนกัน และทำด้วยผ้าทั้งหมด ส่วนผู้แสดงฝ่ายชายจะส่วมใส่เป็นชุดลิเกปักเพชร

รูปที่ 1 การออกแขกของลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” ผู้แสดงชายยืนด้านบน ผู้แสดงหญิงสวมชุดสีแดง เรียกว่า “ชุดทีม” ยืนด้านล่าง โดยหากเป็นผู้แสดงที่เป็นเด็กยืนตรงกลาง
(ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

2) เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับที่ใช้ประกอบการแสดงลิเก มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ชุดลิเกทรงเครื่อง ชุดลิเกลูกบท และชุดลิเกปักเพชร ทั้งนี้ก็เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยเครื่องแต่งกายของลิเกนับว่าเป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว สำหรับเครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับของลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” เป็นลักษณะของชุดลิเกปักเพชรสามารถแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 เครื่องแต่งกายชุดลิเกปักเพชรของผู้แสดงชาย ใช้ผ้าไหมในการตัดชุดเป็นหลัก โดยมีการเพิ่มผ้าชนิดต่าง ๆ เช่น ผ้าตาข่าย ผ้าชีฟอง หรือผ้าชนิดอื่น ๆ มาเพิ่มเติมในบางส่วนของชุด หรือนำผ้ามาสอดแทรกกับลวดลายของคริสตัล รวมถึงมีการพัฒนาลวดลายคริสตัลให้มีความละเอียด และสวยงามมากขึ้น โดยจะขึ้นอยู่กับความคิดของผู้ออกแบบชุด หรือขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าของชุด สำหรับเครื่องประดับมีหลากหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับบทบาทที่ผู้แสดงได้รับ

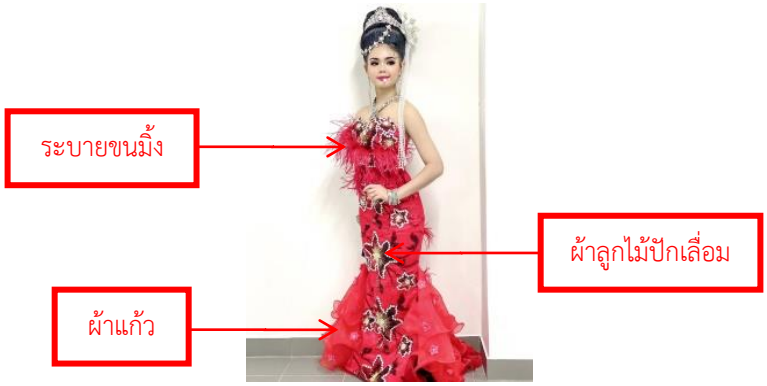

รูปที่ 2 การนำผ้าตาข่ายมาแทรกกับลวดลายของคริสตัล
(ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

ส่วนเครื่องแต่งกายชุดลิเกปักเพชรของผู้แสดงหญิง จะทำด้วยผ้าเป็นส่วนใหญ่ มีการใช้คริสตัลตกแต่งเพียงเล็กน้อย รูปแบบชุดที่นำมาใช้ตัดชุดลิเก มักนำมาจากรูปแบบของชุดราตรีที่เป็นที่นิยมในวงการบันเทิง หรือมาจากชุดไทยประยุกต์ โดยเจ้าของชุดจะเป็นผู้ออกแบบเองบ้างตามความต้องการ เพื่อให้เหมาะกับลักษณะของแต่ละบุคคล ในส่วนของผ้าที่นำมาใช้ในปัจจุบันนั้นร้านตัดชุดลิเก มีการจัดหาผ้าหลากหลายรูปแบบมากขึ้น ทำให้ชุดลิเกบางชุดมีการใช้ผ้าตกแต่งในหลากหลายรูปแบบมากกว่าการปักคริสตัล ซึ่งลักษณะชุดลิเกของผู้แสดงหญิงแบ่งออกเป็นกระโปรงราตรีทรงสุ่ม และกระโปรงเข้ารูป ซึ่งกระโปรงราตรีทรงสุ่ม เป็นกระโปรงที่ตัดส่วนล่างบานออก มีการใช้สุ่มที่ทำด้วยโครงเหล็ก และผ้าตาข่ายสวมใส่ไว้ด้านในของกระโปรง เพื่อปรับรูปทรงของกระโปรงให้มีทรงบาน ซึ่งมักใส่กับตัวละครที่รับบาทเป็นนางเอก หรือนางกษัตริย์

รูปที่ 3 ชุดกระโปรงแบบสุ่ม
(ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

กระโปรงเข้ารูป เป็นกระโปรงที่มีลักษณะเข้ารูปทรงมีลวดลายแตกต่างกันออกไป ซึ่งมักใส่กับตัวละครทุกประเภท เนื่องจากเป็นชุดที่สวมใส่แล้วมีลักษณะกะทัดรัด และคล่องแคล่วทำให้สะดวกในการแสดง

รูปที่ 4 ชุดกระโปรงราตรีแบบเข้ารูป
(ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

รูปแบบที่ 2 เครื่องแต่งกายตามบทบาทในเนื้อเรื่องที่แสดง ถือเป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถบ่งบอกถึงชนชั้นของตัวละครในการแสดง และลักษณะเฉพาะของตัวละครได้อย่างแนบเนียนในเบื้องต้น และยังส่งผลให้การแสดงมีความสมจริง มากขึ้น รวมถึงเป็นการสร้างความรู้สึกให้กับผู้ชมในการเข้าถึงบทบาทในด้านการแสดงลิเกของผู้แสดงอีกด้วย เช่น การแต่งกาย ในลักษณะชาวบ้านหญิง จะเกล้าผมมวยสูง ไม่สวมเครื่องประดับ ใส่ชุดม่อฮ่อมเป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม และนำผ้ามาคล้องคอ เป็นต้น

รูปที่ 5 เครื่องแต่งกายตามบทบาทในเนื้อเรื่องที่แสดงในลักษณะชาวบ้านหญิง
(ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

3) เครื่องแต่งกายหลังจบการแสดง หรือการออกลาโรง ผู้แสดงทุกคนจะออกมาด้านหน้าเวทีโดยสวมใส่ชุดลิเกปักเพชรตามปกติ ส่วนผู้แสดงในฉากสุดท้ายจะสวมใส่ชุดที่ตนเองสวมใส่อยู่ตามบทบาทของตัวผู้แสดง

1.9 การแต่งหน้า ผู้แสดงจะต้องแต่งหน้าเอง ซึ่งมักแต่งให้มีความสวยงาม แต่บางโอกาสก็จำเป็นต้องแต่งให้แตกต่างจากธรรมชาติของตนเอง เพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทที่แสดง แต่จะเน้นความคมเข้ม

เนื่องจากแสงไฟด้านหน้าเวทีมีความสว่างมาก ดังนั้นการแต่งหน้าเข้มก็เพื่อให้ผู้ชมมองเห็นได้อย่างเด่นชัดเมื่อออกแสดงด้านหน้าเวที

1.10 นักแสดง มีหน้าที่เตรียมความพร้อมของตนเอง ทั้งในด้านการแต่งกาย และบทบาทการแสดงที่จะแสดง ในแต่ละคืน โดยหากมีผู้แสดงคนใดมีเหตุไม่ได้มาทำการแสดง ก็อาจมีการสับเปลี่ยน หรือหมุนเวียนหน้าที่ของบุคคลที่สำรองตัวไว้ตามความเหมาะสม เนื่องจากในการคัดเลือกบทบาทของตัวละครสำคัญนั้นบางครั้งอาจมีการคัดเลือกมากกว่า 1 คน เพื่อไว้เป็น ตัวสำรอง หากเกิดเหตุจำเป็นในกรณีที่ผู้แสดงหลักไม่สามารถทำการแสดงได้

จากกระบวนการจัดการแสดงของลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” ข้างต้นนี้ เป็นแนวทางในการบริหารจัดการบุคลากรที่เป็นการเตรียมงานผ่านการวางแผนในเชิงการปฏิบัติ ซึ่งหากได้มีการวางระบบ ชี้แจงความเข้าใจให้กับทีมงานอย่างละเอียด จะช่วยลดความผิดพลาดในการทำงาน และนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดกระบวนการแสดงที่มีประสิทธิภาพ

2. การจัดกระบวนการแสดง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สอดคล้องแนวคิดในวงจร PDCA หรือ Deming Cycle วงจรสู่ความสำเร็จ กล่าวถึง DO คือ การทำตามแนวทางที่ได้คิด และวางแผนไว้ ซึ่งก่อนที่จะลงมือปฏิบัติตามแผนนั้น ควรที่จะได้รับการฝึกฝน เพื่อให้มีความรู้ หรือทักษะในวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง (วีรพล บดีรัฐ, 2543) โดยลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” มีการเตรียมการแสดง ซึ่งเป็นกระบวนการฝึกซ้อม และถ่ายทอดการแสดง โดยมีขั้นตอนในการถ่ายทอดการแสดง ดังนี้

2.1 ที่ปรึกษาดำเนินการประชุม เพื่อคัดเลือกเรื่อง คัดเลือกผู้แสดง รวมถึงบทกลอนที่ใช้ในการแสดง

2.2 แจกแจงบทบาท และบทกลอนของแต่ละตัวแสดง และอธิบายบทบาทความเป็นมาของแต่ละตัวละคร โดยผู้แสดงทุกคนจะต้องรับผิดชอบบทบาท และบทกลอนการแสดงของตนเอง

รูปที่ 6 การอธิบายเนื้อเรื่องที่ใช้แสดงโดยที่ปรึกษา (พิมพ์จุฑา วรรณสกุลรัตน์)
(ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

2.3 รวบรวมผู้แสดงเพื่ออธิบายโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง และลักษณะของการแสดง

2.4 ฝึกซ้อมการแสดงประกอบดนตรีทีละฉาก จนกระทั่งจบเรื่อง ซึ่งในขณะที่มีการฝึกซ้อม ผู้แสดงทุกคนต้องร่วมฟัง และติดตามการแสดงตลอดเพื่อดูการดำเนินเรื่องทั้งหมด

2.5 ผู้แสดงทุกคนทบทวนบทบาทการแสดงในท้องเรื่อง โดยจะต้องดำเนินเรื่องเองทั้งหมด เพื่อเตรียมความพร้อม และมีความชำนาญก่อนที่จะทำการแสดงจริง โดยผู้อำนวยการแสดง และที่ปรึกษาจะคอยให้คำแนะนำในการแสดง (ประสาท เอนกลาภ, 2562)

รูปที่ 7 การควบคุมการฝึกซ้อมโดยผู้อำนวยการแสดง หรือหัวหน้าคณะ
ประกอบด้วยนายประสาท เอนกลาภ และนางแก้วใจ เอนกลาภ
(ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

กระบวนการฝึกซ้อม และการถ่ายทอดการแสดงถือเป็นขั้นตอนสำคัญของลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” เพราะจะทำให้ผู้แสดงเกิดความชำนาญ สามารถพัฒนาทักษะทั้งในด้านการขับร้อง การร่ายรำ การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก หรือเรียกว่า การสวมบทบาทที่สมจริง จนสามารถทำให้ผู้ชมเชื่อในสิ่งที่ผู้แสดงต้องการนำเสนอได้ สิ่งนี้จึงจะนับว่าเป็นความสำเร็จในด้านการแสดงลิเก ซึ่งสอดคล้องกับคัมภีร์นาฏยศาสตร์ กล่าวถึง ความสำเร็จของการแสดงละคร คือ ปาตระ หมายถึง ความสามารถของผู้แสดงเป็นส่วนที่ทำให้การแสดงประสบความสำเร็จ นั่นคือ ผู้แสดงสามารถเข้าใจบทได้ลึกซึ้ง และแสดงทั้งบทรับ และบทส่งได้ดี (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547)

เมื่อผ่านกระบวนการฝึกซ้อม และถ่ายทอดการแสดงแล้ว จะเป็นขั้นตอนของการแสดงจริง หรือการนำเสนอเนื้อเรื่องในการแสดงก่อนที่จะทำการแสดงในแต่ละครั้ง ผู้นำทีมงานจะแจ้งชื่อเรื่องในการแสดงให้ผู้แสดงทราบ โดยผู้แสดงแต่ละคนจะทราบบทบาทของตนเองในแต่ละเรื่อง เพราะจะเป็นเรื่องที่แสดงอยู่บ่อยครั้งจนเกิดความเคยชิน แต่หากเป็นกรณีแสดงเรื่องที่ไม่ได้แสดงบ่อย ก็จะมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า เพื่อให้ผู้แสดงได้ทบทวนบทบาทของตนเอง

การแสดงของลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” ดำเนินเรื่องตามโครงเรื่องที่ผู้กำกับกำหนดไว้ ซึ่งจะมีการกำหนดบทบาทผู้แสดง บทกลอน เพลงร้อง บทเจรจา และมุขตลกต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมของแต่ละท้องเรื่อง โดยทุกเรื่องจะต้องผ่านการฝึกซ้อมมาเป็นอย่างดี

ภายหลังการแสดงจบครั้งหนึ่งหัวหน้าคณะจะมีการตรวจสอบข้อผิดพลาด หรือแก้ไขปรับปรุงบทบาทในการแสดงตามความเหมาะสม ทั้งนี้ก็เพื่อให้การแสดง ในครั้งต่อไปมีความสมบูรณ์แบบที่สุด ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สอดคล้องกับแนวคิดในวงจร PDCA หรือ Deming Cycle วงจรสู่ความสำเร็จ กล่าวถึง CHECK คือ เทียบดูผลลัพธ์กับแผนที่ได้ปฏิบัติ และ ACT คือ ดำเนินการให้เหมาะสม (วีรพล บดีรัฐ, 2543)

จะเห็นได้ว่า การแสดงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” จะสมบูรณ์ได้นั้น ต้องประกอบไปด้วยการบริหารจัดการ การแสดงที่มีการวางแผนผ่านความเป็นทีมงานที่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การจัดกระบวนการการแสดง ที่ต้องผ่านการดำเนินงานที่มีระบบระเบียบ ซึ่งจะสามารถตรวจสอบข้อผิดพลาด หรือแก้ไขปรับปรุงได้อย่างถูกต้อง และสมบูรณ์แบบ

สรุป

การบริหารจัดการการแสดงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” มีผลทำให้ได้รับความนิยมจากผู้ชมเป็นเวลายาวนานกว่า 17 ปี ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การบริหารจัดการการแสดงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร”

การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล	การจัดกระบวนการแสดง
1. ผู้อำนวยการแสดงเป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินงานทั้งหมด 2. ผู้กำกับการแสดง เป็นผู้ควบคุมการแสดงในแต่ละคืนให้มีความเหมาะสม 3. ที่ปรึกษาทางด้านการแสดงเป็นผู้คัดเลือกบทบาทในการแสดงตามความเหมาะสมของสมาชิกแต่ละบุคคล 4. ผู้เขียนบทไม่ปรากฏแน่ชัดว่าบุคคลใดเป็นผู้เขียน เนื่องจากบทที่นำมาแสดงสืบทอดต่อกันมา ซึ่งจะมีการนำมาดัดแปลงบ้าง จากเนื้อเรื่องเดิมตามความเหมาะสม 5. ผู้จัดการฝ่ายธุรการเป็นผู้ติดต่อประสานงานการรับงานการแสดง และประชาสัมพันธ์งานการแสดงต่าง ๆ ตามช่องทาง Social Media 6. ผู้จัดการฝ่ายเทคนิค เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับทีมช่างเวทีและช่างไฟ 7. ผู้จัดการฝ่ายดนตรีเป็นผู้ติดต่อประสานงานด้านดนตรี 8. ทีมงานเครื่องแต่งกาย การสวมใส่เครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับสามารถแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ 1. การแต่งกายสำหรับออกแขก 2. การแต่งกายชุดลิเกปักเพชร 3. การแต่งกายตามบทบาทในเนื้อเรื่องที่แสดง 9. ทีมงานการแต่งหน้าผู้แสดงจะต้องแต่งหน้าเอง ซึ่งมักแต่งให้มีความคมเข้ม เนื่องจากแสงไฟด้านหน้าเวทีมีความสว่างมาก 10. นักแสดงมีหน้าที่เตรียมความพร้อมในด้านบทบาทการแสดงที่จะแสดงในแต่ละคืน	1. การเตรียมการแสดงที่มีการฝึกซ้อมและถ่ายทอดวิธีการแสดงที่เป็นขั้นตอนทุกครั้งก่อนการแสดง โดยใช้วิธีการแจกแจงบทบาทและบทกลอนที่ใช้ในการแสดง โดยที่ปรึกษาอธิบายความเป็นมาของตัวละครจากนั้นรวบรวมผู้แสดงเพื่ออธิบายโครงเรื่องแล้วจึงเริ่มฝึกซ้อมการแสดงไปทีละฉาก โดยผู้อำนวยการแสดงจะคอยให้คำแนะนำในการแสดง 2. การแสดงจริง มีการดำเนินเรื่องตามโครงเรื่องที่ผู้กำกับกำหนดไว้ ซึ่งจะมีการกำหนดบทบาทผู้แสดง บทกลอน เพลงร้อง บทเจรจา และมุขตลกต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเหมาะสมของแต่ละท้องเรื่อง 3. หลังการแสดง จะมีการตรวจสอบข้อผิดพลาด หรือแก้ไขปรับปรุงบทบาทในการแสดงตามความเหมาะสม ทั้งนี้ก็เพื่อให้การแสดงในครั้งต่อไปมีความสมบูรณ์แบบที่สุด

จากตารางในข้างต้น การบริหารจัดการการแสดงลิเกคณะ “ศรราม น้ำเพชร” มีการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล โดยมีการกระจายอำนาจหน้าที่ของงานในฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การทำงานบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ และเพื่อให้การบริหารจัดการ การแสดงมีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในวงจร PDCA หรือ Deming Cycle วงจรสู่ความสำเร็จ กล่าวถึง PLAN คือ การคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ขั้นต่อไปดำเนินงานได้อย่างง่ายดาย โดยเริ่มจากการตั้งเป้าหมายด้วยการวางแผน ซึ่งเมื่อมีการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลที่ดีแล้ว ก็จะเป็นขั้นตอนที่นำไปสู่กระบวนการจัดการแสดง ที่สามารถมีการฝึกซ้อม และการถ่ายทอดวิธีการแสดง ที่เป็นขั้นตอนทุกครั้งก่อนการแสดง ซึ่งถือเป็นขั้นตอนสำคัญ ที่ทำให้ผู้แสดงมีการสวมบทบาทที่สมจริง จนสามารถทำให้ผู้ชมเชื่อในสิ่งที่ผู้แสดงต้องการนำเสนอได้ สิ่งนี้จึงจะนับว่าเป็นความสำเร็จในด้านการแสดง ซึ่งสอดคล้องกับคัมภีร์นาฏยศาสตร์ กล่าวถึง ความสำเร็จของการแสดงละคร คือ ปาตระ หมายถึง ความสามารถ

ของผู้แสดงเป็นส่วนที่ทำให้การแสดงประสบความสำเร็จ นั่นคือ ผู้แสดงสามารถเข้าใจบทได้ลึกซึ้ง และแสดงทั้งบทรับ และบทส่งได้ดี โดยจะเป็นสิ่งที่ทำให้การแสดงจริง มีการดำเนินเรื่องตามโครงเรื่องที่ผู้กำกับกำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในวงจร PDCA หรือ Deming Cycle วงจรสู่ความสำเร็จ กล่าวถึง DO คือ การดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยจะต้องผ่านการฝึกซ้อมให้มีความรู้ หรือทักษะในด้านการแสดง เพื่อนำไปสู่การแสดงจริง ซึ่งเมื่อขั้นตอนของการแสดงจริงสำเร็จ ข้อสำคัญของการดำเนินงานหลังการแสดง คือ การตรวจสอบข้อผิดพลาด หรือแก้ไขปรับปรุงในด้านการแสดงตามความเหมาะสม ทั้งนี้ก็เพื่อให้การแสดงในครั้งต่อไป มีความสมบูรณ์แบบที่สุด โดยสอดคล้องกับแนวคิดในวงจร PDCA วงจรสู่ความสำเร็จ กล่าวถึง CHECK คือ การเทียบดูผลลัพธ์กับแผนที่ได้ปฏิบัติ และ ACT คือ ดำเนินการให้เหมาะสม (วีรพล บดีรัฐ, 2543; สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547)

เอกสารอ้างอิง

กรองแก้ว แรงเพ็ชร์. (2549). **องค์ประกอบการแสดงลิเกคณะพรเทพ พรทวี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กาญจนา แก้วเทพ. (2553). **แนวพินิจใหม่ในสื่อสารศึกษา**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

นงค์นุช ไพรพิบูลยกิจ. (2541). **ลิเก**. กรุงเทพฯ: เอส.ที.พี. เวิลด์ มีเดีย.

เรณู โกศินานนท์. (2535). **การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

วีรพล บดีรัฐ. (2543). **PDCA วงจรสู่ความสำเร็จ**. กรุงเทพฯ: ประชาชน.

สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **หลักการแสดงนาฏยศิลป์ปริทรรศน์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แก้วใจ เอนกลาภ. (25 มกราคม 2563). ผู้อำนวยการการแสดงลิเกคณะ ศรราม น้ำเพชร. สัมภาษณ์.

ประสาท เอนกลาภ. (23 ธันวาคม 2562). ผู้อำนวยการการแสดงลิเกคณะ ศรราม น้ำเพชร. สัมภาษณ์.

ศรราม เอนกลาภ. (22 มิถุนายน 2562). ผู้กำกับการแสดงลิเกคณะ ศรราม น้ำเพชร. สัมภาษณ์.

พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์
Flirty Behavior of Thossakan from Ramayana Literature

คทาวุธ กลิ่นพิพัฒน์[1] / อัชฌายง ตรีสมุทร[2]
Katawut Klinpipat[1]/Oatchayong Treesamut[2]

[1]สาขาวิชานาฏศิลป์ไทยศึกษา คณะศิลปศึกษา วิทยาลัยนาฏศิลปจันทบุรี
[1]Program in Thai Drama Education, Faculty of Arts Education, Chanthaburi College of Dramatic Arts
[2]สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม จังหวัดจันทบุรี
[2]Bunditpatanasilpa Institute, Ministry of Culture, Chanthaburi
*Corresponding author Email: m.mosmanmos@gmail.com
(Received :January 18, 2021; Revised : March 10, 2021; Accepted : May 15, 2021)

บทคัดย่อ

ทศกัณฐ์ เป็นตัวละครเอกในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ เพราะเป็นต้นเหตุแห่งการทำสงคราม ซึ่งเป็นสาระสำคัญของเรื่อง ทั้งยังเป็นตัวดำเนินเรื่อง พฤติกรรมของทศกัณฐ์ถือเป็นอรรถรสของวรรณกรรมที่ทำให้เรื่องราวมีความสนุกสนานน่าสนใจ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ของไทยสำหรับเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนในด้านวรรณกรรม และด้านการแสดงโขน ละคร ให้ได้เข้าใจในพฤติกรรมของตัวละครทศกัณฐ์เพื่อถ่ายทอดผ่านการแสดงได้ถูกต้องเหมาะสม

จากการศึกษาวรรณกรรมรามเกียรติ์ของไทยสำนวนต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยอยุธยา พบว่า ทศกัณฐ์ คือ นนทกหรือนนทุก ยักษ์ที่ถูกพระนารายณ์สังหารเพราะกระทำความผิด แล้วมาเกิดเป็นบุตรของท้าวลัสเตียนและนางรัชดา ทศกัณฐ์ มีอิทธิฤทธิ์มาก รูปร่างลักษณะสิบเศียร ยี่สิบกร ยี่สิบเนตร มีพี่น้องร่วมบิดา มารดา คือ กุมภกรรณ พิเภก ขร ทูษณ์ ตรีเศียร และสำมนักขา มีชายา คือ นางกาลอัคคี นางมณโฑ นางปลา นางช้าง นางสนมพันตน และนางสนมสิบตน มีบุตรคือ บรรลัยกัลป์ อินทรชิต สีดา ไพฑาสุริวงศ์ ทศคิรีวัน ทศคิรีธร สุพรรณมัจฉา สหัสกุมาร และสิบรถ ทศกัณฐ์ตายด้วยศรของพระราม จากวรรณกรรมบทบาทที่สำคัญของทศกัณฐ์คือ บทบาทความเป็นนักรบ ความเป็นสามี ความเป็นผู้นำ ความเป็นนักรัก ฯลฯ ในส่วนของพฤติกรรมของทศกัณฐ์ที่ปรากฏในวรรณกรรม เช่น พฤติกรรมของความมีตัณหาราคะในสตรีเพศ เย่อหยิ่งอวดดีและก้าวร้าว หูเบาเชื่อคนง่าย เป็นคนพาล เจ้าเล่ห์ เจ้าชู้ เจ้าคิดเจ้าแค้น เจ้าสำอาง ใจร้อน ฯลฯ โดยพฤติกรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก กล่าวคือ พฤติกรรมของความมีตัณหาราคะในสตรีเพศเป็นพฤติกรรมภายในที่มีพฤติกรรมภายนอก คือ ความเจ้าชู้มาสนับสนุน พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์ปรากฏในวรรณกรรม 2 ตอน ได้แก่ ตอนทศกัณฐ์เข้าเกี้ยวนางสีดาในสวนขวัญ หลังจากที่ไปลักนางสีดา และตอนที่ทศกัณฐ์เกี้ยวนางเบญกายเพราะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นนางสีดา เรื่องราวทั้งสองตอนนี้พบได้ในวรรณกรรมรามเกียรติ์สำนวนของรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 นอกจากนี้ตอนทศกัณฐ์เกี้ยวนางสีดานั้นยังพบในคำพากษ์รามเกียรติ์ วรรณกรรมสมัยอยุธยาด้วย พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์นั้นเป็นอรรถรสในทางวรรณกรรม และเป็นสีสันเมื่อนำมาถ่ายทอดผ่านการแสดง จนกระทั่งมีการนำพฤติกรรมดังกล่าวมาใช้เปรียบเทียบคนที่ทำตัวเจ้าชู้

เมื่อไม่ได้ดังที่ต้องการก็หักหาญเอาด้วยกำลังว่า เป็นพวก “เจ้าชู้ยักษ์” ซึ่งมีที่มาจากพฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์ตามที่กล่าวมา

คำสำคัญ: พฤติกรรมเจ้าชู้ ทศกัณฐ์ วรรณกรรม

Abstract

Thossakan is the main character in literature because it is the cause of the war, which is the story's theme and is the moderator. Ravana's behavior makes the story fun and interesting. The article aimed to present flirty behavior of Thossakan’s from Thai Ramayana literature for those interested in literary and pantomime performancers to understand the behavior of Thossakan characters in order to be transmitted through the performance properly. From the study of Thai Ramayana literature, different expressions since the Ayutthaya period, it was found that Thossakan was Nonthok or Nonthuk, the giant who was murdered by Vishnu for committing an offense and became the son of Thao Lastian and Nang Ratchada. Thossakan was very powerful. The appearance was ten heads, twenty hands and twenty eyes. His siblings were Kumphakan, Phiphek, Khon, Thut, Trisian and Samanakkha. His wife was Nang Kanlaakkhi, Nang Mantho, Nang Pla, Nang Chang, Nang Sanom Phanton and Nang Sanom Sipton. The children were Banlaikal, Indrachit, Sida, Painasuriwong, Tosakhiriwan, Tosakhirithon, Suphan, Matcha, Sahatsakuman and Siprot. Thossakan died with Rama's arrow. From the literature, Thossakan’s roles were as follows: warrior, husbandship, leadership, loverism etc. Thossakan’s behavior from literature were as follows: lustfulness in women, arrogance and aggression, credulity and easy people trust, bully, flirting, vengefulness, beauty, impetuousness etc. Thossakan’s behavior divided into two categories: internal and external behavior. The behavior of lustful women was internal behavior, which was the behavior of flirting to support. Thossakan’s flirtatious behavior appeared into two episodes of the literature: when Thossakan flirted with Sida in Suan Kwan, after stealing Sida and when Thossakan wooed Nang Benayagai, mistaking her for Sida. Both episodes of this story were found in the Ramayana literature, the idioms of King Rama I and King Rama II. In addition, the episode of Thossakan flirting with Nang Sida was also found in commentary on the Ramayana literature in the Ayutthaya period. Thossakan’s flirtatious behavior was a literary sensation and flamboyant expression through acting. Such behavior was used to compare people who acted flirtatiously. When he didn't get what he wanted, he used force as a "giant flirt" which was derived from Thossakan’s flirting behavior as mentioned.

Keywords: Flirty behavior, Thossakan, Literature

บทนำ

รามเกียรติ์เป็นวรรณกรรมเรื่องสำคัญของไทยมาแต่โบราณ ต้นเรื่องเดิมมาจากเรื่อง “รามายณะ” ของอินเดีย ซึ่งแปลว่า เรื่องราวของพระราม เมื่อเป็นฉบับไทยใช้ชื่อว่า “รามเกียรติ์” แปลว่าคำสรรเสริญพระราม เรื่องรามายณะแพร่ไปในดินแดนที่รับอารยธรรมอินเดียรวมทั้งประเทศไทยด้วย เรื่องของพระรามที่แพร่หลายอยู่ในประเทศไทยไม่ได้มีเนื้อหาเหมือนกับรามายณะของอิเดียเสียทีเดียว แต่เป็นการผสมผสานกันระหว่างรามายณะฉบับต่าง ๆ ของอินเดียและเรื่องเล่าท้องถิ่นของไทย ออกมาเป็น “รามเกียรติ์” ซึ่งมีเนื้อหาหลายตอนไม่ปรากฏในรามายณะฉบับใด ๆ เช่น ตอน อินทรชิตแปลงเป็นพระอินทร์ในศึกพรหมาสตร์ ตอนอินทรชิตถูกศรกินนม (เสาวณิต วิงวอน, 2555)

รามเกียรติ์ในไทยถูกนำเสนอในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ วรรณกรรม หนัง โขน ละคร หุ่น จิตรกรรม ประติมากรรม กีฬา พรรณไม้ อาหาร ฯลฯ (เสาวณิต วิงวอน, 2555) ทางด้านวรรณกรรมรามเกียรติ์ของไทยมีหลายสำนวนด้วยกัน ดังนี้ สมัยอยุธยา ได้แก่ 1) ราชาพิลาปคำฉันท์ 2) รามเกียรติ์คำฉันท์ 3) คำพากย์รามเกียรติ์ 4) บทละครรามเกียรติ์ครั้งกรุงเก่าสมัยธนบุรี ได้แก่ วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ 4 ตอน ได้แก่ ตอนพระมงกุฎ ตั้งแต่พระมงกุฎประลองศร จนถึงพระลบมาช่วยให้หนีได้ ตอนหนุมานเกี้ยววานรินในสังหารวิรุณจำบัง จนถึงท้าวมาลีวราชมา ตอนท้าวมาลีวราช ว่าความจนทศกัณฐ์เข้าเมือง และตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีทรายกรด พระลักษมณ์ต้องหอกกบิลพัสดุ์จนถึงหนุมานผูกผมทศกัณฐ์กับนางมณโฑ (เสาวณิต วิงวอน, 2555) สมัยรัตนโกสินทร์ ได้แก่ 1) วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง 2) วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชนิพนธ์ไว้เพียงบางตอน เนื้อความเริ่มตั้งแต่พระรามให้หนุมานไปถวายแหวนแก่นางสีดา จนกระทั่งพระราม กลับเข้าเมืองแล้วราชาภิเษก 3) วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชนิพนธ์ไว้ 3 ตอน คือ ตอนพระรามเดินดง บทเบิกโรงตอนนารายณ์ปราบนนทุก และตอนพระพิราพเข้าสวน (กรมศิลปากร, 2553a) 4) บทร้อง และบทพากย์เรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดำเนินเรื่องตามคัมภีร์รามายณะ ตอนที่ทรงพระราชนิพนธ์ ได้แก่ สีดาหาย เผาลงกา พิเภกถูกขับ จองถนนประเดิมศึกลงกา และนาคบาศ เป็นต้น

ทศกัณฐ์นับได้ว่าเป็นตัวละครเอกและสำคัญในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์ เพราะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดเรื่องราวต่าง ๆ ขึ้น สงครามระหว่างฝ่ายพระรามกับฝ่ายทศกัณฐ์ที่ยืดเยื้อยาวนาน พวกพ้องญาติวงศ์พงศาของทศกัณฐ์ต้องมาล้มตายจนหมดสิ้นนั้น ก็เพราะพฤติกรรมของทศกัณฐ์เป็นเหตุ ทศกัณฐ์นับเป็นตัวละครหลักในการดำเนินเรื่อง บทบาทและพฤติกรรมของทศกัณฐ์ถือเป็นอรรถรสของวรรณกรรมที่ทำให้เรื่องราวมีความสนุกสนานน่าสนใจ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอพฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ สำหรับเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนในด้านวรรณกรรม และด้านการแสดงโขน ละคร ให้ได้เข้าใจในพฤติกรรมของตัวละครทศกัณฐ์เพื่อถ่ายทอดผ่านการแสดงในลักษณะท่าทางที่แสดงออกมาแล้วสามารถเข้าใจได้ถึงพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวซึ่งมีหลากหลายพฤติกรรม และสามารถสร้างความเข้าใจในเรื่องราวขณะที่ผู้ชมได้รับชม ได้ถูกต้องเหมาะสม

ประวัติของทศกัณฐ์

จากการศึกษาประวัติของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์สำนวนต่าง ๆ สรุปได้ว่า ทศกัณฐ์ คือ นนทกหรือนนทุก ยักษ์ที่มีหน้าที่ล้างเท้าเทวดา นางฟ้า แต่กระทำความผิดจึงถูกพระนารายณ์สังหาร แล้วมาเกิดเป็นบุตรของท้าวลัสเตียนและนางรัชดา นามว่า ทศกัณฐ์ มีอิทธิฤทธิ์มาก รูปร่างลักษณะสิบเศียร ยี่สิบกร ยี่สิบเนตร มีพี่น้องร่วมบิดา มารดา คือ กุมภกรรณ พิเภก ขร ทูษณ์ ตรีเศียร และสำมนักขา มีชายาคือ นางกาลอัคคี นางมณโฑ นางปลา นางช้าง นางสนมพันตน และนางสนมสิบตน มีบุตรคือ บรรลัยกัลป์ อินทรชิต สีดา ไพฑาสุริวงศ์ ทศคิรีวัน ทศคิรีธร สุพรรณมัจฉา สหัสกุมาร และสิบรถ การตายของทศกัณฐ์นั้น ตายด้วยศรของพระราม ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ชื่อ ศรพรหมาสตร์ ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ชื่อศรวิรุณจักรวาล

บทบาทของทศกัณฐ์

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์สำนวนต่างๆ บทบาทของทศกัณฐ์ ประกอบไปด้วย 9 บทบาท เช่น ความเป็นนักรบ ความเป็นสามี ความเป็นผู้นำ ฯลฯ (คทาวุธ กลิ่นพิพัฒน์, 2560) มีบทบาทที่น่าสนใจและนำมาศึกษาในบทความนี้คือ บทบาทความเป็นนักรัก โดยบทบาทที่ปรากฏมาแต่สมัยอยุธยาและมีในรามเกียรติ์ทุกสำนวน เป็นบทบาทที่สำคัญของทศกัณฐ์ คือ บทบาทความเป็นนักรบ เพราะเรื่องรามเกียรติ์เป็นเรื่องราวการทำสงครามระหว่างฝ่ายพระรามกับฝ่ายทศกัณฐ์ แต่บทบาทความเป็นนักรักซึ่งเป็นเหตุของสงครามนั้นมีปรากฏในวรรณกรรมบางสำนวนเท่านั้น เช่น สำนวนของรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 2 ส่วนบทบาทของความเป็นกษัตริย์ และนักปกครองนั้นปรากฏเด่นชัดมากเพราะเป็นบทบาทที่สำคัญ จะไม่มีปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมสำนวนของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และสำนวนของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะพระองค์ท่านพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์ไว้เพียงบางตอน อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากวรรณกรรมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชที่มีตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง จะพบว่าทศกัณฐ์มีบทบาทหลายบทบาทตามที่ได้เขียนสรุปไว้เป็นข้อ ๆ ข้างต้น ซึ่งแต่ละบทบาทล้วนเกี่ยวข้องส่งผลต่อพฤติกรรมของทศกัณฐ์

พฤติกรรมของทศกัณฐ์

จากการศึกษาวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์สำนวนต่าง ๆ ทศกัณฐ์มีพฤติกรรมประกอบไปด้วย 12 พฤติกรรม เช่น ความมีตัณหาราคะในสตรีเพศ เย่อหยิ่งอวดดีและก้าวร้าว หูเบาเชื่อคนง่าย รวมไปถึงพฤติรรมความเจ้าชู้ (คทาวุธ กลิ่นพิพัฒน์, 2560)

พฤติกรรมของทศกัณฐ์แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอก พฤติกรรมภายในเกิดจากความรู้สึกนึกคิด มีปรากฏชัดเจนในคำพากย์รามเกียรติ์ วรรณกรรมสมัยอยุธยา วรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช และวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย คือพฤติกรรมของความมีตัณหาราคะในสตรีเพศ โดยมีพฤติกรรมภายนอกที่สนับสนุนพฤติกรรมภายใน คือพฤติกรรมของความเจ้าเล่ห์ และพฤติกรรมของความเจ้าชู้ พฤติกรรมส่วนใหญ่ของทศกัณฐ์นั้นเป็นพฤติกรรมในด้านลบ พฤติกรรมในด้านบวกที่พบมีเพียงพฤติกรรมของความใฝ่รู้ในศิลปวิทยา ซึ่งมีปรากฏเฉพาะในวรรณกรรมสำนวนของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์

พฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์นั้นเป็นพฤติกรรมภายนอกที่น่าสนใจ มีปรากฏในวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์หลายสำนวน ดังจะนำเสนอความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์ที่มีต่อนางสีดา โดยยกวรรณกรรมที่ศึกษาแล้วพบว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวปรากฏอยู่มา 3 สำนวน ได้แก่ คำพากย์รามเกียรติ์ รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ดังนี้

ตัวอย่าง คำพากย์รามเกียรติ์

ตอน หนุมานถวายแหวน

ครั้งใกล้สีคานารี โองการสารศรี
สโรชสุนทรปราศรัย
ไยโฉมศิริลักษณวิไลย มาอยู่เดียวใด
ลุนลุงด้วยแสนโศกา
พี่หวังบำเรอรักษา สงวนเชยวนิดา
บให้ระคายหฤทัย
ผัวเก่าเขาไม่อาลัย ซัดอรไว้ใน
วนานตเออาทวา
หาพี่ไปพบพามา เยียวอยู่ชีวา
จะม้วยเป็นภักษ์หมู่มาร
อันเรียมรักเยาวยุพาล สู้สิ้นเสียปราณ
บทิ้งให้น้องหมองสมร
ผัวนางผู้เดียวเที่ยวซอน อาศัยสิงขร
บมีพิริยโยธา
เฉกชาติทุพลพาลา ที่ไหนจะสา
แก่มืออสูรสังหาร
วันนั้นร้องก้องดงดาล เห็นจะถึงกาล
ด้วยกวางกระดีปีธา
ขอเชิญอรสู่นครา ครองแสนสวรรยา
เป็นจอมจรรโลงบริบาล
....
....
ทศเศียรฟังเสียงสีดา แจ้วจับวิญญา
ก็ดาลระลุงสมประดี
บมิเจ็บช้ำน้ำคำเทวี ยิ้มแล้วจึงมี
สโรชสุนทรเอาใจ
ว่าพี่พิศวาสทรามวัย ดุจดวงหฤทัย
แลเนตรอันเนื่องในสกนธ์
บมิเป็นค้างกลางหน จะเษกนฤมล

เป็นใหญ่ในกรุงลงกา
ปลอบพลางกราบไหว้สีดา เจ้าจงเมตตา
ดำรงเสน่ห์เรียมนาน
(กรมศิลปากร, 2472)

ตัวอย่าง รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ตอน ทศกัณฐ์เกี้ยวสีดา

ลดองค์ลงเหนือบัลลังก์มาศ ต่างอาสน์ใกล้องค์มารศรี
ยิ้มพลางทางกล่าววาที เจ้าพี่ผู้ดวงชีวัน
ความแสนพิศวาสนางนงลักษณ์ เพียงจักสิ้นชีพอาสัญ
อันพระรามผู้ผัวของเจ้านั้น ยากจนค้นคั้นอยู่ในไพร
สองคนพี่น้องคั่งจัณฑาล สมบัติพัสถานก็หาไม่
ไม่ควรคู่องค์อรไท จะสนิทพิสมัยภิรมยา
วันนั้นไปตามกวางทอง เสียงร้องอื้ออึงคะนึงป่า
ที่ไหนจะรอดชีวา กวางร้ายมันจะฆ่าให้บรรลัย
ขอเชิญเจ้าเยาวยอดดวงใจ เข้าในนิเวศน์วังจันทน์
ประกอบด้วยไอศูรย์สมบัติ ดังมหาสุทัศน์เมืองสวรรค์
พร้อมหมู่สนมกำนัล แปดหมื่นสี่พันนงคราญ
จะเลี้ยงเจ้าเป็นมเหสี ร่วมที่เศวตฉัตรฉายฉาน
ใหญ่กว่าอนงค์บริวาร เยาวมาลย์จงได้เมตตาฯ
....
....
เมื่อนั้น ทศเศียรสุริวงศ์ยักษา
ได้ฟังถ้อยคำนางสีดา เปรียบปรายด่าว่าไม่อาลัย
ยิ่งแสนพิศวาสในน้ำเสียง เพราะเพียงไม่มีที่เปรียบได้
ยิ่งฟังยิ่งเพลินจำเริญใจ ที่ในรูปรสวาที
กราบลงแล้วกล่าวสุนทร เจ้างามงอนจำเริญสวาทพี่
ทั่วทั้งสามภพธาตรี ไม่มีใครเปรียบนงลักษณ์
ถึงมาตรเจ้าจะด่าว่า พี่ยาไม่ถือคำหนัก
แต่ปรานีในทางรสรัก อย่าหักเสน่หาอาลัย
เจ้าดั่งดวงมณฑาทิพย์ สิบหกช่องฟ้าไม่หาได้
รักนางพ่างเพียงดวงใจ จะถนอมมิให้ราคี
แม่อย่าสลัดตัดสวาท นุชนาฏช่วยชูชีวิตพี่
เมตตาบ้างเถิดนางเทวี ให้เป็นศรีสวัสดิ์สถาวรฯ
(กรมศิลปากร, 2553b)

ตัวอย่าง รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ตอน ทศกัณฐ์ลงสวน

โฉมเอยโฉมเฉลา
พี่คิดถึงทุกทิวาราตรี
จึงอุตส่าห์มาง้อขอโทษ
คำบุราณท่านย่อมว่าไว้
จะรังเกียจเดียดฉันกันไยเล่า
พี่จะรับทรามสงวนนวลละออง
จะจัดแจงแต่งการอภิเษก
ว่าพลางทางขยับจะเข้าชิด
ถอยหลังเหลียวมาคว้าพัด
แล้วปลอบโยนโอนอ่อนด้วยวาจา
.....
.....
สุดเอยสุดสวาท
เสนาะคำน้ำเสียงเพียงดนตรี
เห็นรักแล้วหรือไม่ถือโทษ
มิใช่พี่นี้จะทำด้วยชิงชัง
อย่าคร่ำครวญรำพึงถึงพระราม
ไม่ควรอยู่คู่เคียงเรียงพักตร์
จงไปชมสมบัติพัสถาน
อย่าสลัดตัดรักชักช้า
(กรมศิลปากร, 2457)

ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
จนวันนี้นอนกลางวันฝันไป
หมายว่าเจ้าเล่าจะโกรธไปถึงไหน
มิตรจิตรมิตรใจกระไรน้อง
บุญเราเคยภิรมย์สมสอง
ไปครอบครองวังในเหมือนใจคิด
เป็นองค์เอกมเหสีที่สนิท
ให้ร้อนดังเพลิงพิษติดกายา
โบกปัดพระกายทั้งซ้ายขวา
แก้วตาอย่าสลัดตัดอาลัย
.....
.....
ช่างฉลาดละเมียดเสียดสี
เออเช่นนี้หรือว่าจะน่าฟัง
จงเหือดหายคลายโกรธลงเสียมั่ง
จะปลูกฝังโฉมยงนางลักษณ์
ถึงรูปงามก็จนคนต่ำศักดิ์
เจ้าหลงรักเปล่าเปล่าไม่เข้ายา
ในเมืองมารมั่งมีดีหนักหนา
สาวสวรรค์ขวัญตาจงปราณี

บทประพันธ์ทั้ง 3 สำนวนที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นเรื่องราวในตอนที่ทศกัณฐ์ลักนางสีดามา ทศกัณฐ์พยายามเกี้ยวพาราสี เล้าโลม ลวนลาม และใช้คำพูดอ่อนหวานสารพัดเพื่อหว่านล้อมให้นางสีดาใจอ่อน ไม่ว่านางสีดาจะด่าว่าอย่างไร ทศกัณฐ์ก็ยังรัก หลงนาง ทั้งที่ทศกัณฐ์นั้นมีชายาอยู่แล้วหลายคน แต่ก็ยินยอมที่จะยกให้นางสีดาเป็นเอก ทั้งจะให้ทรัพย์สมบัติและสิ่งที่ปรารถนา ขอให้นางลืมพระรามไป โดยพูดจาใส่ร้ายพระรามต่างๆ นานา พฤติกรรมเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความเจ้าชู้ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผิด ศีลธรรม เป็นพฤติกรรมในด้านลบ

นอกจากพฤติกรรมของความเจ้าชู้ที่แสดงต่อนางสีดาแล้ว ทศกัณฐ์ยังแสดงพฤติกรรมของความเจ้าชู้ต่อนางเบญกายด้วย เพราะหลงคิดว่านางเบญกายคือนางสีดา โดยยกวรรณกรรมที่ศึกษาแล้วพบว่ามีพฤติกรรมดังกล่าวปรากฏอยู่มา 2 สำนวน ได้แก่ รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 1 และรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ดังนี้

ตัวอย่าง รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
ตอน เบญกายแปลงขึ้นเฝ้าทศกัณฐ์

เมื่อนั้น
เห็นองค์พญาอสุรี
ด้วยได้เห็นรูปนิมิต
ดำเนินเดินเข้ามาเคียงองค์
นางจึงน้อมเศียรอภิวาทน์
ข้าคือเบญกายอสุรา
เมื่อนั้น
ยิ้มแล้วจึงกล่าววาที
พี่คิดถึงเจ้าทุกเวลา
แสนทุกข์แสนเทวษมาช้านาน
ว่าพลางจูงกรขึ้นแท่นทรง
ตระโบมโลมลูบจูบพักตร์
พี่จะตั้งเจ้าไว้ให้เป็นเอก
ใหญ่กว่าอนงค์บังอร
อันการบำรุงบำเรอรัก
สาวสวรรค์ขวัญตาอย่าอาลัย
(กรมศิลปากร, 2553)

นางเบญกายยักษี
เสด็จลงจากที่บัลลังก์ทรง
คิดว่าสีดานวลหง
ใหลหลงประโลมด้วยวาจา
พระบาทจงโปรดเกศา
มิใช่สีดาเทวีฯ
ท้าวทศพักตร์ยักษ์
ว่าไยฉะนี้เยาวมาลย์
ดั่งหนึ่งอุราจะแตกฉาน
สงสารบ้างเถิดนะน้องรัก
แล้วโอบอุ้มองค์ขึ้นใส่ตัก
พญายักษ์จึงกล่าวสุนทร
ร่วมเศวตฉัตรประภัสสร
มิให้อนาทรฤทัย
จะต้องถือมือหนักก็หาไม่ ใน
ในองค์พระรามสามีฯ

ตัวอย่าง รามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย
ตอน นางลอย

เมื่อนั้น
แลเห็นเบญกายจำแลงมา
แย้มยิ้มพยักหน้าง่าพระหัตถ์
เห็นหยุดยั้งรั้งรอไม่จรลี
เข้าชิดพิศดูไม่วางตา
ยิ่งแสนพิศวาสจะขาดใจ
ยอดเอยยอดยิ่ง
หวังสวาทมาทหมายไม่วายวัน
พี่ผูกใจจึงไปดลจิตเจ้า
ขอเชิญดวงดอกฟ้าสุมาลี
เจ้าจงดูปราสาทราชฐาน
คลังเงินคลังทองสิบสองพระคลัง
ขอเชิญโฉมเฉลาเป็นเจ้าของ
จงผินผันพักตรามาข้างนี้
ควรหรือทำสะเทินเมินเฉย

องค์ท้าวทศพักตร์ยักษา
สำคัญคิดว่าสีดานารี
พลางดำรัสตรัสเชิญนางโฉมศรี
อสุรีรีบมารับฉับไว
น้อยหรืองามหนักหนาน่ารักใคร่
จึงปราศรัยทอดสนิทติดพัน
เป็นความในในจริงทุกสิ่งสรรพ์
จะรับขวัญนัยนามาธานี
ให้โฉมยงนงเยาว์มาถึงนี่
อยู่เป็นศรีนัคเรศนิเวศน์วัง
ทั้งตึกกว้านมากมายหลายหลัง
ทรัพย์สินมั่งคั่งเรามั่งมี
ครอบครองสารพัดสมบัติพี่
พูดจาพาทีกับพี่ยา
ไม่เห็นเลยว่ารักเจ้าหนักหนา

มาหยุดอยู่นี่ไยจงไคลคลา
เมื่อนั้น
ทูลสนองบัญชาว่าข้านี้
ยังขึ้นลดเลี้ยวเกี้ยวพาน
ดูเอาเถิดทรงฤทธิ์บิตุลา
โฉมเอยโฉมเฉลา
เจ้าอายเหนียมเรียมไยณเทวี
หวังจะเสกสาวสวรรค์ขวัญเนตร
ครองสมบัติพัสถานทั้งลงกา
อันพระรามฤาษีสามีน้อง
พี่จะยกไปสังหารราญรอน
ว่าพลางทางขยับจับต้อง
ฉวยชายสไบทรงนงเยาว์
(กรมศิลปากร, 2457)

ไปนั่งแท่นแว่นฟ้าเถิดเทวี
นวลนางเบญกายโฉมศรี
มิใช่ภัควดีสีดา
วิบากกรรมรำคาญหนักหนา
อะไรมาหลงใหลได้เช่นนี้
ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี
เสียแรงที่จงรักไปลักมา
เป็นเอกองค์อัคเรศเสน่หา
พี่มิให้แก้วตาอนาทร
ไม่ควรครองคู่เคียงเรียงหมอน
ให้ม้วยมรณ์สิ้นเสี้ยนศัตรูเรา
เลียมลองเล้าโลมโฉมเฉลา
นิจจาเจ้าอย่าสลัดตัดเยื่อ ๆ ไย

บทประพันธ์ทั้ง 3 สำนวน ที่ยกตัวอย่างมานี้ เป็นเรื่องราวในตอนที่ทศกัณฐ์สั่งให้นางเบญกายแปลงเป็นนางสีดาแกล้งทำเป็นตายลอยน้ำไปให้พระรามเห็น เพื่อหวังให้พระรามเลิกทัพกลับไป แต่เมื่อนางเบญกายแปลงเป็นนางสีดาแล้วทศกัณฐ์เห็นเข้าก็คิดว่าเป็นนางสีดาจริง ๆ จึงเข้าเกี้ยวพาราสี ลวนลาม ในสำนวนรัชกาลที่ 1 ทศกัณฐ์ถึงขนาดอุ้มนางสีดาแปลงมาไว้บนตัก และแม้ว่านางเบญกายจะพยายามบอกว่าตนเองนั้นไม่ใช่สีดาแต่ทศกัณฐ์ก็ไม่ฟัง ยังคงพูดจาเกี้ยวนางต่อไป นั้นเป็นเพราะทศกัณฐ์มีพฤติกรรมของความมีตัณหาราคะในสตรีเพศที่เป็นพฤติกรรมภายใน ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมภายนอก คือ ไม่มีสติดูให้ดีเสียก่อนว่า ใช่นางสีดาจริงหรือไม่ ไม่สนใจคำพูดปฏิเสธของนางเบญกาย เข้าลวนลาม พูดจาเกี้ยวพาราสี ดังกล่าวมานี้เป็นพฤติกรรมของความเจ้าชู้

จากการศึกษาพฤติกรรมของความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ พบว่าพฤติกรรมดังกล่าวนี้เป็นอรรถรสในทางวรรณกรรม และเป็นสีสันเมื่อนำมาถ่ายทอดผ่านการแสดง “เจ้าชู้ยักษ์” เป็นสำนวนสุภาษิตที่ติดหูคนไทยมาช้านาน ใช้เรียกคนที่ทำตัวเจ้าชู้ เมื่อไม่ได้ดังที่ต้องการก็หักหาญเอาด้วยกำลัง ซึ่งมีที่มาจากพฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์ตามที่กล่าวมานั่นเอง

สรุปผล

จากการศึกษาพฤติกรรมความเจ้าชู้ของทศกัณฐ์จากวรรณกรรมรามเกียรติ์ถ่ายทอดผ่านการแสดงในลักษณะท่าทางที่แสดงออกมาแล้วสามารถเข้าใจได้ถึงพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวซึ่งมีหลากหลายพฤติกรรม และสามารถสร้างความเข้าใจในเรื่องราวขณะที่ผู้ชมได้รับชม ในมุมมองของนักแสดง ถ้านักแสดงเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครได้อย่างถ่องแท้ จะทำให้แสดงบทบาทออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในมุมมองของผู้รับชม ถ้าผู้ชมเข้าใจถึงพฤติกรรมและบทบาทของผู้แสดง ก็จะช่วยให้เพิ่มอรรถรสในการรับชมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2457). **บทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย.

กรมศิลปากร. (2472). **ประชุมคำพากย์รามเกียรติ์ ภาค 4 ตอนหนุมานถวายแหวน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์โสภณพิพรรณธนากร.

กรมศิลปากร (2553a). **โขนอัจฉริยลักษณ์แห่งนาฏศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ: ปตท.

กรมศิลปากร. (2553b). **บทละครเรื่องรามเกียรติ์พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เล่ม 2** (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครูสมิท บางคอแหลม.

เสาวณิต วิงวอน. (2555). **วรรณคดีการแสดง** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

คทาวุธ กลิ่นพิพัฒน์. (2560). **การศึกษาพฤติกรรมทศกัณฐ์จากวรรณกรรมสู่การแสดง: ทศกัณฐ์เกี้ยวนางเบญกาย**. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์.

การสร้างซึงจากไม้เก่าสู่การพัฒนาคุณภาพเครื่องดนตรีล้านนา

Making a SUENG of Old Wood to Improve the Quality of Lanna Musical Instruments

กัลยาณี สายสุข
Kanlayanee Saisuk

อาจารย์สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Lecturer of music, Faculty of Humanities, Chiang Rai Rajabhat University
Corresponding author E-mail: saisukning@gmail.com
(Received: January 22, 2021; Revised : March 2, 2021; Accepted: April 5, 2021)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างซึงจากไม้เก่าและคุณลักษณะของซึงที่ทำจากไม้เก่า โดยมุ่งให้เกิดการพัฒนาซึงจากไม้เก่าให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวทางการศึกษาทางมานุษยดนตรีวิทยา ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมถึงวิธีการสร้างซึงจากไม้เก่าของนายโสพิน เพียรศิลป์ ครูภูมิปัญญาชาวบ้านและช่างทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย และการทดสอบคุณภาพซึงทั้งลักษณะทางกายภาพและคุณภาพเสียงจากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นเมืองจำนวน 10 คน ร่วมกับการวิเคราะห์ค่าความถี่เสียงของซึง ผลการวิจัยพบว่า ซึงจากไม้เก่า ทำจากไม้สักที่ได้จากเฟอร์นิเจอร์หรือบานประตูหน้าต่างเก่า นำมาแปรรูปเป็นไม้แผ่นแล้วจึงนำมาทำเครื่องดนตรี ตัวซึงประกอบขึ้นจากเศษไม้หลายชิ้นซึ่งต่างจากวิธีการทำดั้งเดิมที่ใช้การขุดเนื้อไม้ส่วนนมซึงมีการดัดแปลงให้คล้ายเฟรตกีตาร์โดยใช้เส้นทองเหลืองติดลงบนไม้ ซึงที่สร้างขึ้นมีรูปทรงคล้ายใบพาย มีสัดส่วนเหมาะสม และมีน้ำหนักเบา ปัญหาหลักที่พบ คือ ซึงทุกขนาดมีลักษณะเสียงคล้ายคลึงกัน ขาดสีสันของเสียงที่เป็นลักษณะเฉพาะของซึงแต่ละขนาด ทั้งนี้ ซึงจากไม้เก่าช่วยลดการใช้ทรัพยากรไม้และสามารถหาไม้มาเป็นวัสดุในการทำเครื่องดนตรีได้ง่ายขึ้น ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้เกิดการสืบสานและเผยแพร่ภูมิปัญญาการทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง รวมถึงผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพเครื่องดนตรีล้านนาจากช่างภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ: ซึง ไม้เก่า เครื่องดนตรีล้านนา ดนตรีพื้นเมือง จังหวัดเชียงราย

Abstract

The purpose of this research was to study the making of Sueng and its characteristics, Thai northern stringed musical instrument and the of stringed instrument made of old wood, in order to improve the quality of the musical instrument, which made from old wood, to be widely accepted. The researcher conducted this study using qualitative research methodology

according to the Ethnomusicology guidelines. The data were collected by interviews and participatory observation on the process of making Sueng of old wood by Sopin Piensin, the local wisdom teacher and the folk musical instrument maker in Terng district, Chiang Rai province. 10 folk music experts were tested to check the physical characteristics and tone quality with sound program. The results were found that Sueng that made of old teak wood from furniture, door panel, or window panel assembled together piece by piece instead of using carving technique as a traditional method. Sueng' s frets were modified with a brass stringstick which was similar to a guitar' s frets. Sueng had a shape like a paddle with a proper weight. However, the problem was all sizes of Sueng had similar sound characteristics which lacked of tone color that was unique to each size. Nevertheless, the Sueng that made of old wood could save a lot of trees and the old wood could be found as a material for making musical instruments more easily, which was another factor that helped to carry on and spread the wisdom of indigenous musical instrument making and it was a guideline to develop the quality of Lanna musical instrument from local wisdom craftsmen.

Keywords: Sueng, old wood, Lanna musical instrument, Folk music, Chiang Rai province

บทนำ

ซึง เป็นเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือมีรูปร่างคล้ายพิณของภาคอีสาน ลักษณะของซึงมีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมดนตรีน่านและวัฒนธรรมดนตรีเชียงใหม่ทั้งรูปทรงและชื่อเรียก นิยมบรรเลงกันอย่างแพร่หลายเนื่องจากสามารถนำมาใช้ทั้งสำหรับการบรรเลงเดี่ยวและประสมวงเพื่อใช้บรรเลงในโอกาสต่างๆ เช่น งานแต่งงาน งานบุญ งานศพ งานรื่นเริงต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ซึงยังถูกนำมาใช้ในการบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีสากลโดยเฉพาะวงโฟล์คซองและการร้องเพลงคำเมือง รวมถึงเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ในการเรียนการสอนดนตรีพื้นเมืองทั้งในโรงเรียน หน่วยงาน และชุมชนต่างๆ

ซึงที่นิยมใช้กันอยู่ทั่วไปมีอยู่ 3 ขนาด คือ ซึงเล็ก (ซึงตัด) ซึงกลาง และซึงใหญ่ (ซึงหลวง) ส่วนประกอบที่สำคัญของซึงได้แก่ กล่องเสียง (โฮงเสียง) ตาดซึงคอซึง ลูกซึง หย่องซึงหรือก๊อบซึง หลักซึงหรือลูกบิด หัวซึง และสายซึง วิธีการทำเริ่มจากนำไม้ทั้งท่อนมาตัดตามรูปทรง ฝานเนื้อไม้ด้านบนเพื่อใช้เป็นตาดซึง แล้วจึงขุดคว้านเอาเนื้อไม้ด้านในออกให้เป็นกล่องเสียง แล้วนำตาดซึงมาปิดทับและเจาะรูกล่องเสียง ติดหย่องซึง จากนั้นเจาะรูใส่ลูกบิด รูร้อยสายซึง และขึงสายจำนวน 4 เส้น แล้วจึงค่อยติดลูกซึงซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องอาศัยความชำนาญและเชี่ยวชาญด้านการบรรเลงของช่างทำเครื่องดนตรีด้วย วัสดุหลักที่ใช้ทำซึง คือ ไม้เนื้อแข็ง นิยมทำจากไม้สักหรือไม้ขนุน ทั้งนี้ เอกพิชัย สอนศรี (2546: 90) ได้กล่าวไว้ว่า ซึงที่มีคุณภาพดี ทุกชิ้นส่วนควรเป็นไม้มาจากท่อนเดียวกันเพื่อให้มีความสวยงามและกลมกลืนในการต่อไม้ ในอดีตนั้นนิยมทำมาจากไม้สัก แต่เนื่องจากไม้สักมีราคาแพงและทางราชการมีการควบคุมเรื่องการตัดไม้ จึงหาไม้อื่นที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงมาใช้แทน เช่น ไม้แดง ไม้กระท้อน ไม้ประดู่ เป็นต้น เพราะมีราคาถูกและหาได้ง่ายกว่า

ปัจจุบัน สถานการณ์เรื่องการใช้ทรัพยากรไม้ในการทำเครื่องดนตรี เป็นที่สนใจและศึกษาทดลองอย่างต่อเนื่อง ทั้งการหาวัสดุทดแทนและการใช้ทรัพยากรไม้ที่เหมาะสม เช่น ในแวดวงวิชาการดนตรีไทยได้มีงานวิจัยที่ทำการศึกษาในการนำวัสดุทดแทนอย่างไฟเบอร์กลาสมาใช้เป็นส่วนประกอบของเครื่องดนตรีไทย เช่น งานวิจัย

ของเมธี พันธุ์วราทร (2558) เรื่องการใช้วัสดุทางเลือกไฟเบอร์กลาส: กรณีศึกษากรรมวิธีการผลิตและคุณภาพของกะโหลกซออู้ งานวิจัยของศุภกร เจริญสุขประภา (2555) เรื่อง การเลือกใช้วัสดุทดแทนในการสร้างเครื่องดนตรีไทยของอาจารย์มานพ แก้วบูชา: กรณีศึกษารางระนาดเอกไฟเบอร์กลาส เป็นต้นส่วนในดนตรีพื้นบ้านพบว่า การตระหนักถึงปัญหาและการหาวัสดุทดแทนส่วนหนึ่งเริ่มต้นจากช่างทำเครื่องดนตรีที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำวัสดุอื่น ๆ มาทดแทนการใช้ไม้ เช่น การนำถังน้ำมันขนาดใหญ่มาใช้แทนไม้ในการทำกลอง ทั้งนี้เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม 2561 ทางศูนย์ความเป็นเลิศด้านดนตรีและนาฏศิลป์ล้านนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ได้จัดงานเสวนาวิชาการในหัวข้อ เครื่องดนตรีวิทยา: ไม้ที่ใช้สร้างเครื่องดนตรีล้านนา โดยสงกรานต์ สมจันทร์ (2561: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงข้อสรุปจากงานไว้ว่า สถานการณ์ปัจจุบันมีปัญหาเรื่องการใช้ไม้ในการผลิตเครื่องดนตรี คือ 1. สล่าส่วนใหญ่ผลิตตามคำสั่งซื้อในครัวเรือน ไม่ได้ผลิตในเชิงอุตสาหกรรม 2. ในการผลิตเชิงอุตสาหกรรมมีการพยายามลดการใช้ไม้และหาวัสดุมาทดแทน 3. ควรมีการผ่อนปรนการใช้ทรัพยากรไม้เพื่อนำมาทำเครื่องดนตรี ซึ่งจากงานเสวนาดังกล่าวยิ่งเห็นได้ชัดเจนเกี่ยวกับการตระหนักถึงทรัพยากรไม้ที่ใช้ในการทำเครื่องดนตรี ตลอดจนความร่วมมือในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

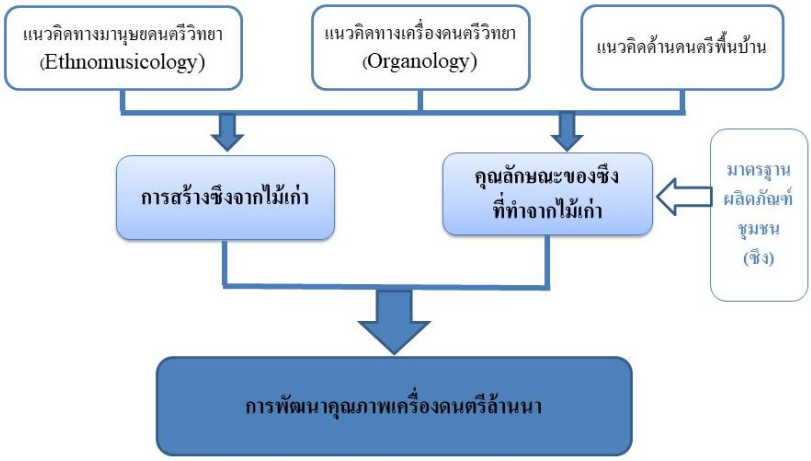
โสพิน เพียรศิลป์ ช่างทำเครื่องดนตรีพื้นเมืองในอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ได้รับการสืบทอดมาจากบิดา คือ นายพัน เพียรศิลป์พ่อครูรุ่นที่ 2 (ประสบการณ์มากกว่า 40 ปี) ของกลุ่มวัฒนธรรมดนตรีเชียงใหม่ ร่วมรุ่นกับวิเทพ กันธิมา และประสิทธิ์ เลียวสิริพงศ์ (สุคำ แก้วศรี, 2553: 41) และเป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการสอนดนตรีพื้นเมือง ได้คิดประดิษฐ์วิธีการสร้างซึงโดยการประกอบขึ้นจากเศษชิ้นไม้ แทนการใช้วิธีขุดจากไม้ทั้งท่อน ซึ่งไม้ที่นำมาใช้นั้นเป็นไม้สักที่ได้จากเฟอร์นิเจอร์เก่าหรือไม้เก่าจากการรื้อถอนบ้าน ซึ่งสามารถลดปริมาณการใช้ทรัพยากรไม้และสามารถหาไม้มาทำเครื่องดนตรีได้ง่ายมากยิ่งขึ้น ซึงจากไม้เก่าที่สร้างขึ้นนี้เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาและการสั่งสมประสบการณ์ที่ได้ปรับปรุงและพัฒนาจนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะตัว แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง มีเพียงทำจำหน่ายให้กับโรงเรียนหรือหน่วยงานในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้น

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการใช้ทรัพยากรไม้และภูมิปัญญาของช่างทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง จึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การสร้างซึงจากไม้เก่าสู่การพัฒนาคุณภาพเครื่องดนตรีล้านนา โดยศึกษาวิธีการสร้างซึงและคุณลักษณะของซึงที่ทำจากไม้เก่า เพื่อเป็นการส่งเสริมและเผยแพร่ภูมิปัญญางานช่างของจังหวัดเชียงราย รวมทั้งผลจากการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพซึงจากไม้เก่าให้มีมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง ตลอดจนเกิดเป็นแบบอย่างของการสร้างเครื่องดนตรีล้านนาที่ลดการใช้ทรัพยากรไม้ และเป็นการสืบสานภูมิปัญญาการสร้างเครื่องดนตรีล้านนาให้สามารถดำรงอยู่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างซึงจากไม้เก่า
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของซึงที่ทำจากไม้เก่า

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การสร้างซึงจากไม้เก่าสู่การพัฒนาคุณภาพเครื่องดนตรีล้านนา ผู้ศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีแนวทางการศึกษาตามแนวคิดทางมานุษยดนตรีวิทยา โดยมีกระบวนการดังนี้

1. กลุ่มบุคคลข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างซึงจากไม้เก่าสู่การพัฒนาคุณภาพเครื่องดนตรีล้านนา ดำเนินการเก็บข้อมูลการสร้างซึงจากไม้เก่า จากนายโสพิน เพียรศิลป์ อายุ 70 ปี ช่างทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ส่วนการศึกษาคุณลักษณะของซึงจากไม้เก่าจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นเมืองในจังหวัดเชียงรายที่ทำการทดสอบคุณภาพของซึงจากไม้เก่าทั้งลักษณะทางกายภาพและคุณภาพเสียง จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ได้แก่ แนวคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์เรื่องคุณลักษณะของซึงจากไม้เก่า เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป กล้องวีดีโอ สมุดบันทึก และโปรแกรม Logic Pro X

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลการสร้างซึงจากไม้เก่า โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมถึงวิธีการสร้างซึงจากไม้เก่า ประกอบการบันทึกภาพนิ่งและวีดีโอในแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด ส่วนการศึกษาคุณลักษณะของซึงจากไม้เก่าทั้งลักษณะทางกายภาพและคุณภาพของเสียง ทำการสัมภาษณ์เก็บข้อมูลผลการทดสอบคุณภาพของซึงจากไม้เก่า โดยผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นเมืองในจังหวัดเชียงราย จำนวน 10 คน และการใช้โปรแกรม Logic Pro x ในการทดสอบความถี่เสียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยประเด็นคุณลักษณะของซึงจากไม้เก่า แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็นคือ คุณลักษณะทางกายภาพและคุณลักษณะของเสียง ในด้าน

คุณลักษณะทางกายภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (ซึง) มผช.218/2559 โดยคุณลักษณะที่ต้องการ ประกอบด้วย 1) ลักษณะทั่วไป 2) การประกอบ 3) ลวดลาย (ถ้ามี) 4) สี (ถ้ามี) 5) การเคลือบผิว (ถ้ามี) และ 6) การใช้งาน ทั้งนี้ ซึงจากไม้เก่า ไม่มีการวาดหรือแกะสลักลวดลายและการลงสี จึงเหลือประเด็นการวิเคราะห์เพียง 4 ด้าน เท่านั้น ส่วนคุณลักษณะของเสียง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ค่าความถี่ของเสียง (Frequency) ร่วมกับการทดสอบและวิเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การสร้างซึงจากไม้เก่าสู่การพัฒนาคุณภาพเครื่องดนตรีล้านนา ทำการเก็บข้อมูลวิธีการสร้างซึงจากนายโสพิน เพียรศิลป์ ครูภูมิปัญญาพื้นบ้าน สาขาดนตรีพื้นบ้าน ของสภาวัฒนธรรมตำบลปล้อง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีแนวคิดในการนำไม้เก่ามาสร้างซึงแทนการขุดจากไม้ทั้งท่อน เพื่อลดการใช้ทรัพยากรไม้และสามารถหาไม้เก่าได้ในท้องถิ่น รวมถึงไม่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากในการซื้อไม้เพื่อนำมาทำเครื่องดนตรี จำหน่ายโดยใช้ทักษะความชำนาญด้านงานช่างไม้ในการประดิษฐ์ดัดแปลงให้เกิดเป็นซึงที่ประกอบขึ้นจากไม้หลายๆ ชิ้น และความสามารถทางด้านดนตรีในการปรับแต่งส่วนประกอบต่างๆ ให้ได้คุณภาพเสียงตามที่ต้องการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงวิธีการสร้างซึงจากไม้เก่า และคุณลักษณะของซึงทั้งทางด้านกายภาพและคุณภาพเสียง มีผลการวิจัยดังนี้

1. การสร้างซึงจากไม้เก่า

วัสดุหลักที่ใช้ในการสร้างซึง คือ ไม้สักจากเฟอร์นิเจอร์เก่าหรือจากการรื้อถอนบ้าน เช่น บานประตู บานหน้าต่าง ฝากระดาน เป็นต้น โดยสั่งซื้อจากคนรู้จักหรือมีชาวบ้านนำมาขายให้ จากนั้นนำมาแยกชิ้นส่วน แล้วจ้างโรงเลื่อยแปรรูปให้เป็นไม้แผ่นมีความหนาประมาณ 5 มิลลิเมตร ไม้ที่ได้จากการแปรรูปมีขนาดเล็กใหญ่บ้าง ไม่ค่อยเท่ากัน เนื่องจากไม่ได้เลื่อยจากไม้ท่อน แต่ก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งหมด เช่น ไม้ที่มีความบางมากจะนำไปใช้ทำเป็นตาดสะล้อแทน นอกจากนี้ยังเตรียมชิ้นไม้ในลักษณะเป็นท่อนด้วยเพื่อใช้ทำเป็นตัวซึง ส่วนเศษไม้ชิ้นเล็กๆ ที่เหลือจากแปรรูปนำมาใช้ทำส่วนประกอบอื่น ๆ เช่น ลูกบิด ก๊อบหลัง ตัวยึดสาย เป็นต้น โดยส่วนประกอบเหล่านี้มักทำเตรียมไว้ก่อน

ภาพที่ 2 ไม้แผ่นที่แปรรูปแล้ว
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

ขั้นตอนการสร้างซึงจากไม้เก่า เริ่มการทำตาดซึงก่อนโดยการนำชิ้นไม้ต่อกันด้วยกาวร้อนเพื่อให้ได้ขนาดเพียงพอในการตัดขนาดตามแบบ ส่วนใหญ่ใช้ไม้ต่อกันจำนวน 3 แผ่น ส่วนคันซึงประกอบขึ้นจากไม้จำนวนอย่างน้อย 5 ชิ้น คือ ไม้แกนคันซึง 1ชิ้น ไม้ฝาข้างหัวซึง 2 ชิ้น ไม้ประกอบด้านบนหัวซึง 1 ชิ้น และไม้แบบยาวสำหรับติดลูกซึง 1 ชิ้น จำนวนชิ้นไม้ที่ใช้ทำองค์ประกอบอาจมีความแตกต่างกันในแต่ละครั้ง เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนตามลักษณะและขนาดของไม้ที่มีอยู่

ภาพที่ 3 การทำตาดซึง
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

ภาพที่ 4 การทำคันซึง
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

จากนั้นจึงนำตาดซึงทั้งสองแผ่นประกบเข้ากับคันซึงด้านหน้าและด้านหลัง ยึดท้ายซึงด้วยหลักไม้รูปทรงหกเหลี่ยมสูง 3 นิ้ว แล้วจึงนำแผ่นไม้ชิ้นเล็กๆ กว้าง 4.2 เซนติเมตร ยาว 5 เซนติเมตร หนา 1 เซนติเมตร ซึ่งมีขนาดพอดีกับช่องระหว่างตาดซึง นำมาติดลงไประหว่างตาดซึงทั้งสองด้าน โดยเริ่มติดจากส่วนที่ติดกับคันซึง

ก่อนแล้วจึงค่อยๆ ไล่ลงไปจนถึงมุมล่างให้พอดีกับหลักไม้ ทำการติดและยึดชิ้นไม้ให้แน่นติดกันโดยใช้กาวร้อนผสมกับขี้เลื่อย

ภาพที่ 5 การประกอบกล่องเสียงซึง
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

ภาพที่ 6 การติดชิ้นไม้เพื่อประกอบกล่องเสียงซึง
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

เมื่อติดชิ้นไม้จนครบทั้งหมดแล้ว จึงนำขี้เลื่อยมาอุดร่องอีกครั้งหนึ่งเพื่อไม่ให้มีช่องโหว่ จากนั้นใช้สิ่วตอกเอาไม้ส่วนเกินออกตามความโค้งของตาดซึง แล้วนำไปขัดด้วยเครื่องขัดที่ออกแบบการใช้งานด้วยตนเอง โดยใช้กระดาษทรายเบอร์หยาบก่อนแล้ว จึงค่อยเปลี่ยนเป็นกระดาษทรายเบอร์ละเอียดทำการขัดให้ทั่วตัวซึงทั้งส่วนกล่องเสียงและคันซึง เมื่อเรียบเนียนดีแล้วจึงนำมาเจาะรูกล่องเสียงโดยใช้เลื่อยฉลุไฟฟ้าและใช้กระดาษทรายมาขัดรอบวงอีกครั้งจนเรียบเนียนซึ่งตำแหน่งของรูกล่องเสียงมีการสร้างไม้แบบสำเร็จเพื่อใช้วัดระยะและแบบวัดขนาดรูกล่องเสียงไว้แล้ว

ภาพที่ 7 การขัดตัวซึงให้เรียบเนียน
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

หลังจากเสร็จขั้นตอนในการประกอบตัวซึงเรียบร้อยแล้ว จึงค่อยนำชิ้นส่วนอื่นๆ มาประกอบเข้ากับตัวซึง ได้แก่ ก๊อบหน้าก๊อบหลัง ตัวยึดสาย ลูกบิด และสายซึงก๊อบหน้า มีลักษณะเป็นหย่องไม้ ด้านบนบากและขัดด้วยกระดาษทรายให้เกิดเป็นร่องเล็กน้อยแล้วติดด้วยเส้นทองเหลือง ส่วนก๊อบหลัง มีลักษณะเป็นหย่องไม้เหมือนสะพาน ด้านล่างโค้ง ด้านบนเรียบตรงและติดด้วยเส้นทองเหลืองตัวยึดสายทำจากไม้รูปทรงโค้ง ด้านบนโค้งมน ด้านล่างปลายตัดเรียบเนียน เซาะร่องสำหรับใส่สายไว้ข้างละ 2 ร่อง ทำการติดตัวยึดสายเข้ากับกล่องเสียงซึงด้วยกาวร้อน ลูกบิดซึงทำจากไม้โดยถากไม้ขึ้นรูปไว้ก่อนจากนั้นค่อยนำเข้าเครื่องกลึงแล้วใช้ปลายสิ่วทำการกรีดให้เกิดร่องแล้วใช้กระดาษทรายพับให้เรียบไว้ขัดให้เนียนอีกครั้งหนึ่ง ส่วนสายซึงใช้สายกีตาร์โปร่งยี่ห้อ (OTTO) ซึ่งราคาไม่แพงและสามารถหาซื้อได้ทั่วไปตามร้านจำหน่ายเครื่องเขียน

ส่วนที่แตกต่างอีกอย่างหนึ่งจากซึงทั่วไป คือ นายโสพิน ได้นำแบบอย่างของเฟรตกีตาร์มาใช้ทำลูกซึงโดยใช้เส้นทองเหลือง ฝังติดเข้ากับไม้แบบยาว โดยเซาะร่องไม้แล้วขัดด้วยกระดาษทรายเตรียมเอาไว้ จากนั้นนำเส้นทองเหลืองวางลงไปตามตำแหน่งที่กำหนด แล้วตรวจเช็คระดับสูง-ต่ำของลูกซึงอีกครั้งหนึ่ง ทดลองกดสายซึงลงบนลูกซึง หากกดแล้วสายซึงไปโดนลูกซึงลูกอื่นๆ จะต้องทำการปรับระดับใหม่ เมื่อติดลูกซึงเสร็จและได้เสียงตรงตามที่ต้องการแล้วจึงนำไปทายูริเทน ที่เป็นน้ำมันเคลือบแข็งชนิดโพลียูริเทนซึ่งเมื่อแข็งตัวแล้วจะมีความใสเงางามและทนทานต่อการขูดขีด แล้วทิ้งไว้อย่างน้อย 4 ชั่วโมง จากนั้นจึงค่อยทาทับใหม่ โดยจะทายูริเทนซ้ำอย่างน้อยจำนวน 3 รอบ แล้วค่อยพ่นทับด้วยแลคเกอร์เป็นขั้นตอนสุดท้าย

ภาพที่ 8 การติดลูกซึง
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

การทำซึงที่ประกอบขึ้นจากชิ้นไม้ สามารถลดการใช้ทรัพยากรไม้ได้เป็นอย่างดี โดยบานหน้าต่าง 1 บาน สามารถเลื่อยเป็นไม้แผ่นเพื่อนำมาทำซึงขนาดกลางได้จำนวน 3 ตัว การทำซึงจากไม้เก่านี้ใช้เวลาค่อนข้างมากในการประกอบชิ้นไม้ โดยเฉพาะส่วนตัวกล่องเสียงที่ใช้เศษไม้จำนวนหลายชิ้น รวมถึงการขัดและยาร่องไม้ทั้งหมดให้เรียบเนียน ไม่มีช่องโหว่ นอกจากนี้นายโสพิน ยังทำซึงด้วยตนเองทุกขั้นตอน ไม่มีลูกมือ ใช้เพียงอุปกรณ์ช่างไม้ทั่วไป และเครื่องขัดกลึงที่ดัดแปลงประดิษฐ์ขึ้นใช้เองเท่านั้น

ภาพที่ 9 ซึงที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

2. คุณลักษณะของซึงจากไม้เก่า

2.1 ลักษณะทางกายภาพ

ซึงจากไม้เก่าของนายโสพินมีรูปทรงใบพาย โดยมีการดัดแปลงลูกซึงให้มีลักษณะคล้ายเฟรตกีตาร์ ตัวกล่องซึงสร้างขึ้นจากการประกอบชิ้นไม้ทั้งด้านข้างกล่องเสียงและตาดซึง ซึงจากไม้เก่าสร้างขึ้น 3 ขนาด ได้แก่ ซึงเล็กมีขนาดตัวซึงยาว 80 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางกล่องเสียงยาว 23 เซนติเมตร หนา 6.2 เซนติเมตร มีลูกซึงจำนวน 9 ลูก ซึงกลางมีขนาดตัวซึงยาว 100 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางกล่องเสียงยาว 26 เซนติเมตร หนา 6.5 เซนติเมตร มีลูกซึงจำนวน 11 ลูก และซึงใหญ่ มีขนาดตัวซึงยาว 112 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางกล่องเสียงยาว 30.5 เซนติเมตร หนา 6 เซนติเมตร มีลูกซึงจำนวน 10 ลูก ผลจากการทดสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นเมืองสามารถสรุปคุณลักษณะของซึงจากไม้เก่าด้านลักษณะทางกายภาพได้ดังนี้

2.1.1 ลักษณะทั่วไป

รูปทรงของตัวซึงสวยงาม เรียบง่าย เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีน้ำหนักเบา สัดส่วนของซึงกลางมีความเหมาะสมมากที่สุด ส่วนซึงใหญ่มีความหนาของตัวกล่องเสียงบางเกินไป และซึงเล็กมีความยาวของคอซึงสั้นกว่าปกติ ลูกซึงถูกดัดแปลงให้มีลักษณะคล้ายเฟรตกีตาร์ ทำให้ดูแปลกตา มีความน่าสนใจ แต่การใช้ลูกซึงโดยการติดเส้นทองเหลืองเข้ากับไม้แบบทำให้มีระยะห่างระหว่างลูกซึงและสายซึงกว้างเกินไป จึงต้องใช้แรงเพิ่มในการกดซึ่งอาจทำให้เสียงเพี้ยนหากกดแล้วสายแกว่งหรือเคลื่อนที่ รวมถึงการเลือกใช้สายกีตาร์ให้มีขนาดเหมาะสมกับขนาดซึง โดยเฉพาะซึงใหญ่มีขนาดสายบางเกินไป ควรเพิ่มขนาดสายให้มีความหนามากขึ้น

ภาพที่ 10 ซึงใหญ่ ซึงกลาง และซึงเล็ก
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

2.1.2 การประกอบไม้

ซึงแต่ละตัวมีการประกอบไม้ที่แตกต่างกันในรายละเอียด ซึงบางตัวใช้ไม้จำนวนหลายชิ้นในการทำตาดซึง และซึงทุกตัวใช้เศษไม้ขนาดเล็กในการประกอบด้านข้างของกล่องเสียง จึงทำให้มีรอยต่อชิ้นไม้จำนวนมากบนตัวซึง การประกอบไม้โดยรวมมีความประณีตค่อนข้างดี แต่ยังมีช่องโหว่บ้างบางจุด หากมีการขัดกลึงไม้ก่อนแล้วจึงนำเข้าประกอบอาจทำให้การประกอบไม้มีความเรียบเนียนมากยิ่งขึ้น แม้ว่าการประกอบไม้จะเห็นรอยต่อจำนวนมาก ซึ่งเป็นข้อเสียหากเทียบกับการทำซึงแบบดั้งเดิมที่เป็นไม้ท่อนเดียวกัน เน้นการต่อที่เรียบเนียนและไม่เห็นร่องรอย ในขณะเดียวกันข้อดีคือ เกิดความสวยงามแปลกตา ที่แตกต่างกันไปในการทำซึงแต่ละตัว

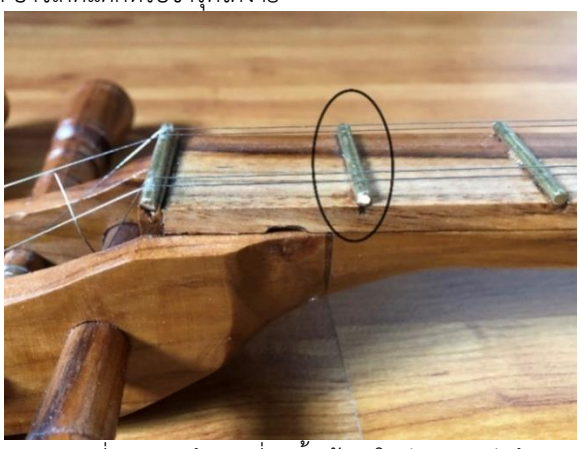
2.1.3 การลงสีและเคลือบผิว

ซึงจากไม้เก่าใช้การลงยูรีเทนและพ่นเคลือบเงา ซึ่งพบว่าการลงสีและเคลือบเงายังไม่เนียนและละเอียดเท่าที่ควร บางจุดมีความเงาไม่สม่ำเสมอกัน จากการเก็บข้อมูลวิธีการสร้างซึงไม้เก่าพบว่าขั้นตอนการลงสีและเคลือบผิว ไม่ได้ลงมือทำในพื้นที่ที่แยกเป็นสัดส่วน แต่ใช้พื้นที่ร่วมกันกับงานกลึงและขัดไม้ จึงทำให้มีฝุ่นผงขี้เลื่อยปะปน ไม่เรียบเนียน รวมถึงซึงบางตัวมีการเคลือบเงาหนาเกินไปซึ่งอาจส่งผลต่อการกระจายของเสียง ทั้งนี้ หากมีการขัดไม้ให้เรียบเนียนเพียงอย่างเดียวและไม่ต้องเคลือบเงา เน้นความเป็นธรรมชาติของเนื้อไม้ น่าจะช่วยทำให้เสียงซึงมีความไพเราะมากยิ่งขึ้น

2.1.4 การใช้งาน

ซึงทุกขนาดสามารถตั้งสายโดยเทียบกับขลุ่ยหลิบ และมีระดับเสียงตรงตามมาตรฐานไม่เพี้ยน แต่ในการใช้งานจริง การใช้ลูกบิดไม้ทำให้ต้องใช้เวลานานในการตั้งเสียง ต่างจากการใช้ลูกบิดกีตาร์ที่บิดและตั้งเสียงได้ง่าย ประหยัดเวลา และสายซึงไม่คลายหรือหย่อนง่าย ซึ่งลักษณะการใช้งานที่ง่ายและสะดวกสบายยิ่งเหมาะสมกับการนำไปใช้กับกลุ่มนักเรียนหรือผู้เริ่มฝึกหัดเล่นซึง ที่ยังขาดความชำนาญในการตั้งเสียงทั้งนี้ สุคำ แก้วศรี (สัมภาษณ์) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้ลูกบิดไม้ว่า ในแง่มุมหนึ่งเป็นการอนุรักษ์แบบแผนของเครื่องดนตรีดั้งเดิม ซึ่งมีที่มาและขนบธรรมเนียมในการบรรเลงเชื่อมโยงถึงการไหว้ครูและการขึ้นครูในวงดนตรี ซึ่งก่อนการบรรเลงต้องตั้งขันครู โดยมีเหล้าเป็นเครื่องไหว้ เมื่อบรรเลงดนตรี นักดนตรีจะดื่มเหล้า และอมเหล้าไว้ ทำการสวดร่ายคาถา แล้วพ่นเหล้าใส่เครื่องดนตรี ทำให้ไม้เกิดการขยายตัว หรือในกรณีของซึง จะทำให้ส่วนของลูกบิดขยายตัว ทำให้ลูกบิดไม่เคลื่อน เสียงไม่เพี้ยน ซึ่งเป็นวิถีและภูมิปัญญาของชาวบ้าน

ส่วนการออกแบบให้ลูกซึงมีลักษณะแบบเฟรตกีตาร์ ทำให้ดูแปลกใหม่ แต่ยังมีปัญหาเรื่องตำแหน่งของลูกซึงลูกแรก ซึ่งติดอยู่ในตำแหน่งที่ล้ำเข้ามาในส่วนของหัวซึงมากเกินไป โดยทั่วไปลูกซึงลูกแรกจะเริ่มต้นตั้งแต่คอซึง ทำให้ต้องปรับองศาข้อมือเล็กน้อยในการจับซึงเมื่อต้องกดลูกซึงลูกแรก อาจส่งผลให้การบรรเลงติดขัดเล็กน้อย ไม่ลื่นไหล นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญได้ตั้งข้อสังเกตถึงอายุการใช้งานของซึงจากไม้เก่า ว่าจะมีความคงทนมากน้อยเพียงใดและเทียบเท่ากับซึงขุดแบบดั้งเดิมหรือไม่ เนื่องจากซึงทำขึ้นจากไม้หลายชิ้นและมีรอยต่อจากการประกอบไม้จำนวนมาก อาจเกิดแตกหรือชำรุดได้ง่าย

ภาพที่ 11 ลูกซึงแรกที่ติดล้ำเข้ามาในส่วนของหัวซึง
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

2.2 คุณภาพเสียงของซึงจากไม้เก่า

คุณภาพเสียงของซึงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากซึงให้เสียงดังก้องกังวาน แต่ปัญหาหลักที่พบ คือ โทนเสียง (Tone color) ของซึงทุกขนาดมีความใกล้เคียงกัน ขาดเอกลักษณ์ของเสียงซึงแต่ละขนาด เมื่อพิจารณาผลจากการทดสอบวัดค่าความถี่ของซึง สายบน (เสียงต่ำ) พบว่า ซึงเล็ก มีค่าความถี่อยู่ในช่วงย่านเสียงต่ำที่สุด คือ Bass – Low Midrange ส่วนซึงใหญ่อยู่ในช่วงย่านความถี่ Bass - Midrange และซึงกลางอยู่ในช่วงย่านความถี่ Low Midrange - Midrange ส่วนค่าความถี่ของซึง สายล่าง (เสียงสูง) พบว่า ซึงกลาง มีค่าความถี่อยู่ในช่วงย่านเสียงสูงที่สุด คือ Low Midrange – Upper Midrange ส่วนซึงเล็ก อยู่ในช่วงย่านเสียง Low Midrange – Midrange และซึงใหญ่ อยู่ในช่วงย่านเสียง Low Midrange

ตารางที่ 1 ค่าความถี่และช่วงย่านความถี่ของซึงสายบน (เสียงต่ำ)

ขนาดซึง	ค่าความถี่	ช่วงย่านความถี่
ซึงเล็ก	200Hz - 400Hz	Bass – Low Midrange
ซึงกลาง	300Hz - 900Hz	Low Midrange – Midrange
ซึงใหญ่	200Hz - 900Hz	Bass - Midrange

ตารางที่ 2 ค่าความถี่และช่วงย่านความถี่ของซึงสายล่าง (เสียงสูง)

ขนาดซึง	ค่าความถี่	ช่วงย่านความถี่
ซึงเล็ก	300Hz – 1,900Hz	Low Midrange - Midrange
ซึงกลาง	300Hz– 2,200Hz	Low Midrange – Upper Midrange
ซึงใหญ่	300Hz – 400Hz	Low Midrange

ช่วงย่านความถี่ของซึงทั้งสามขนาด ไม่สอดคล้องกับลักษณะโทนเสียงของแต่ละขนาด โดยเฉพาะซึงใหญ่และซึงเล็ก โดยผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อสังเกตว่า ซึงใหญ่มีกล่องเสียงบางที่สุดจากซึงทั้งสามขนาด คือ มีความหนาเพียง 6 เซนติเมตร โดยปกติแล้วซึงใหญ่ต้องมีขนาดกล่องเสียงที่ใหญ่และหนากว่าขนาดอื่น ๆ ทั้งนี้ ผู้เชี่ยวชาญยังได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยที่จะส่งผลต่อลักษณะเสียงซึงไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ความหนาของแผ่นไม้ที่นำมาประกอบกันเป็นตัวกล่องเสียง มีขนาดใกล้เคียงกันทั้งหมด เมื่อนำมาทำซึงใหญ่ จึงทำให้ความหนาของกล่องเสียงด้านข้างและด้านหลังเมื่อนำมาประกอบกันนั้นบางเกินไป ส่งผลให้เสียงซึงขาดความทุ้ม นุ่มก้องกังวาน และมีการกระจายของเสียงมากเกินไป ส่งผลให้ไม่สามารถดังไปในระยะไกลได้ 2) มีรอยต่อจากการประกอบไม้จำนวนมาก บางแห่งยังมีช่องโหว่ จึงทำให้เสียงเล็ดลอดออกมาได้ 3) การคัดเลือกไม้ต้องคำนึงถึงความแตกต่างของอายุไม้ เนื้อไม้ และลายไม้ รวมถึงการคัดไม้ส่วนที่มีตำหนิหรือไม่สมบูรณ์ออก เพื่อให้ได้ซึงที่มีคุณภาพเสียงดีที่สุด

ภาพที่ 12 รอยตำหนิบนเนื้อไม้
(ที่มา : ภาพถ่ายโดยผู้เขียน)

แม้โดยภาพรวม คุณภาพของซึงจากไม้เก่าจะอยู่ในระดับปานกลาง แต่ยังสามารถปรับปรุงและพัฒนาต่อไปได้ โดยผลจากการวิจัยนี้ได้ทำการคืนข้อมูลให้แก่ช่าง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและพัฒนาให้ซึงจากไม้เก่ามีคุณภาพและคุณค่ามากยิ่งขึ้น รวมถึงยกระดับคุณภาพเครื่องดนตรีล้านนาให้ได้มาตรฐานโดยตั้งอยู่บนความหลากหลายของความคิดสร้างสรรค์และภูมิปัญญาชาวบ้านต่อไป

การอภิปรายผล

ซึงจากไม้เก่า เป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร พัฒนา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559: 12) ตลอดจนความพยายามในการสืบสานวัฒนธรรมดนตรีล้านนาโดยการแก้ปัญหาเรื่องการใช้ทรัพยากรไม้ในการทำเครื่องดนตรี โดยเฉพาะไม้สัก ซึ่งเป็นไม้ที่ช่างนิยมนำมาทำซึงมากที่สุด ในอดีตเป็นไม้หวงห้าม ราชการไม่อนุญาตให้ตัดจึงต้องหาไม้ชนิดอื่นมาทดแทน (เอกพิชัย สอนศรี, 2546: 90) ในปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติป่าไม้ (ฉบับที่ 8) พ.ศ.2562 ระบุว่า ไม้ที่ขึ้นอยู่ในที่ดินกรรมสิทธิ์หรือไม้ที่ปลูกขึ้นในที่ดินที่ได้รับอนุญาต ไม่เป็นไม้หวงห้าม สามารถใช้ประโยชน์ได้ แต่หากต้องการทำเพื่อการค้าหรือการส่งออก ยังอยู่ภายใต้ข้อกำหนดเรื่องของการรับรองไม้ (เกษตรพันธุ์ 9, 2562) แม้ว่าพระราชบัญญัตินี้จะช่วยคลี่คลายให้การหาซื้อไม้ทำได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม แต่สำหรับช่างทำเครื่องดนตรีพื้นเมือง หรือสล่าท้องถิ่นที่ทำงานเพียงคนเดียวในลักษณะครัวเรือน ไม่มีเงินทุนหมุนเวียนในการสั่งซื้อไม้ทีละจำนวนมากหรือเก็บสะสมไว้ได้ การนำไม้เก่ามาใช้จึงเป็นตัวเลือกที่ดีในการแก้ไขปัญหาเรื่องวัสดุ ทั้งลดการใช้ทรัพยากรไม้และใช้ไม้อย่างคุ้มค่า รวมทั้งช่วยลดต้นทุนการผลิตทำให้สามารถจำหน่ายซึงได้ในราคาถูกสอดคล้องกับกำลังการซื้อของกลุ่มผู้ซื้อที่อยู่ในท้องถิ่น

การทำซึงโดยใช้การประกอบไม้มีวิธีการคล้ายกับการทำซึงประกอบ ซึ่งคิดค้นโดยเจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่ ซึ่งทำการผลิตในโรงงานเชียงใหม่การดนตรีเพื่อแก้ปัญหาในการหาไม้และสามารถผลิตให้ทันต่อความต้องการของตลาด โดยใช้วิธีการดัดไม้อัดเป็นวงกลมเพื่อสร้างขึ้นเป็นกล่องเสียง แล้วจึงประกอบเข้ากับหางซึงและคันทวน จากนั้นนำตาดซึงมาประกบแล้วยิงด้วยปืนกาว (ปรเมศวร์ สรรพศรี, 2555: 73) เห็นได้ว่า ซึงประกอบจากโรงงานเชียงใหม่การดนตรีนี้มีสัดส่วนและวัสดุที่ได้มาตรฐานเหมือนกันทุกชิ้น ในขณะที่ซึงจากไม้เก่ามีความแตกต่างของไม้ทั้งแหล่งที่มา ลักษณะเนื้อไม้ และอายุไม้ จึงยากในการควบคุมให้มีมาตรฐานเดียวกัน

ทุกตัวเหมือนกับการผลิตในสายอุตสาหกรรมได้แต่หากพิจารณาถึงรูปทรงและสัดส่วนของซึงจากไม้เก่า ค่อนข้างเป็นไปตามสูตรการทำซึงแบบสูตรโล่งเกิ่ง ตามที่เอกพิชัย สอนศรี (2546: 88 – 90) ได้กล่าวไว้ว่า สูตรการทำซึงใช้การวัดขนาดความกว้างของกล่องเสียงเพื่อให้มีความสัมพันธ์กับความยาวของคันซึง โดยสูตรโล่งเกิ่ง หมายถึง การวัดเอาเส้นผ่านศูนย์กลางของกล่องเสียงเพิ่มอีก 1 ½ ส่วน เพื่อนำไปเป็นความยาวของคัน ซึ่งสูตรนี้นิยมทำเป็นซึงกลางเพราะจะได้เสียงกังวาน ชัดเจน โดยซึงกลางของนายโสพินมีสัดส่วนเป็นไปตามสูตรโล่งเกิ่งมากที่สุด ซึงใหญ่มีความคลาดเคลื่อนเล็กน้อย และซึงเล็กมีช่วงคอซึงที่สั้นเกินไป

เมื่อพิจารณาช่วงย่านความถี่ของซึงพบว่า ซึงแต่ละขนาดมีช่วงย่านความถี่ไม่เป็นไปตามลำดับขั้นจากต่ำไปสูง โดยลำดับช่วงย่านความถี่จากซึงใหญ่ควรเริ่มต้นที่ย่านความถี่ต่ำสุด และค่อยๆ สูงขึ้นตามลำดับของขนาดซึง ซึ่งตามลำดับช่วงย่านความถี่ควรเริ่มจาก Bass (60 - 250Hz) Low Midrange (250 - 500 Hz) Midrange (500 - 2K Hz)และUpper Midrange 2K - 4K Hz) ซึ่งแต่ละช่วงย่านความถี่มีความเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทุ้มแหลมของเสียง (Walker, 2020: online) นอกจากนี้ ยังพบว่าซึงแต่ละขนาดยังมีช่วงย่านความถี่ทับซ้อนกัน ไม่สามารถจำแนกความแตกต่างได้อย่างชัดเจน จึงส่งผลให้โทนเสียง (Tone color) ของซึงแต่ละขนาดมีความคล้ายคลึงกัน และไม่เป็นไปตามคุณลักษณะเฉพาะของเสียงซึงแต่ละขนาดตามที่สุคำ แก้วศรี (2553: 60 – 61) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะเสียงของซึงแต่ละขนาดไว้ว่า ซึงเล็ก ให้เสียงแหลมและก้องกังวาน มีหน้าที่สร้างสีสันให้กับวง ซึงกลางให้เสียงทุ้มปานกลาง มีหน้าที่ควบคุมทำนอง และซึงใหญ่ ให้เสียงทุ้มกังวาน ทำหน้าที่คล้ายเสียงเบสในวงดนตรี

นอกจากนี้ ปัญหาของโทนเสียงดังกล่าวยังส่งผลต่อการนำซึงไปใช้บรรเลงในลักษณะการประสมวง เนื่องจากซึงแต่ละขนาดมีหน้าที่ในการบรรเลงแตกต่างกัน คือ ซึงกลาง มีหน้าที่ดำเนินทำนองหลัก ซึงเล็กทำหน้าที่ดำเนินทำนองประดับตกแต่งและแปรทำนองให้มีความซับซ้อนมากขึ้น และซึงใหญ่ มีหน้าที่ในการรักษาจังหวะของวง (เอกพิชัย สอนศรี, 2546: 155) โดยความสำคัญของโทนเสียง เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ฟังสามารถจำแนกเสียงเฉพาะของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดได้ รวมถึงความแตกต่างระหว่างเครื่องดนตรีชนิดเดียวกัน (Nypaver, A., 2015) ดังนั้น เมื่อซึงแต่ละขนาดมีโทนเสียงใกล้เคียงกันจึงอาจเกิดความสับสนของบทบาทหน้าที่ในการบรรเลง รวมถึงขาดมิติของเสียงในการบรรเลงวงดนตรี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการส่งเสริมและผลักดันให้การทำซึงจากไม้เก่าให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างเพื่อเป็นการเผยแพร่ภูมิปัญญาช่างทำเครื่องดนตรีล้านนา และเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการแก้ไข ปัญหาเรื่องทรัพยากรไม้สำหรับช่างทำเครื่องดนตรีทั้งในด้านเงินทุนและการจัดหาทรัพยากรไม้

2. ควรมีการศึกษาวิจัยต่อเนื่องถึงวิธีการในการแก้ไขปัญหาด้านคุณลักษณะของซึงทั้งทางด้านลักษณะทางกายภาพและคุณภาพเสียงตามผลการวิจัย โดยการทดลองทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบในแต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพเสียงซึง

3. ควรจัดให้มีการรวมกลุ่มผู้มีความรู้ทางด้านดนตรีพื้นเมืองร่วมกัน ทั้งจากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่างทำเครื่องดนตรี และนักวิชาการทางดนตรี เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน และนำไปสู่การจัดการความรู้ด้านวัฒนธรรมดนตรีล้านนาทั้งด้านเครื่องดนตรี การบรรเลง บทเพลง และการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรีต่อไป

4. ควรสนับสนุนให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาการสร้างซึงจากไม้เก่า โดยอาศัยความร่วมมือของสถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณพ่อครูโสพิน เพียรศิลป์ อาจารย์พรหมเมศวร์ สรรพศรี อาจารย์เกษม ดวงงาม อาจารย์สุคำ แก้วศรี อาจารย์คุณวัฒน์ แก้ววิฑูรย์ อาจารย์วรายุภัสร์ แก้ววิฑูรย์ อาจารย์สรณัฐ แก้วศรี คุณชูชาติ ใจแก้ว และทีมชมรมดนตรีไทย และดนตรีพื้นเมือง มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง คุณปานจรี ดีอนันต์ลาภ คุณวัชระ ประทุมวรรณ์ และคุณสถาพร สริมา ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูล

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). **วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญา**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.

เกษตรพันธุ์ 9. (2562). **สาระสำคัญ พ.ร.บ.ป่าไม้ปี 2562: ปลูกได้ ตัดได้ แต่ไม่ง่ายอย่างคิด**. สืบค้นเมื่อ 29 มิถุนายน 2563, จาก https://www.kaset1009.com/th.

ปรเมศวร์ สรรพศรี. (2555). **เจ้าสุนทร ณ เชียงใหม่: การสืบทอดภูมิปัญญาการสร้างสะล้อและซึง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมและการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหิดล.

เมธี พันธุ์วราทร. (2558). การใช้วัสดุทางเลือก “ไฟเบอร์กลาส”: กรณีศึกษากรรมวิธีการผลิตและคุณภาพของกะโหลกซออู้. **วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ**, 16(2): 18 - 23.

ศุภกร เจริญสุขประภา. (2555).**การเลือกใช้วัสดุทดแทนในการสร้างเครื่องดนตรีไทยของอาจารย์มานพ แก้วบูชา: กรณีศึกษารางระนาดเอกไฟเบอร์กลาส**. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางควิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สงกรานต์ สมจันทร์. (2561). **ข้อสรุปจากงานเครื่องดนตรีวิทยา: ไม้ที่ใช้สร้างเครื่องดนตรีล้านนา**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก https://www.facebook.com/songkrancmru/posts/2055433901169765.

สุคำ แก้วศรี. (2553). **สะล้อและซึง: ภูมิปัญญาดนตรีพื้นบ้านล้านนา**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.

_____. (2563). สัมภาษณ์. 22 มิถุนายน 2563.

สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม. (2559). **มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน: ซึง**. กรุงเทพฯ: กระทรวงอุตสาหกรรม.

สำนักส่งเสริมการปลูกป่า. (2553). **สัก**. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.

เอกพิชัย สอนศรี. (2546). **ซึงในวัฒนธรรมดนตรี จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

Nypaver, A. (2015). **Tone color in music: Definition & explanation**. Retrieved April 12, 2021, from https://study.com/academy/lesson/tone-color-in-music-definition-lesson-quiz.html.

Walker, L. (2020). **Audio spectrum**. Retrieved April 12, 2021, from https://www.teachmeaudio.com/mixing/techniques/audio-spectrum.

การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยชุมชนมีส่วนร่วมของจังหวัดเพชรบุรี
Communication for Creative Tourism Development through Community Participation in Phetchaburi Province

กฤษฎา สุริยวงค์[1] / สุวันชัย หวนนากลาง[2] / ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน[3]
Krisda Suriyawon[1] / Suwanchai Hounnaklang[2] / Thitinan Boonpap Common[3]

[1]นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
[1]Ph.D. candidate in Communication Arts Program, Faculty of Communication Arts, Dhurakij Pundit University,
[2]ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
[2]Dr., Main Advisor, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University
[3]ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
[3]Asst. Prof. Dr., Co-advisor, Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University
*Corresponding author E-mail: krisdapbru@gmail.com
(Received: January 15, 2021; Revised : March 1; 2021 Accepted : April 3, 2021)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของชุมชนที่สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเพชรบุรี 2) ศึกษาการสื่อสารและการใช้สื่อของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี และ 3) ศึกษาการพัฒนากรอบแนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชน จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนของจังหวัดเพชรบุรี จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มตัวแทนจากหน่วยงานรัฐบาล กลุ่มตัวแทนจากผู้ประกอบการท่องเที่ยวภาคเอกชนและกลุ่มตัวแทนจากชุมชนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพของชุมชนที่สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเพชรบุรี ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่ (1) องค์ประกอบหลักของศักยภาพชุมชน พบว่ามี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ (2) การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนโดยอาศัย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค พบว่า ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติสวยงาม มีเส้นทางเข้าถึงชุมชนสะดวก มีศิลปวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นเป็นเอกลักษณ์ ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว (3) การสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน พบว่า มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยมีคนในชุมชนมามีส่วนร่วมจัดทำแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยว มีการสร้างมูลค่าเพิ่มในการเป็นผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมของชุมชนและมีการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) การสื่อสารและการใช้สื่อของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดเพชรบุรี ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่

(1) องค์ประกอบของการสื่อสาร ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อและผู้รับสาร (2) รูปแบบของการสื่อสารที่ปรากฏขึ้น ได้แก่รูปแบบการสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ รูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการ รูปแบบการสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการและรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (3) การใช้สื่อของชุมชนมีการใช้สื่อที่หลากหลาย ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อประเพณี สื่อเฉพาะกิจ สื่อมวลชนและสื่ออินเตอร์เน็ต 3) กรอบแนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานทั้ง 4 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการและด้านการเรียนรู้ จะถูกขับเคลื่อนโดยอาศัยองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อและผู้รับสาร เพื่อให้ได้มาซึ่งศักยภาพของชุมชนที่มี 3 หน่วยงานหลักเป็นกลไกในการขับเคลื่อน ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนภายใต้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมซึ่ง ถือเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนกลไกสำคัญของกรอบแนวคิด โดยใช้ชื่อว่า “เต้าตาลโมเดล”

คำสำคัญ: การสื่อสารเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนมีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the potential of the communities in Phetchaburi province that can be developed to create added value and promote creative tourism in Phetchaburi province, 2) to study the method of communication and the use of mass media in the communities in order to develop the creative tourism in Phetchaburi province, and 3) to develop a framework for community participatory communication in order to promote the creative tourism development in Phetchaburi province. This research was a qualitative research using documentary research method, non- participatory observation, in- depth interviews, and group discussions. The data were collected from 30 people who involved with the tourism in the community. They were the key informants of community tourism management in Phetchaburi Province, consisting of 3 groups: representatives from government agencies, representatives from private tourism operators, and representatives from local communities. The results of this research were as follows: 1) The potential of the community that could be developed to create added value and promote creative tourism in Phetchaburi province consisted of 3 parts which were (1) The 4 key components of the community potential including natural resources and culture, community organization, management and learning, (2) community potential analysis on its strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles - it was found that the community had beautiful natural resources, convenient routes to access the community, the unique local arts and culture, and the community leaders were strong and they played an important role in tourism development, and (3) creating value-added of the community- it was found that the tourism promotion committee has been established in which the people in the community were involved in the formulation of tourism promotion plans, creating value-added as cultural operators of the community, and creating community cultural maps to help promote tourism. 2) Community communication and media used for creative tourism development in Phetchaburi province consisted of 3 parts which were (1) the elements of communication

including sender, message, media, and receiver, (2) the form of communication including informal two-way communication, formal two-way communication, informal one-way communication, and participatory communication, (3) the use of community media including personal media, traditional media, specialized media, mass media, and internet media. 3) Guidelines for participatory communication in the community for creative tourism development in Phetchaburi province consisted of 4 basic factors including, natural resources and culture, community organization, management, and learning. Those factors had been driven by communication elements, including the messenger, the media and the receiver, in order to gain the potential of the community with 3 main agencies as the driving mechanism, namely the community, government agencies, and the private sector under participatory communication, which was considered the heart of the important mechanism driving the conceptual framework by the name "Tao Tan Model"

Keywords: Development communication, Creative tourism, Community participation

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2559 พบว่า มีมูลค่าประมาณ 82.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ คิดเป็นร้อยละ 20.6 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศทั้งหมด ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวอยู่ที่ 2.9 ล้านล้านบาท ในปี พ.ศ.2559 คิดเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 1.89 ล้านล้านบาท ตัวเลขรายได้ดังกล่าวนี้ถือว่าโตกว่ารายได้ในปี พ.ศ.2558 และ พ.ศ.2557 ที่ 2.23 ล้านล้านบาท และ 1.17 ล้านล้านบาท ตามลำดับ และคาดว่าจะมีรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด 3.18 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ. 2560 และ 5.98 ล้านล้านบาทในปี พ.ศ.2570 (World Travel & Tourism Council, 2017)

แนวโน้มสถานการณ์การท่องเที่ยวประเทศไทยในปัจจุบัน ยังขาดการจัดการที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) มีข้อมูลพบว่าประเทศไทยยังขาดการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาครัฐ เพราะประเทศไทยเรายังขาดการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนท้องถิ่น จังหวัด และประเทศ รวมถึงยังขาดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและหน่วยงานในระดับต่างๆ ที่จะทำงานร่วมกันในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดขึ้นต้องมีการสนับสนุนช่วยเหลือ มีการกระจายอำนาจ ให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์ รวมถึงการมีส่วนร่วมในชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการในระดับชุมชนท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อจะได้ช่วยพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีภาคเอกชน ภาครัฐ และชุมชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในชุมชนของตนเอง

จากสถานการณ์ดังกล่าว การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ถือได้ว่าเป็นกระบวนทัศน์ (New Travel Paradigm) และทิศทางใหม่ของการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่จะสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชนที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้น จะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ของตนร่วมกันได้ช่วยเชื่อมโยงกลุ่มของชุมชนที่มีความพร้อมในกิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์และขณะเดียวกันก็เป็นช่องทางของการนำเสนอเป้าหมายใหม่ๆ

ให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ ซึ่งนับว่าได้มีส่วนในการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นและจะเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนผ่านการท่องเที่ยวได้อีกด้วย (Raymond, 2000)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในประเทศไทยเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2554) ที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยมีมติให้การท่องเที่ยวเป็นวาระที่สำคัญระดับชาติ และมีการให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้มีพัฒนาการมุ่งไปสู่รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดต่างๆ ที่มีความพร้อมต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัด โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบและร่วมรับผลประโยชน์ พร้อมกับเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้สามารถบริหารจัดการและเชื่อมโยงผลประโยชน์ต่างๆ จากการท่องเที่ยวได้

จังหวัดเพชรบุรี เป็นจังหวัดที่มีประเพณี และวัฒนธรรมที่หลากหลายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นเมืองสามวังมีการสร้างวัง 3 แห่ง จึงมีช่างสกุลต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย อาทิ ช่างสิบหมู่ ช่างแทงหยวก ช่างไม้ ช่างตอกกระดาษช่างทองโบราณ (ทองเมืองเพชร) ช่างปั้น รวมทั้งมีจิตรกรรม ประติมากรรมและลายรดน้ำที่สวยงามมีอาหาร ขนมหม้อแกงและขนมหวานที่มีชื่อเสียงข้าวแช่เพชรบุรี ข้าวเกรียบเมืองเพชรที่ทำจากตาลโตนดน้ำตาลโตนดปึก ที่มีชื่อเสียงวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลายทางชาติพันธุ์ นอกจากมีชนพื้นถิ่นแล้ว ยังมีไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง) ไทยเวียงซึ่งมีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองทั้งภาษาและการแต่งกาย มีวัดที่เก่าแก่และสำคัญ ศิลปกรรมมากมายในแหล่งต่างๆ มีภาษาเพชร เป็นภาษาพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ และทางจังหวัดได้กำหนดโครงสร้างแผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี (พ.ศ. 2557–2560) กำหนดเป็นวาระสำคัญของจังหวัด ที่จะส่งเสริมประเพณี และวัฒนธรรมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนต่างๆในจังหวัดเพชรบุรี (สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี, 2557)

ปัจจุบันชุมชนต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี มีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเปิดโอกาส ให้นักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้านได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ร่วมกันโดยอาศัยพื้นที่และศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นกิจกรรมที่สร้างให้นักท่องเที่ยวได้เกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนทักษะและประสบการณ์จากการท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้คนในชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแนวทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และต่อเนื่อง ซึ่งนำไปสู่การก่อให้เกิดจิตสำนึก (Civic consciousness) ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มเครือข่ายหรือองค์กร (Civic group/organization)เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาหรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันภายใต้ระบบการจัดการโดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย (Civic network) และกลไกหลักที่สำคัญที่ใช้ในการจัดการและเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ก็คือ “การสื่อสาร” (Communication)

การสื่อสารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะการสื่อสารเปรียบเสมือนตัวกลางในการเชื่อมโยงปรากฏการณ์ทางสังคม และมีบทบาทในการกระตุ้นให้กลุ่มบุคคลในระดับสังคมหรือชุมชนที่มีการจัดการการท่องเที่ยวให้เกิดการรวมตัวกัน เกิดจิตสำนึก ความสามัคคี และความเข้าใจที่ตรงกันต่อประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว จนสามารถประสานความร่วมมือ ร่วมใจ เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้เป็นอย่างดี อันนำมาสู่การพัฒนาความเป็นชุมชนเข้มแข็ง และพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน (กาญจนา แก้วเทพ, 2551)

ด้วยความสำคัญของการสื่อสารในฐานะกลไกหลักที่มีส่วนช่วยสร้างการมีส่วนร่วมในการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความคิดที่จะศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนมีส่วนร่วมของจังหวัดเพชรบุรี เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนา

ชุมชน คนในชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว สร้างให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความยั่งยืนให้คงอยู่กับคนในชุมชนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนที่สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเพชรบุรี

2. เพื่อศึกษาการสื่อสารและการใช้สื่อของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี

3. เพื่อพัฒนากรอบแนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ศึกษาถึงการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยชุมชนมีส่วนร่วมของจังหวัดเพชรบุรี โดยมุ่งศึกษาเฉพาะในส่วนของกลุ่มหน่วยงานรัฐบาล กลุ่มหน่วยงานจากภาคธุรกิจ และกลุ่มของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรี ที่เป็นชุมชนต้นแบบ 4 แหล่ง ได้แก่ ชุมชนยางน้ำกลัดใต้ ชุมชนนาพันสาม ชุมชนหนองจอก และชุมชนหนองแก้ว-ไร่หัวลุ่ม โดยไม่ได้ศึกษาในกลุ่มของนักท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ชุมชนจังหวัดเพชรบุรีอยู่ในระดับพื้นฐานที่นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต้นแต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของการจัดการท่องเที่ยว

วิธีดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative method) ซึ่งผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลต่างๆ จากกลุ่มเป้าหมายจากหน่วยงานรัฐบาล ผู้ประกอบการภาคเอกชนและชุมชนท้องถิ่น จำนวน 30 คน โดยมีเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non–participant observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยเครื่องมือต่างๆ ผู้วิจัยสร้างผ่านการตรวจและได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจหาค่า IOC คุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล และมีการตรวจสอบข้อมูลการวิจัยด้านการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการแบบสามเส้า (Methodological triangulation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนมีส่วนร่วมของจังหวัดเพชรบุรี ผลการศึกษาพบว่า

1. ศักยภาพของชุมชนที่สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดเพชรบุรี ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1.1 องค์ประกอบหลักของศักยภาพชุมชน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชนต้นแบบทั้ง 4 ชุมชน เป็นชุมชนที่มีลักษณะทางทรัพยากรธรรมชาติที่คล้ายกันโดยยังคง

ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากมายที่โดดเด่นและสวยงามโดยพื้นที่มีวิวเป็นต้นตาลที่มีความเป็นเอกลักษณ์ร่วมกันของพื้นที่ มีเส้นทางที่เข้าถึงได้สะดวกรวดเร็วไม่ไกลจากถนนสายหลักจากตัวเมือง และยังสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัด และมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างมากโดยมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นและมีประเพณีที่สำคัญของแต่ละชุมชน 2) ด้านองค์กรชุมชน ชุมชนต้นแบบทั้ง 4 ชุมชน เป็นชุมชนที่มีระบบองค์กรสังคมที่เข้าใจกัน มีทั้งระบบการปกครองทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการโดยเฉพาะกลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการ จะมีบทบาทเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของชุมชน มีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ของชุมชน ที่ประกอบด้วยคนในชุมชนจากทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น 2 กลุ่มเหมือนกัน คือ กลุ่มอำนวยการและกลุ่มปฏิบัติการ 3) ด้านการจัดการ ชุมชนต้นแบบทั้ง 4 ชุมชนมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานที่จะคอยขับเคลื่อนส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและเน้นความร่วมมือของคนในชุมชนโดยการจัดการของชุมชน จะเริ่มจากการจัดเวทีการประชุมระหว่างคณะกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนกับหน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชนที่เข้ามาส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยมีการเสนอกฎระเบียบการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และ 4) ด้านการเรียนรู้ ชุมชนต้นแบบทั้ง 4 ชุมชน มีคณะกรรมการกระตุ้นและขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่มเป้าหมายในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวโดยผ่านศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสื่อกลางระหว่างคนในชุมชนกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเรียนรู้ นอกจากนี้การเรียนรู้ของกลุ่มคนในชุมชน ยังเกิดขึ้นจากหน่วยงานภายนอกต่างๆ ได้เข้ามาสร้างการเรียนรู้ให้กับกลุ่มคนในชุมชนอีกด้วย

1.2 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน โดยอาศัย จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ที่จะมาหนุนเสริมให้เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยจากการวิเคราะห์ ศักยภาพของชุมชนทั้ง 4 ชุมชนมีจุดเด่นที่ควรพัฒนาคือ 1) ศักยภาพของพื้นที่ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติมากมายที่โดดเด่นและสวยงามและมีเส้นทางที่เข้าถึงชุมชนได้สะดวก ไม่ไกลจากตัวเมือง ทำให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้มากขึ้น 2) ศักยภาพด้านคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ ชุมชนส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นชุมชนเก่าแก่ดั้งเดิมมีลักษณะเฉพาะถิ่นสะท้อนวิถีชีวิตของชาวบ้าน มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการละเล่นของคนในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับการประกอบอาชีพและวิถีชีวิตของผู้คน ที่น่าสนใจมากมายชวนให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาเรียนรู้และศึกษาในวิถีชีวิตของคนในชุมชน 3) ศักยภาพของผู้นำชุมชน เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชน ผู้นำชุมชนสามารถรวมตัวกันโดยอาศัยความร่วมมือกับชาวบ้านร่วมสรรค์สร้างกิจกรรมที่วางอยู่บนรากฐานวัฒนธรรมดั้งเดิมให้กับนักท่องเที่ยวได้รับชมและเรียนรู้ในวิถีพื้นถิ่นของชุมชนได้ 4) ศักยภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นให้คนชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมภายในชุมชนตนเอง และร่วมกันดำเนินกิจกรรมสร้างแผนที่ทางวัฒนธรรมของชุมชน และแนวทางพัฒนาสู่การเป็นผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมในรูปแบบกลุ่มการจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยใช้พื้นที่ในชุมชนและบูรณาการร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ที่ขับเคลื่อนด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ทำให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้ และมีจุดด้อยที่ควรปรับปรุง คือ 1) ศักยภาพของกลุ่มผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมของชุมชนยังไม่ชัดเจน ต้องมีการบริหารจัดการ ให้มีความชัดเจนในเรื่องของรูปแบบตัวสินค้าภาพลักษณ์สู่ตลาดภายนอก ช่องทางการจัดจำหน่ายและรวมถึงการกระจายรายได้ให้คนในชุมชนอย่างทั่วถึง 2) ศักยภาพการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกขาดความชัดเจนและต่อเนื่องและการจัดทำกิจกรรมบางครั้งเกิดความซ้ำซ้อนระหว่างหน่วยงานที่เข้ามาในชุมชนส่งผลให้คนในชุมชนสับสน ควรมีการจัดประชุมกับหน่วยงานภายนอกอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการจัดกิจกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน 3) ศักยภาพเรื่องของการประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของ

ชุมชนยังไม่เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอก ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่เน้นจุดเด่นที่เป็นวัฒนธรรมของชุมชนออกมาให้เห็นได้ชัดเจนจะช่วยทำให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

1.3 การสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน พบว่า ชุมชนต้นแบบทั้ง 4 ชุมชน มีลักษณะการจัดการที่คล้ายกันโดยเริ่มจากมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ของชุมชนที่เกิดขึ้น ประกอบด้วยคนในชุมชนจากทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยแบ่งโครงสร้างออกเป็น 2 กลุ่มเหมือนกัน คือ กลุ่มอำนวยการและกลุ่มปฏิบัติการ มีการจัดเวทีการประชุม เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานจัดทำแผนงานการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยอาศัยการขับเคลื่อนงานศิลปวัฒนธรรมชุมชนซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่มีอยู่ โดยมีการคัดเลือกและจัดการกับข้อมูลทางวัฒนธรรมที่รวบรวมขึ้น แล้วนำมาสังเคราะห์ภายใต้กรอบแนวคิดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 6 ด้านของชุมชน แต่ละพื้นที่สามารถส่งเสริมหรือสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นแนวทางที่นำสู่การเป็นผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมของชุมชน และมีการจัดทำแผนที่ทางวัฒนธรรมของชุมชนในการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้กับนักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอกได้รู้จักและสนใจที่จะเข้ามาเรียนรู้ถึงมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน

2. จากการศึกษาการสื่อสารและการใช้สื่อของชุมชนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี พบว่า มีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

2.1 องค์ประกอบของการสื่อสาร ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้ส่งสาร ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องซึ่งจะเข้ามามีบทบาทในการนำข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนมาสื่อสารให้คนในชุมชนร่วมกันจัดกลุ่มต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดขึ้น 2) สาร มรดกภูมิปัญญาทั้ง 6 ด้านของชุมชน ได้แก่ ด้านที่ 1 วรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา ด้านที่ 2 ศิลปะการแสดง ด้านที่ 3 แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณี และงานเทศกาล ด้านที่ 4 ความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล ด้านที่ 5 งานช่างฝีมือดั้งเดิม และด้านที่ 6 การละเล่นพื้นบ้าน กีฬา และศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัว ที่มีเหมือนกันเป็นมรดกภูมิปัญญาของคนในชุมชน ที่ต้องการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาให้กับคนในชุมชนด้วยกันได้รับรู้ ช่วยกันอนุรักษ์และยังต้องการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญานี้ ไปให้กับคนนอกชุมชนหรือนักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ 3) สื่อ สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้านประเพณีวัฒนธรรม สื่อกิจกรรม สื่อเก่าและสื่อใหม่ที่เป็นตัวกลางของชุมชนในการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ร่วมกันให้กับคนในชุมชนด้วยกันและคนจากนอกชุมชนเพื่อช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดขึ้น และ 4) ผู้รับสาร กลุ่มคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว เพราะในกระบวนการสื่อสาร ผู้รับสารก็คือ ผู้ส่งสาร ที่เปลี่ยนบทบาทกลายมาเป็นผู้รับสารได้แก่ ผู้ผลิต ผู้ประกอบการกลุ่มต่างๆ ของชุมชนและตลอดจนนักท่องเที่ยวที่ได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน

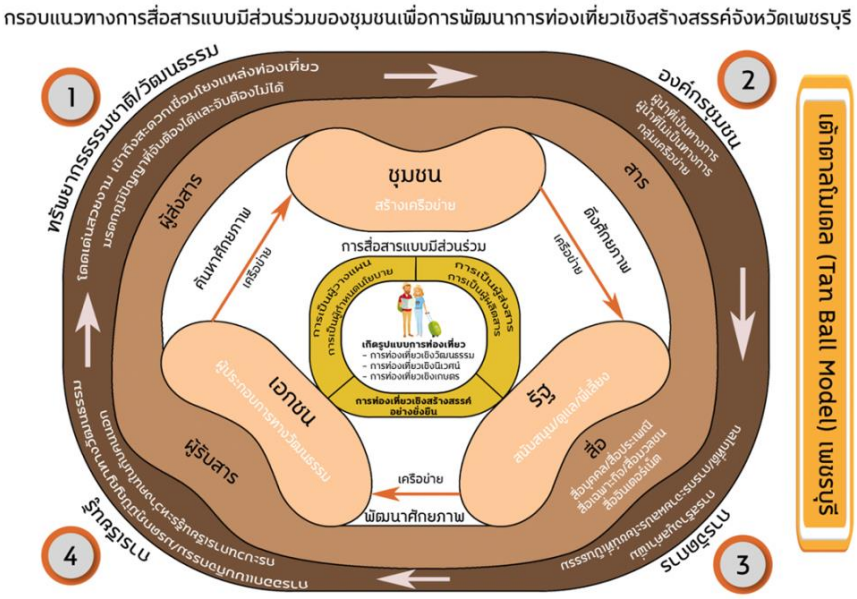
2.2 รูปแบบของการสื่อสาร ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ เป็นลักษณะของการสื่อสารระหว่างบุคคลที่ไม่มีกฎเกณฑ์ใดๆ มากำหนด เป็นการสื่อสารที่เกิดจากความสนิทสนมคุ้นเคยและจากความสัมพันธ์ในทางส่วนตัวซึ่งเป็นรูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้นในแทบทุกขั้นตอนของการจัดการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน 2) รูปแบบการสื่อสารสองทางที่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารสองทางที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารความคิดเห็นระหว่างกันมาก ซึ่งรูปแบบการสื่อสารลักษณะนี้มักจะเกิดขึ้นในการประชุมระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐต่างๆ และการประชุมอย่างเป็นทางการของกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นคณะกรรมการจัดการการท่องเที่ยวของหมู่บ้าน 3) รูปแบบการสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ เป็นการสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการโดยใช้การสื่อสารผ่านหอกระจาย

ข่าวของชุมชนซึ่งรูปแบบการสื่อสารลักษณะนี้ มักจะเกิดขึ้นโดยกลุ่มผู้นำชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวใช้ในการสื่อสารกับกลุ่มคนในชุมชนและ 4) รูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีความสำคัญมากที่สุดในการจัดการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนให้ประสบความสำเร็จ มีลักษณะที่ปรากฏขึ้น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบแรกเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้วางแผนและกำหนดเป้าหมาย และลักษณะรูปแบบที่สองที่ปรากฏขึ้นเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสารและผู้ผลิตที่เกิดขึ้น

2.3 การใช้สื่อของชุมชน มีการใช้สื่อที่หลากหลาย ได้แก่ สื่อบุคคล สื่อประเพณี สื่อเฉพาะกิจ สื่อมวลชนและสื่ออินเตอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนโดยมีทั้งที่ทางชุมชนผลิตเองและจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนผลิตให้ แต่ทุกสื่อที่มีการผลิตกลุ่มคนต่างๆ ในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการผลิตโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและการมีส่วนร่วมในการตรวจเช็คความถูกต้องก่อนที่จะนำออกมาใช้ การใช้สื่อของทางชุมชนนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจกันของคนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน และเพื่อให้กับคนภายนอกชุมชนได้รู้จักการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนและที่สำคัญเพื่อเป็นการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวภายในชุมชน

3. พัฒนากรอบแนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี ได้พัฒนามาจากวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีการพัฒนารูปแบบ มีขั้นตอนเริ่มจากศึกษาข้อมูลการสำรวจเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยเป็นการสัมภาษณ์บุคคลซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลกลุ่มเป้าหมายและข้อมูลจากการวิพากษ์กรอบแนวทางการสื่อสารโดยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยเชิญตัวแทนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ที่มีความเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้ง 3 กลุ่ม จำนวน 8 ท่าน มาร่วมกันสนทนากลุ่มเพื่อทำการวิพากษ์กรอบแนวทางการสื่อสารที่สร้างขึ้นโดยจะรับฟังความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาปรับปรุงและพัฒนาเป็นกรอบแนวทางการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี

แนวคิดสำคัญในการสร้างกรอบแนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรีให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย ปัจจัยพื้นฐานทั้ง 4 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ จะถูกขับเคลื่อนโดยอาศัยองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร เพื่อให้ได้มาซึ่งศักยภาพของชุมชนที่มี 3 หน่วยงานหลักเป็นกลไก ในการขับเคลื่อน ได้แก่ ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชน เป็นผู้สนับสนุนภายใต้การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมซึ่งถือเป็นหัวใจของการขับเคลื่อนกลไกสำคัญของกรอบแนวคิด อันจะทำให้มิติต่างๆ ขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนจังหวัดเพชรบุรี ให้เกิดความยั่งยืนด้วยรูปแบบการท่องเที่ยวต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น ซึ่งมีชื่อเรียกว่า “เต้าตาลโมเดล” แสดงได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดเพชรบุรี

การอภิปรายผล

จากการศึกษาการสื่อสารเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนมีส่วนร่วมของจังหวัดเพชรบุรี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. เอกลักษณ์ร่วมทางทรัพยากรธรรมชาติและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนนับว่ามีความสำคัญกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอย่างมาก ซึ่งจะเป็นสิ่งดึงดูดที่สำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและเดินทางเข้าไปท่องเที่ยว ซึ่งกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) กล่าวว่า ท่องเที่ยวโดยชุมชนในด้านของทรัพยากรธรรมชาติ และวัฒนธรรมนั้นประกอบด้วย (1) ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีวิถีการผลิตที่พึ่งพากันและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และ (2) ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ซึ่งก็สอดคล้องกับนำชัย ทนุผล และคณะ (2543) ที่ได้อธิบายถึงลักษณะของศักยภาพของชุมชนนั้นไว้ว่า ศักยภาพของชุมชนย่อมเกิดจากทรัพยากรธรรมชาติและประเพณีวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นการเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นและยังต้องคงลักษณะของท้องถิ่นนั้นๆ ไว้ได้ ซึ่งชุมชนต้นแบบทั้ง 4 ชุมชนนั้น ต่างก็เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีจึงทำให้ชุมชนต้นแบบทั้ง 4 ชุมชนมีลักษณะทางทรัพยากรธรรมชาติที่คล้ายกัน กล่าวคือ มีทรัพยากรธรรมชาติซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นที่ราบทุ่งนากว้างใหญ่ มีต้นตาลที่เป็นวิวธรรมชาติที่โดดเด่นและยังมีลำน้ำสลับกับภูเขาอย่างสวยงาม ซึ่งบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) เองก็มองว่าศักยภาพของชุมชนย่อมต้องเกิดจากทรัพยากรการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนนั้นว่ามีอะไรบ้างที่เป็นสิ่งดึงดูดใจให้แก่นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งอาจจะแบ่งได้ 3 ประเภทคือ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์

โบราณสถาน โบราณวัตถุ และทรัพยากรประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ ซึ่งก็สอดคล้องกับสินธุ์ สโรบล (2546) ที่ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวนั้น การนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีรวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนและวิถีชีวิตการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นให้มากที่สุดนั่นเอง

อีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นกันก็คืออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้ง 4 ที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นที่ได้ประกอบสร้างให้ชุมชนมีความน่าสนใจโดยมีทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น และมีประเพณีที่สำคัญของแต่ชุมชน อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนจึงเป็นจุดเด่นและเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นเป็นการท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้ในเรื่องศิลปะวัฒนธรรม เอกลักษณ์ ท้องถิ่นหรือสถานที่โดยผ่านประสบการณ์ตรงในการมีส่วนร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ อีกทั้งมุทริกา พฤกษาพงษ์ (2554) ก็ได้กล่าวย้ำอีกว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นต้องสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาชุมชนที่เกี่ยวข้องโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือผลักดัน ให้เกิดความยั่งยืนผ่านการดำเนินชีวิตของชุมชนโดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตชุมชน ในเชิงการเรียนรู้ การทดลอง เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์จากสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งก็สอดรับกับริชาร์ด จี (Richards, 2019) ก็ได้ย้ำถึงความสำคัญการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของเมืองขนาดเล็กเช่นกันว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีบทบาทสำคัญ และเป็นกลยุทธ์ที่มีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเมืองขนาดเล็กหรือเมืองในชนบท เพราะการเดินทางท่องเที่ยวการติดต่อระหว่างนักท่องเที่ยวกับคนในชุมชน ความลึกลับของสถานที่ ประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในแต่ละแห่งมีจุดดึงดูดที่แตกต่างกัน จึงควรเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันในแง่ของความน่าดึงดูดใจจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

2. ปราชญ์ชาวบ้านกับการมีส่วนร่วม

ชุมชนต้นแบบทั้ง 4 ชุมชนมีผู้นำที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชนนั้นก็เป็นกลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการที่เป็นแกนนำหลักในการดำเนินงานของชุมชนต่างๆ ก็คือ ผู้หลักผู้ใหญ่ ในหมู่บ้านหรือปราชญ์ชาวบ้านที่ชาวบ้านให้การนับถือและปราชญ์ชาวบ้านนี้เองก็ยังเป็นผู้นำทางความเชื่อดั้งเดิมของชุมชนอีกด้วย จะเห็นได้ว่าปราชญ์ชาวบ้านหรือกลุ่มผู้นำที่ไม่เป็นทางการนี้จึงเป็นส่วนสำคัญที่คอยขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนให้ก้าวหน้าต่อไปได้ ดังนั้นแล้วปราชญ์ชาวบ้านจึงเป็นกลุ่มผู้นำที่มีอิทธิพลกับชาวชุมชน ซึ่งก็สอดคล้องกับวิถีชีวิตที่มีการให้ความเคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ในหมู่บ้านหรือปราชญ์ชาวบ้านนั่นเอง

ความเข้มแข็งของชุมชนยังต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของของในชุมชนอีกด้วย ดังนั้นแล้วชาวชุมชนต้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกระดับตั้งแต่การวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของคนในชุมชนนั้นเองด้วย ซึ่งก็สอดรับกับฮาเก็ท (Haget, 2009) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องอุปสรรคต่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งก็พบว่า ชุมชนจะต้องมีการวางแผน มีการปรึกษาหารือร่วมกัน วางแผนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้ประกอบการท่องเที่ยว โดยให้ทุกฝ่ายจะต้องเข้าถึงหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้ชัดเจนนั่นจึงจะทำให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในระยะยาว ความร่วมมือของคนในชุมชนจึงควรที่จะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชนบนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมจึงจะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนต่อไปได้ และก็ยังสอดคล้องกับกรวรรณ สังขกร (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชนวัฒนธรรมสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์ซึ่ง

กล่าวว่า แนวทางการจัดการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อสนับสนุนเมืองวัฒนธรรมสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ควรเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพิ่มบทบาทของภาครัฐและสถาบันการศึกษาเพื่อสนับสนุนชุมชนให้มีส่วนร่วมและโอกาสในการพัฒนามากขึ้น

3. การสร้างมูลค่าของชุมชน

ชุมชนทั้ง 4 ชุมชน ได้มีจุดร่วมที่มีลักษณะการจัดการที่คล้ายกันจึงได้สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนของตนเองนั่นเอง กล่าวคือในแต่ละชุมชนจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ของชุมชนเอง ซึ่งมีการแบ่งโครงสร้างออกเป็น 2 กลุ่มเหมือนกัน โดยกลุ่มแรกคือ กลุ่มอำนวยการ ซึ่งประกอบด้วย ประธานหรือตัวแทนจากกลุ่มปฏิบัติการ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่และภาคเอกชน ทั้งจากองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าหน้าที่ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด รวมทั้งภาคเอกชนธุรกิจนำเที่ยวและตัวแทนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี และกลุ่มที่สอง คือ กลุ่มปฏิบัติการ ซึ่งก็เป็นคนในชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและมีอำนาจใจการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเชื่อมโยงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ซึ่งสินธุ์ สโรบล (2546) ได้กล่าวไว้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ชุมชนจะต้องเป็นผู้ดำเนินการโดยจะต้องตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากรและเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยวนั้น การนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั้งด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี รวมทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนและวิถีชีวิตการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือเป็นต้นทุนการผลิตที่สำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสมนั้นก็ต้องเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมต่อท้องถิ่นนั้นให้มากที่สุด ซึ่งพจนา สวนศรี (2546) ก็ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนนั้น ชุมชนต้องเป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติ โดยจะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและตัดสินใจเพื่อความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม คงไว้ซึ่งเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่นและเป็นการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน ดังนั้นแล้วหากชุมชนมีส่วนร่วมหรือมีอำนาจเพียงพอในการร่วมควบคุมการท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดการพัฒนาคนได้อย่างดี อีกทั้งยังสามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและจะเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้น

4. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือหัวใจของการสื่อสารของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว

สำหรับรูปแบบการสื่อสารของชุมชนที่ถือได้ว่ามีประสิทธิภาพในการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างสร้างสรรค์นั้น การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นรูปแบบการสื่อสารที่มีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาวิจัยจะเห็นได้ว่า มีลักษณะที่ปรากฏขึ้น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบแรกเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้วางแผนและกำหนดเป้าหมาย ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543) ได้กล่าวไว้ว่าระดับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นควรจะมีการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบายของชุมชนตนเองร่วมกับภาครัฐด้วยซึ่งถือว่าเป็นระดับสูงสุดของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้จากแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ได้กำหนดให้ทุกหน่วยงานในจังหวัดเพชรบุรีมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องของการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มที่ร่วมกับชุมชน ดังนั้นจากการประชุมร่วมระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนกับกลุ่มหน่วยงานจากภาครัฐและเอกชน จึงได้มีการหารือและการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างข้างในหลายๆ ประเด็น จนทำให้เกิดแผนงานในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนนั่นเอง และลักษณะรูปแบบที่สองที่ปรากฏขึ้นเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งสารและผู้ผลิตที่เกิดขึ้น ซึ่งกาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2543) เองก็ได้กล่าวถึงการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่งหรือผู้ผลิต ซึ่งก็เป็นระดับการสื่อสาร

แบบมีส่วนร่วมที่มีความสำคัญเช่นกันที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถพัฒนาชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ดีมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากคณะกรรมการชุมชนท่องเที่ยวเองก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนจากนโยบายการท่องเที่ยวต่างๆ ของชุมชน แล้วนำไปสู่การผลิตกิจกรรมของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเองด้วย ซึ่งก็ยังสอดคล้องกับเทิดชาย ช่วยบำรุง (2552) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ เครื่องมือและควรมีการสื่อกันผ่านการประชุม การประชาสัมพันธ์และการให้ความร่วมมือกันในการดำเนินโครงการ การแบ่งปันทักษะ และประสบการณ์ให้แก่กันและกัน เพื่อเป็นการเสริมความสมบูรณ์ให้กับสมาชิกเครือข่ายทั้งมวล ทั้งบุคคล และองค์กร และยังสอดรับกับแนวคิดของไมเคิล (Michael, 2009) ที่ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม และการมีอำนาจในการตัดสินใจของคนในชุมชนเองที่ภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญ ซึ่งได้กล่าวว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นจะต้องสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสาร การฟังข้อมูลข่าวสาร แสดงความคิดเห็น และการรับผลประโยชน์ร่วมกัน สิ่งเหล่านี้ประชาชนจะต้องได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงโดยให้ผู้นำชุมชนเป็นตัวแทนของชุมชนในการปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวและชุมชนเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง

5. กรอบแนวทางการสื่อสาร “เต้าตาลโมเดล”

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนนั้น เพื่อสร้างความเข้าใจได้ง่ายขึ้นผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลนำมาเปรียบได้กับ “เต้าตาล” นั่นเอง ซึ่งก็ประกอบไปด้วยเปลือกนอกที่มีส่วนประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงชุมชนทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการและด้านการเรียนรู้และในส่วนของเนื้อลูกตาลเอง ก็คือ การสื่อสารของชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ส่งสาร สาร สื่อและผู้รับสารนั่นเอง และต่อมาในชั้นในสุดของลูกตาลก็คือ “เต้าตาล” ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ภาคชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการค้นหาศักยภาพของชุมชนดึงศักยภาพของชุมชนออกมาและพัฒนาศักยภาพของชุมชนนั้นเพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อไป และสุดท้ายทุกองค์ประกอบทั้งหมดต้องอยู่บนพื้นฐานของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาการศักยภาพของชุมชนเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนและยังเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอีกด้วย ซึ่งก็เปรียบได้กับ“เต้าตาลโมเดล”นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลที่ได้จากงานวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะใน 3 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับหน่วยงานภายนอกชุมชน

1.1 หน่วยงานภาครัฐ ควรมีโยบายที่มีความชัดเจนและลงพื้นที่ทำงานอย่างต่อเนื่องไม่ใช่ทำงานตามกระแสนิยมแล้วไม่สนใจนโยบายเดิม ส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานทำให้การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนต้องหยุดชะงักและต้องเริ่มต้นใหม่อยู่บ่อยครั้ง

1.2 หน่วยงานภาครัฐ ควรมีการทำงานร่วมกันเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมของหน่วยที่จะเข้ามาช่วยพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เพราะที่ผ่านมาชุมชนต้องทำงานที่ซ้ำซ้อนในหลายกิจกรรมเกิดความสับสนในการดำเนินงานที่แน่นอนของแต่ละหน่วยงาน

1.3 หน่วยงานภาครัฐ ควรช่วยสนับสนุนชุมชนในเรื่องของการประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของแต่ละชุมชนที่ยังไม่เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกให้มากยิ่งขึ้น โดยมีการประชาสัมพันธ์

ผ่านช่องทางที่หลากหลายที่เน้นจุดเด่นที่เป็นวัฒนธรรมของชุมชนออกมาให้เห็นให้ชัดเจน จะช่วยทำให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

1.4 หน่วยงานภาคเอกชน ควรเข้ามาช่วยพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ยังไม่ชัดเจนให้มีความชัดเจนในเรื่องของรูปแบบตัวสินค้า การพัฒนาภาพลักษณ์สู่ตลาดภายนอก และตลอดจนการช่วยหาช่องทางการจัดจำหน่ายให้กับสินค้าของชุมชน ให้เป็นที่รู้จักกับบุคคลภายนอกสามารถช่วยสร้างรายได้ให้กับคนชุมชนได้อีกทางหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะเชิงสังคมสำหรับชุมชนแหล่งท่องเที่ยว

2.1 ชุมชนต้องมีการพัฒนากลุ่มผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมของชุมชนให้มีความชัดเจน ต้องมีการพัฒนารูปแบบตัวสินค้า ภาพลักษณ์สู่ตลาดภายนอก ช่องทางการจัดจำหน่าย และรวมถึงการกระจายรายได้ให้คนในชุมชนอย่างทั่วถึง

2.2 ชุมชนต้องมีการประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของชุมชนให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันชุมชนยังไม่เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอก ควรมีการประชาสัมพันธ์ ที่เน้นจุดเด่นที่เป็นวัฒนธรรมของชุมชนออกมาให้เห็นได้ชัดเจนจะช่วยทำให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

2.3 ชุมชนต้องมีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน ด้วยการดำเนินงานของชุมชนทางด้านวัฒนธรรม ทำให้เกิดการสร้างเครือข่ายกับชุมชนในพื้นที่อื่น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความร่วมมือในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมระหว่างกันจะเป็นการช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบเชื่อมพื้นที่การท่องเที่ยว

2.4 กลุ่มคนในชุมชนจะต้องรวมตัวกันโดยอาศัยศักยภาพของผู้นำชุมชนทั้งผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ ผู้นำด้านความเชื่อดั้งเดิมปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำรุ่นใหม่มารวมตัวกันช่วยกันพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่องซึ่งจะส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเกิดความยั่งยืน

2.5 คนในชุมชนทุกคนจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง เพราะการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะช่วยสร้างความเป็น “เจ้าของร่วม” ในชุมชนได้เป็นอย่างดีโดยจะต้องอาศัยกลไกหลักที่สำคัญนั้นก็คือ “การสื่อสาร” ซึ่งจะเป็นตัวเชื่อมโยงผสานความรู้สึกการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้ดีที่สุด

3. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในมุมมองของนักท่องเที่ยวเพื่อจะได้ข้อสรุปอีกด้านที่ยังไม่ได้ทำการศึกษาจะได้ข้อค้นพบที่มีประโยชน์มากยิ่งขึ้นในการช่วยพัฒนาการท่องเที่ยงเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี

3.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อจะได้ข้อมูลที่จะนำมาพัฒนาเป็นกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนในจังหวัดเพชรบุรีเป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดีเนื่องจากได้รับความกรุณาและการชี้แนะ ที่เป็นประโยชน์จากคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านนำโดย ผศ.ดร.พิทักษ์ศักดิ์ ทิศาภาคย์ ประธานกรรมการสอบ ดร.สุวันชัย หวนนากลาง อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.ศศิพรรณ บิลมาโนชญ์ กรรมการสอบ ผศ.ดร.ชื่นสุมล บุนนาค กรรมการสอบ และบุคคลที่สำคัญที่ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับ ผศ.ดร.ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยที่เต็มเปี่ยมด้วยใจกรุณา คอยให้คำแนะนำต่างๆ ด้วยความทุ่มเทเอาใจใส่ ทำให้งานวิจัยสามารถดำเนินการรุดหน้าและเป็นช่วงที่ผู้วิจัยได้กำลังใจเป็นอย่างมาก จนส่งผลให้เกิดความสำเร็จมาถึงวันนี้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). **คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน.** กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว.

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). **ยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560 - 2564)**. ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2562, จาก http ://www.mots.go.th/download/article/article_20171201174031.pdf .

กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2543). **สื่อเพื่อชุมชน: การประมวลองค์ความรู้**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

กาญจนา แก้วเทพ. (2551). **การจัดการความรู้เบื้องต้นเรื่องสื่อสารชุมชน**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

กรวรรณ สังขกร. (2557). **การพัฒนาศักยภาพชุมชนวัฒนธรรมสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนเชียงใหม่เมืองสร้างสรรค์**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555 – 2559**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). **บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.

นำชัย ทนุผล และคณะ. (2543). **รายงานผลการวิจัยการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในชุมชนบ้านโป่ง ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). **การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. กรุงเทพฯ: เพรสแอนด์ดีไซน์.

พจนา สวนศรี. (2546). **คู่มือการจัดการท่องเที่ยวชุมชน**. กรุงเทพฯ: โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

มุทริกา พฤกษาพงษ์. (2554). **เที่ยวอย่างเข้าใจไปกับ“การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์”.** ค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก http://www.manager.co.th.

สำนักงานจังหวัดเพชรบุรี. (2557). **แผนพัฒนาจังหวัดเพชรบุรี (พ.ศ. 2557- 2560)**. เพชรบุรี: กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด.

สินธุ์ สโรบล. (2546). **การท่องเที่ยวชุมชน แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

Muganda M. (2009). **Community and participation in tourism development in Tanzania**. Thesis Degree of Master of Tourism Management, Victoria University of Wellington.

Raymond, C. (2000). The practical challenges of developing creative tourism: A cautionary tale from New Zealand ln Wurzburger, R., Aageson, T., Pattakos, A., & Pratt, S. (Eds.) **Creative tourism: A global conversation** (pp.63-69). New Mexico: Sunstone Press.

Richards, G. (2019). Creative tourism: Opportunities for smaller places. **Tourism & Management Studies**, 15(SI): 7-10.

Haget, S. (2009). **Barriers for tourism sustainability in destination**. M. A. European Tourism Management Bournemouth University Universidad Rey. Juan-Carlos: Madrid.

World Travel & Tourism Council. (2017). **Travel & tourism economic impact 2017.** London: author.

การออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยของผู้พูดภาษาลัวะ จังหวัดน่าน
Thai Consonants Pronunciation of Lua Speakers, Nan Province

ชมนาด อินทจามรรักษ์
Chommanad Intajamornrak

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
Asst. Prof. Dr., Linguistics Section, Faculty of Humanities, Naresuan University
*Corresponding author Email: chommanadi@nu.ac.th
(Received:January 30, 2021; Revised : March 25, 2021; Accepted: May 5, 2021)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบการออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยมาตรฐานที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษาลัวะ 4 วิธภาษา ที่พูดในจังหวัดน่านประกอบไปด้วย 1) ภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง 2) ภาษาลัวะมัลบ้านเกวต 3) ภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงและ 4) ภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมรายการคำสำหรับบันทึกเสียงครอบคลุมพยัญชนะภาษาไทยที่ปรากฏเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว 21 หน่วยเสียง พยัญชนะต้นควบกล้ำ 11 หน่วยเสียง และพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ผู้บอกภาษาเป็นผู้พูดภาษาลัวะจำนวนวิธภาษาละ 5 คน รวมเป็น 20 คน เก็บข้อมูลโดยการให้ผู้บอกภาษาออกเสียงรายการคำที่จัดเรียงแบบสุ่มจำนวน 5 รอบ ในกรอบประโยค “พูด.....อีกที” สรุปจำนวนคำทดสอบสำหรับการวิเคราะห์เสียงพยัญชนะทั้งสิ้น 4,100 คำทดสอบ จากนั้นบันทึกเสียงผู้บอกภาษาด้วยคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า หน่วยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวที่ผู้พูดภาษาลัวะออกเสียงไม่ถูกต้องได้แก่ /f/ /s/ และ /r/ โดยออกเป็นเสียง [phw][ch] และ[l] ตามลำดับ พยัญชนะต้นควบกล้ำเป็นปัญหาในการออกเสียงของผู้พูดภาษาลัวะทั้งที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง /r/ ได้แก่ /kr//khr//pr//phr//tr/ และพยัญชนะต้นควบกับเสียง /l/ ได้แก่/kl//khl//pl//phl/มีเพียงพยัญชนะต้นควบกับเสียง /w/ ได้แก่ /kw//khw/ เท่านั้น ที่ผู้พูดภาษาลัวะออกเสียงได้ถูกต้องทั้งหมด ในส่วนของพยัญชนะท้ายพบว่าผู้พูดภาษาลัวะสามารถออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาไทยได้ถูกต้องทั้งหมด อาจกล่าวได้ว่า การออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยของผู้พูดภาษาลัวะได้รับอิทธิพลจากภาษาแม่ซึ่งก็คือภาษาลัวะ และวิธภาษาลัวะที่มีหน่วยเสียงแตกต่างจากภาษาไทยมากกว่าจะเกิดการแทรกแซงทางเสียงมากกว่าวิธภาษาลัวะที่มีหน่วยเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทย

คำสำคัญ: พยัญชนะภาษาไทย ผู้พูดภาษาลัวะ การออกเสียงพยัญชนะ

Abstract

This paper aimed to analyze and compare the Thai consonants pronunciation of the speakers of four Lua dialects in Nan Province which were 1) Ban Sakad Klang Lua Mal, 2) Ban Kwet Lua Mal, 3) Ban Ta Luang Lua Mal, and 4) Ban Huay Lom Lua Pray. The wordlist comprised of Thai consonants occurring in initial, cluster and final position for

a total of 41 words. The informants were 20 Lua speakers (five for each language). They were asked to pronounce each test word five times randomly in the sentence frame “say….again”. Total number of test tokens for acoustical analysis was 4,100. The data were recorded directly onto a computer. The results showed that the initial consonants /f/ /s/ and /r/ are wrongly pronounced as [phw] [ch] and [l] respectively. The consonant clusters, both in Consonant + /r/; /kr//khr//pr//phr/ /tr/ and Consonant + /l/; /kl/ /khl/ /pl/ /phl/, were also wrongly pronounced. Only the consonant clusters which were Consonant + /w/; /kw/ /khw/ were all correctly pronounced, as same as the final consonants that the Lua speakers could pronounce all Thai final consonants. It could say that the pronunciation of Thai consonants and tones by Lua speakers was influenced by their mother tongue which was the Lua language. The Lua dialects, which were more different to Thai sound system, were highly interfered than those dialects, which had similar sound system to Thai.

Keywords: Thai consonants, Lua speakers, Consonant pronunciation

บทนำ

ความแตกต่างของระบบเสียงเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาการออกเสียงสำหรับผู้ที่ไม่ได้พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ เช่น การเป็นภาษามีวรรณยุกต์และภาษาไม่มีวรรณยุกต์ (ชมนาด อินทจามรรักษ์, 2562ก; ชมนาด อินทจามรรักษ์, 2559; ฤทัยวรรณ ปานชา, 2560; ผณินทรา ธีรานนท์, 2559; ธนภัทร สินธวาชีวะ, 2552; ณัฐพงษ์ วงษ์อำไพ, 2552) ในส่วนของพยัญชนะก็เช่นเดียวกัน เช่น ปัญหาการออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนเชื้อสายกะเหรี่ยงและมอญ จังหวัดกาญจนบุรี ของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2558) ปัญหาในการออกเสียงพยัญชนะท้ายในผู้พูดภาษากะเหรี่ยงและการศึกษาแนวทางการแก้ปัญหาการออกเสียงพยัญชนะท้าย เช่นงานของกฤษณา สุวรรณลพ (2550) สุวิทย์ ชาวไทย (2549) นฤมล มหาไพบูลย์ (2547) เป็นต้น

ชาวลัวะในจังหวัดน่าน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนมากเป็นอันดับ 3 รองจากคนเมืองน่านและลื้อ โดยมีประชากรกว่า 34,600 คน คิดเป็นร้อยละ 7.24 ของประชากรทั้งจังหวัด (ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และคณะ, 2550) ซึ่งเป็นคนละกลุ่มชาติพันธุ์กับชาวลัวะในจังหวัดเชียงใหม่และแม่ฮ่องสอน ชาวลัวะอาศัยกระจัดกระจายอยู่ในหลายอำเภอของจังหวัดน่าน เช่น อำเภอบ่อเกลือ อำเภอปัว อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอเชียงกลาง เป็นต้น ดิฟฟลอธ (Diffloth, 1985) ได้จัดภาษาลัวะไว้ในตระกูลมอญ-เขมร สาขามอญ-เขมรเหนือ สาขาย่อยขมุอิก ชาวลัวะจังหวัดน่านเป็นผู้พูดสองภาษา โดยพูดภาษาลัวะเป็นภาษาแม่ และสามารถพูดภาษาคำเมืองน่านได้ บางคนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่เป็นผู้พูดหลายภาษา เนื่องจากสามารถพูดภาษาไทยมาตรฐานได้ด้วยเมื่อพิจารณาหน่วยเสียงที่ฟิลเบค (Filbeck, 1978 อ้างถึงใน ชมนาด อินทจามรรักษ์, 2552) ได้ศึกษาไว้จะเห็นได้ว่าระบบเสียงภาษาลัวะมีความแตกต่างจากภาษาคำเมืองน่านและภาษาไทยมาตรฐาน เช่น พยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย และวรรณยุกต์ ความแตกต่างนี้เองเป็นหนึ่งในสาเหตุของปัญหาการออกเสียงภาษาคำเมืองน่านและภาษาไทยมาตรฐาน

ฟิลเบค (Filbeck, 1978) แบ่งกลุ่มภาษาลัวะออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ภาษามัลและภาษาไปร ซึ่งเรียกตามชื่อที่ชาวลัวะเรียกตัวเอง จากนั้นศึกษาภาษาลัวะแนวภาษาศาสตร์เปรียบเทียบเชิงประวัติ โดยสืบสร้างภาษามัลดั้งเดิม (Proto-Mal) ภาษาไปรดั้งเดิม (Proto-Pray) และภาษามัล-ไปรดั้งเดิม หรือ ภาษาถิ่นดั้งเดิม[1] (Proto-T'in) นอกจากนี้ ยังได้วิเคราะห์ระบบเสียงภาษามัล 3 ภาษาถิ่น ซึ่งประกอบด้วยระบบเสียงพยัญชนะ สระ และ วรรณยุกต์ เวียนรีช (Weinreich, 1968) กล่าวว่าการแทรกแซงภาษาซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อผู้พูดนำลักษณะของภาษาหนึ่งไปใช้ในอีกภาษาหนึ่ง ยิ่งความแตกต่างระหว่างระบบของภาษามีมากเท่าใด ขอบเขตของการแทรกแซงภาษาก็จะยิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นจึงสันนิษฐานได้ว่าผู้พูดภาษาลัวะจะนำสัทลักษณะของเสียงในภาษาลัวะไปใช้ในการออกเสียงภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงที่ไม่มีในภาษาลัวะ และผู้พูดวิธภาษาลัวะที่มีหน่วยเสียงแตกต่างจากภาษาไทยมากกว่าจะเกิดการแทรกแซงทางเสียงมากกว่า

อินทจามรรักษ์ (Intajamornrak, 2009) ศึกษาคำยืมภาษาไท[2] ในภาษามัล พบว่าจากคำศัพท์จำนวน 2,452 คำ พบคำยืมไทกว่า 800 คำ โดยเมื่อผู้พูดภาษามัลยืมคำภาษาไทเข้าไปใช้ในภาษา จะมีการปรับรูปแบบการออกเสียงให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับเสียงที่มีในภาษาของตน ดังนั้นการเป็นผู้พูดสองภาษาของผู้พูดภาษาลัวะและคำยืมภาษาไทจำนวนมากในภาษาลัวะ งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาการออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษาลัวะ 4 วิธภาษา แบ่งเป็นภาษาลัวะมัล 3 วิธภาษา และภาษาลัวะไปร 1 วิธภาษา ซึ่งผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นความรู้พื้นฐานและแนวทางในการสร้างแบบฝึกออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยให้แก่นักเรียนชาวลัวะ

ระบบเสียงพยัญชนะภาษาลัวะ

ชมนาด อินทจามรรักษ์ (2552) ศึกษาระบบเสียงภาษาลัวะมัล 3 วิธภาษา และธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และคณะ (2550) ศึกษาระบบเสียงภาษาลัวะไปร ไว้ดังนี้

1. ภาษาลัวะมัลบ้านภูกอก[3]

ภาษาลัวะมัลบ้านภูกอกพูดที่บ้านภูกอก ตำบลสกาด อำเภอปัว จังหวัดน่าน พบว่ามีจำนวนหน่วยเสียงต่างจากภาษาลัวะมัลบ้านเกวตอย่างมาก หน่วยเสียงพยัญชนะมีจำนวน21 หน่วยเสียง พยัญชนะควบกล้ำสองเสียงและพยัญชนะควบกล้ำสามเสียง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลัวะมัลบ้านภูกอก

	ริมฝีปาก			ปุ่มเหงือก			เพดานแข็ง	เพดานอ่อน			เส้นเสียง
เสียงกัก	p	ph	b	t	th	d	c	k	kh	g	ʔ
เสียงนาสิก	m			n			ɲ	ŋ			
เสียงเสียดแทรก				s							h
เสียงข้างลิ้น				l							
เสียงเลื่อน	w						y -yh				

[1]ภาษาถิ่นดั้งเดิม ภาษาลัวะดั้งเดิม ภาษามัล-ไปรดั้งเดิม หมายถึงภาษาเดียวกันขึ้นอยู่กับผู้วิจัยแต่ละคนใช้

[2]หมายถึง ภาษาตระกูลไท ได้แก่ ภาษาไทย และภาษาคำเมืองน่าน

[3]มีการเปลี่ยนแปลงจุดเก็บข้อมูลจากบ้านภูกอกเป็นบ้านสกาดกลาง เนื่องจากความพร้อมและจำนวนผู้บอกภาษาบ้านสกาดกลางเป็นชุมชนลัวะที่มีพฤติกรรมการใช้ภาษาลัวะเหมือนกับบ้านภูกอก และมีระบบเสียงพยัญชนะและสระเหมือนกัน โดยบ้านสกาดกลาง (หมู่ 2) มีพื้นที่ติดต่อกับบ้านภูกอก (หมู่ 4)

ภาษาลัวะมัลบ้านภูกอกมีพยัญชนะเพียง 21 หน่วยเสียง หน่วยเสียงที่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย ได้แก่/p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -h, -l, -w, -y, -yh/พยัญชนะควบกล้ำมีเพียง/kw-, khw-, thw-/เท่านั้น เช่น คำว่า/kwaat/‘กวาด’/khwaa/‘ขวา’/thwaay/‘ถวาย’ ซึ่งทั้ง 3 คำนี้เป็นคำยืม

2. ภาษาลัวะมัลบ้านเกวต

ภาษาลัวะมัลบ้านเกวต พูดที่บ้านเกวต ตำบลพญาแก้ว อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่านพบว่ามีพยัญชนะ 29 หน่วยเสียง และพยัญชนะควบกล้ำสองเสียง พยัญชนะควบกล้ำสามเสียง ดูหน่วยเสียงพยัญชนะและพยัญชนะควบกล้ำในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลัวะมัลบ้านเกวต

	ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก	p ph b	t th d	c	k kh	ʔ
เสียงนาสิก	m hm[4] ʔm	n hn	ɲ hɲ	ŋ hŋ	
เสียงเสียดแทรก		s			h
เสียงรัว		r			
เสียงข้างลิ้น		l hl			
เสียงเลื่อน	w hw		-y hy -yh		

ภาษาลัวะมัลบ้านเกวต มีพยัญชนะทั้งสิ้น 29 หน่วยเสียง ทุกหน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้น ยกเว้นหน่วยเสียง/y/ส่วนหน่วยเสียงที่สามารถปรากฏเป็นเสียงพยัญชนะท้ายมีดังนี้/-p, -t, -k, -c, -ʔ, -m, -n, -ɲ, -ŋ, -h, -r, -l, -w, -y, -yh/

พยัญชนะควบกล้ำ ประกอบด้วยพยัญชนะควบกล้ำสองเสียง โดยพยัญชนะควบสามารถเป็นได้ทั้งเสียงเปิด /r l w/ เสียงกัก /p b t/เสียงกักเสียดแทรก /c/ และเสียงเสียดแทรก /s h/ ได้แก่/pr- br- kr- phr- khr- pl- bl- kl- phl- khl- kw- cw- sw- rw- phw- thw- khw- mp- mb- nt- ŋk- ɲc- ns- mph- nth- ŋkh-/และพยัญชนะควบกล้ำสามเสียง ได้แก่ /mpr- mbr- mpl- mbl- ŋkr- ŋkl-/

3. ภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง

ภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงพูดที่บ้านตาหลวง ตำบลป่ากลาง อำเภอปัวจังหวัดน่าน สามารถแสดงหน่วยเสียงพยัญชนะได้ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง

	ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก	p ph b	t th d	c ɟ	k kh g	ʔ
เสียงนาสิก	m hm	n hn	ɲ hɲ	ŋ hŋ	
เสียงเสียดแทรก		s			h
เสียงข้างลิ้น		l hl			
เสียงเลื่อน	w hw ʔw		y hy -yh		

[4]หน่วยเสียง hm hn hŋ hɲ hl hw hy หมายถึง เสียงก้องกังวานอโฆษะหรือเสียงไม่ก้อง (voiceless) m□ n□ ŋ□ □□ l□ w□ y□

พยัญชนะในภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงมีจำนวนทั้งสิ้น 30 หน่วยเสียง หน่วยเสียงที่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย ได้แก่/-p, -t, -k, -ʔ, -m, -n, -ŋ, -h, -l, -w, -y, -yh/

ส่วนพยัญชนะควบกล้ำมีทั้งพยัญชนะควบกล้ำสองเสียง และพยัญชนะควบกล้ำสามเสียงพยัญชนะควบกล้ำสองเสียง พยัญชนะควบสามารถเป็นได้ทั้งเสียงเปิด /y l w/ เสียงกัก /k g/และเสียงเสียดแทรก /s h/ ได้แก่ /py- by- ky- gy- my- sy- phy- thy- khy- pl- bl- kl- phl- khl- kw- phw- thw- khw- lw- sw- ŋk- ŋg- ns- mph- nth- ŋkh-/พยัญชนะควบกล้ำสามเสียง ได้แก่/ŋky- mpl- ŋkl- mphl-/

4. ภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม

ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และคณะ (2550) วิเคราะห์ระบบเสียงพยัญชนะภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม ซึ่งพูดที่บ้านห้วยล้อม ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือจังหวัดน่าน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม

	ริมฝีปาก	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก	p ph b	t th d	c	k kh g	ʔ
เสียงนาสิก	m	n	ɲ	ŋ	
เสียงเสียดแทรก	f	s			h
เสียงรัว		r			
เสียงข้างลิ้น		l			
เสียงเลื่อน	w ʔw		y ʔy		

หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมมีจำนวนทั้งสิ้น 24 หน่วยเสียง โดยหน่วยเสียงที่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย ได้แก่/-p, -t, -c, -k, -ʔ, -m, -n, -ɲ, -ŋ, -h, -r, -l, -w, -y/ ถึงแม้ว่าจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยวจะน้อยกว่าภาษาลัวะมัลบางวิธภาษา แต่ภาษาลัวะไปรมีพยัญชนะควบกล้ำที่ซับซ้อนกว่า

พยัญชนะควบกล้ำประกอบไปด้วย พยัญชนะควบกล้ำสองเสียง โดยพยัญชนะควบสามารถเป็นได้ทั้งเสียงเปิด /r l w y/ เสียงกัก /p t/เสียงกักเสียดแทรก /c/ และเสียงเสียดแทรก /s h/ ได้แก่/pr- kr- phr- khr- pl- kl- phl- khl- pw- kw- cw- mw- nw- ŋw- sw- lw- rw- phw- thw- khw- chw- phy- khy- mp- nt- ŋk- ɲc- ns- mph- nth- ɲch- ŋkh-/พยัญชนะควบกล้ำสามเสียง ได้แก่/mpr- ŋkr- ŋkhr- mpl- ntw- khlw- ŋkhw-/และพยัญชนะควบกล้ำสี่เสียง ได้แก่/ŋkrw-/

วิธีดำเนินงานวิจัย

1. การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ผู้บอกภาษาต้องพูดภาษาลัวะเป็นภาษาแม่ ใช้ภาษาลัวะในชีวิตประจำวันไม่เคยออกไปทำงานนอกพื้นที่เป็นระยะเวลาติดต่อกันนาน 6 เดือน และมีอวัยวะในการออกเสียงปกติ อายุระหว่าง 45-60 ปี จำนวนวิธภาษาละ5 คน รวมเป็น 20 คน

2. การคัดเลือกหมู่บ้านสำหรับเก็บข้อมูล

จุดเก็บข้อมูลจะใช้จุดเดียวกับงานของชมนาด อินทจามรรักษ์ (2552) เนื่องจากเป็นจุดเก็บข้อมูลที่แบ่งวิธภาษาย่อยตามเกณฑ์การเปลี่ยนแปลงทางเสียง ได้แก่

2.1 บ้านสกาดกลาง ตำบลสกาด อำเภอปัว จังหวัดน่านเป็นจุดเก็บข้อมูลวิธภาษาลัวะมัลที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจากภาษาลัวะดั้งเดิมมากที่สุด

2.2 บ้านเกวตตำบลพญาแก้ว อำเภอเชียงกลาง จังหวัดน่านเป็นจุดเก็บข้อมูลวิธภาษาลัวะมัลที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจากภาษาลัวะดั้งเดิมน้อยที่สุด

2.3 บ้านตาหลวงตำบลป่ากลาง อำเภอปัว จังหวัดน่านเป็นจุดเก็บข้อมูลวิธภาษาลัวะมัลที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงและระดับเสียง

2.4 บ้านห้วยล้อม ตำบลภูฟ้า อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน เป็นจุดเก็บข้อมูลวิธภาษาลัวะไปร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 รายการคำ

รายการคำที่นำมาให้ผู้บอกภาษาออกเสียงจะครอบคลุมทุกหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทย ได้แก่พยัญชนะต้นเดี่ยว 21 หน่วยเสียง พยัญชนะต้นควบกล้ำ 11 หน่วยเสียง และพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง

การคัดเลือกคำทดสอบเสียงพยัญชนะ ได้สร้างคำที่ประกอบไปด้วยพยัญชนะเดี่ยวหรือพยัญชนะควบกล้ำ (C / CC) และสระ /aa/ และเป็นคำที่มีความหมาย หากไม่มีความหมายจะเติมพยัญชนะท้ายนาสิกหรือก้องกังวาน เพื่อให้คำทั้งหมดเป็นคำพยางค์เป็นและมีวรรณยุกต์เดียวกันดังนี้

พยัญชนะต้นเดี่ยว

ปา /paa/	พา /phaa/	บาน /baan/	อา /ʔaa/	ตา /taa/
ทา /thaa/	ดาว /daaw/	กา /kaa/	คา /khaa/	
ฟาน /faan/	ซา /saa/	ฮา/haa/	จาน /caan/	ชา /chaa/
มา /maa/	นา /naa/	งา /ŋaa/	รา /raa/	ลา /laa/
วา /waa/	ยา /jaa/			

พยัญชนะต้นควบกล้ำ

กราม /kraam/	กลาง /klaaŋ/	กวาง/kwaaŋ/
คราว /khraaw/	คลาน /khlaan/	ควาย /khwaaj/
ปราง /praaŋ/	ปลาย/plaaj/	
พราง /phraaŋ/	พลาย/phlaaj/	
ตรา /traa/		

คำทดสอบพยัญชนะท้าย ได้สร้างคำที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะกักไม่ก้อง สระ /aa/ และตัวสะกด และเป็นคำที่มีความหมายดังนี้

พยัญชนะท้าย

ปาก /paak^{21}/	ปาด /paat^{21}/	กาบ /kaap^{21}/
ตาม /taam/	ปาน /paan/	ปาง /paaŋ/
อาย /ʔaaj/	กาว /kaaw/	กะ /kaʔ^{21}/

3.2 อุปกรณ์บันทึกเสียง

1) คอมพิวเตอร์โน้ตบุค สำหรับบันทึกเสียง

2) ไมโครโฟน สำหรับบันทึกเสียง

4. การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลเริ่มจากสัมภาษณ์ประวัติผู้บอกภาษา จากนั้นจึงเริ่มเก็บข้อมูลโดยใช้รายการคำสำหรับทดสอบเสียงพยัญชนะ ก่อนทำการบันทึกเสียงผู้วิจัยอธิบายขั้นตอนในการบันทึกเสียงและให้ผู้บอกภาษาฝึกซ้อมก่อนการบันทึกเสียงจริง เมื่อเตรียมอุปกรณ์บันทึกเสียง ได้แก่ คอมพิวเตอร์โน้ตบุคและไมโครโฟน รวมทั้งรายการคำเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้บอกภาษาออกเสียงรายการคำสำหรับพยัญชนะจำนวน 41 คำ โดยการให้ดูภาพและผู้วิจัยใบ้คำประกอบ แล้วให้ผู้บอกภาษาออกเสียงรายการคำที่จัดเรียงแบบสุ่มแล้วจำนวน 5 รอบ ในกรอบประโยค “พูด.....อีกที”สรุปจำนวนคำทดสอบสำหรับการวิเคราะห์เสียงพยัญชนะทั้งสิ้น 4,100 คำทดสอบ (41 คำ x 5 รอบ x 20 คน)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เสียงพยัญชนะภาษาไทยที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษาลัวะที่ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้น (พยัญชนะต้นเดี่ยว และพยัญชนะต้นควบกล้ำ) และพยัญชนะท้าย วิเคราะห์โดยใช้การฟังควบคู่กับการพิจารณาแผ่นภาพคลื่นเสียงด้วยโปรแกรมพราท (Praat) เพื่อประกอบการตีความที่แม่นยำนอกเหนือจากการตัดสินโดยใช้หูฟังนำเสนอผลการออกเสียงพยัญชนะที่ออกเสียงถูกต้องและไม่ถูกต้องของผู้บอกภาษาแต่ละวิธภาษา จำนวนวิธภาษาละ 5 คน มานับความถี่และวิเคราะห์ข้อผิดพลาดที่พบ

ผลการวิจัย

1. พยัญชนะต้นเดี่ยว

พยัญชนะภาษาไทยที่ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นเดี่ยวที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษาลัวะ 4 วิธภาษา จากจำนวนพยัญชนะต้นเดี่ยวภาษาไทยจำนวน 21 เสียง พบว่าเสียงที่ผู้พูดภาษาลัวะมีปัญหาในการออกเสียง ได้แก่ เสียง /f/ /s/ และ /r/ ส่วนเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวอื่นๆ สามารถออกเสียงได้ถูกต้องทั้งหมดโดยผู้พูดภาษาลัวะบ้านสกาดออกเสียง /r/ ผิดทั้งหมด และออกเสียง /f/ ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 40 ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตออกเสียง /f/ และ /s/ ผิดทั้งหมด และออกเสียง /r/ ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 80 ในขณะที่ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง ออกเสียง /f/ และ /r/ ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 80 และ 40 ตามลำดับ ส่วนผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมออกเสียง /f/ และ /s/ ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 80 และออกเสียง /r/ ถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 68 ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ร้อยละของการออกเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวโดยผู้พูดภาษาลัวะ 4 วิธภาษา

พยัญชนะ	ออกเสียงถูกต้อง (ร้อยละ)			
	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวต	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง	ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม
/p/	100	100	100	100
/ph/	100	100	100	100
/b/	100	100	100	100
/t/	100	100	100	100
/th/	100	100	100	100
/d/	100	100	100	100
/k/	100	100	100	100
/kh/	100	100	100	100
/ʔ/	100	100	100	100

พยัญชนะ	ออกเสียงถูกต้อง (ร้อยละ)			
	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวต	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง	ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม
/c/	100	100	100	100
/ch/	100	100	100	100
/f/	40	0	80	80
/s/	100	0	100	80
/h/	100	100	100	100
/m/	100	100	100	100
/n/	100	100	100	100
/ŋ/	100	100	100	100
/r/	0	80	40	68
/l/	100	100	100	100
/w/	100	100	100	100
/j/	100	100	100	100

จากจำนวนพยัญชนะต้นเดี่ยวภาษาไทยจำนวน 21 เสียง พบว่า เสียงที่ผู้พูดภาษาลัวะมีปัญหาในการออกเสียงได้แก่ เสียง /f/ /s/ และ /r/ โดยเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวที่มีปัญหาดังกล่าวผู้พูดภาษาลัวะจะออกผิดเป็นเสียงอื่นๆ ดังนี้

เสียงพยัญชนะ /f/ ออกเป็นเสียง [phw] และ [kh]

เสียงพยัญชนะ /s/ ออกเป็นเสียง [ch]

เสียงพยัญชนะ /r/ ออกเป็นเสียง [l]

ทั้งนี้ เมื่อเปรียบเทียบการออกเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวของผู้พูดภาษาลัวะทั้ง 4 วิธภาษาพบว่าพยัญชนะที่พบว่าออกเสียงไม่ถูกต้องในทุกวิธภาษาคือ เสียงพยัญชนะ /f/ และ /r/ ส่วนเสียงพยัญชนะ /s/ พบว่ามีเพียงผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตและผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมเท่านั้นที่ออกเสียงไม่ถูกต้อง

2. พยัญชนะต้นควบกล้ำ

ผลการเปรียบเทียบพยัญชนะภาษาไทยที่ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นควบกล้ำที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษาลัวะ 4 วิธภาษาแสดงได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ร้อยละของการออกเสียงพยัญชนะต้นควบกล้ำโดยผู้พูดภาษาลัวะ 4 วิธภาษา

พยัญชนะ	ออกเสียงถูกต้อง (ร้อยละ)			
	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวต	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง	ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม
/kr/	0	48	0	60
/khr/	0	12	0	48
/pr/	0	68	0	68
/phr/	0	0	20	60
/tr/	8	68	20	88
/kl/	60	100	100	100

พยัญชนะ	ออกเสียงถูกต้อง (ร้อยละ)			
	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวต	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง	ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม
/khl/	52	92	100	100
/pl/	68	92	100	92
/phl/	60	60	100	88
/kw/	100	100	100	100
/khw/	100	100	100	100

จากตารางที่ 6 จะเห็นได้ว่าพยัญชนะต้นควบกล้ำเป็นปัญหาในการออกเสียงของผู้พูดภาษาลัวะทั้งที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง/r/ได้แก่/kr//khr//pr//phr//tr/และพยัญชนะต้นควบกับเสียง/l/ได้แก่ /kl//khl//pl//phl/มีเพียงพยัญชนะต้นควบกับเสียง/w/ได้แก่/kw//khw/เท่านั้น ที่ผู้พูดภาษาลัวะออกเสียงได้ถูกต้องทั้งหมด อย่างไรก็ตามพบว่าผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาด กลางออกเสียงพยัญชนะต้นควบกับเสียง/r/ ได้แก่ /kr//khr//pr/และ /phr/ผิดทั้งหมด และพยัญชนะควบกล้ำ /tr/ออกเสียงถูกเพียงร้อยละ 8 เท่านั้น รวมทั้งผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงที่ออกเสียงพยัญชนะต้นควบกับเสียง /r/ได้แก่ /kr//khr/และ/pr/ ผิดทั้งหมด และพยัญชนะควบกล้ำ /phr/ และ /tr/ออกเสียงถูกเพียงร้อยละ 20

ในขณะที่พยัญชนะต้นควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง /l/ ได้แก่ /kl//khl//pl//phl/ พบว่า ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงออกเสียงถูกต้องทั้งหมด ใกล้เคียงกับผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมที่ออกเสียงควบกล้ำดังกล่าวถูกต้องเกือบทั้งหมดเช่นกัน คือพยัญชนะควบกล้ำ /pl/และ /phl/ ออกเสียงถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 92 และ 88 ตามลำดับ ส่วนผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำได้ถูกต้องรองลงมา คือพยัญชนะควบกล้ำ /phl/ ออกเสียงถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 60 ลำดับสุดท้ายคือผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลางที่ออกเสียงถูกต้องอยู่ระหว่างร้อยละ 52 ถึง 68 เท่านั้น

เมื่อพิจารณาพยัญชนะต้นควบกล้ำที่เป็นปัญหาในการออกเสียงของผู้พูดภาษาลัวะทั้งที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง/r/ได้แก่ /kr//khr//pr//phr//tr/และพยัญชนะต้นควบกับเสียง/l/ได้แก่/kl//khl//pl//phl/ มีเพียงพยัญชนะต้นควบกับเสียง/w/ได้แก่ /kw//khw/ เท่านั้น ที่ผู้พูดภาษาลัวะออกเสียงได้ถูกต้องทั้งหมด โดยเสียงพยัญชนะต้นที่มีปัญหาดังกล่าวผู้พูดภาษาลัวะจะออกผิดเป็นเสียงอื่นๆ ดังนี้

เสียงพยัญชนะ /kr/ ออกเป็นเสียง [kl] และ [k]
เสียงพยัญชนะ /khr/ ออกเป็นเสียง [khl] และ [kh]
เสียงพยัญชนะ /pr/ ออกเป็นเสียง [pl]และ [p]
เสียงพยัญชนะ /phr/ ออกเป็นเสียง [phl] และ [ph]
เสียงพยัญชนะ /tr/ ออกเป็นเสียง [tl]และ [t]
เสียงพยัญชนะ /kl/ ออกเป็นเสียง [k]
เสียงพยัญชนะ/khl/ ออกเป็นเสียง[kh]
เสียงพยัญชนะ/pl/ ออกเป็นเสียง[p]
เสียงพยัญชนะ/phl/ ออกเป็นเสียง[ph]

จะเห็นได้ว่า พยัญชนะควบกล้ำที่เป็นปัญหาของผู้พูดภาษาลัวะทุกวิธภาษาได้แก่ พยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง/r/ ได้แก่ /kr//khr//pr//phr//tr/ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง และผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง ในขณะที่พยัญชนะต้นควบกับเสียง /l/ ได้แก่

/kl//khl//pl//phl/ พบว่าผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงและผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม ออกเสียงได้ถูกต้องมากกว่า

3. พยัญชนะท้าย

ผลการเปรียบเทียบพยัญชนะภาษาไทยที่ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะท้ายที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษาลัวะ 4 วิธภาษาแสดงได้ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ร้อยละของการออกเสียงพยัญชนะท้ายโดยผู้พูดภาษาลัวะ 4 วิธภาษา

พยัญชนะ	ออกเสียงถูกต้อง (ร้อยละ)			
	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวต	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง	ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม
/-k/	100	100	100	100
/-t/	100	100	100	100
/-p/	100	100	100	100
/-ʔ/	100	100	100	100
/-m/	100	100	100	100
/-n/	100	100	100	100
/-ŋ/	100	100	100	100
/-w/	100	100	100	100
/-j/	100	100	100	100

ตารางที่ 7 แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาลัวะทั้ง 4 วิธภาษาสามารถออกเสียงพยัญชนะท้ายภาษาไทยได้ทุกเสียง

สรุปและอภิปรายผล

เมื่อพิจารณาเสียงพยัญชนะภาษาไทยที่ผู้พูดภาษาลัวะออกเสียงไม่ถูกต้อง จากจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะภาษาไทย 21 หน่วยเสียง พบหน่วยเสียงที่ออกเสียงไม่ถูกต้องดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 พยัญชนะต้นเดี่ยวภาษาไทยของผู้พูดภาษาลัวะที่พบการออกเสียงไม่ถูกต้อง

พยัญชนะ	ออกเสียงถูกต้อง (ร้อยละ)			
	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวต	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง	ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม
/f/	40	0	80	80
/s/	100	0	100	80
/r/	0	80	40	68

จากตารางที่ 8 จะเห็นได้ว่าหน่วยเสียงพยัญชนะ /f/ ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลางออกเสียงถูกต้องเพียงร้อยละ 40 ส่วนผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตออกเสียงไม่ถูกต้องทั้งหมดซึ่งพบว่า ในระบบเสียงของภาษาลัวะ ทั้ง 2 ถิ่นนี้ไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /f/ ดังนั้นจึงออกเสียงเป็น [phw] ซึ่งหากพิจารณาจากภาษามัล-ไปร

ดั้งเดิม ที่ ฟิลเบค (Filbeck, 1978) ได้ศึกษาไว้ก็จะพบว่าภาษาลัวะดั้งเดิมไม่มีเสียงพยัญชนะ /f/ และสอดคล้องกับข้อค้นพบของอินทจามรรักษ์ (Intajamornrak, 2009) ที่ศึกษาการแปลงเสียงคำยืมภาษาไทในภาษาลัวะ พบว่าคำยืมภาษาไทที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียง /f/ เช่น คำว่า [faak^{21}] ‘ฝาก’ [faaj^{42}] ‘ฝ้าย’ ผู้พูดภาษาลัวะมัลจะออกเสียงเป็น [phwa̯ak] และ [phwaaj] ตามลำดับ ในขณะที่ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงและผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมออกเสียงถูกต้องถึงร้อยละ 80 สาเหตุน่าจะเกิดจากภาษาลัวะไปรนั้นมีหน่วยเสียงพยัญชนะ /f/ ทำให้สามารถออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยได้ ส่วนผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงนั้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /f/ แต่เมื่อพิจารณาบริบทของการสัมผัสภาษา จะเห็นได้ว่าผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงน่าจะได้รับอิทธิพลจากภาษาคำเมืองน่านและภาษาไทยสูงกว่าผู้พูดภาษาลัวะวิธภาษาอื่นๆ

หน่วยเสียงพยัญชนะ /s/ พบว่า มีเพียงผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตและผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมเท่านั้นที่ออกเสียงไม่ถูกต้อง โดยผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตออกเสียงไม่ถูกต้องทั้งหมด ส่วนผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมออกเสียงถูกต้อง ร้อยละ 80 สาเหตุของปัญหาในการออกเสียงแตกต่างจากหน่วยเสียงพยัญชนะ /f/ หากพิจารณาระบบเสียงที่แสดงในบทที่ 2 จะพบว่าทั้ง 2 วิธภาษามีหน่วยเสียงพยัญชนะ /s/ แต่ทว่าในการออกเสียง แม้จะเป็นในคำภาษาลัวะ ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตและผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมที่เป็นผู้สูงอายุมักจะออกเสียง /s/ เป็น [ch] ซึ่งไม่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนแปลง นั่นคือ [ch] เป็นรูปแปรอิสระของเสียง /s/

สุดท้ายคือ หน่วยเสียงพยัญชนะ /r/ ที่พบการออกเสียงไม่ถูกต้องในผู้พูดทุกวิธภาษา โดยผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง พบว่า ออกเสียงไม่ถูกต้องทั้งหมด ถัดมาคือผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงที่ออกเสียงถูกต้อง ร้อยละ 40 ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมออกเสียงถูกต้อง ร้อยละ 68 และผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตออกเสียงถูกต้องร้อยละ 80 สำหรับหน่วยเสียงนี้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากระบบเสียงภาษาลัวะจะเห็นว่าภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลางและภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวงไม่มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /r/ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเสียงจากภาษาลัวะดั้งเดิมที่มีเสียงพยัญชนะ /r/มาก่อน จึงเป็นไปได้ว่าผู้พูดภาษาลัวะดังกล่าวไม่สามารถออกเสียง /r/ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Intajamornrak (2009) เช่นกัน เช่นคำว่า [rɔɔj^{34}] ‘ร้อย’ ออกเสียงเป็น [lɔɔj] คำว่า [riən^{32}] ‘เรียน’ ออกเสียงเป็น [liən] รวมถึงอาจเป็นอิทธิพลจากการสัมผัสภาษากับภาษาคำเมืองน่าน และภาษาไทย ส่วนการที่ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมและผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตสามารถออกเสียง /r/ ได้เนื่องจากมีหน่วยเสียงดังกล่าวในระบบเสียง การออกเสียงผิดพลาดที่พบอาจเกิดจากการแปรระหว่างเสียง [r] และ [l] และอิทธิพลจากการสัมผัสภาษากับภาษาคำเมืองน่าน และภาษาไทยเช่นเดียวกัน

ในกรณีของพยัญชนะควบกล้ำ จะเห็นได้ว่าจากจำนวนพยัญชนะควบกล้ำ 11 เสียง มีเพียงพยัญชนะ /khw/ และ /kw/ เท่านั้นที่ผู้พูดภาษาลัวะทุกคนในทุกวิธภาษาออกเสียงถูกต้องทั้งหมด พยัญชนะควบกล้ำที่ผู้พูดภาษาลัวะออกเสียงไม่ถูกต้องแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 พยัญชนะต้นควบกล้ำภาษาไทยของผู้พูดภาษาลัวะที่พบการออกเสียงไม่ถูกต้อง

พยัญชนะ	ออกเสียงถูกต้อง (ร้อยละ)			
	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวต	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง	ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม
/kr/	0	48	0	60
/khr/	0	12	0	48
/pr/	0	68	0	68

พยัญชนะ	ออกเสียงถูกต้อง (ร้อยละ)			
	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลาง	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวต	ผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านตาหลวง	ผู้พูดภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม
/phr/	0	0	20	60
/tr/	8	60	20	88
/kl/	60	100	100	100
/khl/	52	92	100	100
/pl/	68	92	100	92
/phl/	60	60	100	88

ตารางที่ 9 แสดงให้เห็นว่าผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านเกวตและภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อมออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง /r/ ได้แก่ /kr//khr//pr//phr//tr/ ได้ดีกว่าผู้พูดภาษาลัวะอีก 2 ถิ่น สาเหตุเนื่องมาจากภาษาลัวะมัลบ้านเกวตและภาษาลัวะไปรบ้านห้วยล้อม มีหน่วยเสียงพยัญชนะ /r/ และมีพยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง /ɾ/ ในขณะที่ภาษาลัวะอีก 2 ถิ่นคือ ภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลางและบ้านตาหลวง ไม่มีหน่วยเสียงดังกล่าว อย่างไรก็ดีจะเห็นได้ว่าร้อยละของการออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง /ɾ/ ไม่สูงมากเมื่อเทียบกับพยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง /l/ สาเหตุน่าจะมาจากการสัมผัสภาษากับภาษาคำเมืองน่านซึ่งไม่มีเสียงพยัญชนะ /ɾ/ และไม่มีพยัญชนะต้นควบกับเสียง/ɾ/

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้พูดภาษาลัวะสามารถออกเสียงพยัญชนะควบกล้ำภาษาไทยที่เป็นพยัญชนะต้นควบกับเสียง /l/ ได้ดี น่าจะมีสาเหตุจากภาษาลัวะเป็นภาษาตระกูลมอญ-เขมรที่มีพยัญชนะควบกล้ำเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ไม่มีปัญหาในการออกเสียงดังกล่าว ยกเว้นผู้พูดภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลางที่พบร้อยละของการออกเสียงถูกต้องร้อยละ 52-68 อาจมีสาเหตุจากภาษาลัวะมัลบ้านสกาดกลางเป็นภาษาลัวะที่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากภาษาลัวะดั้งเดิมอย่างมากและพยัญชนะควบกล้ำเพียงมีเพียง/kw-, khw-, thw-/เท่านั้น

ส่วนพยัญชนะท้ายภาษาไทย พบว่าไม่เป็นปัญหาในการออกเสียงของผู้พูดภาษาลัวะเนื่องจากภาษาลัวะ มีเสียงพยัญชนะท้ายครอบคลุมเสียงพยัญชนะท้ายทุกเสียงในภาษาไทย เนื่องจากพยัญชนะท้ายในภาษาตระกูลมอญ-เขมรมีมากกว่าภาษาไทย เช่น -s, -j, -h, -r, -l เป็นต้น

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าข้อผิดพลาดของการออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยเกิดจากอิทธิพลของภาษาแม่ซึ่งก็คือ ภาษาลัวะ เนื่องมาจากระบบเสียงที่ต่างกัน เสียงพยัญชนะภาษาไทยที่ไม่มีในภาษาลัวะ ทำให้ผู้พูดภาษาลัวะเลือกใช้เสียงที่ใกล้เคียง ได้แก่ เสียง [phw/kh] แทนเสียง /f/ และ เสียง [ch] แทนเสียง /s/ ในขณะที่อีกหนึ่งสาเหตุน่าจะมาจากอิทธิพลของการสัมผัสภาษากับภาษาคำเมืองน่าน และภาษาไทย ก็คือ เสียง /r/ เนื่องจากภาษาคำเมืองน่าน ไม่มีหน่วยเสียง /r/รวมถึงการออกเสียง /r/ ภาษาไทยในปัจจุบันที่มีรูปแปรเป็น [l] เช่นเดียวกับเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่ได้รับอิทธิพลจากการสัมผัสภาษากับภาษาคำเมืองน่านที่ไม่มีพยัญชนะควบกล้ำ (Cr-) และการออกเสียงภาษาไทยที่มีรูปแปรจาก (Cr-) เป็น Cl- และ C

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าผู้พูดสองภาษาหรือผู้พูดหลายภาษาอย่างเช่น ผู้พูดภาษาลัวะ มีปัญหาในการออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยบางเสียง โดยปัญหาดังกล่าวคือการแทรกแซงจากภาษาแม่นั่นเอง เช่นเดียวกับปรากฏการณ์ที่พบในภาษากะเหรี่ยงในงานของสุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2558) ที่พบปัญหาการออกเสียงพยัญชนะท้ายเนื่องจากภาษากะเหรี่ยงไม่มีพยัญชนะท้ายโดยผู้พูดภาษาลัวะนำสัทลักษณะของเสียงในภาษาลัวะไปใช้ในการออกเสียง

พยัญชนะภาษาไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสียงที่ไม่มีในภาษาลัวะ และวิธภาษาลัวะที่มีหน่วยเสียงแตกต่างจากภาษาไทยมากกว่าจะเกิดการแทรกแซงทางเสียงมากกว่าวิธภาษาลัวะที่มีหน่วยเสียงใกล้เคียงกับภาษาไทยซึ่งการแทรกแซงจากภาษาแม่ถือเป็นปัญหาที่พบในผู้พูดสองภาษาหรือผู้เรียนภาษาที่สอง

ผลการศึกษาของงานวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นความรู้พื้นฐานและแนวทางในการสร้างแบบฝึกออกเสียงพยัญชนะภาษาไทยให้แก่นักเรียนชาวลัวะ รวมทั้งปรับใช้กับนักเรียนชาติพันธุ์กลุ่มภาษาตระกูลมอญ-เขมรที่มีระบบเสียงใกล้เคียงกับภาษาลัวะได้

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา สุวรรณลพ. (2550). **การสร้างชุดฝึกทักษะการออกเสียง และการเขียนคำที่มีตัวสะกดตรงมาตราสำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโปร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ชมนาด อินทจามรรักษ์. (2552). **เส้นทางสู่การเป็นภาษาวรรณยุกต์ของภาษามัล-ไปรที่พูดในจังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

_____. (2559). **รายงานผลการวิจัยโครงการ“สระและวรรณยุกต์ภาษาไทยที่ออกเสียงโดยผู้พูดภาษาเขมร เวียดนาม พม่า และมลายู: การศึกษาทางกลสัทศาสตร์และการรับรู้”**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

_____. (2562ก). **รายงานผลการวิจัยโครงการ“การออกเสียงภาษาไทยของผู้พูดภาษาลัวะ จังหวัดน่าน: การศึกษาทางกลสัทศาสตร์”**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).

_____. (2562ข). วรรณยุกต์ภาษาไทยของผู้พูดภาษาลัวะ จังหวัดน่าน: การศึกษาทางกลสัทศาสตร์. **วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 19(2): 1-21.

ณัฐพงษ์ วงษ์อำไพ. (2552). **วรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยเด็กอายุ 6-7 ปี ซึ่งพูดภาษามลายูถิ่นปัตตานีเป็นภาษาแม่: การศึกษาทางกลสัทศาสตร์และการรับรู้**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนภัทร สินธวาชีวะ. (2552). **วรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่ออกเสียงโดยคนญี่ปุ่น: การศึกษาทางกลสัทศาสตร์และการรับรู้**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และคณะ. (2550). **บทประมวลและสังเคราะห์ฐานข้อมูล 902 หมู่บ้าน (99 ตำบล)**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

นฤมล มหาไพบูลย์. (2547). **การพัฒนาความสามารถในการออกเสียงและการเขียนคำที่สะกดด้วยแม่กน ของนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยใช้แบบฝึกการออกเสียงและการเขียนคำที่สะกดด้วยแม่กน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

ผณินทรา ธีรานนท์. (2559). กลสัทศาสตร์และโสตสัทศาสตร์เสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยโดยชาวเวียดนามและชาวกัมพูชา. **วารสารภาษาและวัฒนธรรม**, 35(1): 81-100.

ฤทัยวรรณ ปานชา. (2560). **วรรณยุกต์ภาษาไทยกรุงเทพฯ ที่พูดโดยคนกัมพูชาที่มีประสบการณ์ภาษาไทยแตกต่างกัน**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ. (2558). ปัญหาการออกเสียงคำในภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น เชื้อสายกะเหรี่ยงและมอญ จังหวัดกาญจนบุรี. **วารสารวรรณวิทัศน์**, 15(ฉบับพิเศษ), 319-344.

สุวิทย์ ชาวไทย. (2549). **การสร้างชุดฝึกทักษะทางการอ่านและการเขียนคำศัพท์ในมาตราแม่กนสำหรับนักเรียนชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

Diffloth, G. (1985). Austro-Asiatic Languages. **Encyclopaedia Britannica**. (pp 480-484). Chicago: Encyclopaedia Britannica.

Filbeck, D. (1978). **T'in: a historical study**. Canberra: Australian National University.

Intajamornrak, C. (2009). Tai loanword in Mal: A minority language of Thailand. **Mon-Khmer Studies**, 39: 123-136.

Weinreich, U. (1968). **Language in contact** (3rd edition). New York: Linguistic Circle of New York.

อารมณ์ขันในรายการเทยเที่ยวไทย
The Humor in TOEY-TIEW-THAI

ศศิวิมล สงวนพงษ์[1] / สุนทรี โชติดิลก[2]
Sasiwimol Sanguanpong[1] / Suntaree Chotidilok[2]

[1] นักศึกษาปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1] Master Student of Arts Program in Thai for Career Development, Faculty of Arts, Silapakorn University
[2] อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
[2] Dr., Advisor, Thai for Career Development, Faculty of Arts, Silapakorn University,
Corresponding author Email: m.mmaysasii@hotmail.com
(Received: January 8, 2021; Revised : March 10; Accepted : May 10, 2021)

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าอิสระ หลักสูตรภาษาไทยเพื่อการพัฒนาอาชีพ ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน ในรายการ “เทยเที่ยวไทย” โดยคัดเลือกเฉพาะตอนที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องวัน (ONE HD 31) ตั้งแต่เดือนกันยายน ถึงเดือนพฤศจิกายนพ.ศ. 2561 เท่านั้น มีทั้งหมดจำนวน 13 ตอน ผลการศึกษาวิเคราะห์พบว่า กลวิธีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขันพบทั้งหมด 44 ครั้ง สามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) การปนภาษา พบ 3 ครั้ง 2) การใช้คำพ้อง พบ 17 ครั้ง 3) การใช้คำผวน พบ 10 ครั้ง 4) การใช้คำภาษาถิ่น พบ 13 ครั้ง และ 5) การใช้คำสองแง่สองง่าม พบ 1 ครั้ง อย่างไรก็ตาม การใช้คำพ้องถือเป็นกลวิธีที่พบมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลายมากที่สุด จะเห็นได้ว่าผู้ดำเนินรายการได้ใช้วิธีการสื่อสารทางภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันผ่านการสอดแทรกมุกตลก

คำสำคัญ : การใช้คำ อารมณ์ขัน รายการเทยเที่ยวไทย

Abstract

This article was a part of the independent study, Thai for Career Development, department of Thai, Graduated School, Silpakorn University. The purpose of this study was to study the strategy to create the language for the humor in Thai television program named Toey-Tiew-Thai, especially the episode was broadcasted on ONE HD 31 channel since September to December in 2018. There were 13 episodes. The analysis results showed that the strategy of

using words for humor creation found 44 times. They could be categorized as follows; 1) mixing language found 3 times, 2) synonyms found 17 times, 3) spoonerism found 10 times, 4) dialect found 13 times, and 5) equivocation found 1 time. However, synonyms was the most apparent strategy to use and this result was harmonized with the theory of relaxation. This study could conclude that the communication methods of moderators used the language to interpolate into the jokes for humor.

Keywords: Word using, Humor, Television program "TOEY-TIEW-THAI"

บทนำ

คนไทยในสังคมปัจจุบันต้องประสบปัญหาภาวะความเครียดที่มาจากการแข่งขันและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ดังที่วิลาศ มณีวัต (2516: 16) ได้กล่าวว่าโดยพื้นฐานลักษณะนิสัยของคนไทยและชาติไทยนั้นสามารถอธิบายได้โดยใช้คำเพียงคำเดียว คือ สนุก (Sanuk) ดังนั้นไม่ว่าคนไทยจะประสบภาวะวิกฤตเช่นไรก็ตาม คนไทยก็ยังสามารถยิ้มได้เสมอ ดังที่สุพัตรา สุภาพ (2518: 10) ได้กล่าวว่า "คนไทยไม่ว่าจะมั่งมีหรือยากจนจะมีรอยยิ้มปรากฏบนใบหน้าเสมอ จนชาวต่างชาติขนานนามว่า ดินแดนแห่งรอยยิ้ม (Land of smile) การยิ้มจึงเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของคนไทย (Way of life) ที่ปฏิบัติกันมาจนเกิดเป็นความเคยชินและติดเป็นนิสัย และกลายเป็นสิ่งที่พึงปฏิบัติกันเป็นวัฒนธรรม" จากนิสัยรักสนุกนี้พบว่า ไม่ว่าจะสังคมเมืองหรือสังคมชนบท ความสนุกสนานมักจะแฝงอยู่ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตเสมอ ด้วยเหตุเพราะคนไทยต้องประสบพบเจอกับสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดความเครียด ความวุ่นวายในสังคม บางครั้งการมีอารมณ์ขันมักจะแฝงอยู่ในรูปแบบของการเสียดสีเหน็บแนม เพื่อให้รู้สึกผ่อนคลายขึ้น

อารมณ์ขันถือเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับโดยทั่วกันว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เพราะอารมณ์ขันถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยบำบัดความเครียดได้อย่างดี โดยในวงการแพทย์มีการยืนยันว่า เสียงหัวเราะเป็นยารักษาโรค เพราะการหัวเราะมีผลต่อกระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันและลดฮอร์โมนที่มีผลต่อความเครียด โดยมีข้อมูลจากคณะวิจัยมหาวิทยาลัยแมรี่แลนด์ ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ได้ทำการทดสอบระบบการสูบฉีดของโลหิตจากอาสาสมัครหนุ่มสาวที่มีสุขภาพดีและแข็งแรง ทดสอบโดยการดูภาพยนตร์เศร้าและภาพยนตร์ตลกขบขัน ผลการวิจัยพบว่า อาสาสมัครที่ดูภาพยนตร์ตลกขบขันมีโลหิตที่สูบฉีด ไหลเวียนได้ดีเท่ากับผู้ที่ได้รับการประทานยาช่วยลดไขมันในหลอดเลือด (กระดานสุขภาพ, 2549: 6) อันธิยา หล่อเรืองศิลป์ (2549: 5) ได้กล่าวว่า "ปัจจุบันในต่างประเทศมีโครงการภาพยนตร์บำบัด (Cinema therapy) ภาพยนตร์ตลกเป็นหนึ่งในเครื่องมือทรงพลังที่ถูกนำมาใช้กระตุ้นการหัวเราะ อาจกล่าวได้ว่าการเสพเรื่องตลก ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของสื่อภาพยนตร์หรือรายการโทรทัศน์ นั้นก็มีประโยชน์ต่อผู้ชม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นรายการโทรทัศน์ที่มีกลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันจากการใช้ภาษา ผู้ชมย่อมได้ประโยชน์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นทางอารมณ์ ความรู้ รวมถึงการแลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์"

สังคมไทยเป็นสังคมที่นิยมในความสนุกสนานรื่นเริง จึงทำให้อารมณ์ขันนั้นเป็นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของคนไทย คนไทยสามารถสร้างสรรค์อารมณ์ขันได้อย่างมีชั้นเชิงซึ่งเป็นผลผลิตทางความคิดที่สะท้อนมาจากความเป็นท้องถิ่น โดยสังเกตได้จากผลงานทางด้านวรรณศิลป์ คีตศิลป์ จิตกรรม ประติมากรรม ศิลปะการแสดง ตลอดจนวัฒนธรรมและประเพณี และคำพูดคำจาในชีวิตประจำวันที่มักสอดแทรกอารมณ์ขันอยู่เสมอ นอกจากนี้หากพิจารณาบริบททางการสรรสร้างงานบันเทิงผ่านเทคโนโลยีในปัจจุบัน ก็จะพบว่ารายการ

โทรทัศน์ประเภทรายการตลกได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง มีการสอดแทรกการแสดงตลกในรายการต่าง ๆ หลายรายการโดยใช้นักแสดงตลกมาทำหน้าที่พิธีกรประจำรายการ เป็นนักแสดงในบางช่วงของรายการเป็นกรรมการตัดสิน รวมถึงเป็นตัวละครสำคัญในละครโทรทัศน์และภาพยนตร์ ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าอารมณ์ขันเป็นศิลปะและภูมิปัญญาที่สามารถสะท้อนธรรมชาติของคนไทยและสังคมไทยในแต่ละยุคสมัยได้เป็นอย่างดี (ปวริส มินา, 2561: 2301-2302)

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์ (2537: 3) ได้กล่าวถึงความนิยมของคนไทยที่มีต่ออารมณ์ขัน สามารถสรุปได้ว่าอารมณ์ขันของคนไทยสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันทั้งจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ในอดีตนั้นเคยมีรายการ “ขำขัน” ที่ออกอากาศทางวิทยุจนเป็นที่นิยมของคนไทยเกือบทุกคน ปัจจุบันความนิยมต่ออารมณ์ขันของคนไทยมีแพร่หลายมากขึ้นโดยเฉพาะรายการโทรทัศน์ที่ถือเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่เข้าถึงมวลชนกลุ่มใหญ่ในสังคมได้อย่างสะดวกง่ายดาย สมรรถภาพของรายการโทรทัศน์ที่สามารถนำเสนอได้ทั้งภาพและเสียงถือเป็นตัวกระตุ้นผู้ชมให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดเสมือนเป็นสื่อส่วนตัว ดังนั้นโทรทัศน์หรือรายการโทรทัศน์จึงเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์เป็นอย่างมาก

การนำภาษามาเป็นเครื่องมือในการสร้างอารมณ์ขันนับเป็นการต่อยอดและส่งเสริมภาษาไทยให้เจริญงอกงามทางวัฒนธรรมอย่างมีศิลปะเฉพาะตัวอย่างหนึ่ง เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างภาษาขึ้น และภาษาเองก็มีบทบาทในการพัฒนามนุษย์ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ ดังที่แสงสุรีย์ สำอางกูล (2531: 54-55) กล่าวถึง ประโยชน์ของภาษาในแง่สังคมและบุคคลไว้ว่า “ภาษาช่วยให้คนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นความรู้สึกและอารมณ์ต่อกันได้อย่างลึกซึ้ง กว้างขวาง ภาษาช่วยให้คนมีความคิดที่เป็นระบบมากขึ้น ช่วยระบายความเครียด ความอึดอัดคับข้องใจ และที่สำคัญภาษาเป็นสื่อที่มนุษย์ใช้ถ่ายทอดความคิดสร้างสรรค์”

รายการโทรทัศน์ในปัจจุบันมีมากมายหลายรายการแต่รายการที่สร้างความขบขันและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก รายการหนึ่งคือ “เทยเที่ยวไทย” จัดเป็นรายการโทรทัศน์ประเภทท่องเที่ยวที่ดำเนินรายการโดยพิธีกรเพศที่สาม ได้แก่ กิติพัทธ์ ชลารักษ์ (กอล์ฟ) ทัชชกร บุญลัภยานันท์ (ก็อตจิ) และ วัชระ สุขชุม (เจนนี่ ปาหนัน) ออกอากาศทุกวันเสาร์ เวลา 23.15 น. ทางช่องวัน และอัปโหลดวิดีโอลง YouTube ทางช่อง GMMTV ทุกวันอาทิตย์ และทางช่อง LINE TV ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้รายการเทยเที่ยวไทยนั้นมีลักษณะที่เฉพาะตัว ประกอบกับเทยเที่ยวไทย มีการออกอากาศทางโทรทัศน์และสื่อต่าง ๆ หลายช่องทางจึงทำให้เทยเที่ยวไทยเป็นรายการโทรทัศน์ที่ได้รับความนิยมและมียอดจำนวนเข้าชมเป็นจำนวนมาก รายการเทยเที่ยวไทยเป็นรายการที่ผู้ดำเนินรายการจะพาผู้ชมเดินทางไปสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ โดยเน้นสถานที่ภายในประเทศไทยพร้อมแฝงไปด้วยสาระข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานที่นั้น ๆ รวมถึงเกร็ดความรู้จากพิธีกรทั้งสามคน นอกจากความรู้ที่จะได้รับจากรายการนี้แล้ว ยังมีจุดเด่นที่สำคัญของรายการคือ การนำเสนอรายการที่เน้นความบันเทิงโดยวิธีการสื่อสารทางภาษาที่สร้างสรรค์ของผู้ดำเนินรายการผ่านการสอดแทรกมุกตลกและแสดงปฏิภาณไหวพริบทางการใช้ภาษาของผู้ดำเนินรายการที่โต้ตอบการสนทนาได้อย่างฉับไว ถือเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ได้อย่างลงตัว ดังที่อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2536: 13) ได้กล่าวว่า “เสียงหัวเราะและอารมณ์ขันเป็นสิ่งที่สอดแทรกอยู่ในอณูของชีวิตประจำวันของคนทุกกลุ่มและทุกชนชาติ การที่เสียงหัวเราะและอารมณ์ขันเป็นสิ่งที่มีการถ่ายทอดต่อ ๆ กันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างไม่ขาดสาย และมีการนำเสนอรูปแบบใหม่ๆ ผ่านสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ นั้นย่อมเป็นเครื่องแสดงว่าอารมณ์ขันมีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม” ความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลสรุปเกี่ยวกับสื่อวิทยุโทรทัศน์ของสำนักวิจัยมติชนที่ได้ระบุไว้ว่า “รายการโทรทัศน์ที่ถือว่าเป็นรายการที่ดีจะต้องมีตลกสอดแทรกอยู่เสมอจนเป็นคำพูดติดปากในวงการบันเทิงว่ารายการฮิตต้องติดตลก”

จากเหตุผลที่กล่าวในข้างต้นทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษากลวิธีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการ “เทยเที่ยวไทย” เพราะนอกจากจะเป็นการศึกษาศิลปะของการใช้คำที่ผู้ดำเนินรายการใช้ผ่านตัวภาษาในการถ่ายทอดอารมณ์ขันผ่านสื่อที่เข้าถึงมนุษย์ได้โดยง่ายแล้ว ยังทำให้ทราบถึงและเจตนาทางความคิดหรือความหมายที่แฝงอยู่ในเนื้อความที่ผู้พูดต้องการจะสื่อสาร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษากลวิธีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขัน ในรายการ “เทยเที่ยวไทย”

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากลวิธีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขัน ในรายการ “เทยเที่ยวไทย” โดยใช้กรอบทฤษฎีของเอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein) ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้คัดเลือกกลุ่มข้อมูลที่จะนำมาศึกษาแบบเจาะจง โดยการคัดเลือกเฉพาะตอนที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องวัน (ONE HD 31) ตั้งแต่เดือนกันยายน ถึงเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 เท่านั้น มีทั้งหมดจำนวน 13 ตอน

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าเรื่อง อารมณ์ขันในรายการ “เทยเที่ยวไทย” ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการ “เทยเที่ยวไทย” โดยผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากสื่อและศึกษาข้อมูลทางหลักภาษา พร้อมใช้เอกสารประกอบการวิเคราะห์ โดยมีวิธีการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจข้อมูล

ผู้ศึกษาได้สำรวจข้อมูลของรายการ “เทยเที่ยวไทย” โดยการคัดเลือกข้อมูลที่มีการแข่งขัน Wanna Be Contest 2018 ในตอนดังกล่าวเป็นตอนที่มีความพิเศษและมีความแตกต่างจากตอนอื่น ๆ ที่ออกอากาศทั้งหมด เพราะตอนดังกล่าวเป็นตอนที่มีการแข่งขัน Wanna Be Contest ในช่วง Wanna Be on Top โดยช่วงดังกล่าวเป็นช่วงที่มีการประกวดแข่งขันของผู้เข้าแข่งขันที่จะต้องออกแบบเสื้อผ้าให้กับผู้ดำเนินรายการแต่ละคนในแต่ละสัปดาห์ รวมถึงการแสดงความคิดเห็นของผู้เข้าแข่งขันต่อผู้ดำเนินรายการแต่ละคน ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการจำกัดขอบเขตข้อมูลที่จะศึกษาวิเคราะห์ พร้อมทั้งศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกข้อมูล

ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากรายการ “เทยเที่ยวไทย” ที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องวัน (ONE HD 31) ตั้งแต่เดือนกันยายน ถึงเดือนพฤศจิกายนพ.ศ. 2561 เท่านั้น มีทั้งหมดจำนวน 13 ตอน

ขั้นตอนที่ 3 การเก็บข้อมูล

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล ตามระยะเวลาและขอบเขตข้อมูลที่กำหนดจากแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์ http://www.youtube.com โดยข้อมูลที่ผู้ศึกษานำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้บันทึกจากบทสนทนาของผู้ดำเนินรายการ ผู้ร่วมรายการ วิทยากร และแขกรับเชิญ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งจบรายการ ผู้ศึกษาได้ถ่ายถอดเทปของรายการทั้งหมดมาเป็นตัวอักษรด้วยตนเอง เพื่อคัดเลือกข้อมูลและคัดเฉพาะข้อมูลที่เป็นบทสนทนาที่สร้างอารมณ์ขัน

ขั้นตอนที่ 4 การจัดกลุ่มข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและทำการคัดเลือกเฉพาะตอนที่สร้างอารมณ์ขันและเสียงหัวเราะจากผู้ชมและผู้ร่วมรายการ ผู้ศึกษาได้แบ่งหมวดหมู่ของกลวิธีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขันที่พบในรายการเทยเที่ยวไทย สามารถแบ่งประเภทได้ดังนี้

4.1 การปนภาษา

4.2 การใช้คำพ้อง

4.3 การใช้คำผวน

4.4 การใช้คำภาษาถิ่น

4.5 การใช้คำสองแง่สองง่าม

ขั้นตอนที่ 5 การเรียบเรียงข้อมูลผลการวิเคราะห์

เมื่อคัดแยกกลุ่มข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่จัดกลุ่มมาวิเคราะห์ กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันโดยใช้กรอบทฤษฎีของเอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978 อ้างถึงใน วรพร อินทเชื้อ, 2526)

วรพร อินทเชื้อ (2526) ได้สรุปทฤษฎีอารมณ์ขันของเอลเมอร์ เอ็ม บลิสเตน (Elmer M. Blistein, 1978) นักวิชาการชาวตะวันตก โดยแบ่งทฤษฎีอารมณ์ขันออกเป็น 3 ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1. ทฤษฎีกลุ่มความเหนือกว่าและการทำให้ต่ำต้อยกว่า (Superiority and Degradation) ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่เก่าแก่ที่สุดและยังใช้มาจนปัจจุบัน โดยถือว่าผู้หัวเราะจะมีความรู้สึกว่าตนเองอยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่า สิ่งที่นำมาหัวเราะจะอยู่ในตำแหน่งที่ได้รับการดูหมิ่น เหยียดหยาม นักทฤษฎีในกลุ่มนี้มีหลายคนเริ่มตั้งแต่พลาโต (Plato) พลาโตเชื่อว่าคนเรานั้นจะหัวเราะเยาะสิ่งที่เหลวไหลไร้สาระและสิ่งที่ไม่เข้าเรื่องเข้าราว อริสโตเติล (Aristotle) ก็เช่นกัน เขาเชื่อว่าความขบขันมากจากความเหลวไหล ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของความน่าชังและความเหลวไหลนี้อาจนิยามได้ว่าเป็นความผิดพลาดหรือความผิดปกติของรูปลักษณะประการหนึ่ง

2. ทฤษฎีกลุ่มความไปด้วยกันไม่ได้ ความคับข้องใจจากความผิดหวังในสิ่งที่คาดหวัง และความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ที่ไปด้วยกันไม่ได้ (Incongruity Frustration of expectation and dissociation) ทฤษฎีในกลุ่มนี้ได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง แม้จะไม่ยั่งยืนเท่าทฤษฎีแรก นักทฤษฎีในกลุ่มนี้ ได้แก่ เซอร์ ฟิลลิป ซิดนีย์ (Sir Philip Sidney) กวีชาวอังกฤษ ที่มีความเชื่อในความไปด้วยกันไม่ได้ เขากล่าวว่า ความขบขันมักเกิดจากสิ่งไม่ได้ผสมผสานกับตัวเรากับธรรมชาติ แบลส ปาสคาล (Blaise Pascal) นักเขียนชาวฝรั่งเศสมีความเชื่อในเรื่องความล้มเหลวในสิ่งที่คาดหวัง โดยเน้นเรื่องความคับข้องใจจากความผิดหวัง เขากล่าวว่า ไม่มีอะไรที่ทำให้คนหัวเราะได้เท่ากับความไม่เหมือนกันระหว่างสิ่งที่เราหวังและสิ่งที่เราประสบจริง ส่วน อิมมานูแอล ค้านท์ (Immanuel Kant) นักปราชญ์ชาวปรัสเซียน ได้เห็นด้วยกับ ปาสคาล ที่ว่าการหัวเราะนั้นมาจากการที่สิ่งที่เราคิดว่าจะเกิดขึ้นนั้นกลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน

3. ทฤษฎีการผ่อนคลายจากความตึงเครียดและการหลุดพ้นจากการไม่กล้าแสดงออก (Relief of Tension and Release from Inhabitation) ผู้ที่มีความคิดตรงกับทฤษฎีในกลุ่มนี้ได้แก่ ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) ชาร์ล เบอร์นาร์ด เรโนเวียร์ (Charles Bernard Renouvier) จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) และ ออกุสต์ เพนจอน (Auguste Penjon) ทั้งสี่คนนี้เชื่อว่า การหัวเราะเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นว่าความพยายามในเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้สิ้นสุดลงแล้วด้วยความสำเร็จ เพนจอน ได้ยกอุปมาอุปไมยไว้ว่า ยิ้มที่เกิดขึ้นเมื่อใครสักคนพบเจอเพื่อนฝูง แล้วทักทายกันด้วยถ้อยคี่แสดงถึงความชอบพอกัน หรือยิ้มทักทายแทนคำพูด กับยิ้มของายคนหนึ่งที่ยิ้มเมื่องานหนักของเขาเสร็จสิ้นลงแล้ว ต่างเป็นสัญญาณธรรมชาติที่แสดงถึงความเป็นอิสระมากขึ้น

เช่นเดียวกัน ส่วน ดิวอี้ ก็ได้เห็นด้วยกับความคิดดังกล่าวที่ว่า ยิ้มนั้นแสดงให้เห็นว่าความพยายามได้เสร็จสิ้นลง และการหัวเราะเป็นสัญลักษณ์ของความโล่งใจ (วรพร อินทเชื้อ, 2526 : 52)

ขั้นตอนที่ 6 สรุป อภิปรายผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

กลวิธีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขัน คำถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาษาและเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้ส่งสารมายังผู้รับสาร ซึ่งผู้ส่งสารแต่ละคนจะมีเทคนิคและความสามารถในการใช้คำเพื่อสื่อให้ผู้รับสารได้รับสารได้ตามความต้องการของตนเองแตกต่างกันไป ถ้าหากผู้ส่งสารใช้คำที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำลังจะสื่อสาร อาจจะทำให้ผู้รับสารรับสารได้ยากลำบาก ดังนั้น ผู้ส่งสารจำเป็นที่จะต้องใช้กลวิธีทางภาษาด้านการใช้คำ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจตรงตามความต้องการของผู้ส่งสาร เพราะการใช้คำนอกจากจะช่วยให้เข้าใจเรื่องราวที่เขียนแล้วยังช่วยเพิ่มอารมณ์ขันในการรับสารนั้นมากยิ่งขึ้น ในรายการ “เทยเที่ยวไทย” พบกลวิธีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขัน 4 กลวิธี ได้แก่ 1) การปนภาษา 2) การใช้คำพ้อง สามารถแบ่งเป็น 2 ประเด็นย่อยคือ การใช้คำพ้องรูป และการใช้คำพ้องเสียง 3) การใช้คำผวน 4) การใช้คำภาษาถิ่น และ 5) การใช้คำสองแง่สองง่าม สามารถแบ่งการวิเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน	
การใช้คำ	ความถี่
การปนภาษา	3 ครั้ง
การใช้คำพ้อง	17 ครั้ง
การใช้คำผวน	10 ครั้ง
การใช้คำภาษาถิ่น	13 ครั้ง
การใช้คำสองแง่สองง่าม	1 ครั้ง
รวม	44 ครั้ง

1. การปนภาษา ถือเป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งที่มักพบในการสร้างอารมณ์ขันในรายการนี้ โดย อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2548 : 91) ได้ให้คำนิยามความหมายของ “การปนภาษา”ไว้ว่า “การใช้ภาษาหนึ่งในทุกระดับหรือทุกรูปแบบปนกับอีกภาษาหนึ่งของผู้พูด เช่น การใช้คำ วลี ลักษณะทางเสียง ประโยคหรือข้อความภาษาอังกฤษต่อเนื่องยาว ๆ ปนเข้าไปในการพูดภาษาไทย” เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม นักวิชาการบางท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “การปนภาษา”ในความหมายที่แคบลงมาคือหมายถึง เฉพาะการปนในระดับคำหรือสำนวนเท่านั้น ไม่รวมการพูดภาษาอื่นยาว ๆ สลับกันการพูดภาษาอย่างน้อยสองภาษาภายในประโยคเดียวกันซึ่งปรากฏการณ์นั้นจะเรียกว่า การสลับภาษา (code switching) (นภัสสรณ์ นาคแก้ว, 2556 : 5)

ในรายการ “เทยเที่ยวไทย” พบการใช้คำภาษาต่างประเทศ หรือ การปนภาษา ซึ่งเป็นวิธีการใช้ภาษาอีกวิธีหนึ่งที่ผู้ดำเนินรายการมักนิยมใช้กันมาก ส่วนมากจะเป็นคำภาษาอังกฤษที่ใช้กันทั่วไป โดยนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาใช้แทนภาษาไทยและรูปประโยคยังคงรูปเดิม ซึ่งผู้ชมสามารถเข้าใจความหมายของคำได้โดยง่าย ทั้งนี้ผู้ดำเนินรายการมักจะนำคำศัพท์ภาษาอังกฤษมาปนในบทสนทนาของการพูดภาษาไทย เพื่อทำให้

การสนทนานั้นเกิดอารมณ์ขัน และการใช้ภาษาอังกฤษในบางสถานการณ์ก็สามารถทำให้เข้าใจสารที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อได้มากกว่าภาษาไทย เพราะบางครั้งการเลือกใช้คำนั้นตรง ๆ อาจจะไม่สามารถสร้างอารมณ์ขันได้ดีเท่ากับการเปลี่ยนไปใช้คำในภาษาอังกฤษ

ตัวอย่างที่ 1

กอล์ฟ :	มีกระบวนการเกิดมัมมี่ด้วย
ก็อตจิ :	อืม
กอล์ฟ :	กระบวนการเกิด **mummy (มัมมี่)** คือ เกิดจากอะไรรู้ปะ
ก็อตจิ :	เกิดจากอะไรคะ
กอล์ฟ :	กระบวนการเกิด mummy (มัมมี่) ก็ต้องมี **grand mommy** กับ **granddaddy** ก่อน granddaddy กับ grand mommy เค้าก็...
เจนนี่ :	เย็บกัน
กอล์ฟ :	ก็เป็นกระบวนการเกิดมัมมี่
ก็อตจิ :	อ๋อ ก็เกิดมัมมี่

บทสนทนาในข้างต้นพบการใช้คำภาษาต่างประเทศ อย่างคำว่า **“mummy”** ที่หมายถึง ศพที่ถูกดองเก็บไว้ ตามความเชื่อของประเทศอียิปต์ โดยผู้ดำเนินรายการคนที่ 3 ได้นำคำว่า **“mummy”** ที่ออกเสียงเหมือนกับว่า **“mommy”** ในภาษาอังกฤษที่มีความหมายว่า “แม่” มาเปลี่ยนความหมาย โดยการนำคำศัพท์ภาษาต่างประเทศ คำว่า “grand” เพิ่มเข้าไปหน้าคำว่า “mommy” จะกลายเป็น “grand mommy” หมายถึง “ย่าหรือยาย” และ “granddaddy” ที่หมายถึง “ปู่หรือตา” เพื่อเน้นความหมายของคำดังกล่าวและให้สอดคล้องกับเรื่องที่ผู้ดำเนินรายการคนที่ 3 นั้นได้สร้างสถานการณ์ขึ้นก่อนหน้า ซึ่งสถานการณ์ในข้างต้นสอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลายที่ว่า ผู้ดำเนินรายการคนที่ 3 ได้หยิบเอาความรู้ทางด้านภาษามากล่าวพลิกแพลงคำที่ออกเสียงเหมือนกัน โดยสร้างสถานการณ์ขึ้นเพื่อให้ความหมายของคำเดิมนั้นเปลี่ยนไปจากเดิม

สถานการณ์ดังกล่าวพบการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธี ได้แก่ การปนภาษา ในคำว่า “grand” เพิ่มเข้าไปหน้าคำว่า “mommy” และ “daddy” และพบการใช้คำพ้องเสียงของคำว่า “mummy” ให้เป็น “mommy” ในการสร้างสถานการณ์เพื่อให้คำเดิมนั้นมีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไป

2. การใช้คำพ้อง หมายถึง คำที่ในภาษาไทยที่มีรูปเหมือนหรือแตกต่างกันมีเสียงเหมือนกัน และมีความหมายแตกต่างกัน ในรายการ “เทยเที่ยวไทย” พบการใช้คำพ้อง 2 ลักษณะดังนี้

2.1 การใช้คำพ้องรูปพ้องเสียง หมายถึง คำที่ออกเสียงและเขียนเหมือนกัน แต่มีความหมายต่างกัน ในรายการ “เทยเที่ยวไทย” พบการใช้คำพ้องรูปเพื่อสร้างอารมณ์ขัน โดยการใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันมากล่าวพลิกแพลงความหมายให้แตกต่างไปจากความหมายที่ใช้เป็นปกติ ทำให้เกิดการตีความหมายไปคนละทางตามเข้าใจที่ไม่ตรงกัน เป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจผิด ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2

กอล์ฟ :	แสดงความยินดีกับซูซานด้วยนะคะ เป็นผู้ชนะในรอบสาย D
ก็อตจิ :	อ่า
กอล์ฟ :	อธิบายให้ฟังตอนนี้นะคะ เราได้ผู้ชนะจากทั้งหมด 4 สาย A, B, C, D เรียบร้อยแล้ว ในสัปดาห์หน้าจะเป็นรอบของผู้ชนะสาย A ที่จะต้องทำชุดทั้งคอลเลคชั่นให้เราทั้งสามคน

ก็อตจิ :	แต่ไม่ต้องเป็นห่วง นางแบบไม่ได้มีผลทำชุดให้สวย ๆ พอ
กอล์ฟ :	สี่คนที่เหลือเนี่ยจะต้องทำชุดเป็นคอลเลคชั่น แล้วเราค่อยมา **วัด**กันอีกทีว่าใครจะเป็นสองคนที่จะผ่านเข้ารอบสุดท้าย
ก็อตจิ :	ไม่ใช่ เราค่อยมา**วัด**กันอีกที มาเก็บกระดูกเจนนี่
เจนนี่ :	พรุ่งนี้ ตอนนี้เราเผาแล้ว

(เทยเที่ยวไทย, ตอนที่ 350 : จันทบุรี)

บทสนทนาในข้างต้นเป็นการใช้คำพ้องเสียงของคำว่า **“วัด”** โดยความหมายแรกหมายถึง การแข่งขัน และความหมายที่สองหมายถึง สถานที่ของพระสงฆ์ จะเห็นได้จากประโยคต่อมาที่ว่า “มาเก็บกระดูกเจนนี่” ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่จะต้องทำหลังจากการเผาศพ โดยผู้ดำเนินรายการคนที่ 3 นำคำว่า “วัด” มาใช้ในการพ้องเสียงของคำดังกล่าวเพื่อพลิกความคาดหมายของเรื่อง อีกทั้งยังเน้นความหมายของคำนั้นให้เปลี่ยนแปลงไป แต่ยังคงสัมพันธ์กับบริบทที่ผู้ดำเนินรายการนำเสนออยู่ สอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลายที่ว่า ผู้ดำเนินรายการคนที่ 3 นั้นต้องการจะพลิกแพลงความหมายของคำในบริบทของสถานการณ์ที่กำลังสนทนาอยู่ เพื่อสร้างความขบขันให้กับผู้ร่วมรายการ

สถานการณ์ดังกล่าวพบการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธี ได้แก่ การพ้องเสียงของคำว่า “วัด” ที่ใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน และการล้อเลียนเรื่องหน้าตาของผู้ดำเนินรายการคนที่ 2 ที่เป็น ศพ เพราะต้องเก็บกระดูก ซึ่งเป็นสิ่งต้องต้องกระทำหลังจากการเผาศพ

2.2 การใช้คำพ้องเสียง หมายถึง คำที่ออกเสียงเหมือนกัน แต่เขียนต่างกันและมีความหมายต่างกัน รายการ “เทยเที่ยวไทย” พบการใช้คำพ้องเสียงเพื่อสร้างอารมณ์ขัน โดยการใช้คำที่มีเสียงเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน มากล่าวพลิกแพลงความหมายให้แตกต่างไปจากความหมายที่ใช้เป็นปกติ ทำให้เกิดการตีความหมายไปคนละทางตามเข้าใจที่ไม่ตรงกัน เป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจผิด ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3

เจนนี่ :	กูเสร็จแล้ว กูไปหา**ย่า**ก่อนนะ พร้อมแล้วจะกลับมาถ่าย
ช่างทำผม :	เปิดไปข้างหลังก็เจอ**หญ้า**
เจนนี่ :	คนละหญ้าอิสัตว์
ก็อตจิ/กอล์ฟ :	(หัวเราะ)
เจนนี่ :	แล้วไม่ใช่ทุ่งหญ้านะ
ก็อตจิ :	อะไร
เจนนี่ :	บอกให้หนูมาทางนี้
กอล์ฟ :	ข้างหลัง
เจนนี่ :	ข้างหลังคือพี่กอล์ฟด้วย

(เทยเที่ยวไทย, ตอนที่ 354 : พัทลุง)

บทสนทนาในข้างต้นผู้ดำเนินรายการคนที่ 2 ได้แต่งตัวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงบอกกับผู้ดำเนินรายการและทีมงานว่าตนขอกลับไปหาย่าก่อน ถ้าทุกคนพร้อมเมื่อไหร่จะกลับมาถ่ายรายการ คำว่า **“ย่า”** ของผู้ดำเนินรายการคนที่ 2 หมายถึง แม่ของพ่อ ช่างทำผมจึงบอกกับผู้ดำเนินรายการคนที่ 2 ว่าหญ้าอยู่ทางด้านหลัง โดยหมายถึงหญ้าที่เป็นวัชรพืช หรือต้นหญ้า การสนทนาดังกล่าวเป็นการเข้าใจผิดกันระหว่างการสื่อสาร เนื่องจากคำว่า **“ย่า”** และ **“หญ้า”** นั้น ออกเสียงเหมือนกัน ผู้ดำเนินรายการคนที่ 2 จึงคล่ีคลายสถานการณ์

ด้วยการส่งมุกต่อด้วยการบอกว่า ไม่ใช่ทุ่งหญ้านะ แต่หมายถึง ย่า ที่นั่งอยู่ข้างหลัง ซึ่งหมายถึง ผู้ดำเนินรายการคนที่ 3 (พี่กอล์ฟ) สถานการณ์ดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลายที่ว่า ผู้ดำเนินรายการได้พลิกแพลงสถานการณ์ที่เข้าใจผิดกันระหว่างการสื่อสารมาสร้างความขบขัน

สถานการณ์ดังกล่าวพบการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธี ได้แก่ การพ้องเสียงของคำว่า “ย่า” ที่หมายถึง แม่ของพ่อ และคำว่า “หญ้า” ที่หมายถึง พืช ที่ใช้ในบริบทที่แตกต่างกัน และการล้อเลียนในเรื่องวัยของผู้ดำเนินรายการคนที่ 3 ที่มีอายุมากกว่าคนอื่น ๆ

3. การใช้คำผวน หมายถึง การกลับคำ โดยสลับให้ออกเสียงพยัญชนะและสระตรงกันข้ามกับคำเดิม แต่ยังคงเสียงพยัญชนะไว้ในตำแหน่งเดิม ส่วนเสียงวรรณยุกต์อาจคงเสียงไว้ในตำแหน่งเดิมหรือสลับตำแหน่ง รวมทั้งอาจเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ได้บ้าง คำผวนส่วนใหญ่จะมีเสียงวรรณยุกต์คงอยู่ในตำแหน่งเดิม ทำให้เกิดเป็นคำใหม่ที่มีความหมายเปลี่ยนไปจากคำเดิมถือเป็นลักษณะของภาษาอย่างหนึ่งที่พบมากในภาษาพูด ซึ่งแสดงให้เห็นปฏิภาณไหวพริบของผู้พูดและผู้ฟัง หากผู้ฟังสามารถตีความตามคำผวนได้อย่างรวดเร็วก็แสดงว่ามีความเข้าใจการพลิกแพลงทางภาษาได้ทัดเทียมกับผู้พูด

ตัวอย่างที่ 4

แม่สน :	นี่! อย่าหันตูดไปทางกล้องสิ มันไม่ดี
เจนนี่ :	อ้อ หรอคะ
ก็อตจิ :	เนี่ยเห็นมะ ไม่รู้เรื่องเลยทำทีวีมาตั้งกี่ปีกี่ชาติ
เจนนี่ :	ให้หันตูดไปทางไหน
ก็อตจิ/แม่สน :	**หันตูดให้แดด**
ก็อตจิ :	ทำเสียงจุ๊บ จุ๊บ

(เทยเที่ยวไทย, ตอนที่ 347 : อ่างทอง)

บทสนทนาในข้างต้นผู้ดำเนินรายการคนที่ 2 ได้นั่งหันหลังให้กับกล้อง ซึ่งเป็นทิศทางเดียวกับแดดจากพระอาทิตย์ส่องลงมาพอดี คุณแม่สนจึงบอกว่า “นี่! อย่าหันตูดไปทางกล้องสิ มันไม่ดี” ผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 จึงพูดว่า **“หันตูดให้แดด”** พร้อมกับทำเสียง “จุ๊บ จุ๊บ” เพื่อเป็นการอธิบายความหมายของสิ่งที่ต้องการจะสื่อ โดยประโยคดังกล่าวเป็นประโยคที่ต้องผวนกลับ จึงจะเข้าใจความหมายของผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 ต้องการจะสื่อบทสนทนาในข้างต้นสอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลาย จะเห็นได้จากการกระทำของผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 ที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถและไหวพริบทางภาษาของผู้ดำเนินรายการที่รวดเร็วในการโต้ตอบบทสนทนาในสถานการณ์ดังกล่าว

สถานการณ์ดังกล่าวพบการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธี ได้แก่ การผวนคำ โดยการผวนคำกลับจะทำให้ความหมายนั้นมีความหมายเกี่ยวกับเพศ สังเกตได้จากท่าทางของผู้ดำเนินรายการที่แสดงออกมาเพื่อให้ผู้ร่วมรายการเข้าใจในสิ่งที่ผู้ดำเนินรายการจะสื่อ ซึ่งการกระทำดังกล่าวของผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 สร้างความขบขันให้กับผู้ร่วมรายการได้เป็นอย่างมาก

ตัวอย่างที่ 5

กอล์ฟ/ก็อตจิ :	สวัสดีค่ะ
คุณเทวัน (วิทยากร) :	สวนหินนี้จะเป็นคล้าย ๆ สวนหินแห่งจินตนาการนะครับ เราจะมองจินตนาการเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ เป็นรูปช้างนะครับ รูปปลานะครับ

ก็อตจิ : มันเหมือนแมวน้ำอุ๋งอุ๋งมันนอนเหมือนกันเนอะ
คุณเทวัน (วิทยากร) : เดี๋ยวต้องให้ทางเทยเที่ยวไทยตั้งชื่อหินให้เราสักก้อนนะครับ ว่าอันไหนโดนใจที่สุด
เจนนี่ : มั่นใจแล้วใช่มั้ยคะ
คุณเทวัน (วิทยากร): ใช่ครับ
ก็อตจิ : งั้นหนูเริ่มให้เลย อันนี้นะคะ หินอันนี้นะคะ ลักษณะมีโค้ง ๆ นะคะ ดูว่าเหมือนจะเป็นตัวอักษรได้สมันก่อนนะคะ หนูเลยตั้งชื่อหินนี้ว่า **หินบี** ค่ะ
กอล์ฟ/เจนนี่ : (หัวเราะ)
คุณเทวัน (วิทยากร) : หินบีเหรอ อันนี้หนอนทะเลนะครับเนี่ย
เจนนี่ : ไหนคะ
คุณเทวัน (วิทยากร) : หนอนทะเล

(เทยเที่ยวไทย, ตอนที่ 348 : สระบุรี)

บทสนทนาในข้างต้นเป็นการบรรยายลักษณะของหินที่มีลักษณะคดโค้งเหมือนตัวอักษรภาษาอังกฤษ ผู้ดำเนินรายการมีการยกตัวอักษรภาษาอังกฤษ ตัว“บี” มาเป็นตัวอย่าง เมื่อมารวมกับคำว่า “หิน” จะเป็นคำว่า **“หินบี”** ด้วยความสามารถของผู้ดำเนินรายงานที่มีปฏิภาณไหวพริบที่คล่องแคล่วในการสร้างคำพร้อมมีการใช้ท่าทางประกอบเป็นท่าบิน จึงทำให้ผู้ชมทราบถึงเจตนาของผู้ดำเนินรายการว่าผู้ดำเนินรายการไม่ได้ต้องการจะสื่อว่า หมายถึงคำว่า “หินบี” จริง ๆ แต่หมายความถึงอีกคำที่ผวนกลับซึ่งคำนั้นเป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับอวัยวะเพศ บทสนทนาในข้างต้นสอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลายที่ว่า การสร้างคำดังกล่าวพร้อมท่าทางประกอบของผู้ดำเนินรายการเป็นการสร้างความขบขันให้แก่ผู้ชม

จากสถานการณ์ดังกล่าวพบการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำผวน ของ คำว่า “หินบี” เมื่อผวนคำแล้วทำให้มีความหมายเกี่ยวกับเพศ

4. การใช้คำภาษาถิ่น หมายถึง ภาษาย่อยที่ใช้พูดกันในท้องถิ่นต่าง ๆที่เกิดจากการใช้ภาษาเพื่อการสื่อความหมาย ความเข้าใจกันระหว่างผู้คนที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นนั้น ๆอาจจะแตกต่างไปจากมาตรฐาน หรือภาษาที่คนส่วนใหญ่ของแต่ละประเทศใช้กัน อาจจะแตกต่างจากภาษาในท้องถิ่นอื่นทั้งทางด้านเสียง คำ และการใช้คำ ภาษาถิ่นเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะทั้งถ้อยคำและสำเนียง ภาษาถิ่นจะแสดงถึงเอกลักษณ์ ลักษณะความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นของแต่ละภาคของประเทศไทย ภาษาถิ่นทุกภาษาเป็นภาษาที่สำคัญในสังคมไทย เป็นภาษาที่บันทึกเรื่องราว ประสบการณ์ และวัฒนธรรมทุกแขนงของท้องถิ่น ในรายการเทยเที่ยวไทย พบการใช้ภาษาถิ่นเพื่อสร้างอารมณ์ขัน ดังตัวอย่าง

<u>ตัวอย่างที่ 6</u>

ก็อตจิ : ร้านนี้อยากถ่ายรูป
ป้าเป็ด : ถ่ายรูปจิ๊มค่ะ
ก็อตจิ : ถ่ายรูปจิ๊มอะหยัง
แม่ค้า : **ถ่ายรูปจิ๊มเจ้า** ขอถ่ายรูปหน่อย
ก็อตจิ : ถ่ายรูปจิ๊มเจ้า ห้ะ คนเหนือ คนเหนืออู้จะอี้จะอั้น ถ่ายรูปยังไงนะเจ้า
แม่ค้า : ถ่ายรูปจิ๊มเจ้า

ก็อตจิ : อ้ายยย...ถ่ายบ่ได้เจ้า บ่มีรูปจิ๊มเจ้า มีแต่รูป(ผี)เจ้า พูดหยาบ ๆ เลยเจ้า รูป_วยเจ้า

(เทยเที่ยวไทย, ตอนที่ 351 : พะเยา)

บทสนทนาในข้างต้นแม่ค้านั้นต้องการขอถ่ายรูปกับผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 พร้อมกับพูดด้วยภาษาไทยถิ่นเหนือว่า **“ถ่ายรูปจิ๊มเจ้า”** ซึ่งคำว่า **“จิ๊ม”** ในภาษาถิ่นเหนือหมายถึง หน่อย ด้วยความที่ผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 ไม่มีความรู้ในภาษาถิ่นเหนือ จึงทำให้ไม่เข้าใจในภาษาถิ่นเหนือที่แม่ค้านั้นสื่อสารนั้น หมายความว่าอะไร ประกอบกับคำว่า “จิ๊ม” ในภาษาไทยถิ่นเหนือนั้นออกเสียงคล้ายกับอวัยวะเพศของผู้หญิงในภาษาไทยถิ่นภาคกลาง จึงทำให้ผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 เกิดความเข้าใจผิดคิดว่าแม่ค้าคนนั้นต้องการจะรูปอวัยวะเพศของตน ผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 จึงบอกกลับไปว่าถ่ายไม่ได้ เพราะตนนั้นไม่มี การสนทนาดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลายที่ว่าความไม่รู้ทางภาษาไทยถิ่นของผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 ทำให้เข้าใจความหมายของคำศัพท์ถิ่นเหนือนั้นผิด จึงทำให้การสื่อสารระหว่างผู้ดำเนินรายการและแม่ค้าคนดังกล่าวนั้นคลาดเคลื่อน

สถานการณ์ดังกล่าวพบการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธี ได้แก่ การใช้ภาษาถิ่นเหนือ และคำที่ใช้สื่อสารนั้นการออกเสียงคล้ายกับเรื่องเพศ ซึ่งสถานการณ์ความเข้าใจผิดดังกล่าวสร้างความตลกขบขันให้กับผู้ชมและคู่สนทนาเป็นอย่างมาก

5. การใช้คำสองแง่สองง่าม หมายถึง คำที่มีความหมายตีได้เป็น ๒ นัย ทั้งความหมายธรรมดาและความหมายที่ส่อไปในทางหยาบโลน มักใช้ในปริศนาคำทาย โดยในรายการ “เทยเที่ยวไทย” มีการใช้คำกำกวมเพื่อเลี่ยงการกล่าวคำหยาบโลนอย่างตรงไปตรงมา การกล่าวเลี่ยงดังกล่าวช่วยให้ผู้ชมรู้สึกผ่อนคลายจึงเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้น

คำสองแง่สองง่าม มีความหมายแตกต่างกัน คำผวน คือ การใช้คำสองแง่สองง่ามนั้น หมายถึงการใช้คำกำกวมเพื่อเลี่ยงการกล่าวคำหยาบโลนอย่างตรงไปตรงมา มีความหมายแฝง ทำให้คำส่วนใหญ่มักจะต้องตีความหมายก่อนเสมอ ส่วนคำผวนจะเป็นการนำคำมากลับคำ เป็นกลวิธีทางภาษาอย่างหนึ่งในการสลับออกเสียงพยัญชนะกับเสียงสระ และเมื่อนำคำนั้น ๆ มาผวนกลับก็จะมีความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยคำดังกล่าวเป็นคำที่มีความหมายแบบตรงตัว ไม่ต้องต้องตีความหมายของคำ ๆ นั้น เพราะไม่มีความหมายแฝง

<u>ตัวอย่างที่ 7</u>

เจนนี่ : คำถามมีอยู่ว่า
ก็อตจิ : แปปนึง ตอนนี้ปอยอะไม่ได้สนใจอะไรแล้ว ไม่ได้อธิบายอะไรด้วย มองในภาพว่ามีอะไรบ้าง พี่เจนนี่ลองหาคำถามให้กับน้องปอยสิคะ
เจนนี่ : มาค่ะ น้องชายที่อยู่ในภาพนี้ มีขนาดกี่นิ้วคะ
กอล์ฟ : ไม่ได้ ไม่ได้
ก็อตจิ : ไม่ได้
เจนนี่ : **สองนิ้ว** ก็เฉลยอยู่
เจนนี่ : คำถามใช้ไม่ได้แล้วเนี่ย

(เทยเที่ยวไทย, ตอนที่ 346 : ชัยนาท)

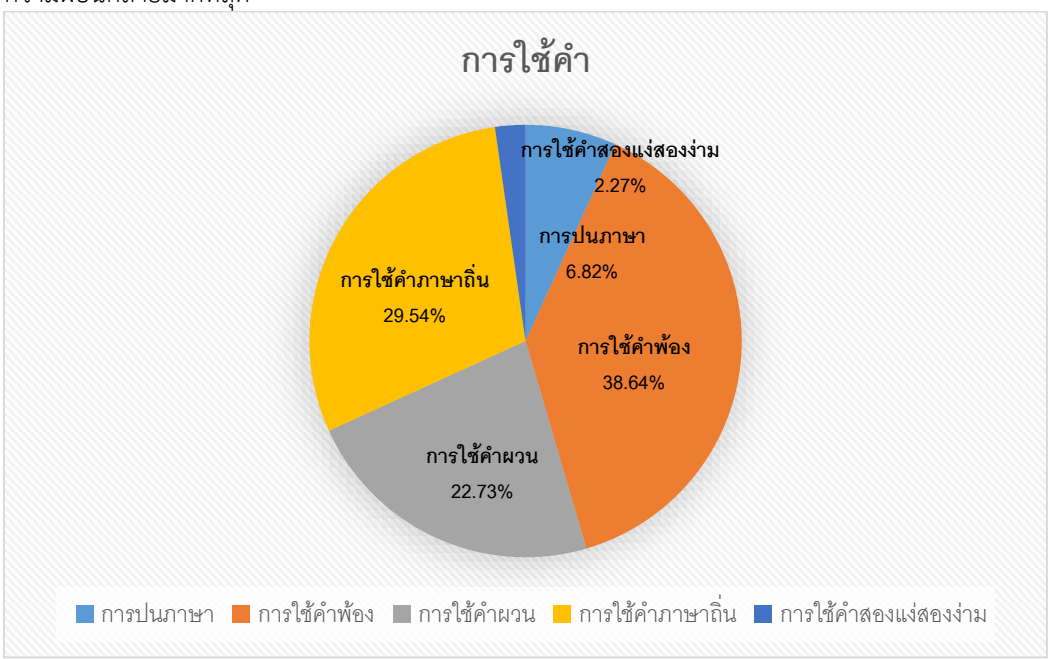
บทสนทนาในข้างต้นผู้ดำเนินรายการมีการตั้งคำถามโดยใช้คำว่า **“สองนิ้ว”** และไม่มีการชี้เจาะจงถึงเด็กที่อยู่ในภาพ เพื่อให้แขกรับเชิญนั้นคิดได้หลายประเด็น และในภาพนั้นเป็นภาพการละเล่นของเด็กไทยและ

กำลังกระโดดน้ำเล่นในคลอง เมื่อแขกรับเชิญตอบคำถามมาผู้ดำเนินรายการจึงเฉลยคำตอบที่ถูกต้องโดยการชี้ไปที่เด็กที่ชูนิ้วสองนิ้วไว้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้ดำเนินรายการตั้งใจตั้งคำถามให้ดูสองแง่สองง่ามและหลีกเลี่ยงการใช้คำที่เกี่ยวกับเพศ สอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลายที่ว่าผู้ดำเนินรายการได้เลือกใช้คำสองแง่สองง่าม เพื่อให้ผู้ชมและผู้ร่วมรายการนั้นได้คิดตามและคิดได้หลายประเด็นและคำดังกล่าวทำให้คนคิดว่าสื่อถึงเรื่องเพศ และการกล่าวถึงถือเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศเพื่อผ่อนคลายจากความตึงเครียด

สถานการณ์ดังกล่าวพบการใช้กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน 2 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำสองแง่สองง่ามและการสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศในการสร้างสถานการณ์เพื่อสร้างอารมณ์ขัน

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า กลวิธีการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขัน หมายถึง การดัดแปลงหรือปรับเปลี่ยนคำของผู้ดำเนินรายการที่จะสื่อไปยังผู้ชม เพื่อให้เกิดอารมณ์ขันหรือสนุกสนานคล้อยตามสารหรือสาระข้อมูลที่ผู้ดำเนินรายการแสดงออกมา ซึ่งคำถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาษาและเป็นสิ่งที่มนุษย์ใช้ในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของผู้ส่งสารมายังผู้รับสาร ผู้ส่งสารแต่ละคนจะมีเทคนิคและความสามารถในการใช้คำเพื่อสื่อให้ผู้รับสารได้รับสารได้ตามความต้องการของตนเองแตกต่างกันไป ดังนั้น ผู้ส่งสารจำเป็นที่จะต้องใช้กลวิธีด้านการใช้คำ เพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจตรงตามความต้องการของผู้ส่งสาร เพราะการใช้คำนอกจากจะช่วยให้เข้าใจเรื่องราวที่เขียนแล้วยังช่วยเพิ่มอรรถรสในการรับสารนั้นมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและกลวิธีการสร้างเนื้อหาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในรายการ “เทยเที่ยวไทย” จำนวน 13 ตอน ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันด้านการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขันได้ทั้งหมด จำนวน 44 ครั้ง สามารถแบ่งได้ดังนี้ 1) การปนภาษาพบ 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.82, 2) การใช้คำพ้อง พบ 17 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 38.64, 3) การใช้คำผวน พบ 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.73, 4) การใช้คำภาษาถิ่น พบ 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.54 และ 5) การใช้คำสองแง่สองง่าม พบ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.27 ซึ่งกลวิธีที่พบมากที่สุดในด้านการใช้คำเพื่อสร้างอารมณ์ขัน คือการใช้คำพ้อง และกลวิธีดังกล่าวยังสอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลายมากที่สุด

1) การปนภาษา
พบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน จำนวน 3 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 6.82
2) การใช้คำพ้อง
พบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน จำนวน 17 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 38.64
3) การใช้คำผวน
พบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 22.73
4) การใช้คำภาษาถิ่น
พบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน จำนวน 13 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.54
5) การใช้คำสองแง่สองง่าม
พบกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน จำนวน 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 2.27

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาในข้างต้นผู้ดำเนินรายการได้นำเรื่องราวต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวไม่ว่าจะเป็นเรื่องในครอบครัว เรื่องระหว่างมิตรสหาย เรื่องศิลปวัฒนธรรม เรื่องในสังคมที่ทุกคนมีประสบการณ์ร่วมในชีวิตประจำวัน เรื่องการแต่งกาย รวมถึงกิริยาท่าทาง ที่ถือเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความคิดผ่านทางการใช้ภาษา ตลอดจนกลวิธีในการสร้างคำในแต่ละสร้างสถานการณ์ เพื่อให้บทสนทนานั้นเกิดเป็นอารณ์ขันขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความผ่อนคลาย ดังที่กาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548: 14) อธิบายไว้ว่า ความผ่อนคลายเกิดขึ้นจากการที่ผู้ชมได้ปลดปล่อยความรู้สึกกดดันบางอย่างจากปัญหาและข้อต้องห้ามต่าง ๆ ทางสังคม เมื่อผู้ชมได้ยินได้ฟังเรื่องราวเหล่านั้น จึงรู้สึกเหมือนได้ระบายความกดดันออกมาในรูปของเสียงหัวเราะ การมีอารมณ์ขันจะช่วยทำให้คนมีอารมณ์ดี และสุขภาพจิตที่ดี ที่จะนำมาช่วยเยียวยาจิตใจให้สดชื่นแจ่มใส ก่อให้เกิดกำลังใจที่จะใช้สติปัญญาในการคลี่คลายปัญหาหรือแก้ไขสถานการณ์ให้ทุเลาเบาบางลงไปได้ อารมณ์ขันจึงจัดเป็น “ตัวช่วย” ตัวสำคัญในชีวิตมนุษย์ นอกจากนี้อารมณ์ขันยังสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทางความคิดทั้งผู้พูดและผู้ฟัง ตลอดจนเหตุการณ์ทางสังคมที่ผู้พูดได้กล่าวถึง

นอกจากนี้ผลการศึกษาดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับคำอธิบายของรุ่งอรุณ ฉัตรวิฒเนศ (2553: 1) ที่ระบุว่า การนำเอาเหตุการณ์ทุกประเภทในชีวิตมาล้อเลียนถือเป็นหัวใจสำคัญของการสร้างความตลก และ “เรื่องตลกเกิดขึ้นจากการเล่นกับความหมายที่มีแบบแผนอยู่แล้ว และความหมายในลักษณะแหวกจากกรอบที่วางไว้ ทำให้เรื่องที่เสนอผิดจากความหมายทั่วไป ทำให้เรื่องเครียดกลับกลายเป็นเรื่องขำขันและเป็นที่มาของมุกตลก (Gags) ประเภทต่าง ๆ ดังที่ Sigmund Freud นักจิตวิเคราะห์ชาวออสเตรเลียเชื่อว่า การหัวเราะเป็นกลไกในการผ่อนคลายความเครียด และสร้างความพึงพอใจในระดับจิตสำนึก การวิเคราะห์ของฟรอยด์เรื่องขำขันเป็นสิ่งเร้าและการหัวเราะเกิดขึ้นจากการฟังเรื่องที่ตลกขบขันนั่นคือ การระบายความกดดันและความรู้สึกก้าวร้าวต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในส่วนลึกออกมา

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาอารมณ์ขันในรายการเทยเที่ยวไทย ผู้ศึกษาพบประเด็นที่น่าสนใจและควรศึกษาเพิ่มเติม ดังนี้

1. ศึกษาการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาในการสร้างอารมณ์ขัน ในรายการเทยเที่ยวไทย
2. ศึกษาอารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์ ประเภทอื่น ๆ
3. ศึกษาข้อความจาก “ข้อคิดจากสี่เทย” ในรายการเทยเที่ยวไทย

เอกสารอ้างอิง

กระดานสุขภาพ. (2549, 22 มกราคม). **หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ.** หน้า 6.

กฤษมันต์ วัฒนาณรงค์. (2537). อารมณ์ขันในการสอน. **พัฒนาเทคนิคศึกษา**, 6(12): 3-7.

กาญจนา เจริญเกียรติบวร. (2548). **การวิเคราะห์วาทกรรม เรื่อง ตลกภาษาไทย.** วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภัสสรณ์ นาคแก้ว. (2556). **การปนภาษาอังกฤษในภาษาไทย: กรณีศึกษารายการเทยเที่ยวไทย.** ปริญญานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปวริศ มินา. (2561). กลวิธีการสร้างสรรค์ความตลกในรายการโทรทัศน์ไทย. **วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร**, 11(3): 2301-2302.

รุ่งอรุณ ฉัตรวิฒเนศ. (2553). **ศักยภาพของมุขตลกและอารมณ์ขันในรายการโทรทัศน์.** วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วรพร อินทเชื้อ. (2526). **วิเคราะห์อารมณ์ขันเชิงเสียดสีในงานประพันธ์ประเภท Fiction ของ เอเลน ซิลลิโท.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิลาศ มณีวัต. (2516). **สายลมแสงแดด.** กรุงเทพฯ: ก้าวหน้า.

สุพัตรา สุภาพ (2518). **สังคมและวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพาณิช.

แสงสุรีย์ สำอางกูล. (2531). **จิตวิทยาภาษา.** เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อมรา ประเสริฐสินธุ์. (2548). **ภาษาในสังคมไทย: ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อันธิยา หล่อเรืองศิลป์. (2549). **การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครตลกสถานการณ์เรื่องบางรักซอย 9.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2536). **อารมณ์ขันในสื่อมวลชน.** กรุงเทพฯ: โครงการหนังสือชุดวิจัยและพัฒนานิเทศศาสตร์.

การวิเคราะห์วรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
Literary Analysis in Prophetic Cards from the Temples in Mueang District, Phetchaburi

รพีพรรณ เทียมเดช
Rapipan Thiamdate

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University
Corresponding author E-mail: rapipan.thi@mail.pbru.ac.th
(Received: Febuary 4, 2021; Revised : April 5, 2021; Accepted : May 17, 2021)

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์วรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาลักษณะของวรรณกรรมเซียมซีที่ปรากฏของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และศึกษาวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในด้านรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับ ข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยเป็นใบเซียมซีที่พบที่วัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 12 วัด จากจำนวนวัดทั้งหมด 75 วัด วัดละ 28 ใบ รวม 336 ใบ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของใบเซียมซีในทุกวัดจะมี 28 ใบ โดยทางวัดไปซื้อจากสำนักพิมพ์ที่กรุงเทพฯ และบางวัดมาจัดพิมพ์เอง ใบเซียมซีแต่ละหมายเลขมีลักษณะผสมกัน หมายเลขหนึ่งๆ จะมี 2 – 4 ใบ มีลักษณะการเขียนที่แตกต่างกัน แต่จะมีเนื้อหาในใบนั้นๆ ใกล้เคียงกัน ด้านรูปแบบของใบเซียมซีจะมี 2 ส่วน ที่ระบุชื่อวัดหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ระบุหมายเลขและเนื้อหาคำทำนาย จบด้วยการอวยพร ส่วนมากพิมพ์เป็น 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ส่วนรูปแบบการเขียนเป็นกลอนสุภาพ จำนวน 11 – 20 วรรค ๆ ละ 5 – 11 คำ ที่พบมากที่สุดคือ 8 คำ ส่วนเนื้อหาจะมี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นการทำนายเหตุการณ์ หรือโชคชะตาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตใน 8 ด้าน คือ ด้านโชคลาภ ที่มีเนื้อหามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านเนื้อคู่ โชคร้าย โรคภัยไข้เจ็บ การเงิน ญาติพี่น้อง การมีบุตร การทำงาน ตามลำดับ ส่วนที่ 2 เป็นคำเตือนหรือชี้แนะแนวทางพร้อมการแก้ไข นอกจากนี้เนื้อหาในภาพรวมจะมี 3 ด้าน คือ ด้านดี ปานกลาง และไม่ค่อยดี สำหรับการใช้ภาษา จะเด่นด้านสุนทรียรสด้วยการใช้คำสัมผัสใน แบบสัมผัสสระ ได้แก่ คำเคียง คำเทียบเคียง คำทบเคียง คำแทรกเคียง คำแทรกแอก และการสัมผัสพยัญชนะ ได้แก่ คำคู่ คำเทียบคู่ คำเทียบรถ คำทบคู่ คำแทรกคู่ และคำแทรกรถ การใช้สำนวน การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน การใช้ความเปรียบเทียบ การใช้คำคู่ การใช้คำศัพท์ที่มีความไพเราะ ใบเซียมซีจึงถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในด้านวรรณศิลป์ ด้านคติธรรมคำสอน และคุณค่าทางสังคม

คำสำคัญ: การวิเคราะห์วรรณกรรม เซียมซี วัด เพชรบุรี

Abstracts

Literary analysis in prophetic cards within Mueang district, Phetchaburi province, focused on the style and literature of language written on the prophetic cards from the temples around the designated area. Patterns, contents, language use and values of language in prophetic cards were also included in this analysis. Data being used in this literary analysis were 336 prophetic cards from 12 of 75 temples in Mueang district, Phetchaburi. The result found from the literary analysis presented that there would be 28 prophetic cards for each temple, some temples bought them from a publisher in Bangkok and some temples had self-published. Each of the prophetic cards had a mixed appearance. Each number had 2-4 cards and there was different writing styles but they had quite the same meaning. The style of prophetic cards has 2 parts which specify the name of temple or sacred place, specify number and prophecy content and end with a greeting. Most of them were printed in 3 languages, there were Thai, English and Chinese. The writing style was a polite poem including of 11-20 paragraphs each paragraph had 5-11 words, the most common are 8 words. Details in the prophetic cards were divided into 2 parts. First part was the prophecy about fates in 8 aspects; luck had the most content followed by soulmate, bad luck, health, wealth, relatives, breeding, work. Another part was the warning or suggestion in case of finding solution for any obstacle or bad situation that might occur. In conclusion, there were 3 types of prophecies; positive, neutral, and negative. The language used in the prophetic card was outstanding in aesthetics by using internal rhyme in the style of rhyming vowel. There were many elements manifested in the language such as synonyms, analogy, metaphor, style, tones, old-fashion words and so forth. The value obtained from literary analysis through prophetic cards was to preserve the traditional Thai language, Thai poems, so it remained in the cultural heritage as a relief to our hearts and mind, giving ethics of life so we can live consciously.

Keywords: Literary analysis, Prophetic cards, Temple, Phetchaburi

บทนำ

เซียมซี เป็นงานเขียนที่เป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ตามที่กุหลาบ มัลลิกะมาส (2517: 5) ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมว่า “วรรณกรรม หมายถึง สิ่งที่เขียนขึ้นทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นรูปใด หรือเพื่อความมุ่งหมายใด” ซึ่งงานเขียนในใบเซียมซี เป็นลักษณะร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพ มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำทำนายเรื่องโชคชะตา และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของบุคคล เช่น โชคลาภ โชคลาง การเจ็บไข้ได้ป่วย การมีคู่ครอง การมีบุตร เป็นต้น แม้นวิถีชีวิตของบุคคลในปัจจุบันจะพัฒนาด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย แต่ก็ยังคงอยากจะทราบโชคชะตาของตนเอง ว่าจะประสบกับโชคดีหรือโชคไม่ดี ดังนั้นเมื่อเข้าวัดมานมัสการพระหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว มักจะเสี่ยงทายใบเซียมซีเสมอ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 (2554: 406) ได้ให้ความหมายของคำ เซียมซี ว่า “เป็นใบทำนายโชคชะตา ตามศาลเจ้าหรือวัด เป็นต้น มีเลขหมายเทียบกับเลขหมายบนติ้วที่เสี่ยงได้” การเสี่ยงเซียมซีจึงถือว่าเป็นโหราศาสตร์เก่าแก่แขนงหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลมาจากชาวจีนที่เดินทางมาตั้งหลักแหล่งในประเทศไทย อาจจะมีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยหรืออยุธยา เมื่ออพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งและมีการสร้างศาลเจ้าขึ้น ซึ่งเมื่อมีศาลเจ้ามักจะมีใบเซียมซีเป็นของคู่กัน ถ้าเปรียบเทียบกับศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จังหวัดปัตตานี ที่สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2116 อาจกล่าวได้ว่าการมีศาลเจ้าและใบเซียมซีในประเทศไทยมีมานานไม่ต่ำกว่า 400 ปีขึ้นไป เดิมใบเซียมซีเขียนเป็นภาษาจีน ต่อมามีการแปลเป็นภาษาไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พบหลักฐานที่วัดกัลยาณมิตร ธนบุรี โดยนายเปลี่ยน แซ่ซ้อ เป็นผู้แปลเป็นภาษาไทย ในรูปแบบร้อย-กรอง ความยาวต่อกันประมาณ 5-6 บท (ประยงค์ อนันทวงศ์, 2527) และยังได้รับการแปลจากบุคคลนิรนามหลากหลายสำนวน และแพร่กระจายไปในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดเพชรบุรี ประชาชนมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา จะเห็นได้จากในจังหวัดเพชรบุรี มีวัดจำนวนมาก รวม 278 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, 2563)

วัดในจังหวัดเพชรบุรี นอกจากจะเป็นศูนย์รวมของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีการสร้างสถาปัตยกรรมที่วิจิตรงดงามด้วยศิลปวัฒนธรรมเมืองเพชร ได้แก่ งานปูนปั้น การลงรักปิดทอง การประดับกระจก เป็นต้น ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีจำนวน 75 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, 2563) มีวัดสำคัญๆ ได้แก่ วัดมหาธาตุวรวิหารที่เป็นวัดคู่บ้านคู่เมืองของเพชรบุรี มีหลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์เป็นศูนย์รวมจิตใจที่ชาวเพชรบุรีศรัทธาเลื่อมใส วัดใหญ่สุวรรณาราม พระอารามหลวงสร้างตั้งแต่สมัยอยุธยาและวัดพระพุทธไสยาสน์ ที่มีพระนอนขนาดใหญ่และวัดบันไดอิฐ ที่มีหลวงพ่อแดงเป็นที่สักการะบูชา เป็นต้น ด้วยระยะทางไม่ไกลนัก ประกอบกับความสวยงาม สงบ ร่มเย็น ของวัดและความเลื่อมใสศรัทธา จึงมีพุทธศาสนิกชนมาสักการะที่วัดเหล่านี้จำนวนมาก

เมื่อพุทธศาสนิกชนมากราบสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่นั้นๆ แล้ว จะมีการเสี่ยงทายโชคชะตาของตนเอง ด้วยความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะสามารถดลบันดาล หรือทำนายบางสิ่งบางอย่างให้เกิดขึ้นได้ จึงเสี่ยงใบเซียมซีด้วยการอธิษฐาน และเขย่ากระบอกไม้ติ้วอย่างช้าๆ จนไม้ติ้วหล่นจากกระบอกมาเพียงอันเดียว แล้วจดจำหมายเลขไว้ เพื่อไปนำใบเซียมซีจากตู้มาอ่านคำทำนาย ด้วยจำนวนวัด และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดเพชรบุรีที่มีจำนวนมาก และวรรณกรรมเซียมซีที่เป็นงานเขียนด้วยคำประพันธ์ประเภทกลอน ที่มีมานาน มีการใช้ภาษาที่ไพเราะ และเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย จึงสนใจที่จะศึกษาวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในด้านลักษณะของใบเซียมซีที่ปรากฏ ศึกษาใบเซียมซีในด้าน รูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับ เพื่ออนุรักษ์งานวรรณกรรมให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะของวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในด้านรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับ

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ จะเก็บรวบรวมจากวรรณกรรมเซียมซีที่ปรากฏในวัดเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
2. ขอบเขตด้านเนื้อหาจะศึกษาวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในด้านลักษณะของวรรณกรรมเซียมซี และวิเคราะห์ในด้านรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับ

3. ขอบเขตด้านเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 75 วัด ช่วงเวลา 1 พฤศจิกายน – 15 ธันวาคม 2563 พบว่า วัดที่มีใบเซียมซี มีเพียง 12 วัด เนื่องจากทางวัดมิได้พิมพ์หรือซื้อใบเซียมซีเพิ่ม จะมีใบเซียมซีเฉพาะในกิจกรรมสำคัญหรือกิจกรรมพิเศษของวัด เช่น งานปิดทองลูกนิมิต งานประจำปีของวัด งานสงกรานต์ เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ใบเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรีจำนวน 336 ใบ จากวัดจำนวน 12 วัด

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 สำรวจจำนวนวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี และเดินทางไปที่วัดทั้ง 75 วัด เพื่อสอบถามและเก็บข้อมูลวรรณกรรมเซียมซีจากวัด ซึ่งได้มาจำนวน 12 วัด

1.2 รวบรวมเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.3 ศึกษาวรรณกรรมเซียมซี จำนวน 336 ใบ

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 ศึกษาวรรณกรรมเซียมซี โดยการแปลความและตีความข้อมูล จำนวน 12 วัด รวม 336 ใบ ในด้านลักษณะของใบเซียมซีที่มี และวิเคราะห์ในด้านรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับ

2.2 วิเคราะห์ข้อมูล โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง แสดงค่าร้อยละ และการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

วัดในจังหวัดเพชรบุรี มีจำนวน 278 วัด แบ่งเป็นวัดที่สังกัดมหานิกาย จำนวน 253 วัด และสังกัดธรรมยุติกนิกาย จำนวน 25 วัด วัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จะมีทั้งหมด 75 วัด เป็นวัดในสังกัดมหานิกาย จำนวน 71 วัด และสังกัดธรรมยุติกนิกาย จำนวน 4 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี, 2563) จากการสำรวจวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี รวม 75 วัด พบว่า ระยะทางของวัดแต่ละวัดไม่ไกลกันนัก สามารถเดินทางได้อย่างสะดวก และพบว่าวัดทั้ง 75 วัด มีวรรณกรรมเซียมซี เพียง 12 วัด ซึ่งมีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นวัดที่มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่เคารพศรัทธาและทางวัดเปิดให้พุทธศาสนิกชนเข้าไปสักการะบูชา เช่น หลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ ที่วัดมหาธาตุวรวิหาร หลวงพ่อแดง ที่วัดบันไดอิฐ เป็นต้น

2. เป็นวัดที่อยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยว ชุมชน หรือใกล้ถนนที่เดินทางสัญจรได้สะดวก เช่น วัดหาดเจ้าสำราญ ที่ตั้งอยู่ใกล้กับทะเลหาดเจ้าสำราญ วัดสระบัว ที่อยู่ในเขตชุมชนและริมถนน เป็นต้น

ส่วนวัดที่ไม่มีวรรณกรรมเซียมซี เนื่องจากวัดอยู่ห่างไกล เช่น วัดดอนมะขามช้าง เป็นต้น ซึ่งวัดจะนำวรรณกรรมเซียมซีมาแสดงในช่วงเทศกาลสำคัญๆ ที่มีพุทธศาสนิกชนมาที่วัด เช่น งานปิดทองลูกนิมิต งานประจำปีของวัด เป็นต้น วัดที่มีวรรณกรรมเซียมซี จำนวน 12 วัด ได้แก่ วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดช้าง วัดพระพุทธไสยาสน์ วัดสระบัว วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดบันไดอิฐ วัดโรงเข้ วัดบุญทวี (ถ้ำเขาหลวง) วัดธงชัย วัดอินทราราม วัดโพธิ์พระใน และวัดหาดเจ้าสำราญ ส่วนวัดที่ไม่พบวรรณกรรมเซียมซี จำนวน 63 วัด ได้แก่

1) สังกัดมหานิกาย จำนวน 59 วัด ได้แก่ วัดคงคารามวรวิหาร วัดยาง วัดแก่นเหล็ก วัดพลับพลาชัย วัดอัมพวันปิยาราม วัดโคก วัดกุฎีดาว วัดไชยสุรินทร์ วัดชีสระอินทร์ วัดข่อย วัดรัตนตรัย วัดไตรโลก วัดกำแพงแลง

วัดพระทรง วัดพรหมวิหาร วัดเกาะ วัดจันทราวาส วัดชีว์ประเสริฐ วัดลาด วัดธ่อเจริญธรรม วัดพระรูป วัดนาค วัดเพชรพลี วัดป้อม วัดแรก วัดไร่ดอน วัดเวียงคอย วัดเขมาภิรัติการาม วัดบันไดทอง วัดขุนตรา วัดวิหารโบสถ์ วัดหนองควง วัดเจริญศรีมณีผล วัดทองนพคุณ วัดบ่อหลวง วัดเสาวคนธ์ วัดเพรียง วัดท่าศิริ วัดประดิษฐ์วนาราม วัดเสาธงเรียง วัดถ้ำแก้ว วัดสิงห์ วัดชมพูพน วัดโพธิ์ทัยมณี วัดปากน้ำ วัดใหม่เจริญธรรม วัดโพธิ์พระนอก วัดลาดโพธิ์ วัดสำมะโรง วัดไสกระดาน วัดหนองหว้า วัดลุ่มโพธิ์ทอง วัดบางทะลุ วัดหนองไม้เหลือง วัดนาพรม วัดดอนมะขามช้าง วัดธรรมรังษี วัดถิ่นปุรา และวัดดอนบ้านใหม่

2) สังกัดธรรมยุติกนิกาย จำนวน 4 วัด ได้แก่ วัดมหาสมณาราม วัดสนามพราหมณ์ วัดอุทัยโพธาราม และวัดสมอดาน

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ลักษณะของวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ใบเซียมซีเดิมเป็นภาษาจีน ใช้อักษรจีน ต่อมาได้รับการแปลเป็นร้อยกรองในภาษาไทย ประมาณ 4 – 6 บท ต่อหนึ่งใบ เท่าที่ปรากฏหลักฐานที่วัดกัลยาณมิตร ฝั่งธนบุรี โดยนายเปลี่ยน แซ่ข้อ แปลเป็นภาษาไทย ในสมัยรัชกาลที่ 5 และต่อมาใบเซียมซีได้รับการแปลจากบุคคลนิรนามหลายสำนวน จากต้นฉบับหลายฉบับ โรงพิมพ์ในกรุงเทพฯ ได้นำต้นฉบับจากสถานศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ไปพิมพ์และจำหน่ายไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ และแพร่กระจายมาที่จังหวัดเพชรบุรี

ใบเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จะมีแหล่งที่มาคล้ายกันคือ ทางวัดจะไปซื้อใบเซียมซีที่กรุงเทพฯ มาใช้ ดังที่ พระมหาวรพจน์ คัมภีรปัญโญ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร (2564) ให้ข้อมูลว่า “ใบเซียมซีของวัดสืบทอดต่อๆ มา ตั้งแต่เจ้าอาวาสท่านเก่าๆ ได้ไปซื้อที่กรุงเทพฯ เพื่อให้ประชาชนที่มาสักการะหลวงพ่อศักดิ์สิทธิ์ ที่จะมาขอพรและเสี่ยงทายใบเซียมซี เมื่อใบเซียมซีหมด ทางวัดจะไปซื้อใหม่และต่อมาได้จัดพิมพ์เองและพิมพ์ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน”

ใบเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จำนวน 12 วัด จะมีจำนวนใบเซียมซีเท่ากันคือ 28 ใบ แต่ด้วยความที่แหล่งพิมพ์ใบเซียมซีเพื่อจัดจำหน่ายอยู่ในกรุงเทพฯ มีประมาณ 4 แหล่งสำคัญ โดยการเก็บตัวอย่างที่มีผู้แปลไว้แล้วตามสถานศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มาจัดพิมพ์เผยแพร่ และจัดจำหน่ายโดยไม่ระบุที่มา (วิมล คำศรี, 2563) และทางวัดมาซื้อเพื่อนำไปใช้ เมื่อหมดแล้วจะมาซื้อใหม่หรือนำใบเซียมซีที่มีไปจัดพิมพ์เอง และบางวัดโดยเฉพาะวัดขนาดเล็ก จะมาใช้ใบเซียมซีจากวัดขนาดใหญ่ไปจัดพิมพ์เองบ้าง ทำให้ไปเซียมซีมีหลายชุด เท่าที่พบใบเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จะมี 4 ชุด โดยใบเซียมซีเหมือนกันหมดทั้ง 28 ใบ จะมี 3 วัด ได้แก่ วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดใหญ่สุวรรณาราม และวัดสระบัว ส่วนวัดที่เหลืออีก 9 วัด จะมีใบเซียมซีจำนวน 2 - 4 ฉบับ ดังนี้ ใบที่มี 2 ฉบับ จะมี 6 หมายเลข ได้แก่ หมายเลข 2, 7, 8, 9, 19, 21 ใบที่มี 3 ฉบับ จะมี 16 หมายเลข ได้แก่ หมายเลข 1, 3, 4, 5, 6, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 20, 22, 23, 26 ส่วนใบที่มี 4 ฉบับ จะมี 6 หมายเลข ได้แก่ หมายเลข 14, 18, 24, 25, 27, 28 รวม 84 ใบ

แม้ว่าลักษณะของใบเซียมซีจะมีหลายฉบับ แต่เนื้อหาในใบเซียมซีจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน เช่น ใบเซียมซี หมายเลข 4 จะมี 3 ฉบับ แต่เนื้อหาในใบเซียมซีจะมีเนื้อหาคำทำนายด้านความรักที่ต้องรอก่อน จะทำงานอะไรให้อดทน ระมัดระวัง ยังไม่มีโชคลาภ และถ้ามีครรภ์จะได้บุตรชาย ซึ่งมีเนื้อหาใกล้เคียงกัน ดังนี้

ใบที่ 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร	ใบที่ 4 วัดโพธิ์พระใน	ใบที่ 4 วัดหาดเจ้าสำราญ
ใบที่สี่นี้ไซร้เหมือนไกลคู่ มิได้รู้ประพบประสบสอง เหมือนลูกไก่ฝูงเดียวเที่ยวคนอง	ใบที่สี่ชี้ชัดความพลัดพราก เหมือนต้องจากคู่ไปไกลสถาน ดังลูกไก่พลัดวงหลงไปนาน	ใบที่สี่ความยากลำบากแสน จะตกถิ่นฐานใดให้ขาดแคลน เฝ้าแต่แค้นเคืองอยู่มิรู้วาย

ใบที่ 4 วัดมหาธาตุวรวิหาร	ใบที่ 4 วัดโพธิ์พระใน	ใบที่ 4 วัดหาดเจ้าสำราญ
ตัวหนึ่งต้องจากไปเสียไกลกัน ต่อนานๆจึงพบประสบพักตร์ ได้สมศักดิ์สุขีเป็นศรีสัน	กว่าจะพานพบหน้าก็ช้าจัง	จะกินนอนร้อนใจไม่เป็นสุข มีแต่ทุกข์เพิ่มพูนไม่สูญหาย เหล่าศัตรูแห่ห้อมล้อมรอบกาย ทายว่าร้ายจงเร่งระวังตัว
จะทำการสิ่งใดพร้อมใจครัน แต่ข้อนั้นทายไว้ที่ในที อย่าดำเนินเดินหน้าท่านว่าร้าย เราต้องหมายความหลังระวังหนี เหมือนจันทร์ร่อนเร่ขึ้นเมฆี พระแสงศรีสุริยงต้องลงดิน ถามคนเจ็บว่าหายสบายจิต	ต้องอุตส่าห์อดกลั้นถึงนานหน่อย แล้วจึงค่อยเป็นสุขในยุคหลัง จงประคองตนไว้อย่าให้พลั้ง ดวงจิตตั้งหวังสมานสามัคคี เร่งนอบนบเคารพอยู่ที่ผู้ใหญ่ คอยตามไปใช้พินิจกิจวิถี เหมือนดวงจันทร์ส่องฟ้าในราตรี เมื่อแสงศรีสุริยันตะวันรอน ถามถึงไข้ว่าคงหายได้สำราญ	-
ถามเรื่องติดเป็นความตามกระสินธ์ คงชนะเชียวหนาอย่าราคิน	ความโรงศาลมีชัยไม่หลอกหลอน	ถามหาลาภล้วนยากลำบากล้น แต่เป็นความนั้นพ้นข้อที่ชั่ว
แม้นถามถิ่นคนลี้หลบหนีกาย ว่ายังไม่ปะพบประสบพักตร์	ยังไม่พบลูกหนี้ที่หนีจร	ถ้าถามพวกลูกหนี้ที่พันพัว ว่ามืดมัวไม่ประสบได้พบพาน
ถามลูกรักในครรภ์เหมือนมั่นหมาย ว่าคงเห็นเป็นชาย จบทำนายใบที่สี่เท่านี้เอยฯ	ในอุทรบุตรเป็นชายทำนายเอยฯ	-
-	-	ถามถึงชู้คู่เรียงจะเคียงพักตร์ อย่าได้ฝักใฝ่เห็นเป็นแก่นสาร มีแต่ร้ายร้อนใจให้รำคาญ สงบการยั้งสติตริตรองเอยฯ

ดังนั้นการเสี่ยงทายใบเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี แม้จะมี 4 ชุด แต่เนื้อหาในใบเซียมซีจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน

2. การศึกษาวรรณกรรมเขียมซีในด้านรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับ

2.1 ด้านรูปแบบ จะศึกษาในเรื่อง โครงสร้างของใบเซียมซี และรูปแบบคำประพันธ์ ในด้านโครงสร้างของใบเซียมซีที่พบ จะพิมพ์บนกระดาษขนาด 3.5 – 8 นิ้ว แล้วแต่การจัดพิมพ์ ซึ่งมีโครงสร้างใน 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ระบุชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ชื่อวัด หมายเลขโทรศัพท์ของทางวัด

ส่วนที่ 2 ระบุเลขที่ของใบเซียมซีว่าเป็นใบที่เท่าไร และตามด้วยเนื้อหาของใบเซียมซี เป็นบทกลอน จำนวน 3-5 บท จำนวน 12-20 วรรค โดยขึ้นต้นในลักษณะสรุปความ เช่น “ใบที่หนึ่งสมมาตรปรารถนา” แล้วตามด้วยคำทำนายในเชิงเสนอแนะ ตักเตือนให้กำลังใจหรือแจ้งเหตุการณ์ เช่น “ถามของหายไม่ประสบได้พบพาน

เร่งอุตส่าห์แสวงบุญกุศล จะช่วยหนุนค่อยสุขเกษมศานต์” (ใบที่ 26 วัดหาดเจ้าสำราญ) และจบด้วยคำว่า “เอยฯ” เช่น “ดังเด็กอ่อนนอนเปลเขาเห่ไกว พี่เลี้ยงได้คอยพิทักษ์รักษาเอยฯ” (ใบที่ 22 วัดโรงเข้)

ส่วนที่ 3 จะมีข้อความอวยพร ได้แก่ “ขอจงมีอายุ วรรณะ สุขะ พละ สวัสดีลาโภ นะโม พุทธายะ” (ใบที่ 28 วัดมหาธาตุวรวิหาร) และบางฉบับจะมีคำแนะนำให้ปฏิบัติเพิ่มเติม (ต่อจากคำว่าเอยฯ) เช่น “ใครเสี่ยงได้ใบนี้ต้องไปทำบุญ เคราะห์ร้ายจะกลายเป็นดี” (ใบที่ 3 วัดโพธิ์พระใน)

บางวัดจะมีไม่ครบทั้ง 3 ส่วน แล้วแต่การกำหนดการพิมพ์ ถ้าทางวัดส่งให้โรงพิมพ์ ดำเนินการพิมพ์เองจะมีครบทั้ง 3 ส่วน ซึ่งมีจำนวน 3 วัด ส่วนวัดที่ใช้วิธีซื้อจากโรงพิมพ์จะไม่มีส่วนที่ 1 และจะมีการแปลเป็นภาษาอื่นๆ ด้วย มีจำนวน 20 วัด จะเห็นได้ว่าวัดส่วนใหญ่สั่งซื้อจากโรงพิมพ์มาใช้เลย

ใบเซียมซีบางวัดจะมีการแปลข้อความเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ซึ่งพบว่าจะพิมพ์แบบ 3 ภาษา มากที่สุด รองลงมาคือ ภาษาไทย ภาษาไทยและภาษาจีน จำนวน 12 วัดๆ ละ 28 ใบ รวม 336 ใบ ดังนี้

1. พิมพ์เป็นภาษาไทยภาษาเดียว จำนวน 4 วัด ได้แก่ วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดสระบัว วัดใหญ่สุวรรณาราม และวัดโพธิ์พระใน คิดเป็นร้อยละ 33.33

2. พิมพ์เป็นภาษาไทยและตามด้วยภาษาจีน จำนวน 2 วัด ได้แก่ วัดช้าง และวัดหาดเจ้าสำราญ คิดเป็นร้อยละ 16.67

3. พิมพ์เป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน จำนวน 6 วัด ได้แก่ วัดพระพุทธไสยาสน์ วัดบันไดอิฐ วัดโรงเข้ วัดบุญทวี (ถ้ำเขาหลวง) วัดธงชัย และวัดอินทรารام คิดเป็นร้อยละ 50

นอกจากนี้ ลักษณะที่ทางวัดจัดพิมพ์เอง จะระบุชื่อวัดไว้ด้านบน จำนวน 3 วัด ได้แก่ วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดใหญ่สุวรรณาราม และวัดโพธิ์พระใน คิดเป็นร้อยละ 25 และทางวัดซื้อมาจากโรงพิมพ์ และไม่ได้ระบุชื่อวัด จำนวน 9 วัด ได้แก่ วัดช้าง วัดพระพุทธไสยาสน์ วัดสระบัว วัดบันไดอิฐ วัดโรงเข้ วัดบุญทวี (ถ้ำเขาหลวง) วัดธงชัย วัดอินทรารام และวัดหาดเจ้าราญ คิดเป็นร้อยละ 75

บางวัดจะมีการพิมพ์ด้านหลังของใบเซียมซี โดยนำวาทะธรรมของพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียง หรือเป็นที่เคารพนับถือมาแสดง เช่น หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี เป็นต้น เช่น ดี-ชั่ว มิได้เกิดขึ้นมาเอง แต่อาศัยการทำบ่อยก็ชินไปเอง เมื่อชินแล้วก็กลายเป็นนิสัย ถ้าเป็นฝ่ายชั่ว ก็แก้ไขยาก คอยแต่จะไหลลงไป ตามนิสัยที่ทำอยู่เสมอ ถ้าเป็นฝ่ายดี ก็นับว่าคล่องแคล่ว กล้าขึ้นเป็นลำดับ (วาทะธรรมหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต) ไม่เชื่อไม่ลบหลู่ รู้เชื่อไม่งมงาย หมั่นใช้ปัญญาตริตรอง กฎแห่งกรรมมีจริง จงเร่งลดชั่ว เพิ่มดีมีจิตนิ่งนาน (ใบที่ 1 วัดบันไดอิฐ)

รูปแบบการเขียนที่พบในใบเซียมซี จะเป็นงานเขียนแบบร้อยกรองประเภทลอนสุภาพ ที่แต่งตามลักษณะฉันทลักษณ์ คือ 1 บท มี 4 วรรค วรรคละ 5 – 11 คำ โดยการขึ้นต้นจะระบุหมายเลขของใบเซียมซีและสรุปความของเนื้อหา เช่น “ใบที่ยี่สิบแปดว่าเลิศประเสริฐแสน” (ใบที่ 28 วัดหาดเจ้าสำราญ) และบรรยายคำทำนายตามเนื้อหาประมาณ 11 – 20 วรรค จบด้วยการลงท้ายด้วยการสรุปความและคำว่า “เอย” เช่น “จบอภิปรายทายใบในสำเนา ต้องจัดเอาว่าดีเท่านี้เอยฯ” (ใบที่ 27 วัดมหาธาตุวรวิหาร) และบางใบจะขึ้นต้นวรรคด้วยวรรครับเหมือนกลอนนิราศ ทำให้มีจำนวนวรรคเป็นเลขคี่ได้แก่ 11, 13, 15, 17 วรรค

ใบเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จำนวน 12 วัด จะมีจำนวนเท่ากัน คือ 28 ใบ รวม 336 ใบ แต่ใบเซียมซีแต่ละใบทางวัดจะมีลักษณะเหมือนและแตกต่างกัน บางหมายเลขมี 2, 3, 4 ใบ เมื่อจำแนกใบที่ไม่ซ้ำกันจะมี จำนวน 84 ใบ ซึ่งแต่ละใบจะมีจำนวน 11 – 20 วรรค

ใบที่มี 11 วรรค จะมีจำนวน 2 ใบคิดเป็นร้อยละ 2.38 ใบที่มี 12 วรรค จะมีจำนวน 7 ใบ คิดเป็นร้อยละ 8.33 ใบที่มี 14 วรรค จะมีจำนวน 1 ใบ คิดเป็นร้อยละ 1.19 ใบที่มี 15 วรรค จะมีจำนวน 25 ใบ คิดเป็น

ร้อยละ 29.76 ใบที่มีจำนวน 16 วรรค จะมีจำนวน 40 ใบ คิดเป็นร้อยละ 47.62 ใบที่มีจำนวน 17 วรรค จะมีจำนวน 1 ใบ คิดเป็นร้อยละ 1.19 ใบที่มี 19 วรรค จะมี 2 ใบ คิดเป็นร้อยละ 2.38 และใบที่มี 20 วรรค จะมี 6 ใบ คิดเป็นร้อยละ 7.14 ดังนั้นจะเห็นว่าใบเชียมซีที่พบจะมีจำนวน 16 วรรค (4 บท) เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ จำนวน 15 วรรค ส่วนจำนวนคำในแต่ละวรรค จะมีจำนวน 5 – 11 คำ ที่พบมากที่สุดคือ จำนวน 8 คำ ซึ่งถือว่าตรงตามลักษณะฉันทลักษณ์ของกลอนสุภาพ ใบเชียมซี 84 ใบจะมีจำนวน 11 – 20 วรรค รวมทั้งหมด จะมี 1,310 วรรค โดยจะมีการใช้คำศัพท์ดังนี้ วรรคที่มี 5 คำ จะมีเพียง 1 วรรค คิดเป็นร้อยละ 0.08 วรรคที่มี 6 คำ จะมี 2 วรรค คิดเป็นร้อยละ 0.15 วรรคที่มี 7 คำ จะมี 22 วรรค คิดเป็นร้อยละ 1.69 วรรคที่มี 8 คำ จะมี 1,033 วรรค คิดเป็นร้อยละ 79.34 วรรคที่มี 9 คำ จะมี 206 วรรค คิดเป็นร้อยละ 15.82 วรรคที่มี 10 คำจะมี 35 วรรค คิดเป็นร้อยละ 2.69 และวรรคที่มี 11 คำ จะมี 3 วรรค คิดเป็นร้อยละ 0.23

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า จำนวนคำในวรรคของใบเชียมซี จะใช้จำนวนคำ 8 คำ ในหนึ่งวรรคเป็นอันดับแรก และรองลงมาคือ 9, 10 คำ ตามลำดับ ซึ่งสามารถนำไปเป็นแบบอย่างของการแต่งคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างใบเชียมซีที่มี จำนวน 16 วรรค แต่ละวรรคจะมี 8 คำ

ใบที่สิบแปดเห็นเหมือนเช่นทรัพย์ อยู่ติดกับศิลาที่อาศัย จะเอาผลแสนยากลำบากใจ หาเท่าไรยาก นักจักสมปอง เหมือนพายเรือแล่นสวนทวนพายุ กว่าจะลุยากตัวแสนมัวหมอง ต้องอดฝืนกลืนกล้ำในทำนอง จงประคองกิจการให้นานไป คงสำเร็จเสร็จพลันในวันหนึ่ง อย่ารำพึงเบี่ยงบิดคิดไถล แม้นถามคนเศร้าโศกมีโรคภัย จะหายได้แน่ชัดเป็นสัจจา แม้นจิตตั้งหวังลาภจงทราบเสร็จ ไม่สำเร็จสมหวังอย่ากังขา แม้นเป็นความแพ้ยับอับปัญญา กุมาราบุตรชายในครรภ์เอยฯ (ใบที่ 18 : วัดโพธิ์พระใน)

2.2. เนื้อหาในวรรณกรรมเชียมซี เนื้อหาในใบเชียมซี จะเป็นคำทำนายที่ตรงใจของผู้เสี่ยงทาย เพราะเนื้อหาในใบเชียมซี เป็นเรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตและความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ ดังที่ ลักษณีวไลภูษาวิโศธน์ (2551 : 3) กล่าวว่า “ทุกคนมีความต้องการให้ชีวิตของตนดำเนินไปอย่างมีความสุข ความต้องการพื้นฐานจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับร่างกาย จิตใจ สังคม และครอบครัว ประกอบกับความเชื่อในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บางคนจึงคาดหวังว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะดลบันดาลให้ตนสมหวัง จึงเสี่ยงเชียมซีเพื่อขอคำทำนายโชคชะตากันอยู่เนื่องนิตย์”

เนื้อหาที่พบในใบเชียมซีจะมี 2 ประเด็น คือ เป็นคำทำนายเหตุการณ์ หรือโชคชะตาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั่วไปใน 8 ด้าน ได้แก่ ด้านโชคลาภ ญาติพี่น้อง โรคภัยไข้เจ็บ การเงิน คู่ครอง การงาน โรคร้าย และการมีบุตร และส่วนที่ 2 เป็นคำตักเตือนหรือคำชี้แนะแนวทาง พร้อมการแก้ไข ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่ดีให้แก่ผู้เสี่ยงทายได้เป็นอย่างดี โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ทำนายเหตุการณ์หรือโชคชะตาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตทั่วไปใน 8 ด้าน โดยจะทำนายใน 2 ทาง คือ ด้านดีและด้านไม่ดี ซึ่งจะทำนายด้านดี (คิดเป็นร้อยละ 64.64) มากกว่าด้านไม่ดี (คิดเป็นร้อยละ 35.36) ถ้าทำนายด้านไม่ดีจะแนะนำหรือหาทางแก้ไขให้ผ่อนหนักเป็นเบา ทำให้ผู้เสี่ยงทายสบายใจและมีสติที่จะแก้ไขปัญหาได้โดยไม่ต้องกังวล ซึ่งคำทำนายเหตุการณ์หรือโชคชะตามี 8 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านโชคลาภ ในทางดีจะทำนายเรื่องความมีโชคดี มีโชคลาภ มีคนอุปถัมภ์ช่วยเหลือ การคิดอะไรหรือทำอะไรก็จะสำเร็จ ถ้ามีคดีความก็จะชนะ (คิดเป็นร้อยละ 25.56) ซึ่งจะมีมากกว่าทางไม่ดีที่จะยังไม่มีโชคลาภ (คิดเป็นร้อยละ 26.23) เช่น ถ้าต่อสู้ในคดีต้องมีไชย ชนะได้เพราะว่าชะตาดี เนื้อความชี้วัดบ่งที่ตรงลาภ จงเร่งทราบว่าเลิศประเสริฐศรี (ใบที่ 23 วัดโพธิ์พระใน) หรือถามหาลาภยากมักจักเฉลย คู่เขนยยังรวนเรคิดเหหัน จงสงบกายใจให้ดีครัน สู้ผ่อนผันตามวจีที่สามเอยฯ (ใบที่ 3 วัดโพธิ์พระใน)

1.2 ด้านญาติพี่น้อง ในทางดีจะทำนายในเรื่องญาติมิตร หรือกล่าวถึงพวกพ้อง ที่คอยช่วยเหลือและมีความสุข (คิดเป็นร้อยละ 10.76) ซึ่งมีมากกว่าทางไม่ดี ที่ไม่ได้พบญาติหรือเพื่อนฝูง (คิดเป็นร้อยละ 2.46) เช่น หรือถามหาลูกหนี้พี่น้องหาย ว่าคงจะพบพักตร์เหมือนทักทาย (ใบที่ 1 วัดมหาธาตุวรวิหาร) หรืออยากประสบพบญาติไม่คลาดเคลื่อน ทั้งหมู่เพื่อนที่สนิทมิตรสหาย ล้วนมุ่งจิตคิดดีไม่มีร้าย ข้อสุดท้ายลาภไม่ดีเท่านี้เอยฯ (ใบที่ 12 วัดโพธิ์พระใน)

1.3 ด้านโรคภัยไข้เจ็บ ในทางดีจะทำนายเรื่องการเจ็บป่วย การหายป่วย หรือการมีอาการดีขึ้น (คิดเป็นร้อยละ 18.38) ซึ่งมากกว่าทางไม่ดี ที่จะมีไข้และป่วยหนัก (คิดเป็นร้อยละ 8.20) เช่น ถามหาลาภก็ดีเป็นที่หนึ่ง แม้นถามถึงคนไข้เหมือนไข่กบ ว่าหายวันหายคืนได้ครื้นครบ ถามหาพบลูกหนี้ว่าดีครัน (ใบที่ 15 วัดมหาธาตุวรวิหาร) หรือถามถึงไข้โรคาที่อาพาธ ว่าร้ายกาจเจ็บหนักไม่ยักหาย ถามถึงลาภว่าดีวจีทายอุปถัมภ์มากมายอยู่ใกล้เอยฯ (ใบที่ 28 วัดมหาธาตุวรวิหาร)

1.4 ด้านการเงิน ในทางดีจะทำนายเรื่องการไม่มีหนี้สิน การไม่มีลูกหนี้หนีหาย (คิดเป็นร้อยละ 7.17) ซึ่งน้อยกว่าทางไม่ดี ที่จะมีความลำบาก ขาดแคลน (คิดเป็นร้อยละ 10.66) เช่น แม้นเป็นความก็จะชนะเขา ความของเราจะเป็นต่อในข้อหา ถามหาญาติลูกหนี้หนีพักตรา ขอทายว่าได้พบประสบดี (ใบที่ 24 วัดหาดเจ้าสำราญ) หรือใบที่สี่ความยากลำบากแสน จะจากถิ่นฐานใดให้ขาดแคลน เฝ้าแต่แค้นเคืองอยู่มิรู้วาย จะกินนอนร้อนใจไม่เป็นสุข มีแต่ทุกข์เพิ่มพูนไม่สูญหาย เหล่าศัตรูแห่ห้อมล้อมรอบกาย ทายว่าร้ายจงเร่งระวังตัว (ใบที่ 4 วัดโพธิ์พระใน)

1.5 ด้านคู่ครอง ในทางดีจะทำนายในเรื่องการพบเนื้อคู่ การมีคู่ครอง ซึ่งจะพบคู่ครองที่ดี (คิดเป็นร้อยละ 15.24) ซึ่งน้อยกว่าทางไม่ดี ที่ยังไม่พบคู่ครองในช่วงนี้ หรือถ้ามีคู่ครองจะได้คนที่เป็นหม้าย (คิดเป็นร้อยละ 22.95) เช่น แม้นถามถึงเรื่องชู้เนื้อคู่สร้าง ประเสริฐอย่างแสนดีไม่มีสอง จะสมเนื้อสมรักสมศักดิ์ครอง ไม่มีหมองคงสุขทุกเวลา (ใบที่ 23 วัดหาดเจ้าสำราญ) หรือใบนี้ถามความดีไม่มีแพ้ ทายว่าแน่นักชู้คู่สมานเดี๋ยวนี้ยังมิประสบได้พบพาน รออยู่นานเถิดการจะดีเอยฯ (ใบที่ 18 วัดธงชัย)

1.6 ด้านการงาน ในทางดีจะทำนายในเรื่องการประกอบอาชีพ การทำงาน (คิดเป็นร้อยละ 1.79) ซึ่งมากกว่าทางไม่ดี ที่การทำงานยังไม่ดีควรปรึกษาผู้ใหญ่ให้คำแนะนำ (คิดเป็นร้อยละ 1.63) เช่น ที่สิบห้าผาสุกไม่ทุกข์ชีวิต จะทำกิจแสนสมอารมณ์หมาย ผลจะงามหนักหนาพาทีทาย ถ้าค้าขายยอดดีมีกำไร (ใบที่ 15 วัดบันไดอิฐ) หรือใบที่สามเปรียบเวลาคราวมืดมิด เมฆลอยมืดมัวฝนระคนหมอง พิรุณโปรยปรายซ่าฟ้าคะนอง สักครู่กลับลำยองสว่างตา จะทำการสิ่งใดจงยั้งคิด ถ้าถามจิตจักทุกข์เป็นหนักหนา จงแจงเรื่องทุกสิ่งแต่จริงมา เข้าปรึกษาผู้ใหญ่ให้แนะนำ (ใบที่ 3 วัดช้าง)

1.7 ด้านโชคร้าย ในทางดีจะทำนายทำนองเมื่อพบโชคร้าย ให้หาทางผ่อนปรน (คิดเป็นร้อยละ 13.00) ซึ่งน้อยกว่าความไม่มีโชค มีศัตรู มีเรื่องเกี่ยวกับคดีความ สิ่งของจะสูญหาย มีความทุกข์ใจ และไม่มีคนคอยช่วยเหลือ (คิดเป็นร้อยละ 23.77) เช่น เหล่าศัตรูแห่ห้อมล้อมรอบกาย ทายว่าร้ายจงเร่งระวังตัว ถามหาลาภล้วนยากลำบากล้น แต่เป็นความนั้นพ้นข้อที่ชั่ว (ใบที่ 25 วัดโรงเข้) หรือใบที่สามความว่าไม่ผาสุก จะได้ทุกข์ร้อนใจดังไฟผลาญ ประกอบกิจจิตขุ่นวุ่นรำคาญ กลับป่วยการโทษระคนผลไม่มี จะกินนอนไม่อิ่มหนำแสนลำบาก ถึงคราวยากยามระเหี่ยต้องเสียศรี ปัจจามิตรคิดร้ายไม่มีดี ดวงชีวีทุกข์หนักแทบจักวาย (ใบที่ 3 วัดโพธิ์พระใน)

1.8 ด้านการมีบุตร ในทางที่ดีจะทำนายในเรื่องการมีบุตร ว่าจะมีหรือไม่มี และถ้ามีจะมีบุตรชายหรือบุตรหญิง (คิดเป็นร้อยละ 8.07) ซึ่งมากกว่าทางไม่ดี ที่จะยังไม่มีบุตร (คิดเป็นร้อยละ 4.10) เช่น เปรียบเหมือนเราปลูกต้นผลไม้ คนอื่นได้เก็บกินไม่ผินผัน แม้นถามบุตรสุดใจที่ในครรภ์ ว่าคนนั้นเป็นหญิงจริงๆ

ใจ (ใบที่ 26 วัดมหาธาตุวรวิหาร) หรือแม้นอยากมีบุตรรักตระหนักจิต ไม่ปกปิดบอกได้ว่าไม่สม แม้นหวังพบผู้ใดในอารมณ์ อย่าระทมพบเห็นเป็นแน่นอน (ใบที่ 13 วัดโพธิ์พระใน)

2. เป็นคำตักเตือน หรือคำชี้แนะแนวทาง พร้อมบอกแนวทางแก้ไข เช่น ถ้าประสบกับความทุกข์มาก ขอให้ไปปรึกษาผู้ใหญ่เพื่อขอคำแนะนำ จะช่วยให้สำเร็จหรือแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา คือ การทำบุญให้ทาน เช่น ใบที่ยี่สิบสองต้องฟังอย่าบังอาจ อวดฉลาดไม่ดีจะมีเขลา จะทำกิจสิ่งใดอย่าใจเบา อุตสาห์เฝ้าเวียนหาปรึกษางาน ท่านผู้รู้ชี้แจงแสดงบท จะจำจดให้แม่นเป็นแก่นสาร ผู้ใหญ่อาบน้ำร้อนมาก่อนกาล ถือโบราณไว้บ้างก็ยังดี (ใบที่ 22 วัดโพธิ์พระใน) หรือแต่ใจนี่เคืองขุ่นดูวุ่นวาย จงทำบุญให้ทานประมาณจิตต์ คงสมคิดแสนสมอารมณ์หมาย (ใบที่ 7 วัดมหาธาตุวรวิหาร)

จากข้อมูลพบว่าเนื้อหาที่พบมากที่สุด คือ เรื่องโชคลาภ (คิดเป็นร้อยละ 25.80) รองลงมาคือเรื่องเนื้อคู่ (คิดเป็นร้อยละ 17.97) และเรื่องโชคร้าย (คิดเป็นร้อยละ 16.81) นอกจากนี้ในเนื้อหายังระบุ ใน 2 ด้าน คือ ทางดีที่จะประสบผลสำเร็จ สมหวัง มีความสุข และทางไม่ดี ที่ยังไม่สำเร็จ ไม่สมหวัง หรืออย่ารีบร้อนให้รอระยะเวลาก่อน (รายละเอียดตามตารางสรุปเนื้อหาในใบเซียมซีทั้ง 28 ใบ)

ตารางที่ 1 สรุปเนื้อหาใบเซียมซี ทั้ง 28 ใบ

ใบที่	จำนวนใบ	จำนวนวรรค/คำ	โชคลาภ	ญาติพี่น้อง	โรคภัยไข้เจ็บ	การเงิน	เนื้อคู่	การงาน	โชคร้าย	การมีบุตร	สรุป	ข้อความที่ระบุ
1	3	11, 15, 16	///	//	/	//	//	0	/	0	ดี	- ใบที่หนึ่งสมมาตรปรารถนา - โชคของท่านประเสริฐนักแล
2	2	15, 16	//	0	//	//	/x	/	0	0	ปานกลาง	- ใบที่สองต้องกันเหมือนจันทร์ฉาย - ใบที่สองว่าสมอารมณ์คิด
3	3	15, 16, 16	x/x	0	/	//x	xxx	xx	x/x/	0	ไม่ค่อยดี	- ใครเสี่ยงทายใบนี้ต้องไปทำบุญ เคราะห์ร้ายจะกลายเป็นดี - ใบที่สามความยากลำบากล้น
4	3	15, 20, 16	x	0	//	xx	xxx	0	x//	//	ไม่ค่อยดี	- ใบที่สี่ความยากลำบากแสน - ใบที่สี่ชี้ชัดความพลัดพราก
5	3	15, 20, 17	x/x	0	/	xxx	xxx	0	/	///	ไม่ค่อยดี	- เร่งเชื่อกรรมทำดีเป็นที่อิง ประกอบกิจสุจริตยิ่งเป็นนิตย์เอยฯ
6	3	15, 15, 16	//	//	///	//	///	0	0	0	ดี	- ใครขอได้ใบนี้ไม่มีพัง เป็นจริงจังดีจริงทุกสิ่งอัน
7	2	20, 12	//	/	/	0	/	0	//	0	ดี	- ทุกสถานเลขนี้ว่าดีเอยฯ
8	2	16, 12	xx	0	0	0	xx	0	xxx	0	ไม่ค่อยดี	- จบที่แปดเท่านี้ไม่ดีเอยฯ
9	2	20, 19	///	//	xx	0	xx	0	x	0	ปานกลาง	- จงอุตส่าห์หมั่นทำในจำนงค์ ที่เก้าคงว่าดีเท่านี้เอยฯ
10	3	12, 16, 19	/xx	/	xxx	/	///	0	xx	//	ปานกลาง	- ไม่ดีในส่วนลาภจงทราบเอยฯ - ถามหาลาภว่าไม่ดีเป็นที่ถวาย ระวังกายไว้ให้มั่นทุกวันเอย
11	3	12, 16, 15	///x	//	0	//x	///	0	//	/	ดี	- ดีทั้งนั้นใบนี้เหมือนสีทอง จงตรึกตรองอ่อนน้อมให้พร้อมเอยฯ
12	3	16, 16, 12	//x/x	/x/	0	0	/xx	0	//xx	0	ปานกลาง	- ใครเสี่ยงได้ใบนี้ว่าดีนัก โชคลาภจักอิ่มอาบซาบทรวงสม

ใบที่	จำนวนใบ	จำนวนวรรค/คำ	โชคลาภ	ญาติพี่น้อง	โรคภัยไข้เจ็บ	การเงิน	เนื้อคู่	การงาน	โชคร้าย	การมีบุตร	สรุป	ข้อความที่ระบุ
13	3	16, 16, 16	//x	//	0	x	xxx	0	/	xx	ปานกลาง	- ถามหาลาภว่าสมอารมณ์หมาย
14	4	20, 16, 16, 15	xxx/	///	x/	/	/xx	/	/	/	ปานกลาง	- ใครเสี่ยงได้ใบนี้เป็นศรีเอยฯ - ถามหาลาภไม่มีพาทีทาย หมดอภิปรายใบนี้ไม่ดีเอยฯ - ใบที่สิบสี่นี้ชื่ออุบาทว์
15	3	15, 16, 15	x///	/	x//	x/	x//	/	/	//	ดี	- แม้นผู้ใดขอได้ที่ใบนี้ ว่าแสนดีแสนสมเป็นคมสัน - ว่าเลิศล้วนความคิดจิตชื่นบาน เกษมศานต์โดยไวใบดีเอยฯ
16	3	12, 16, 16	/////	0	//	0	///	0	//	0	ดี	- ใบที่สิบหกว่าเลิศประเสริฐนัก จะมีศักดิ์อำนาจวาสนา - ใบที่สิบหกตกโฉลกโชคที่เหมาะ ได้เฉพาะใบนี้ดีนักหนา
17	3	16, 15, 16	///	x/	//	Xx/	/	0	x//	/	ปานกลาง	- ใบที่สิบเจ็ดเสร็จความว่างามเลิศ แสนประเสริฐสิ่งสมอารมณ์หมาย - ใบที่สิบเจ็ดมีกรรมมาตามติด จะทำกิจเคืองขุ่นดุหุนหัน
18	4	16, 15, 16, 12	x//x	0	//	0	x	0	x/x	//	ปานกลาง	- ใครเสี่ยงได้ใบนี้ต้องไปทำบุญ เคราะห์ร้ายจะกลายเป็นดี - ใบที่สิบแปดโชคชาตาว่าปานกลาง พอสมอย่างสมตัวไม่มัวหมอง
19	2	16, 15	//	//	/	0	/	0	x	/	ดี	- ยิ่งแก่ตัวยิ่งเพิ่มเสริมความดี จบใบนี้ว่าประเสริฐเลิศนักเอยฯ
20	3	16, 15, 14	xxx	0	///	0	/	0	/x/	xx	ไม่ค่อยดี	- ใครขอได้ใบนี้เป็นที่เคราะห์ ต้องสะเดาะด้วยน้ำมันพังปัญหา เติมตะเกียงไว้นี่ที่บูชา ไปข้างหน้าคงสมอารมณ์ปอง

ใบที่	จำนวนใบ	จำนวนวรรค/คำ	โชคลาภ	ญาติพี่น้อง	โรคภัยไข้เจ็บ	การเงิน	เนื้อคู่	การงาน	โชคร้าย	การมีบุตร	สรุป	ข้อความที่ระบุ
21	2	11, 15	x/	0	//	0	x	0	xx	x	ปานกลาง	- โชคของท่านเวลานี้ยังไม่ดีต่อไปจึงจะดีแล
22	3	15, 16, 16	x//	0	//	0	x//	/	xxx	0	ปานกลาง	- ถามเรื่องงานนั้นหนาว่ายังยืน เรื่องอื่นๆดีสถานปานกลางเอยฯ - ท่านเสี่ยงได้ใบนี้เป็นที่ชื่น ทุกวันคืนจะเปรมเกษมใส
23	3	15, 16, 16	////	/	/////	0	/	0	x//	0	ดี	- ใครเสี่ยงได้ใบนี้ว่าดีนัก ลาภนั้นจักเนืองนองเป็นของขวัญ - ใบที่ยี่สิบสามงามสิ้นระบิลศัพท์ จะได้รับสุขีไม่มีสอง
24	4	16, 16, 20, 16	/////	/	//	//	//	0	/x	0	ดี	- ใบที่ยี่สิบสี่ว่าสมอารมณ์คิด ความในจิตจะสำเร็จเสร็จเหมือนหมาย - ยิ่งแก่ตัวยิ่งเพิ่มเสริมความดี จบใบนี้ว่าประเสริฐเลิศนักเอยฯ
25	4	15, 15, 15. 15	xxxx	0	//x	x	//x	0	/x	0	ไม่ค่อยดี	- ใบที่ยี่สิบห้าความลำบากยากเหลือแสน - ยี่สิบห้าจำไว้ในอักษร เหมือนเรือเล็กไคลคลากลางสาคร
26	3	16, 16, 16	xxx	0	0	0	x	0	xxx	//	ไม่ค่อยดี	- ใบที่ยี่สิบหกนี้หนาชาตาชัด ลาภบอกชัดไม่เห็นจะเป็นผล
27	4	16, 16, 15, 16	///	/	///	0	//	0	///	0	ดี	- เขาแพ้เราย่อยยับอัปรา เสี่ยงสาราใบนี้ดีนักเอยฯ - ต้องจัดเอาว่าดีเท่านี้เอยฯ
28	4	16, 16, 15, 15	///x	x	x/x	x	//x	0	x/x	/	ปานกลาง	- ท่านเสี่ยงได้ใบนี้เป็นที่ชื่น ทุกวันคืนจะปรีด์เปรมเกษมใส - ใบที่ยี่สิบแปดว่ากรรมตามสนอง จะเอาลาภหรือยากลำบากปอง
รวม 84		1,3 10	57/32 25.80	24/3 7.83	41/10 14.78	16/13 8.41	34/28/ 17.97	4/2 1.74	29/19 16.81	18/5 6.67	3 ระดับ	

หมายเหตุ : 1. เครื่องหมาย / หมายถึง ในเนื้อหาได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ และกล่าวถึงในทางที่ดี
2. เครื่องหมาย x หมายถึง ในเนื้อหาได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ และกล่าวถึงในทางที่ไม่ค่อยดี
3. เครื่องหมาย 0 หมายถึง ในเนื้อหาไม่ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้

จากตารางสรุปเนื้อหา จะมีการทำนายใน 3 ระดับ คือ ดี ปานกลาง และไม่ค่อยดี ซึ่งระดับดี หมายถึง การทำนายในภาพรวมเป็นทางดี ประสบผลดี มีความสำเร็จ ระดับปานกลาง หมายถึง การประสบผลทางดีมากกว่าทางไม่ดี และระดับไม่ค่อยดี หมายถึง การไม่ค่อยประสบผลสำเร็จ จะมีทางไม่ดีค่อนข้างมาก ซึ่งสามารถสรุปเนื้อหาได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1. ใบเซียมซีที่มีเนื้อหาระดับดี มีจำนวน 10 ใบ ได้แก่ ใบที่ 1, 6, 7, 11, 15, 16, 19, 23, 24, 27 คิดเป็นร้อยละ 35.71

2. ใบเซียมซีที่มีเนื้อหาระดับปานกลาง มีจำนวน 11 ใบ ได้แก่ ใบที่ 2, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 18, 21, 22, 28 คิดเป็นร้อยละ 39.29

3. ใบเซียมซีที่มีเนื้อหาระดับไม่ค่อยดี จำนวน 7 ใบ ได้แก่ ใบที่ 3, 4, 5, 8, 20, 25, 26 คิดเป็นร้อยละ 25.00

ซึ่งเนื้อหาในทางไม่ค่อยดี จะไม่มีผลต่อผู้เสี่ยงทายมากนักเพราะในเนื้อหาได้ให้คำแนะนำในการแก้ไข เช่น ให้ไปเติมน้ำมันตะเกียง เป็นต้น และเนื้อหาในใบเซียมซีไม่ได้เป็นไปในทางไม่ดีทั้งหมด ยังมีเรื่องที่ดีอยู่ด้วย และผู้เสี่ยงทายบางท่านเมื่อได้ใบเซียมซีที่ไม่ค่อยดี จะรีบทำตามคำแนะนำ หรือขอเสี่ยงทายใบเซียมซีใหม่เพื่อให้ตนเองสบายใจ

2.3 การใช้ภาษาในใบเซียมซี ใบเซียมซีเป็นงานเขียนที่น่าอ่าน ด้วยการใช้ภาษาที่มีสุนทรียรส มีการใช้คำสัมผัส โดยเฉพาะการใช้สัมผัสใน มีการใช้ถ้อยคำที่ไพเราะและมีการใช้สำนวนเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย ดังนี้

1. การใช้คำสัมผัส เป็นคำที่มีเสียงคล้องจอง โดยเฉพาะการสัมผัสใน เป็นการสัมผัสในวรรค มี 2 ลักษณะ คือ การสัมผัสสระ และสัมผัสพยัญชนะ

1.1 การสัมผัสสระ เป็นคำที่มีสระเดียวกันในวรรค จากการศึกษาใบเซียมซีทั้ง 28 หมายเลข จำนวน 84 ใบ รวม 1,310 วรรค พบว่ามีการสัมผัสสระในทุกวรรค รวม 22 ใบ วรรคที่มีสัมผัสสระจำนวน 1,172 วรรค และวรรคที่ไม่มีสัมผัสสระ จำนวน 138 วรรค คำสัมผัสสระที่พบจะเป็นลักษณะสัมผัสสระแบบคำเคียง เทียบเคียง ทบเคียง แทรกเคียงและแทรกแอก ดังนี้

1.1.1 คำเคียง เป็นการสัมผัสสระเดียวกับชิดกันสองคำ เช่น ว่าคงจะปะพบประสบพักตร์ ถามคู่รักร่วมชิดพิสมัย (ใบที่ 9 วัดมหาธาตุวรวิหาร) มีจำนวน 357 วรรค คิดเป็นร้อยละ 30.46

1.1.2 คำเทียบเคียง เป็นการสัมผัสสระเดียวกันชิดกันสามคำ เช่น จะทำการงานใดในใจปอง เข้าทำนองแนบเนียนไม่เวียนวน (ใบที่ 14 วัดหาดเจ้าสำราญ) มีจำนวน 19 วรรค คิดเป็นร้อยละ 1.62

1.1.3 คำทบเคียง เป็นการสัมผัสสระเดียวกันชิดกันสองคู่ เช่น ถามลูกหนี้พี่น้องต้องพบกัน ไม่ช้าวันพบพักตร์เหมือนหักทาย (ใบที่ 1 วัดบันไดอิฐ) มีจำนวน 134 วรรค คิดเป็นร้อยละ 11.44

1.1.4 คำแทรกเคียง เป็นการสัมผัสสระโดยมีคำอื่นแทรกกลางหนึ่งคำ เช่น ถามหาลาภว่าดีพาทีทาย มีจำนวน 650 วรรค คิดเป็นร้อยละ 55.46

1.1.5 คำแทรกแอก เป็นการสัมผัสสระโดยมีคำอื่นคั่นกลางสองคำ เช่น ว่ายังไม่พบกันในทันที มีจำนวน 12 วรรค คิดเป็นร้อยละ 1.02

คำสัมผัสสระที่พบมากที่สุด คือ คำแทรกเคียง ตามด้วยคำเคียง คำทบเคียง น้อยที่สุด คือ คำเทียบเคียง และคำแทรกแอก ซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่ช่วยเพิ่มอรรถรสในการอ่าน ง่ายต่อการจดจำ ตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีในการแต่งกลอนสุภาพได้เป็นอย่างดี

1.2 การสัมผัสพยัญชนะ เป็นคำที่มีพยัญชนะต้นเดียวกันในวรรค จากใบเซียมซี จำนวน 84 ใบ รวม 1,310 วรรค พบว่ามีการใช้สัมผัสพยัญชนะในวรรครวม 367 วรรค (คิดเป็นร้อยละ 28.01) โดยมีลักษณะดังนี้

1.2.1 คำคู่ เป็นการใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกันเรียงกันสองคำ เช่น ถ้าถามลูกหนี้ที่พันพัว ว่ามืดมัวไม่ประสบได้พบพาน (ใบที่ 4 วัดหาดเจ้าสำราญ) มีจำนวน 240 ที่ คิดเป็นร้อยละ 65.40

1.2.2 คำเทียบคู่ เป็นการใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกันเรียงกันสามคำ เช่น ต่อภายหลังจะต้องหม่นหมองมัว คิดถึงตัวถึงกายไม่วายวัน (ใบที่ 23 วัดมหาธาตุวรวิหาร) มีจำนวน 37 ที่ คิดเป็นร้อยละ 10.08

1.2.3 คำเทียมรถ เป็นการใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกันเรียงกันสี่คำ เช่น อีกพวกพ้องพงศ์พันธุ์บรรดามี และลูกหนี้จะพบกันเป็นมั่นคง (ใบที่ 6 วัดโพธิ์พระใน) มีจำนวน 52 ที่ คิดเป็นร้อยละ 1.36

1.2.4 คำเทียบรถ เป็นการใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกันเรียงกันห้าคำ เช่น ต้องเน้นหน่อยลอยลำแล่นละล่อง แต่ไม่ต้องพายเหนื่อยเมื่อยนักหนา (ใบที่ 5 วัดหาดเจ้าสำราญ) มีจำนวน 2 ที่ คิดเป็นร้อยละ 0.54

1.2.5 คำทบคู่ เป็นการใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกันสองคู่ เช่น ถามหาลาภว่าสมอารมณ์หมายถามถึงรายเรื่องคู่นั้นจู้จี้ (ใบที่ 13 วัดมหาธาตุวรวิหาร) มีจำนวน 24 ที่คิดเป็นร้อยละ 6.55

1.2.6 คำแทรกคู่ เป็นการใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกันสองคำ มีคำอื่นคั่นกลางหนึ่งคำ เช่น ถึงมีทุกข์คงหายสบายดี แต่ว่ามีกรรมก่อนมารอนราน (ใบที่ 26 วัดโพธิ์พระใน) มีจำนวน 28 ที่ คิดเป็นร้อยละ 7.63

1.2.7 คำแทรกรถ เป็นการใช้พยัญชนะต้นเสียงเดียวกันหนึ่งคำ มีคำอื่นคั่นกลางสองคำ เช่น เปรียบเหมือนต้นรุกขาเวลาตาย ต้องสาดสายน้ำค้างในกลางคืน (ใบที่ 27 วัดมหาธาตุวรวิหาร)

จะเห็นได้ว่าในใบเซียมซีมีการใช้สัมผัสใน ที่เป็นสัมผัสสระมากกว่าสัมผัสพยัญชนะ และสัมผัสพยัญชนะจะเป็นลักษณะการใช้คำคู่มากที่สุด (คิดเป็นร้อยละ 65.40) ส่วนคำสัมผัสพยัญชนะด้านอื่นๆ จะมีจำนวนไม่มากนัก

2. การใช้สำนวน เป็นการนำสำนวนที่ใช้กันมานานมาอ้างอิงเพื่อแนะนำให้สอดคล้องกับเนื้อหาให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจได้ชัดเจน ในใบเซียมซีที่พบ มีจำนวน 5 สำนวน ได้แก่ เข็นครกขึ้นภูเขา อาบน้ำร้อนมาก่อนงมเข็มในมหาสมุทร ปากหวานก้นเปรี้ยว และคบคนให้ดูหน้า เช่น ท่านผู้รู้ชี้แจงแสดงบท จงจำจดให้แม่นเป็นแก่นสาร ผู้ใหญ่อาบน้ำร้อนมาก่อนกาล ถือโบราณไว้บ้างก็ยังดี (ใบที่ 22 วัดโพธิ์พระใน)

3. การใช้คำซ้ำ เป็นการนำคำที่เขียนเหมือนกันหรือคำเดียวกันมารวมกันหรือใช้ไม้ยมกกำกับทำให้ความหมายเปลี่ยนไปเล็กน้อย (ลักษณีวไล ภูษาวิโศธน์, 2551) ซึ่งพบใน 2 ลักษณะ คือ การซ้ำคำที่บอกความไม่เจาะจง มีจำนวน 12 ที่ และการซ้ำคำเน้นความหมายหนักแน่น มีจำนวน 7 ที่ เช่น เรื่องงานนั้นหนาว่ายั่งยืน เรื่องอื่นๆ มีสถานปานกลางเอยฯ (ใบที่ 1 วัดมหาธาตุวรวิหาร) หรือจะทำกิจอย่าคิดว่าเล็กน้อยแม้นบ่อยๆ มากได้ให้ขยัน (ใบที่ 28 วัดโพธิ์พระใน)

4. การใช้คำซ้อน เป็นการนำคำที่มีความหมายคล้ายกันหรือเป็นไปในทำนองเดียวกันมาซ้อนกันเพื่อสื่อความหมายให้ชัดเจนมากขึ้น จะมี 2 ลักษณะ คือ คำซ้อนเพื่อความหมายและคำซ้อนเพื่อเสียง ในใบเซียมซีจะพบคำซ้อนเพื่อความหมายจำนวนมาก ส่วนคำซ้อนเพื่อเสียงจะมีเพียงเล็กน้อย ซึ่งคำซ้อนเพื่อความหมายที่พบจะเป็นลักษณะความหมายเหมือนกัน มี 3 กลุ่ม ได้แก่

4.1 คำซ้อนความหมายที่เกี่ยวกับความสุข ได้แก่ เกษมสันต์แสนสมอารมณ์ สุขเปรมเกษมสันต์ สำราญบานเบิกทรวง สุดประเสริฐดีแสน สมจิตคิดประสงค์ สมบูรณ์พูนเกิดประเสริฐสม ปลอดโปร่งโล่งฤทัย สบายใจเบิกบานสำราญรมย์ เอิบอาบซาบทรวง ชื่นรื่นสุขเกษมสันต์ ผาสุกไม่ทุกข์จิต สำเร็จสมหวัง เกษมเปรมปรีดิ์ สมหมายปรีดิ์เปรมเกษมสันต์ สำราญบานเบิกทรวง ปรีดิ์เปรมเกษมใส เช่น เหมือนคนที่ปลอดโปร่งโล่งฤทัย สบายใจเบิกบานสำราญรมย์ (ใบที่ 12 วัดหาดเจ้าสำราญ)

4.2 คำซ้อนความหมายที่เกี่ยวกับความทุกข์หรือทางที่ไม่ดี จะมีจำนวนไม่มาก ได้แก่ มืดมัว อัตคัดขัดสน ศัตรูคู่ล้าง แค้นเคืองขุ่น ยากลำบาก ตายวายสังขาร เช่น ใบที่ยี่สิบเจ็ดชื่นจิตไม่ผิดพลาด รุกขชาติยามตายวายสังขาร (ใบที่ 27 วัดโพธิ์พระใน)

4.3 คำซ้อนความหมายทั่วๆ ไป ได้แก่ เชยชื่นชม เคียงใกล้ เดินดำเนิน ถ้อยคำพาที แจ้งแถลงไข มองยล คู่ชู้สม ยอดดีมีกำไร กุมาราบุตรชาย พบประสบ ถิ่นบ้านสำนัก พรั่งพร้อมล้อมไสว ทรัพย์สินศฤงคาร เช่น ทั้งข้าทาสอีกทรัพย์ศฤงคาร ทุกแรมวารสุขนี้ไม่มีคลาย (ใบที่ 18 วัดโรงเข้)

ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีคำซ้อนความหมายที่เกี่ยวกับความสุข มากกว่าด้านความทุกข์หรือด้านอื่นๆ

5. การใช้ความเปรียบเทียบ เป็นการใช้ความเปรียบเทียบแบบตรงไปตรงมา ลักษณะของ ความที่นำมาเปรียบเทียบมักจะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวมนุษย์ เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย โดยใช้ความเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมย มีการใช้คำเชื่อมเพื่อโยงสู่การเปรียบเทียบ ที่พบในใบเชียมซีจะมีจำนวน 16 คำ (รวม 84 ที่) ได้แก่ คำว่า เหมือน เหมือนกัน เหมือนเช่น เหมือนว่า เปรียบ เปรียบเป็น เปรียบดัง เปรียบเหมือน เปรียบเช่น เปรียบเห็น เปรียบเทียบ ดัง ดังเช่น เช่น ดุจ และอุปมา ซึ่งพบคำว่า “เหมือน” มากที่สุด (จำนวน 51 ที่)

การเปรียบเทียบในใบเชียมซี จะมีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่มีชีวิต เช่น คน สัตว์ ไก่ เป็นต้น เปรียบเทียบกับสิ่งที่ไม่มีชีวิต โดยมากจะเปรียบเทียบกับธรรมชาติ เช่น ภูเขา พระจันทน์ เมฆ เป็นต้น (วิมล คำศรี, 2554) และจะเปรียบเทียบกับการดำเนินชีวิต ตลอดจนจะแนะนำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้มีชีวิตที่ดีขึ้น โดยเปรียบเทียบกับสิ่งต่างๆ ดังนี้

5.1 เปรียบเทียบชีวิตในทางที่ดี มีความสุข ความสำเร็จ โดยจะเปรียบเทียบในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เช่น เปรียบเทียบชีวิตที่สดใสเหมือนพระจันทร์กระจ่างฟ้า พระจันทร์ทรงกลด หรือดวงดาวที่พร่างพราวกระจ่างฟ้า เปรียบชีวิตที่มีโชคลาภ เหมือนต้นไม้ที่มีผลดกมีให้รับประทานตลอด เหมือนปลากลายเป็นมังกร เหมือนการปลูกผลไม้ไว้ใกล้บ้าน จะมีผลไม้รับประทานตลอด เปรียบเทียบชีวิตที่ดี ไม่เจ็บไข้ มีความสุขสบาย เปรียบเทียบชีวิตที่มีความสุข เหมือนพระยาราชสีห์ที่มีบริวาร คอยพิทักษ์และล้อมรอบกาย เหมือนดอกไม้ที่งดงาม มีทุกสิ่งพร้อม เปรียบชีวิตที่สบายเหมือนเรือที่แล่นไปตามแรงลม เหมือนเด็กอ่อนที่นอนเปล มีคนเห่กล่อม มีพี่เลี้ยงดูแล และเหมือนเรือใหญ่บรรทุกสินค้าไว้เต็มลำไม่เดือดร้อน เช่น ใบที่สิบสองเปรียบดาวพร่างพราวกระจ่าง อยู่ยังกลางเวหาอากาศใส เหมือนคนที่ปลอดโปร่งโล่งฤทัย สบายใจเบิกบานสำราญรมย์ ใครเสี่ยงได้ใบนี้ว่าดีนัก โชคลาภจักเอิบอาบซาบทรวงสม ถ้าหวังหญิงยอดชู้ไว้ชูชม อย่าปรารมภ์ต้องได้ในเร็ววัน (ใบที่ 12 วัดหาดเจ้าสำราญ)

5.2. เปรียบเทียบชีวิตในทางที่ไม่ดี ต้องใช้ความอดทน ใช้เวลารอคอยไม่นานสิ่งที่เลวร้ายจะผ่านไป และพบกับความสำเร็จหรือสมหวัง เป็นการให้กำลังใจไม่ท้อแท้ เมื่อทำนายว่าจะไม่มีโชคลาภหรือได้รับเหตุการณ์ที่ไม่ดี เช่น เปรียบเทียบชีวิตกับต้นไม้ที่ใกล้จะตาย แล้วกลับมาออกดอกออกผลเหมือนเดิม เปรียบเทียบชีวิตกับการก้าวเท้าขึ้นบันไดทีละขั้นต้องใช้เวลา จนถึงขั้นสุดท้ายก็จะเป็นทางราบสบาย เปรียบเทียบชีวิตที่รันทด ไม่มีลาภ มีเคราะห์กรรม เหมือนตากฝนจนเปียกชุ่มแล้วยังลื่นล้มลงไปในโคลนตม เหมือนเดือนมืดมีเมฆมาปิดบังต้องรอเวลาให้เมฆเคลื่อนไปจึงจะดี เหมือนลูกไก่ที่พลัดหลงไปกว่าจะพบกันได้ต้องใช้เวลานาน เหมือนการสร้างสะพานหรือการสร้างบ้านที่ต้องใช้เวลากว่าจะสร้างเสร็จ เหมือนลูกนกที่เพิ่งหัดบิน

และถูกลมพัดตกลงมา เหมือนต้นไม้หน้าแล้งต้องรอน้ำฝน เหมือนต้นไม้ที่ขาดรากแก้ว เหมือนดอกไม้ที่ถูกแดดเผา มีการแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ดี โดยให้ระวังการพูดจา อย่าเหมือนเต่าที่ตกลงมาตายเพราะปากปล่อยไม้ที่คาบไว้ ขณะที่หงส์พาบิน อย่ามักได้ของคนอื่น เหมือนถ้าอยากได้ควายของเขา ก็ต้องเสียม้าของเราให้เขาไปแทน เหมือนมีควายก็ไม่ควรหวังไปนำม้ามาแทน ไม่ใช่บุญวาสนามิฉะนั้นจะร้อนใจ เหมือนนำขันน้ำไปรองน้ำฝนที่กลางแจ้งจะได้น้ำไม่มาก ไม่เหมือนนำขันไปตักน้ำที่ตุ่มหรือคลอง เปรียบชีวิตยากแค้นเหมือนพายเรือแล่นทวนพายุ หรือเหมือนเรือน้อยลอยกลางน้ำเห็นฝั่งอยู่ห่างไกลมาก หรือเหมือนถ่อเรือทวนลม ต้องมีความอดทนจึงจะประสบความสำเร็จ เช่น ใบที่สิบห้านี้ว่าตามคำแถลง ดังเปียกฝนตกชุ่มอยู่กลางแปลง พระพายแรงโบกพัดกระพือพา จะเดินทางชุ่มชื่นต้องลื่นล้ม ทั้งเปื้อนเปรอะเลอะตมเป็นหนักหนา ถามถึงลาภเต็มที่ไม่มีมาด้วยชะตา เคราะห์กรรมแต่ก่อนกาล (ใบที่ 15 วัดหาดเจ้าสำราญ)

6. การใช้คำคู่ เป็นลักษณะการใช้คำ 4 คำ โดยซ้ำคำที่ 1 และ 3 หรือสัมผัสสระ เพื่อเป็นจังหวะคล้องจอง ทำให้ง่ายต่อการอ่านและช่วยเสริมความหมายให้ชัดเจนมากขึ้น จะพบคำคู่ จำนวน 25 คำ ดังนี้

6.1 คำคู่ เป็นลักษณะคำ 4 คำ โดยลำดับที่ 1 และ 3 ซ้ำกัน มีจำนวน 16 คู่ ได้แก่ คำว่า สมจิตสมปอง กระวนกระวาย สมกับสมมูล หายวันหายคืน แสนดีแสนสม จะซักจะไซร้ ทุกวันทุกเวลา สมอย่างสมตัว จนแก่จนคร่ำ เป็นปากเป็นเสียง ถึงตัวถึงกาย สมหมายสมปอง และมี 5 – 6 คำได้แก่ คำว่า สุดจะคิดสุดจะแจ้ง แสนเหนื่อยแสนลำบาก และสมเนื้อสมรักสมศักดิ์ เช่น แม้นถามเรื่องชู้เนื้อคู่สร้าง ประเสริฐอย่างแสนดีไม่มีสอง จะสมเนื้อสมรักสมศักดิ์ครอง ไม่มีหมองคงสุขทุกเวลา (ใบที่ 23 วัดหาดเจ้าสำราญ)

6.2 คำคู่ แบบสัมผัสสระ จะมีจำนวน 9 คู่ ได้แก่ คำว่า ไสวสว่าง ถิ่นฐานบ้านสำนัก กินไม่อิ่มนอนไม่หลับ ผลิดอกออกผล อัตคัดขัดสน จำเพาะเหมาะสม เปื้อนเปรอะเลอะตม ลำบากยากเข็ญ ไปดีมาดี เช่น แม้นถามถึงคนไข้เหมือนไข่กบ ว่าหายวันหายคืนได้ครื้นครบ ถามหาพบลูกหนี้ว่าดีครัน แม้นผู้ขอได้ที่ใบนี้ ว่าแสนดีแสนสมเป็นคมสัน คงอยู่เย็นเป็นสุขทุกคืนวัน เกษมสันแสนสมอารมณ์เอยฯ (ใบที่ 15 วัดมหาธาตุวรวิหาร)

7. การใช้คำศัพท์ที่มีความไพเราะ สละสลวย เป็นคำศัพท์ที่ไม่ยากมีการใช้คำที่หลากหลายและเป็นคำที่แสดงอารมณ์ เช่น คำที่แสดงอารมณ์สุข หรือแสดงอารมณ์เศร้า เช่นคำว่า สุขเปรมเกษมสันต์ โศกศัลย์ เป็นต้น มีการใช้คำไวพจน์ ทำให้มีความหลากหลายในการใช้คำ เช่น ชลธาร ชลาไหล รุกชาติ พฤกษา บุปผา พิรุณ เป็นต้น มีการใช้คำศัพท์ที่ไม่ยาก สามารถแปลความหมายได้ เช่น ทรวง อุทร อุรา ยุรยาตร ฤทัย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสรรคำที่ไพเราะ เพื่อความมีสุนทรียรสและสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี เช่น สะพรั่งพราวกระจ่าง กอปร์กรรม โชคสฤษดิ์ โชติช่วง เป็นต้น เช่น ใบที่ยี่สิบนี้แจ้งแถลงไข ดังคนจรเจนป่าพนาลัย ลัดวิถีทางในพนา ต้องโดนหนามเหนี่ยวขีดกีดกางกั้น แต่คงดั้นด้นไปได้ถูกท่า ไม่นานนักหนามเหนี่ยวเกี่ยวกายา คงไคลคลาลุสมสมอารมณ์ปอง (ใบที่ 20 วัดหาดเจ้าสำราญ)

2.4 คุณค่าที่ได้รับจากเซียมซี ใบเซียมซีนอกจากจะเป็นที่พึ่งทางใจให้กับผู้เสี่ยงทายแล้ว ยังมีคุณค่าในด้านวรรณศิลป์ คุณค่าทางคติธรรมคำสอน และคุณค่าทางสังคม ที่ช่วยแนะนำแนวทางในการดำเนินชีวิตในทางที่ดี ดังนี้

1. ด้านวรรณศิลป์ เป็นศิลปะแห่งการเรียบเรียงด้วยการใช้ภาษาที่ไพเราะ สละสลวย น่าอ่าน รูปแบบของใบเซียมซีเป็นการสืบทอดการแต่งคำประพันธ์ร้อยกรอง ประเภทกลอนสุภาพให้คงอยู่ ซึ่งปัจจุบันจะมีความนิยมลดน้อยลง ลักษณะกลอนสุภาพในใบเซียมซีจะมีความไพเราะ ด้วยการใช้คำสัมผัสในทั้งสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะ การใช้ความเปรียบเทียบ การใช้คำคู่และคำที่มีความไพเราะ สละสลวย แฝงไปด้วยเนื้อหาที่ทำนายเหตุการณ์ จึงทำให้น่าสนใจเพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวและเป็นสิ่งที่ผู้เสี่ยงทายอยากทราบ เช่น ใบที่ยี่สิบสามความว่าเภตราใหญ่ แล้วแล่นไปในมหาชลาสินธุ์ ขนบรรทุกสินค้าอยู่อาจิน ไม่หมดสิ้นมีสุขทุกคืนวัน ใครเสี่ยงได้

ใบนี้ว่าดีนัก ลาภนั้นจักเนื่องนองเป็นของขวัญ จะค้าขายก็มีผลดีครัน อย่าได้พรั่นคิดความตามจิตปอง แม้นถามถึงเรื่องชู้เนื้อคู่สร้าง ประเสริฐอย่างแสนดีไม่มีสอง จะสมเนื้อสมรักสมศักดิ์ครอง ไม่มีหมองคงคู่สุขทุกเวลา ถามคนเจ็บว่าคลายคงหายขาด แต่วิวาทเรื่องความไม่งามหนา จะแพ้เขาเรายับอัปรา หนีดีกว่าพ้นข้อนี้ดีนักเอยฯ (ใบที่ 23 วัดหาดเจ้าสำราญ)

2. ด้านคติธรรมคำสอน เป็นการสอดแทรกแนวคิดหรือคติธรรมทางพระพุทธศาสนา กฎแห่งกรรม ธรรมชาติของชีวิต ที่ทุกคนต้องประสบทั้งความสุขและความทุกข์ คละเคล้ากันไป จึงควรปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดี ตามแบบโบราณที่สอนมา ได้แก่ อย่าโลภมาก อย่าอยากได้ของๆ คนอื่น การคบคนอย่าดูหน้าเพียงอย่างเดียว ให้เสงี่ยมเจียมตัวอย่าโอหัง ให้สงบปาก กาย ใจ และละเว้นการพูดจาให้มีความขยัน นอกจากนี้ให้มีความเชื่อในเรื่องกรรมเก่า ที่มีผลตามสนอง เชื่อเรื่องชาติปางก่อนที่ทำอะไรมาก็จะประสบผลที่ทำ เชื่อเรื่องบุญกรรมที่ทำมามีผลทำให้ประสบเหตุการณ์ต่างๆ เมื่อเกิดก็มีดับไป ให้ผ่อนผันด้วย การแสวงหาบุญกุศล ด้วยการทำบุญ ทำทาน จะช่วยให้บรรเทาและพบกับความสุข ถ้ามีเคราะห์กรรมให้แก้ไขตามพิธี เช่น ถวายน้ำมันตะเกียงที่บูชา เช่น จงหมั่นเล็งเพ่งพิศพินิจเหตุ คอยสังเกตให้ทราบอย่าหยาบหยาม เห็นดีแท้แล้วจงทำกรรมดีงาม จะสมความคิดไว้ได้สบาย เร่งรักตัวกลัวผิดคิดให้มาก สงบปากกายให้เหลือหลาย ถามถึงคนเจ็บไข้ว่าได้คลาย โรคจะหายคืนวันเป็นอันดี (ใบที่ 17 วัดโพธิ์พระใน)

3. ด้านสังคม เป็นที่พึ่งทางจิตใจและช่วยเตือนสติไม่ให้สิ้นหวัง หากคำทำนายในทางไม่ดี ช่วยเสนอแนะเพื่อชี้แนวทางในการปฏิบัติตน เพื่อให้พ้นทุกข์ภัยที่จะเกิดขึ้น ด้วยการให้กำลังใจมิให้ท้อแท้หรือสิ้นหวัง ให้มีสติ อย่าร้อนใจ การทำอะไรให้ค่อยๆ คิดให้รอบคอบ ให้รู้จักความอดทน รู้จักการรอคอย ไม่ต้องร้อนใจ มีความสามัคคี ไม่นานเรื่องร้ายๆ จะผ่อนคลายไม่พลาดพลั้ง ให้มีความขยัน การทำงานอย่าคิดว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย ให้ตั้งใจและทำบ่อยๆ ที่สำคัญอย่าอวดฉลาด ควรมีความเคารพผู้ใหญ่ มีอะไรให้ปรึกษาผู้ใหญ่ ฟังคำแนะนำ คำสั่ง คำสอน จะช่วยนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ นับว่าเป็นการเตือนสติให้ทุกคนประพฤติดี เป็นคนดี หากทุกคนประพฤติดี สังคมส่วนรวมจะดีตามไปด้วย เช่น ใบที่ยี่สิบสองต้องฟังอย่าบังอาจ อวดฉลาดไม่ดีจะมีเขลา จะทำกิจเรื่องใดอย่าใจเบา อุตส่าห์เฝ้าเวียนหาปรึกษางาน ท่านผู้รู้ชี้แจงแสดงบท จงจำจดให้แม่นเป็นแก่นสาร ผู้ใหญ่อาบน้ำร้อนมาก่อนกาล ถือโบราณไว้บ้างก็ยังดี (ใบที่ 22 วัดโพธิ์พระใน)

ใบเซียมซีนับเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ที่ช่วยสืบทอดวรรณศิลป์ คติธรรมคำสอน ให้คนปฏิบัติดี ที่จะมีผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และเป็นสังคมที่ดีต่อไป

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ลักษณะของวรรณกรรมเซียมซีของวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า จากการสำรวจวัดทุกวัดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 75 วัด พบใบเซียมซีจำนวน 12 วัด เนื่องจากเป็นช่วงที่วัดไม่มีกิจกรรมสำคัญ จึงมิได้จัดพิมพ์ใบเซียมซีเพิ่มหรือสั่งซื้อมาไว้ ใบเซียมซีจาก 12 วัด แต่ละวัดจะมี 28 ใบ รวม 336 ใบ จะมี 4 ชุด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วิมล คำศรี (2554: 94 - 95) ที่กล่าวว่า ในเรื่องแหล่งพิมพ์ใบเซียมซี มีจัดจำหน่ายในกรุงเทพฯ จะมีประมาณ 4 แหล่งหลัก โดยแต่ละโรงพิมพ์จะเก็บตัวอย่างที่มีผู้แปลไว้แล้วตามสถานศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ มาพิมพ์เผยแพร่และจัดจำหน่ายโดยไม่ได้ระบุที่มา ได้แก่

1.1 สำนักพิมพ์ลูก ส. ธรรมภักดี นำใบเซียมซีต้นฉบับมาจากวัดกัลยาณมิตร มาจัดจำหน่าย ชุดหนึ่งมี 32 ใบ

1.2 สำนักพิมพ์รุ่งเรืองสาส์น นำใบเซียมซีต้นฉบับมาจากวัดพนัญเชิง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มาจัดพิมพ์จำหน่าย มีจำนวน 28 ใบ

1.3 สำนักพิมพ์อำนวยสาส์น ผู้จัดพิมพ์ไม่ทราบว่านำต้นฉบับมาจากที่ใด โดยพิมพ์จำหน่ายสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ชุดหนึ่งมี 28 ใบ

1.4 โรงพิมพ์ประยูร นำใบเซียมซีมาจากศาลเจ้าพ่อหลักเมือง กรุงเทพฯ มาจัดพิมพ์จำหน่าย ชุดหนึ่งมี 25 ใบ

ต้นกำเนิดจากสำนักพิมพ์หลัก 4 แห่ง ในกรุงเทพฯ นี้ ได้มีการนำไปเผยแพร่ยังจังหวัดต่างๆ หรือที่ต่อศักดิ์ เกษมสุข (2556: 127) กล่าวว่า วรรณกรรมใบเซียมซีได้รับการแปลจากบุคคลนิรนามหลากหลายสำนวน และแพร่กระจายไปยังภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ โดยลักษณะใบเซียมซีนั้นจะมี 4 ชุด แต่ละใบมีจำนวนชุดไม่เท่ากัน แต่เมื่อเปรียบเทียบตามแต่ละหมายเลขพบว่า แม้นจะมีลักษณะการเขียนต่างกัน แต่เนื้อหาจะเป็นไปในทำนองเดียวกัน และเป็นลักษณะจัดซื้อมาจากโรงพิมพ์มากกว่าไปจัดพิมพ์เอง เป็นแบบจัดพิมพ์ 3 ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน มากกว่าการพิมพ์แบบภาษาไทยภาษาเดียว หรือแบบ 2 ภาษา (ภาษาไทยและภาษาจีน)

2. ในด้านรูปแบบ เนื้อหา การใช้ภาษา และคุณค่าที่ได้รับ พบว่า รูปแบบของใบเซียมซี เป็นวรรณกรรมร้อยกรอง ประเภทกลอนสุภาพ 3 – 5 บท บทหนึ่งๆ มี 12 – 20 วรรค วรรคละ 7 – 11 คำ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สรียา ทับทัน (2549: 67) ที่กล่าวถึงรูปแบบการประพันธ์และจำนวนบทของใบเซียมซีว่า เป็นคำประพันธ์ประเภทกลอนสุภาพ มีสัมผัสคล้องจองตามฉันทลักษณ์ มีสัมผัสนอก สัมผัสใน คำขึ้นต้นคำประพันธ์ อาจจะขึ้นต้นด้วยวรรคสดับหรือวรรครับก็ได้ และจะมีจำนวน 3 – 4 บท

ด้านเนื้อหา พบว่ามี 2 ส่วน ส่วนที่ 1 เป็นทำนายเหตุการณ์ หรือโชคชะตาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ใน 8 ด้าน คือ ด้านโชคลาภ ญาติพี่น้อง โรคภัยไข้เจ็บ การเงิน คู่ครอง การงาน โชคร้ายและการมีบุตร ซึ่งจะมีเรื่องโชคลาภมากที่สุด และทำนายในด้านดีมากกกว่า ส่วนที่ 2 เป็นคำตักเตือน หรือคำชี้แนะแนวทางและการแก้ไข โดยภาพรวมสามารถสรุปคำทำนายใน 3 ด้าน คือ ด้านดี ปานกลาง และไม่ค่อยดี ซึ่งจะทำนายในระดับปานกลางมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านดี และไม่ค่อยดี โดยจะมีคำแนะนำเพื่อแก้ไขให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุทธิพงษ์ นามเกิด (2549: 190) ที่พบว่าเนื้อหาในเซียมซีมีการทำนายทั้ง 11 ด้าน ในด้านความรัก โชคลาภ คดีความ สุขภาพ บุตรธิดา หนี้สิน ของสูญหาย ญาติมิตร ศัตรู การเดินทาง การเงิน ด้านคำสอน และความเชื่อ และงานวิจัยของ สโรชา รัตนเพียร (2560: 32 - 33) ที่พบว่า คำทำนายเซียมซีแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ คำทำนายที่ดี ปานกลาง และไม่ดี

ด้านการใช้ภาษาพบว่า มีการใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย มีความไพเราะและสุนทรียรส ในด้านการใช้คำสัมผัสใน ที่มีสัมผัสสระมากว่าสัมผัสพยัญชนะ การใช้ความเปรียบเทียบแบบอุปมาอุปไมยที่ใกล้ตัว โดยมีคำเชื่อมเปรียบเทียบคำว่า “เหมือน” มากที่สุด โดยเปรียบเทียบชีวิตในทางที่ดี และเปรียบเทียบชีวิตในทางที่ไม่ดี มีการใช้คำคู่ แบบ 4 คำ และแบบสัมผัสสระที่คล้องจองกัน มีการใช้คำศัพท์ที่มีความไพเราะ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเพ็ญศรี บูรพาวิจิตรนนท์ (2539: 95) ที่พบว่า ใบเซียมซีมีการใช้ภาพพจน์ 8 ประเภท คือ การเปรียบเทียบโดยตรง โดยนัย การกล่าวเท้าความ การกล่าวขัดแย้งคู่ขนาน การเล่นคำ การซ้ำคำ การเล่นเสียงจังหวะ การเลียนเสียง และภาพพจน์ ที่ใช้มากที่สุด คือ การเปรียบเทียบโดยตรง หรือที่ลักษณีวไล ภูษาวิโศธน์ (2551: 171) ที่พบว่า ใบเซียมซีมีการใช้คำดังนี้ คือ คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำแทรกอารมณ์ และคำสัมผัสเพื่อสื่อความหมาย ทั้งความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย การใช้คำเพื่อให้เนื้อความมีความหมายชัดเจน มีการเล่นสัมผัสเรื่องของคำ ทำให้เกิดจินตภาพและเร้าความรู้สึกได้ เกิดอรรถรสในการอ่านมากยิ่งขึ้น

ด้านคุณค่าที่ได้รับ พบว่าเป็นการสืบทอดวรรณกรรมร้อยกรองประเภทกลอนสุภาพให้คงอยู่ เป็นที่พึ่งทางจิตใจให้แก่ผู้เสี่ยงทาย มีคุณค่าทางด้านวรรณศิลป์ ที่มีความไพเราะในด้านสัมผัสใน โดยเฉพาะสัมผัสสระ

มีเนื้อหาที่แทรกคติธรรมคำสอน แนะนำการประพฤติปฏิบัติในทางที่ดีงาม เพื่อนำไปสู่ความสุข ความสำเร็จ เพื่อเป็นคนดีและอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของละออง มีเศรษฐี (2518: 218) ที่ว่า “ใบเซียมซีแม้นเป็นเรื่องเล็ก ไม่สลักสำคัญอะไร แต่ก็อาจถือได้ว่า เป็นสมบัติกวีชิ้นหนึ่งของชาติ เป็นส่วนร่วมอันหนึ่งที่ควรอนุรักษ์” หรือที่กำพล แสวงบุญสถิต (2557: 41) ที่กล่าวว่า เซียมซีนั้นอาจจัดได้ว่าเป็นสิ่งพิมพ์ชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่ให้ความรู้และคำแนะนำในการดำเนินชีวิต ให้ความหวังและความสบายใจ เพื่อการดำรงชีพ และช่วยลดความเครียดที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ของชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมไทย การไขปริศนาข้อบังคับ ข้องใจ หรือกังวลใจแก่ผู้เชื่อในคำพยากรณ์ หรือเซียมซียังช่วยถ่ายทอดวัฒนธรรม ปรัชญา หลักคิด อุดมคติ ความเชื่อ และความงามทางภาษา

จุดเด่นของใบเซียมซี จะเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี มีความขยัน มีความพากเพียร และมีจริยธรรม ที่มีคุณค่า ช่วยผดุงสังคมให้มีความสุข สงบ และร่มเย็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในด้านการนำไปใช้

วรรณกรรมเซียมซี แม้นจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทำนายโชคชะตาแต่มีคุณค่าด้านเนื้อหาสาระที่ให้ผู้เสี่ยงทายได้ระมัดระวังตนเอง อย่าตกอยู่ในความประมาท ด้วยการใช้ภาษาที่ไพเราะ ด้วยบทกลอนที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้การแต่งคำประพันธ์ของไทยได้คงอยู่ สามารถนำไปเป็นแบบอย่างและเป็นแนวทางให้เยาวชนหรือนักศึกษาได้สร้างสรรค์งานประพันธ์ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาวรรณกรรมเซียมซีในเขตอำเภออื่นๆ ให้ครบทั้ง 8 อำเภอในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับใบเซียมซีในจังหวัดเพชรบุรีให้ครบถ้วนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กำพล แสวงบุญสถิต. (2557). ใบเซียมซีสื่อสุขภาพ: วาทกรรมวิเคราะห์. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต**, 9-10(16-17): มกราคม-ธันวาคม 2557.

กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2517). **วรรณกรรมไทย.** พระนคร : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

จินตนา ธันวานิวัฒน์. (2542). ภาษาเซียมซี. **วารสารอักษรศาสตร์**, 28(ฉบับพิเศษ): 124-150.

ชาคริต อนันทราวัน. (2539). **วรรณกรรมเซียมซี**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ดรุณี เดชานุสรณ์. (2541). **วิเคราะห์ศาสตราและเซียมซีที่พบในจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลตะวันตก.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ต่อศักดิ์ เกษมสุข. (2556). วรรณกรรมใบเซียมซีไทยและลาว. **วารสารบัณฑิตศึกษา**, 12(56): มกราคม – มีนาคม 2558..

พรทิพย์ ไวแสง. (2535). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในคำทำนายของใบเซียมซี.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เพ็ญศรี บูรพาวิจิตรนนท์. (2539). **วิเคราะห์ภาพพจน์ เนื้อหา และความเชื่อจากใบเซียมซีของวัดในภาคเหนือ.** ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

พระมหาวรพจน์คัมภีรปัญโญ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี, สัมภาษณ์ เมื่อ 3 มิถุนายน 2564.

ปิยมาศ กังวานกิจไพศาล. (2550). **การเสี่ยงเซียมซี : พิธีกรรมแห่งการสื่อสารความหมาย.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประยงค์ อนันทวงศ์. (2526). **แลหลังจีน.** กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2561). **ภาษาไทย 2 : การประพันธ์ไทย.** กรุงเทพฯ : บริษัทรุ่งศิลป์การพิมพ์.

มะลิ จรุงเกียรติ. (2549). **การศึกษาวรรณกรรมใบเซียมซีของวัดในจังหวัดภาคกลาง.** สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2561). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 มกราคม 2554**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตสถาน 2556.

ละออง มีเศรษฐี. (2528). **ชุมนุมวรรณกรรมทำนายของโหร กวีไทย.** กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

ลักษณณีวไล ภูษาวิโศธน์. (2550). เซียมซี การใช้คำ สำนวน และโวหารภาพพจน์**. วารสารภาษาไทยและวัฒนธรรมไทย.** 2(1): ธันวาคม – พฤษภาคม.

_____. (2551). **ศึกษาการใช้ภาษาและเนื้อหาในใบเซียมซี.** ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิมล คำศรี. (2554). **วรรณกรรมใบเซียมซีเมืองนครศรีธรรมราช: การศึกษาเชิงวิเคราะห์.** ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช.

วิเชียร เกษประทุม. (2541). **ลักษณะคำประพันธ์ไทย.** กรุงเทพฯ: บริษัทวิสิทธิ์พัฒนาจำกัด.

วาสนา บุญสม. (2541). **กลอนเซียมซี เสี่ยงทาย. ความรู้คือประทีป**, 2(เมษายน-มิถุนายน 2541).

สมาน สุดโต. (2563). **วัดกัลยาณมิตรเป็นต้นแบบเซียมซีในสำนักต่างๆ.** ค้นเมื่อ มกราคม 14, 2563, จาก Post Today.

สรียา ทับทัน. (2549). เซียมซีอิเล็กทรอนิกส์: นวัตกรรมใหม่ บนรากฐานของความเชื่อเดิม. **วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช**, 19(2): กรกฎาคม-ธันวาคม 2549.

สโรชา รัตนเพียร. (2560). บทวิเคราะห์คำทำนายเซียมซีในบริบทสังคมไทย. **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์.** 34(1): มกราคม-เมษายน 2560.

สุทธิพงษ์ นามเกิด. (2549). **โวหาร ภาพพจน์ เนื้อหา และความเชื่อที่ปรากฏในใบเซียมซี ในอำเภอเมืองจังหวัดลพบุรี**. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สุปรียา หัสชู. (2553). **ลักษณะพิธีกรรม ความหมายเรื่องความศักดิ์สิทธิ์และบทบาทของเซียมซีในสื่อออนไลน์.** วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี. (2563). **ข้อมูลวัดและเจ้าอาวาสจังหวัดเพชรบุรี.** เพชรบุรี: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเพชรบุรี.

หลง ใส่ลายสือ. (2545). คนเล็กๆ ผู้ให้กำเนิดเซียมซี ภาษาไทยคำกลอน. **ศิลปวัฒนธรรม**, 11(กันยายน): 45-46.

องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศญี่ปุ่น. (2563). **“ลองไปเสี่ยง” “เซียมซี” (Omikuji) ที่วัดและศาลเจ้ากันเถอะ**. ค้นเมื่อ มกราคม 14, 2563, จาก http://www.jnto.or.th/e-mewsletter-subseribe/.

Lostatas 89. (2563). **เซียมซี ความเชื่อที่มาจากการเสี่ยงทาย.** ค้นเมื่อ มกราคม 14, 2563, จาก Wecomics.in.th.

ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเมืองเพชรบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 (พ.ศ.2394 – 2468)

The Relationship between the King and Mueang Phetchaburi during the Reign of King Rama IV to King Rama VI (A.D. 1851 – 1925)

ฐิติมา สุวรรณชาติ[1] / ไพลิน ทรัพย์อุดมผล[2]
Thitima Suwannachat[1]/ Pailin Supudompol[2]

[1,2]อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
[1,2]Lecturer of Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University
*Corresponding author Email: kwuk44@hotmail.com
(Received: January 6, 2021; Revised : March 9, 2021; Accepted: May 10, 2021)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเมืองเพชรบุรี ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 พบว่า เมืองเพชรบุรีได้รับการพัฒนาเป็นเมืองที่มีศักยภาพในการต้อนรับชาวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย โดยจะเห็นได้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของเมืองเพชรบุรีเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เกิดขึ้นจากความผูกพันระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนชาวเพชรบุรี การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นมีจุดเริ่มต้นมาจากอิทธิพลตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาหลังการทำสนธิสัญญาเบาริ่ง ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งทำให้ประเทศสยามต้องปรับปรุงประเทศให้ทัดเทียมกับตะวันตกในทุก ๆ ด้าน

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนำมาซึ่งการปรับปรุงประเทศในทุกด้าน เพื่อให้มีความเจริญทัดเทียมกับตะวันตก ซึ่งรวมถึงการพัฒนาประเทศในส่วนภูมิภาคทำให้อิทธิพลเหล่านั้นแผ่กระจายสู่ภูมิภาคอย่างมากมาย เพชรบุรีเป็นเมืองหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาตามอิทธิพลนั้นด้วย ดังปรากฏหลักฐานทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม เช่น การสร้างพระราชวัง การสร้างถนน สะพาน สิ่งเหล่านี้นำมาซึ่งความผูกพันที่ประชาชนชาวเมืองเพชรบุรีมีต่อพระมหากษัตริย์ และสายสัมพันธ์นั้นยังคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

คำสำคัญ : ความสัมพันธ์ พระมหากษัตริย์ เมืองเพชรบุรี

Abstract

The objective of this research was to studythe relationship between the King and Mueang Phetchaburi during the Reign of King Rama IV to King Rama VI. It was found that Phetchaburi had been developed as a city that had the potential to welcome foreigners entering Thailand. During that time, there were tremendous social and economic changes in

Mueang Phetchaburi. This came from the relationship between the King and the people of Mueang Phetchaburi. The change took place as Western influence came after the Bowring Treaty during the reign of King Rama IV. Therefore, Siam had to improve the country to be comparable to the western in every aspect.

The change brought improvements to the country in all areas in order to have prosperity equal to the West, including the development of the country in the region. It spreadthose influences into the region. Phetchaburi was developed under that influence as well, with both concrete and abstract evidence such as palaces, roads ,and bridge construction.These things made the people of Mueang Phetchaburi attached to the King, and that relationship still exists today.

Key words: Relationship, King, Mueang Phetchaburi

บทนำ

เพชรบุรี ตั้งอยู่ในภาคกลางของประเทศไทยมีประวัติความเป็นมายาวนาน เคยมีความรุ่งเรืองมาแต่โบราณ มีหลักฐานปรากฏในรูปของโบราณสถาน โบราณวัตถุมากมาย รวมทั้งวัดเก่าแก่และบ้านเรือนทรงไทยจำนวนมาก อาจกล่าวได้ว่าความเจริญรุ่งเรืองของเพชรบุรีนั้นมาจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่มีอยู่ในเพชรบุรี ทั้งมีสถานที่ตั้งที่ประกอบไปด้วยภูเขาสูง ที่ราบลุ่มแม่น้ำ และที่ราบชายฝั่งทะเล ทำให้มีความหลากหลายทางชีวภาพ อาหารการกินอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะการมีต้นตาลจำนวนมาก เพชรบุรีจึงชื่อเสียงในฐานะแหล่งผลิตน้ำตาล

จากประวัติศาสตร์อันยาวนานของเพชรบุรีมีการพบหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นชุมชนเก่าแก่ที่สามารถย้อนไปได้ถึงยุคหิน และมีวิวัฒนาการที่สืบเนื่องยาวนานจนกลายเป็นอาณาจักรเล็ก ๆ อาณาจักรหนึ่ง บางสมัยมีเจ้าผู้ครองนครหรือกษัตริย์ปกครองเป็นอิสระ บางสมัยอาจจะตกเป็นเมืองขึ้นของอาณาจักรที่เข้มแข็งกว่า อย่างไรก็ตาม เจ้าผู้ครองนครของเพชรบุรีได้ส่งเครื่องบรรณาการไปยังเมืองจีนตามระบบบรรณาการอยู่เป็นประจำ สถานที่ตั้งของเมืองเพชรบุรีถือว่าเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ดี ปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เป็นแผ่นดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหาร มีศิลปวัฒนธรรมงดงามและมีผู้คนอาศัยหลายเผ่าพันธุ์ ที่มาของชื่อเมืองนั้นอาจเรียกตามตำนานที่เล่าสืบกันมาว่าในสมัยโบราณเคยมีแสงระยิบระยับในเวลาค่ำคืน ทำให้เข้าใจกันว่ามีเพชรพลอยบนเขานั้น บางตำนานก็ว่าเรียกตามชื่อของแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งเรียกกันมาก่อนที่จะมีการสร้างเมือง

ศิลปวัตถุในเมืองเพชรบุรีมีปรากฏให้เห็นมากมาย เป็นหลักฐานทางโบราณคดี ที่แสดงให้เห็นว่าเพชรบุรีเคยเป็นบ้านเมืองที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นชุมชนถาวร และมีหลักฐานแสดงความเป็นเมืองที่เป็นที่รู้จักปรากฏอยู่ในศิลาจารึกวัดเขากบ สมัยสุโขทัยที่กล่าวถึงการเดินทางของพระศรีศรัทธาราชจุฬามุนี ขากลับจากอินเดียและศรีลังกา จนกระทั่งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เพชรบุรีก็เกี่ยวข้องกับต้นวงศ์ของพระเจ้าอู่ทอง ซึ่งเคยมาปกครองเพชรบุรี ทำให้เมืองเพชรบุรีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์กรุงศรีอยุธยามาโดยตลอด ความสัมพันธ์ระหว่างเมืองเพชรบุรีกับพระมหากษัตริย์ยังคงดำเนินต่อมาจนถึงสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ แต่รูปแบบอาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างเนื่องจากการปรับตัวอย่างขนานใหญ่ของไทย จากการถูกประเทศตะวันตก

คุกคาม ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อนำพาประเทศไทยไปสู่ความทันสมัยในเวลาต่อมา (ฐิติมา สุวรรณชาติ, 2559: 18) ซึ่งนับแต่นั้นเป็นต้นมา ทำให้เราได้เห็นอิทธิพลศิลปวัฒนธรรมจากตะวันตกเข้ามาผสมผสานในศิลปวัฒนธรรมของไทยด้วย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้เสด็จประทับแรมที่เมืองเพชรบุรีหลายครั้ง ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพลับพลาที่ประทับแรมขึ้นที่ชายทะเล ในเขตตำบลบางทะลุ เมื่อปี พ.ศ.2460 เป็นอาคารไม้ ใต้ถุนสูง หลังคามุงจาก ฝาขัดแตะ พระราชทานนามว่า ค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญ ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2460 – 2466 พระองค์ได้เสด็จมาประทับแรมที่ค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญเกือบทุกปีในเวลาต่อมา พระองค์ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ประกอบด้วยพระที่นั่งสามองค์ ได้แก่ พระที่นั่งสมุทรพิมาน พระที่นั่งไพศาลสาคร และพระที่นั่งสโมสรเสวกามาตย์

จะเห็นได้ว่าเมืองเพชรบุรีเป็นเมืองที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ไทยหลายยุคหลายสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระมหากษัตริย์ไทยสมัยรัตนโกสินทร์ ถึง 3 พระองค์ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าศึกษามากว่า โดยศักยภาพของเมืองเพชรบุรีนั้น มีสิ่งที่น่าสนใจหลายประการ เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์ในเมืองเพชรบุรี ที่มีทั้งภูเขา และทะเล สามารถเป็นเมืองแห่งการพักผ่อนตากอากาศได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่อไทยไม่ต้องทำสงครามกับพม่าอย่างสิ้นเชิง จากเหตุผลที่ว่าพม่าได้ตกไปเป็นอาณานิคมของอังกฤษแล้วนั่นเอง งานวิจัยนี้จึงต้องการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ ที่เป็นความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์ กับเมืองเพชรบุรีในสมัยรัตนโกสินทร์ยุคที่ชาติไทยกำลังมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง ซึ่งนับเป็นยุคหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ และเมืองเพชรบุรีในฐานะที่เป็นเมืองสำคัญมาแต่อดีต ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเมื่ออารยธรรมจากตะวันตกได้หลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทย ซึ่งยังไม่มีงานที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเมืองเพชรบุรี ในลักษณะงานวิจัยโดยตรง มีเพียงงานเขียนในรูปบทความเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาถึงความความสัมพันธ์ดังกล่าว เพื่อให้ภาพทางด้านประวัติศาสตร์ของเมืองเพชรบุรีในช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่มีการรับอารยธรรมของตะวันตกมีความเด่นชัดมากขึ้น

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเมืองเพชรบุรีในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 (พ.ศ.2394 – 2468) ได้แก่ งานเขียนของ เสยย์ เกิดเจริญ (2542) เกี่ยวกับพระปิยมหาราชกับเมืองเพชร อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ จ่าสิบเอกหญิงอุไร อังกินันท์ ได้กล่าวถึงการเสด็จมาเมืองเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และทรงประกอบพระราชกรณียกิจต่าง ๆ ที่แสดงถึงความผูกพันที่พระองค์ทรงมีต่อชาวเมืองเพชรบุรีในเรื่องต่าง ๆ เช่น อาหารการกินในเมืองเพชรบุรี การปลูกต้นมะฮอกกานี เป็นต้น นอกจากนี้ยังทรงโปรดประพาสไปในที่ต่าง ๆ ของเมืองเพชรบุรี เช่น วัดใหญ่สุวรรณาราม วัดเขาลูกช้าง ถ้ำเขาหลวง ฯลฯ โดยได้นำเนื้อหาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเมืองเพชรบุรี ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเมืองเพชรบุรีในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 (พ.ศ.2394 – 2468) อาศัยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical approach) และจะนำเสนอรายงานแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้าข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ซึ่งมีทั้งเอกสารชั้นต้น (Primary sources) เช่น เอกสารกรมราชเลขาธิการในสมัยรัชกาลที่ 4 – 6 พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฯลฯ และเอกสารชั้นรอง (Secondary sources) เช่น วิทยานิพนธ์ งานวิจัย หนังสือภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ บทความ วารสารที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น และจะพิจารณาข้อมูลที่เป็นโบราณสถาน และโบราณวัตถุ ประกอบตามสมควร

2. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารเป็นหลัก โดยมีเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลจากเอกสาร

3. นำเสนอรายงานการวิจัยในรูปแบบ พรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description) โดยนำเสนอตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง

การตั้งเมืองเพชรบุรี

เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองที่อยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเพชรบุรี ภายหลังย้ายเมืองมาตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเพชรบุรี มีวัดอยู่วัดหนึ่ง เรียกว่า วัดแรก ตั้งอยู่ฝั่งคลองแม่น้ำซึ่งยังสรุปไม่ได้ว่าเป็นวัดที่สร้างเป็นวัดแรกของเมือง หรือ เป็นวัดที่สร้างขึ้นสำหรับใช้ในพระราชพิธีแรกนา ส่วนวัดกลางเมืองน่าจะเป็นวัดเกาะ ต่อมาได้มีการตั้งเมืองใหม่ขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยมีกำแพงตั้งแต่ประตูเมืองด้านใต้ที่เรียกว่า ศาลเจ้าประตูเมือง ยื่นไปทางวัดป้อมซึ่งมีป้อมอยู่ แล้ววกไปทางตะวันออก ยื่นตรงไปแถบวัดไตรโลก ย่านกำแพงมีประตูหนึ่ง เรียกว่า ประตูบางจาน ซึ่งเป็นทางไปบ้านบางจาน แล้วโอบมาทางทิศเหนือไปตกคลองกระแชง (แม่น้ำเพชรบุรีอยู่กลางเมือง) มีประตูเรียกว่า ประตูคลองกระแชง ตัวเมืองมีความกว้างยาวอยู่มาก แต่จะมีประตูป้อมมากน้อยเพียงใดไม่แน่ชัด (ฉลอง สุนทราวาณิชย์, 2550: 47–48)

ที่มาของชื่อเมืองเพชรบุรีนั้น เกิดจากการที่ในเมืองมีภูเขาส่องแสงระยิบระยับในเวลากลางคืน จนเป็นสัญลักษณ์ของผู้ที่เดินทางผ่านไปมาค้าขายในเมืองนี้ จนกระทั่งมีการขนานนามเมืองนี้ว่า เมืองเพชรบุรี โดยเหตุที่เข้าใจว่าในแสงระยิบระยับนั้นเกิดจาก แสงเพชรพลอยที่ฝังตัวอยู่ในภูเขานั่นเอง นอกจากนี้ ตำนานยังได้กล่าวถึงลักษณะการปกครองของเมืองเพชรบุรีว่า เป็นเมืองที่มีพระมหากษัตริย์ปกครองอย่างร่มเย็นเป็นสุขสืบมาเป็นเวลานาน ทั้งยังเป็นเมืองที่มีความมั่งคั่งไปด้วยทรัพย์สมบัติ และความรู้ มีพ่อค้าชาวต่างชาติเข้ามาค้าขายด้วยเป็นจำนวนมาก แสดงถึงความเป็นเมืองที่ยิ่งใหญ่ และมีชื่อเสียงในหมู่ชาวต่างชาติพอควร กล่าวโดยสรุปได้ว่าเพชรบุรี คงได้มีการรวบรวมผู้คนเป็นชุมชน แล้วขยายสู่ความเป็นเมือง จนกระทั่งกลายเป็นอาณาจักรที่มีความเจริญก้าวหน้า เป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

อย่างไรก็ตาม มีเรื่องเล่าถึงที่มาของชื่อเมืองเพชรบุรีอีกทางหนึ่ง คือ ชื่อของแม่น้ำเพชรบุรี แต่เดิมเป็นแม่น้ำที่ไหลมาจากเทือกเขาตะนาวศรีผ่านภูเขาที่ชื่อว่า “เขาเพชรรอบ” ซึ่งมีหินแข็งแกร่งสีต่าง ๆ คล้ายเพชรพลอย เมื่อน้ำไหลผ่านก็กัดเซาะก้อนหินสีเล็ก ๆ เหล่านี้หลุดเลื่อนไหลลงมาตามลำน้ำ มีชาวบ้านเก็บได้และคัดก้อนที่สวยงามไปเจียระไนทำแหวนด้วย ดังนั้น ลำน้ำนี้จึงเรียกว่า “แม่น้ำเพชร” กันเรื่อยมา (ร.อ.ชาญ ชาญใช้จักร ร.น.

และทรงชัย เจตะบุตร อ้างถึงใน มนู อุดมเวช, 2559 : 16) เมื่อมีผู้คนเข้ามาตั้งชุมชนจนกลายเป็นเมืองอยู่บริเวณแม่น้ำนี้แล้วจึงได้เรียกชื่อเมืองตามชื่อแม่น้ำนั้นว่า “เมืองเพชรบุรี”

เพชรบุรีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

เพชรบุรี เป็นเมืองที่มีหลักฐานความเป็นชุมชนที่มีผู้คนอยู่อาศัยมานาน นับเนื่องได้ถึงยุคหิน โดยพบว่ามีโบราณวัตถุที่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ของคนในยุคหิน ได้แก่ ขวานหินขัด ที่มีหลายขนาด แสดงถึงความเป็นกลุ่มของผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มแม่น้ำเพชรบุรี ซึ่งต่อมาได้พัฒนาสู่ความเป็นเมือง อาจสันนิษฐานในเบื้องต้นได้ว่า รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในต้นแม่น้ำเพชรบุรีนั้น มีการตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยบนเขตที่ราบหุบเขาใกล้กับแหล่งน้ำ ในบางครั้งอาจมีการใช้ถ้ำหรือเพิงผาเป็นที่พักอาศัยชั่วคราว พบว่า รูปแบบของเครื่องมือเครื่องใช้ของคนในยุคนี้ ได้แก่ ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา และเครื่องประดับ บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนในกลุ่มสังคมเกษตรกรรม อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบหลักฐานการเพาะปลูก ไม่ว่าจะเป็นข้าวหรือพืชผักอื่น ๆ แหล่งอาหารส่วนหนึ่งจึงน่าจะได้มาจากการหาของป่า ประเภทพืชผัก หน่อไม้ ผลไม้ สมุนไพร รวงผึ้ง หรือการล่าสัตว์ป่าประเภทเก้ง กวาง ไก่ และการจับสัตว์น้ำพวกเต่า หรือหอยกาบ แสดงถึงรูปแบบการดำรงชีวิตที่ยังต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็นสำคัญ ดังนั้น ปัจจัยในเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และแร่ธาตุในพื้นที่ จึงน่าจะเป็นมูลเหตุหรือแรงจูงใจสำคัญของการตั้งถิ่นฐานในระยะเริ่มแรกของคนในพื้นที่ต้นน้ำเพชรบุรี คนก่อนประวัติศาสตร์ในเขตนี้มีการใช้เครื่องมือหินขัดกันอย่างแพร่หลาย แสดงถึงพัฒนาการของเครื่องมือเครื่องใช้จากหิน ที่มีความหลากหลายของรูปแบบเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังพบภาชนะดินเผาในเขตต้นแม่น้ำเพชรบุรี มีลักษณะเป็นหม้อดินเผาก้นกลม ปากบาน ลำตัวมีสัน(พยุง วงษ์น้อย, 2557: 18–22) การดำเนินชีวิตในยุคสมัยนี้แม้จะบ่งบอกความเป็นชุมชนที่มีการอาศัยอยู่เป็นกลุ่มที่ค่อนข้างใหญ่ แต่ก็ยังมีการพึ่งพาธรรมชาติเพื่อการเลี้ยงชีพผู้คนในชุมชนอยู่มาก

เพชรบุรีสมัยประวัติศาสตร์

ชื่อของเมืองเพชรบุรี ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ในจารึกสุโขทัย 2 หลัก คือ จารึกหลักที่ 1 และจารึกวัดเขากบ ในจารึกหลักที่ 1 ตอนที่กล่าวถึงเมืองในอาณาเขตของสุโขทัยที่อยู่ทางใต้กล่าวว่า “...เบื้องหัวนอน รอดคนที พระบาง แพรก สุพรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว...” จากข้อความในจารึกแสดงให้เห็นว่าเพชรบุรีมีฐานะเป็นเมืองที่น่าจะมีความสำคัญใกล้เคียงกับเมืองต่าง ๆ ที่ถูกกล่าวถึงในจารึก เช่น สุพรรณภูมิ ราชบุรี และนครศรีธรรมราช และในศิลาจารึกวัดเขากบ ที่กล่าวถึงการแสวงหาพระธาตุจนถึงเมืองอินเดียและลังกาตอนหนึ่งกล่าวถึงเส้นทางขากลับที่ ได้เดินทางมาขึ้นบกที่ตะนาวศรี แล้วตัดข้ามมาเพชรบุรี ย้อนขึ้นไปยังราชบุรีและอโยธยา ดังนี้ “...โสด ผสมสิบข้าว ข้ามมาลุตะนาวศรี เพื่อเลือกเอาฝูงคนดี .... สิงหลทีปรอดพระพุทธศรีอารยไมตรีเพชรบุรีราชบุรีน...ส อโยธยา ศรีรามเทพนคร...” ประวัติศาสตร์เพชรบุรีช่วงก่อนสมัยอยุธยา เราจะพบหลักฐานว่า เพชรบุรีเป็นชุมชนแน่นอนมาแต่ครั้งทวารวดี และเป็นชุมชนสืบเนื่องมาจนกระทั่งเป็นขนาดชุมชนใหญ่ในสมัยขอมเรืองอำนาจ โดยมีฐานะเป็นเมืองขึ้นของขอมในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 หลังจากนั้นก็เป็นอิสระอยู่ระยะหนึ่ง จนถึงสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช แห่งกรุงสุโขทัย เพชรบุรีก็ยอมรับอำนาจของสุโขทัย เมื่อสิ้นพ่อขุนรามคำแหงแล้วจึงเป็นอิสระอีกครั้ง จนถึงสมัยอยุธยาหลักฐานสำคัญในเรื่องนี้คือ การบันทึกของจีนสมัยพระเจ้าหงวนสีโจ๊วฮ่องเต้ พ.ศ.1837 กล่าวว่า “กัมจูยือตัง (กันจูเออตัน กมรเตง) แห่ง

เมืองปิกชิกฮั้นปูลีเฮียะ (ปีฉีปุลีเยะ–เพชรบุรี) ส่งทูตมาถวายเครื่องบรรณาการ" (มนู อุดมเวช, 2531: 20–22) ซึ่งเป็นการแสดงถึงความเป็นอิสระของเมืองเพชรบุรีได้อย่างชัดเจน

ต่อมาในสมัยอยุธยาการปกครองมีความแตกต่างไปจากสมัยสุโขทัยอยู่บ้าง กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ทรงมีฐานะเป็นสมมติเทพ ทรงมีอำนาจสูงสุดในการปกครอง ซึ่งเรียกว่า การปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ โดยได้รับอิทธิพลส่วนหนึ่งจากลัทธิพราหมณ์ แบบเทวราชา หรือเทวสิทธิ ทำให้แนวความคิดเทวราชาเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทยมากขึ้น พระมหากษัตริย์เป็นเสมือนเจ้าชีวิตเป็นผู้มีอำนาจเด็ดขาด สามารถกำหนดชะตาชีวิตของผู้อยู่ใต้การปกครองได้ ในสมัยกรุงศรีอยุธยาจัดการปกครองหัวเมืองออกเป็นหัวเมืองฝ่ายตะวันตก หัวเมืองฝ่ายเหนือ และหัวเมืองปักษ์ใต้ สำหรับเมืองเพชรบุรี สังกัดหัวเมืองฝ่ายตะวันตก เป็นรูปแบบศักดินาสวามิภักดิ์ จนกระทั่งมีการเปลี่ยนแปลงในรัชสมัยพระบรมไตรโลกนาถ การปรับปรุงศักดินาข้าราชการ เป็นการปรับปรุงอำนาจการถือศักดินาในที่นา มีอำนาจควบคุมและเกณฑ์แรง ตลอดจนเก็บส่วยจากไพร่หรือเลก หัวเมืองต่าง ๆ จะไม่ขึ้นอยู่เสนาบดีคนใดคนหนึ่งแต่เพียงคนเดียวอีกต่อไป แต่จะมีขุนนาง เสนาบดี หลายฝ่ายเข้ามาดูแลหัวเมืองในงานต่าง ๆ มากขึ้น มีลักษณะขึ้นกับเสนาบดีบางคนมากบ้างน้อยบ้าง

ข้าราชการผู้ใหญ่ ซึ่งทำหน้าที่ปกครองดูแลเมืองเพชรบุรีนั้น เป็นข้าราชการที่ได้รับการแต่งตั้งจากเมืองหลวงโดยตรง ซึ่งตำแหน่งของข้าราชการเมืองเพชรบุรี ได้แก่ เจ้าเมืองเพชรบุรี ปลัดเมืองเพชรบุรี ยกกระบัตร หลวงวิชิตภักดี จ่าเมือง และสารเลข ในระยะแรก เจ้าเมืองจะเป็นผู้ใช้อำนาจเกือบจะสิทธิ์ขาดทุกอย่างในเมือง แต่หลังจากการปรับปรุงระบบราชการในสมัยพระบรมไตรโลกนาถแล้ว อำนาจของส่วนกลางที่จะเข้ามามีส่วนในการบริหารราชการโดยตรงมีมากขึ้น แต่อำนาจของเจ้าเมืองในการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นก็ยังมีอยู่

เพชรบุรีมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์หลายพระองค์ เช่น พระมหาจักรพรรดิ ทรงได้ช้างเผือกพลาย จากป่าเมืองเพชรบุรี ชื่อว่า พระแก้วทรงบาศ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช และสมเด็จพระพุทธเจ้าเสือ ทรงโปรดปรานเมืองเพชรบุรีเป็นพิเศษ จึงได้เสด็จมาประทับที่เมืองเพชรบุรี ณ ตำบลโตนดหลวง เพื่อทรงเบ็ด พระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้โปรดเกล้าฯ ให้พระมเหสีทั้งสอง ที่ทรงเป็นชาวสมอพลือ เมืองเพชรบุรี ได้ทรงกรม เป็นต้น ราชสำนักอยุธยามีความสนใจในเมืองเพชรบุรี และได้สร้างสรรค์งานด้านศิลปกรรมทิ้งไว้ในเมืองเพชรบุรี เป็นจำนวนมาก เช่น ศาลาการเปรียญวัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นตัวอย่างเรือนหลวงรวมฝีมือช่างไว้หลายแขนง เป็นเรือนไทยขนาดใหญ่ หลังคาหัวท้ายยกเป็นมุข เรียกว่ามุขประเจิด ซึ่งเป็นลักษณะของสถาปัตยกรรมไทยสมัยอยุธยา เป็นต้น (ฐิติมา สุวรรณชาติ, 2559: 77–78) ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับชาวเมืองเพชรบุรีนั้น ได้เริ่มมีความใกล้ชิดและผูกพันกันมาตั้งแต่สมัยอยุธยาแล้ว

เพชรบุรีสมัยธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สมัยพระเจ้าตากสินจนถึงแผ่นดินพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ไทยยังคงทำสงครามกับพม่ามาโดยตลอด ซึ่งเจ้าเมืองและชาวเมืองเพชรบุรีก็ยังคงมีส่วนในการทำสงครามดังกล่าว จนเมื่อพม่าตกเป็นของอังกฤษบทบาทของเมืองเพชรบุรีที่มีต่อเมืองหลวงและราชสำนักจึงค่อยๆ เปลี่ยนไป ประวัติศาสตร์เพชรบุรีปรากฏหลักฐานครั้งแรกในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี ด้วยการปราบก๊กนครศรีธรรมราช ทรงโปรดฯ ให้เจ้าพระยาจักรี พระยายมราช พระยาอภัยรณฤทธิ์ และพระยาเพชรบุรี เป็นกองหน้ายกไปตีเมืองนครศรีธรรมราชการรบคราวนี้พระยาเพชรบุรีตายในที่รบ ทั้งนี้เพราะนายทัพนายกองมิได้สามัคคีกัน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีจึงยกทัพหลวงไปทางเรือไปช่วย แต่เมื่อกองเรือมาถึงตำบลบางทะลุ หาดเจ้าสำราญ ถูกพายุเรือล่มเป็นจำนวนหลายลำ ซึ่งย่อมหมายถึง

ประชาชน พลเมืองที่ถูกเกณฑ์ไปจากเพชรบุรีย่อมเสียชีวิตไปด้วยไม่น้อย สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี จึงทรงตั้งพิธีบวงสรวงและพักที่เพชรบุรีระยะหนึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2317 เกิดศึกพม่าที่บางแก้ว ราชบุรี สงครามครั้งนี้เจ้าเมืองเพชรบุรี และผู้คนที่เกณฑ์จากเพชรบุรีได้มีส่วนร่วมในสงครามครั้งนี้ด้วย ซึ่งทัพพม่าที่เข้ามานั้นมีกำลังมากจนกองทัพของพระยายมราชแตก พระยาเพชรบุรีอยู่ในกองทัพนี้ด้วยก็หนีออกมาพบกับทัพของเมืองหลวง จึงถูกคาดโทษว่า ถ้าแตกทัพมาอีกจะลงพระอาญาตัดศีรษะ ให้ไปรบแก้ตัวใหม่พระยาเพชรบุรีได้รับหน้าที่ในการล้อมทัพพม่า ฝ่ายพม่าก็พยายามตีแหกวงล้อมออกมาแต่ไม่สำเร็จ วีรกรรมของพระยาเพชรบุรี และชาวเมืองเพชรบุรี เป็นเรื่องที่น่ายินดีอยู่ชั่วขณะ หลังจากนั้นไม่กี่วันพระยาเพชรบุรีก็ถูกประหารชีวิต ด้วย “โอษฐภัย” (มนู อุดมเวช, 2531: 66–70)

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยทั่วไปมักจะถือเอาปีที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) ปราบดาภิเษก และขึ้นครองราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกในราชวงศ์จักรี ไปจนถึงปี พ.ศ. 2398 อันเป็นปีที่ไทยได้ทำสนธิสัญญาเบาริ่งกับประเทศอังกฤษเป็นประเทศแรก และส่งผลให้ไทยก้าวเข้าสู่การปรับปรุงประเทศให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก

ในสมัยรัชกาลที่ 1 –3 ไทยยังคงทำสงครามกับพม่า เมืองเพชรบุรีได้เข้าร่วมทำสงครามครั้งสำคัญ ๆ ในประวัติศาสตร์หลายครั้ง เช่น สงครามเก้าทัพในรัชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2328) และในรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาเพชรบุรี ร่วมกับเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชและเจ้าเมืองสงขลายกทัพไปปราบหัวเมืองทางใต้คือไทรบุรีกลันตันที่คิดเอาใจออกห่างจากไทย (ประวัติศาสตร์เมืองเพชรบุรี, ม.ป.ป.) โดยจะเห็นว่าเมืองเพชรบุรีนั้นได้รับความไว้วางใจเป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นถึงความจงรักภักดีที่ชาวเมืองเพชรบุรีมีต่อราชสำนักได้เป็นอย่างดีโดยเฉพาะในการสงครามเก้าทัพซึ่งเป็นสงครามครั้งใหญ่ระหว่างไทยกับพม่า

เจ้าเมืองเพชรบุรี และชาวเพชรบุรีได้เข้าร่วมในสงครามเก้าทัพ แต่แผนยุทธศาสตร์การรบครั้งนั้นมิได้มุ่งรักษาเมืองเพชรบุรีโดยตรง เพียงแต่มุ่งสู้รบเพื่อป้องกันกรุงเทพฯ ขณะที่เพชรบุรีมีโอกาสถูกโจมตีอย่างมาก เพราะทัพของเจ้าพระยาธรรมมาและพระยายมราชที่ตั้งอยู่ราชบุรี มีกำลังเพียง 5,000 ขณะที่พม่ามีกำลังถึง 10,000 แต่เป็นโชคดีของฝ่ายไทยที่กรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท ทรงมีชัยชนะที่ลาดหญ้าแล้วคุมกองทัพกลับทางบกทราบว่าพม่าตั้งค่ายอยู่ที่นอกเขางูจึงยกเข้าตีค่ายพม่าถึงขั้นตะลุมบอน พม่าแตกหนีไปทั้งกองหน้าและกองหลวง พม่าจึงไม่อาจตีราชบุรีได้ เพชรบุรีจึงรอดพ้นจากภัยสงครามเก้าทัพครั้งนี้ด้วย

ในแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมืองเพชรบุรีตกอยู่ในสถานการณ์ใกล้สงครามอีกครั้งในปี พ.ศ.2363 เมื่อพระเจ้าจักกายแมง พระราชนัดดาของพระเจ้าปดุง ได้ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระเจ้าปดุง มีพระประสงค์จะแสดงให้บรรดาไพร่พลเมืองยำเกรงว่าเข้มแข็งในการศึกเหมือนพระเจ้าปดุง จึงทรงติดต่อกับเจ้าพระยาไทรบุรีปะแงงัน ซึ่งกำลังขัดเคืองกับไทยจะเข้าตีไทยด้วยกัน ทางฝ่ายไทยได้ข่าวพม่าจะยกทัพมา จึงเป็นหน้าที่ที่ชาวเมืองเพชรบุรีต้องรับรองกองทัพจากเมืองหลวงซึ่งเข้ามาพักพิงเป็นเวลาหลายเดือนและมีภาระต้องส่งเสบียงอาหารรวมทั้งความสะดวกอื่น ๆ ด้วยอีกมาก

ครั้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้จะไม่มีปัญหาการสงครามกับพม่า แต่ราชอาณาจักรไทยยังมีภาระปราบปรามหัวเมืองมลายู โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าเมืองไทรบุรีและเมืองใกล้เคียงบางเมืองที่กระด้างกระเดื่อง ในการนี้ทางกรุงเทพฯ ได้ให้พระยาสุรินฤๅชัย เจ้าเมืองเพชรบุรี เป็นแม่ทัพยกไปปราบปราม ทัพพระยาสุรินฤๅชัยไปรวมกับทัพเมืองนครศรีธรรมราช และเมืองสงขลา กองทัพที่ยกไปเป็นกองทัพเรือ ได้เกณฑ์เรือจากเพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสาคร เขมร เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกำลังที่ได้จากเพชรบุรีนั้น เป็นจำนวนเรือทั้งสิ้น 9 ลำ ทหาร 599 คน เมื่อยกทัพไปถึงหัวเมืองปักษ์ใต้ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า

เจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯให้พระยาเพชรบุรีตั้งทัพอยู่กลางเมืองสายบุรี เพื่อจะได้ดูแลหัวเมืองมลายู ซึ่งเจ้าเมืองได้แข็งเมืองโดยตั้งค่ายเตรียมต่อสู้ ฝ่ายเจ้าเมืองกลันตันเมื่อทราบว่าพระยาพระยาสุรินฤๅชัยแจ้งว่าขออ่อนน้อมต่อไทย เมื่อพระยาสุรินฤๅชัยตอบตกลง พระยากลันตันก็มอบทองคำให้แก่พระยาสุรินฤๅชัย สำหรับค่ายที่เจ้าเมืองกลันตันสร้างไว้นั้น ต่อมาพระยาไชยา ได้รื้อเผาทำลายลงปืนใหญ่ที่ใช้ในการสงครามครั้งนี้ได้ถูกนำมาวางทิ้งไว้บริเวณริมฝั่งแม่น้ำเพชรบุรี ต่อมาได้ตกทอดมาถึงมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีในปัจจุบัน (มนู อุดมเวช, 2559: 70–71)

ความสัมพันธ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเมืองเพชรบุรี

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงมีความเกี่ยวข้องกับเพชรบุรีในหลายเรื่องด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรงโปรดเมืองเพชรบุรีอย่างมากมาตั้งแต่ยังไม่ได้ขึ้นครองราชย์ ขณะทรงผนวชอยู่ พระองค์มีความใกล้ชิดกับชาวเพชรบุรีอย่างมาก และทรงเมตตาแสดงธรรมโปรดชาวบ้านที่ศาลากลางบ้านหลายแห่งเช่น ที่ศาลาอินชัง (อยู่ริมแม่น้ำเพชรบุรีหน้าวัดน้อย หรือวัดไชยสุรินทร์ในปัจจุบัน) ศาลาบ้านจีน (อยู่ริมถนนพานิชเจริญ ใกล้ต้นโพธิ์ ประตูเมือง เขตบ้านนารายณ์ ปัจจุบันศาลานี้ รื้อถวายวัดลาดโพแล้ว) ชาวบ้านที่สนใจในพระธรรมที่ทรงแสดงถึงกับถวายลูกหลาน ให้เป็นศิษย์มากมาย ศิษย์บางคนติดตามพระองค์ไปอยู่วัดสมอรายและวัดมหาธาตุ บางคนได้อุปสมบท และได้ไปครองวัดต่างๆ มีสมณศักดิ์ก็มีมาก ชาวบ้านที่สนใจในพระธรรมที่ทรงแสดงถึงกับถวายลูกหลานให้เป็นศิษย์มากมาย บ้างก็นำบุตรมาถวายติดกัณฑ์เทศน์ เช่น เด็กชายเพ็ง ซึ่งต่อมาได้เข้ารับราชการได้รับบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยามหินทรศักดิ์ธำรง (ต้นสกุล เพ็ญกุล) การที่พระองค์ได้เสด็จธุดงค์มาเพชรบุรีบ่อยครั้ง และประทับอยู่เป็นเวลานาน ๆ ได้เสด็จไปในที่ต่าง ๆ เช่น พระองค์ได้ธุดงค์และประทับ ณ เขาหลวง เพื่อศึกษาค้นคว้าพระไตรปิฎกและได้ทรงเห็นว่าทั้งพระพุทธรูปและเจดีย์ภายในถ้ำมีสภาพชำรุด จึงโปรดเกล้าฯ ให้ทำการบูรณะปฏิสังขรณ์ให้คงสภาพเดิม ทรงบำเพ็ญสมณธรรม ณ ถ้ำเขาย้อย ทรงประทับแรมที่วัดมหาสมณาราม ได้ทรงเสวยน้ำจากแม่น้ำเพชรบุรี และทรงติดในรสของน้ำเพชรว่าเป็นน้ำที่มีรสจืดสนิท ไม่กร่อย เมื่อขึ้นครองราชย์แล้วก็โปรดให้ใช้น้ำจากแม่น้ำเพชรบุรีเป็นน้ำเสวย และน้ำสรงตลอดรัชกาล (เสยย์ เกิดเจริญ, 2542: 65–66.)

ต่อมา เมื่อพระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์แล้ว ก็ได้เสด็จมาเมืองเพชรบุรีอีกหลายครั้ง ๆ ละหลาย ๆ วัน จากบันทึกจดหมายเหตุของหมอบรัดเลแสดงการเสด็จเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังตาราง

ตารางที่ 1 แสดงการเสด็จเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจากจดหมายเหตุหมอบรัดเล

ปี ที่เสด็จ	วัน – เดือน	พระราชกรณียกิจ	รายละเอียดการเสด็จ
พ.ศ.2402	2 สิงหาคม	- เสด็จประพาสหัวเมืองตะวันตก	ขบวนเรือตามเสด็จมากแต่เรือกลไฟ ถึง 6 หรือ 7 ลำ
พ.ศ.2403	10 พฤษภาคม	- เสด็จทอดพระเนตรการสร้างพระราชวังบนยอดเขา	
พ.ศ.2403	22 มิถุนายน	- แห่พระไปเมืองเพชร	

	24 มิถุนายน 19 ตุลาคม	พระราชทานเลี้ยงฝรั่งที่พระที่นั่งใหม่รุ่งขึ้นเสด็จเมืองเพชรบุรี(20 ตุลาคม)	เสด็จเมืองเพชรบุรีครั้งที่ 3
2404	12 พฤศจิกายน	ทอดพระเนตรดาวพระพุธเข้าดวงอาทิตย์ที่เขาวังเมืองเพชรบุรี	
2405	12 พฤศจิกายน	- เสด็จเฉลิมพระราชมณเฑียรที่พระนครคีรี - บรรจุพระบรมสารีริกธาตุในพระสุทธเสลเจดีย์ (เจดีย์ศิลาที่ยอดเขามหาสวรรค์)	เสด็จด้วยเรือกลไฟ
	25 มกราคม – 7 กุมภาพันธ์	เสด็จประพาสเมืองเพชรบุรี	เสด็จด้วยเรือกลไฟ
2407	13 กุมภาพันธ์	เสด็จประพาสเมืองเพชรบุรี	เสด็จจากพระนครไปประทับที่พระนครคีรีเพื่อทอดพระเนตรเขา, ป่าไม้, วัดแดด, วัดดาว, รู้เส้นรุ้งเส้นแวง และจะได้ทรงทราบการทำนุบำรุงราษฎรสุขหรือเดือดร้อนประการใด

จากตารางจะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จมาเมืองเพชรบุรีบ่อยครั้ง บางปีก็เสด็จมาหลายครั้งและในเวลาไม่ห่างกันนัก นอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่เป็นถาวรวัตถุที่สำคัญ คือ ได้ทรงสร้างพระราชวังในส่วนภูมิภาคแห่งแรกของกรุงรัตนโกสินทร์ขึ้นในเพชรบุรี และทรงสร้างถาวรวัตถุไว้ในเมืองเพชรบุรีหลายอย่างที่แสดงถึงความผูกพันที่พระองค์ทรงมีต่อเมืองเพชรบุรี

ตามพระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 ได้กล่าวถึงการสร้างพระนครคีรีขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2397 ที่เมืองเพชรบุรี โดยได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์พระเพ็ชรพิไสยศรีสวัสดิ์ สร้างวังขึ้นที่เขามหาสมณะ (ภายหลังเปลี่ยนชื่อว่าเขามหาสวรรค์)เป็นเขาที่มี 3 ยอด ให้ชื่อว่าพระนครคีรี แบ่งการก่อสร้างเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนแรกเป็นพระที่นั่งที่ประทับและตึกประเทียบป้อมศาลามีประตูกำแพงวัง ให้ชื่อคล้องจองกัน ดังนี้ ประตูนารีประเวศ ประตูวิเศษราชกิจ ประตูราชฤทธิแรงปราบ ประตูอานุภาพเจริญ ประตูดำเนินทางสวรรค์ ประตูจันทรแจ่มจำรูญ ประตูสูรย์แจ่มจำรัส นอกจากนี้ยังให้ชื่อพระที่นั่งและตำหนักต่าง ๆ ได้แก่ พระที่นั่งเพ็ชรภูมิไพโรจน์ พระที่นั่งปราโมทย์มไหศวรรย์ พระที่นั่งเวชยันต์วิเชียรปราสาท พระที่นั่งราชธรรมสภา ตำหนักสัณฐาคารสถาน หอพิมานเพ็ชรมเหศวร์ หอพระจตุเวทประดิษฐพจน์ ซุ้มตะเกียงมีชื่อว่า หอชัชวาลเวียงไชย และให้สร้างป้อมขึ้น 5 ป้อม ให้ชื่อว่า ป้อมธตรฐป้องปก ป้อมวิรุฬหกบริรักษ์ ป้อมวิรูปักษ์ป้องกัน ป้อมเวสสวรรณรักษา ป้อมวัชรินทราภิบาล มีศาลาลูกขุนในซ้ายขวาทิมดาบตำรวจและที่สถานต่างๆ

ส่วนที่ 2 โปรดให้ทำพระเจดีย์ศิลาเป็นซีกๆ โดยสั่งทำมาจากเกาะสีชัง ขนาดฐาน 6 ศอก สูง 4 วา 2 ศอก ไปประดิษฐานไว้ที่ยอดเขานั้น ให้ชื่อว่าสุทธิเสลเจดีย์ โปรดให้สร้างพระวิหารโรงธรรม อุโบสถ กุฏิ เสนาสนสงฆ์ เป็นอารามขึ้น

ส่วนที่ 3 โปรดให้ก่อหุ้มพระเจดีย์เก่า ขนาดฐาน 10 วา สูง 1 เส้นให้ชื่อว่า พระธาตุจอมเพชร

นอกจากสร้างพระนครคีรีแล้วยังได้โปรดให้สร้างและบูรณปฏิสังขรณ์สิ่ง อื่น ๆ อีก ได้แก่ การบูรณะวัดที่เนินเขามหาสวรรค์ให้ชื่อว่า วัดสมณาราม การสร้างถนนให้ชื่อว่า “ถนนราชวิถี”สร้างสะพานข้ามแม่น้ำก่อด้วยอิฐอย่างสะพานยุโรป กำหนดให้ฟากข้างเมืองเก่า มีถนนและตึกตลาดขึ้นทั้ง2 ฟากถนนเมื่อปี2406 พระปรางค์เดิมของโบราณที่วัดมหาธาตุหักลงมา ก็โปรดฯ ให้ก่อสร้างขึ้นเสียใหม่ ส่วนที่ถ้ำเขาหลวงก็โปรดให้สร้างพระพุทธรูปใหญ่ขึ้น1 องค์ สร้างพระบาทจำลอง และบูรณะปฏิสังขรณ์พระพุทธรูปเก่าๆ ขึ้นทุกองค์ มีการสร้างพระเจดีย์สูง 6 ศอก 2 องค์ สำหรับที่เขาพนมขวดก็โปรดฯ ให้สร้างพระเจดีย์ขึ้นบนยอดเขา1 องค์ ที่ลานหน้าเขาโปรดให้สร้างพลับพลาตรีมุขขึ้น1 หลัง มีตึกและโรงพิธีสำหรับแรกนาขวัญขึ้นที่นั่นด้วย บริเวณหน้าพลับพลานั้นโปรดให้ซื้อนาราษฎร 714 ไร่ 2 งาน เป็นเงิน 91 ชั่ง 19 ตำลึง 3 สลึงเฟื้อง เสด็จไปประทับแรมอยู่ปีละ 1 – 2 ครั้งเสมอทุกปี (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์, 2477) ซึ่งในการสร้างพระนครคีรีมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแสดงต่อชาวต่างชาติว่า ประเทศสยามมิได้เป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน มีพระราชวังที่ประทับนอกเมืองหลวงเช่นเดียวกับที่พระมหากษัตริย์ในยุโรปมี เป็นการแสดงให้เห็นว่ามีความทัดเทียมมิได้ด้อยไปกว่ากัน ส่วนการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามและพระพุทธรูปนั้น เป็นไปตามธรรมเนียมของชาวพุทธและนั่นคือสิ่งที่ทำให้เกิดความผูกพันระหว่างพระมหากษัตริย์กับชาวเมืองเพชรบุรีสืบมาถึงปัจจุบัน

ความผูกพันระหว่างพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับชาวเมืองเพชรบุรี ยังพบว่ามีประกาศพระนครคีรี จศ. 1222 (พ.ศ.2403) ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำเอาระบบการถวายฎีกาเป็นเครื่องเชื่อมความสัมพันธ์กับราษฎร พระองค์ยังทรงประกาศเป็นระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการถวายฎีการ้องทุกข์ให้แก่ราษฎรเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และระงับทุกข์ให้แก่ราษฎร ทั้งยังโปรดฯ ให้ตุลาการชำระให้โดยเร็ว เป็นพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงมีต่อชาวเมืองเพชรบุรี ทรงอนุญาตให้ชาวเพชรบุรีได้เฝ้าอย่างใกล้ชิดและเปิดโอกาสให้ราษฎรที่มีเรื่องทุกข์ร้อน หรือถูกข้าราชการเบียดเบียน หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมทางโรงศาล ให้สามารถเข้าเฝ้าถวายฎีการ้องทุกข์ได้อย่างกว้างขวาง ทุกเวลา ทุกสถานที่ที่พระองค์ประทับอยู่ เว้นแต่อยู่ในระหว่างทางเสด็จพระราชดำเนิน อยู่เท่านั้น เพราะถือว่าเป็นคนไม่มีความเคารพขัดขวางทางเสด็จพระราชดำเนิน และยังทรงแนะนำวิธีการถวายฎีกาให้แก่ชาวเพชรบุรีอีกด้วยประกาศพระนครคีรี เป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงน้ำพระทัยที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระเมตตาต่อประชาชนชาวเพชรบุรี ทรงเปิดโอกาสให้สามารถเข้าเฝ้าได้อย่างใกล้ชิด นับเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบสมมติเทพมาเป็นเสมือนพ่อปกครองลูกตามแบบอย่างสมัยสุโขทัย และทรงให้เวลากับประชาชนอย่างแท้จริง สาระสำคัญอีกประการหนึ่งของประกาศพระนครคีรี จ.ศ.1222 (พ.ศ.2403) คือ เรื่องเกี่ยวกับสิทธิสตรี พระองค์ทรงเมตตาและยกย่องให้สตรี เป็นตัวแทนนำฎีการ้องทุกข์ขึ้นถวายได้ อาจกล่าวได้ว่าพระองค์ทรงพระราชทานสิทธิสตรีเป็นครั้งแรกที่พระนครคีรี(เสยย์ เกิดเจริญ, 2542: 118–120)

สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงถึงความใกล้ชิดที่พระมหากษัตริย์ทรงมีต่อราษฎรได้เป็นอย่างดียิ่ง จะเห็นได้ว่าสิ่งแรกจะเกิดขึ้นที่เพชรบุรีเกือบทุกสิ่ง เช่น พระราชวังในส่วนภูมิภาคแห่งแรก พระราชทานสิทธิสตรีเป็นครั้งแรก แม้แต่การฟื้นฟูพระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญก็ปรากฏขึ้นที่เพชรบุรีเป็นครั้งแรกเช่นกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเมืองเพชรบุรี

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 โปรดประพาสตามมณฑลหัวเมืองเพื่อดูสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร มีทั้งที่เสด็จไปตรวจราชการอย่างเป็นทางการและเสด็จประพาสเป็นการส่วน

พระองค์ หรือ “เสด็จประพาสต้น” ทั้งเสด็จทางเรือ เสด็จทางรถไฟอย่างสามัญชน ทรงแต่งพระองค์อย่างคนธรรมดา เช่น เป็นคหบดี ทำให้ได้พบปะพูดคุยกับชาวบ้านโดยที่ชาวบ้านบางคนไม่รู้ว่าพระองค์เป็นพระเจ้าแผ่นดิน บางครั้งทรงได้รับเลี้ยงอาหารจากชาวบ้าน ซึ่งการคบหาสมาคมกับราษฎรอย่างใกล้ชิด ทำให้พระองค์ทรงทราบทุกข์สุขและความเป็นไปของราษฎรตลอดจนทางปฏิบัติงานของข้าราชการในส่วนท้องถิ่น (การเสด็จประพาสต้น, 2557) การเสด็จประพาสต้นในครั้งแรก ๆ นั้นก็จะมีเมืองเพชรบุรีอยู่ด้วย และได้ทรงใช้เมืองเพชรบุรีเป็นที่ประทับพักแรมเพื่อพักผ่อนพระราชอิริยาบท และยังใช้ในการรับรองแขกเมือง เพราะถือว่าพระนครคีรีเป็นสถานที่ซึ่งสามารถอวดชาวยุโรปได้เพื่อให้ชาวยุโรปเห็นว่าพระมหากษัตริย์ไทยก็มีพระราชวังที่ประทับตามฤดูกาลเช่นเดียวกับพระมหากษัตริย์ของชาวยุโรป เป็นการแสดงถึงความเท่าเทียมเสมอเหมือนกัน ชาวยุโรปจะได้มองไทยด้วยความเสมอภาคกัน เป็นกุศโลบายที่พระมหากษัตริย์ไทยในยุคที่จักรวรรดินิยมกำลังแผ่ขยายอำนาจเข้ามาในไทยนั่นเอง นอกจากนี้ยังทรงออกว่าราชการ ณ เมืองเพชรบุรีด้วย สำหรับการเสด็จมาเมืองเพชรบุรี นับแต่ขึ้นครองราชย์แล้วก็ได้เสด็จมาเพชรบุรีหลายครั้งดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 2 แสดงการเสด็จเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปี ที่เสด็จ	วัน – เดือน	พระราชกรณียกิจ	รายละเอียดการเสด็จ
พ.ศ. 2418	11 –18 กุมภาพันธ์	- เสด็จประพาสถ้ำเพลิงแลถ้ำพังและให้ราษฎรเข้าเฝ้า - เสด็จเขาพนมขวดและเขาหลวง - เสด็จวัดเขาบันไดอิฐ วัดมหาสมณาราม วัดกำแพงแลง	เสด็จโดยทางเรือ
พ.ศ. 2429	10 กุมภาพันธ์ – 1 มีนาคม	- เสด็จประพาสถ้ำเพลิงถ้ำพัง วัดพระนอน เขาหลวง - เสด็จประพาสตลาด เขาบันไดอิฐ ถ้ำแกลบ ถ้ำสาริกา ถ้ำเจ็ดแท่น วัดกำแพงแลง หมู่บ้านไทยทรงดำ ท่ายาง ท่าคอย เขาลูกช้างถ้ำวัวนอน ถ้ำพระพิมพ์ ถ้ำพระเผือก เขาดอก ถ้ำจีน - โปรดให้ชาวไทยทรงดำขับแคนถวาย	เสด็จโดยทางเรือ
พ.ศ. 2447	17 กรกฎาคม	- มีพระประสงค์จะทอดพระเนตรความเป็นอยู่ปกติของราษฎร	เสด็จโดยรถไฟ
	24 –28 กรกฎาคม	- เสด็จประพาสบางทะลุ - ถวายพุ่มพระสงฆ์เข้าพรรษา - เสด็จประพาสวัดต่าง ๆ ในเมืองเพชรบุรี	เสด็จโดยเรือฉลอม
พ.ศ. 2452	11 – 18 กันยายน	- เสด็จประพาสตามถนนหลังจวน ตลาดตำบลวัดปืน ท่าศาลา บ้านลาวตำบลยี่หน ไร่ส้ม วังคอย - เสด็จวัดใหญ่สุวรรณาราม วัดเกาะ วัดมหาสมณาราม วัดโพธาราม วัดอุไทย วัดพระทรง วัดสนามพราหมณ์ วัดชีปเกิด วัดป้อม - ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ยกวัดใหญ่สุวรรณาราม เป็นวัดหลวง	เสด็จมาทางเรือ เสด็จกลับทางรถไฟ

ตารางที่ 2 แสดงการเสด็จเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ต่อ)

ปี ที่เสด็จ	วัน – เดือน	พระราชกรณียกิจ	รายละเอียดการเสด็จ
พ.ศ. 2453	8 –14 กรกฎาคม	- โปรดเกล้าฯพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ - โปรดเกล้าฯให้บวชนาคหลวงที่เมืองเพชรบุรี (บุตรผู้ว่าราชการจังหวัดเพชรบุรี)	เสด็จโดยทางรถไฟประทับที่พลับพลาบ้านปืน
	14 สิงหาคม –11 กันยายน	- เสด็จพระราชดำเนินมาก่อพระฤกษ์ที่พระตำหนักบ้านปืน - โปรดเกล้าฯให้ตั้งพระราชพิธีพรุณสารท - บำเพ็ญพระราชกุศลในโอกาสที่สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชน์ สิ้นพระชนม์ครบรอบ 1 ปี	เสด็จด้วยเรือกลไฟ

การที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเพชรบุรีบ่อยครั้งนั้น ก็เป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่าพระองค์ทรงโปรดเมืองเพชรเป็นอย่างมาก พระองค์ได้มีพระราชดำริเกี่ยวกับเมืองเพชรบุรี ว่า “เมืองเพชรบุรี เป็นภูมิสถานอันงดงาม และสมบูรณ์เคยเป็นที่ประพาสของพระเจ้าแผ่นดินแต่กาลก่อนตลอดมา” (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2453) ในขณะทรงครองราชสมบัติก็ได้เสด็จประพาสเมืองเพชรบุรี เป็นประจำตลอดรัชกาล และยังได้โปรดเกล้าฯ ให้ผู้ว่าราชการเมืองเพชรบุรีสมัยนั้น คือ พระยาสุรพันธ์พิสุทธิ์ (เทียน บุนนาค) ดำเนินการจัดซื้อที่ดินที่บ้านปืน ตำบลบ้านหม้อ ด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์เป็นเนื้อที่ประมาณ 400 ไร่ เพื่อสร้าง “พระราชวังบ้านปืน” เมื่อก่อสร้างตัวพระตำหนักพระราชวังบ้านปืนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังดำเนินการสร้างได้ไม่มากนัก พระองค์ก็เสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดฯ ให้ดำเนินการก่อสร้างต่อจนสำเร็จ รวมเวลาก่อสร้างประมาณ 8 ปี ได้พระราชทานนามพระราชวังบ้านปืนใหม่ว่า “พระราชวังรามราชนิเวศน์”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินทรงวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ.2453 ด้วยเหตุที่มีพระราชประสงค์ที่จะมีพระราชวังนอกพระนครเพื่อประทับค้างแรมได้โดยสะดวกและจะให้เป็นพระราชวังที่ใช้ประทับยามหน้าฝน พระองค์จึงมีพระราชโองการให้ซื้อที่ดินจากชาวบ้านที่เขตบ้านปืนริมแม่น้ำเพชรบุรี โดยได้แบบแผนมาจากตำหนักในพระราชวังของพระเจ้าไกเซอร์แห่งเยอรมัน สืบเนื่องจากการสร้างพระราชวังรามราชนิเวศน์ได้ส่งผลให้เกิดการสร้างถนนขึ้นอีกหลายสาย เช่น ถนนราชดำเนิน ถนนราชดำริ ถนนดำรงรักษ์ ถนนบริพัตร สะพานอุรุพงษ์ ถนนหาดเจ้าสำราญรถไฟสายหาดเจ้าสำราญ และต่อมาได้มีการปลูกต้นมะฮอกกานี ริมฝั่งถนนราชดำเนิน ถนนราชดำริ ถนนดำรงรักษ์ และถนนบริพัตร์ (เสยย์เกิดเจริญ, 2523: 40–41) ความผูกพันระหว่างพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับชาวเมืองเพชรบุรีนั้น เริ่มมาจากการที่พระองค์ได้ตามเสด็จตามพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และได้มีความใกล้ชิดกับชาวเมืองประกอบกับเมืองเพชรบุรีเอง ก็มีสภาพทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ และหลากหลายเป็นที่ทรงโปรดต่อมาจึงได้ทรงสร้างอนุสรณ์สถานเป็นหลักฐานไว้หลายแห่ง จึงกล่าวได้ว่าพระองค์ทรงคุ้นเคยกับการเสด็จเมืองเพชรบุรีเป็นอย่างมาก

ความสัมพันธ์ระหว่างพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเมืองเพชรบุรี

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ได้เสด็จพระราชดำเนินไปประทับแรมที่เมืองเพชรบุรีหลายครั้ง เพื่อประทับรักษาพระอาการปวดพระวรกาย ตามที่แพทย์หลวงประจำพระองค์กราบบังคมทูลแนะนำ ในการนี้ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพลับพลาที่ประทับแรมขึ้นที่ชายทะเล ตำบลบางทะลุ เมื่อ พ.ศ. 2460 เป็นอาคารไม้ใต้ถุนสูงหลังคามุงจาก ฝาขัดแตะหลายหลัง พระราชทานนามว่า “ค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญ” ซึ่งในช่วงเวลานับแต่ พ.ศ. 2461 – 2466 พระองค์ได้เสด็จประทับแรมค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญเกือบทุกปีโดยการเสด็จมานั้นมีพระราชกรณียกิจหลายประการ เช่น การฝึกกองเสือป่า การพักผ่อนพระราชอิริยาบท ทรงนำคณะละครมาเล่นที่พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน และทรงว่าราชการในเมืองเพชรบุรีด้วย

อนึ่ง นอกจากพลับพลาที่ประทับแล้ว ยังมีเรือนสำหรับผู้ตามเสด็จซึ่งสร้างรวมกันเป็นหมู่ใหญ่เดิมจึงเรียกว่า “ค่ายหลวงบางทะลุ”ต่อมาพระราชทานนามใหม่ว่า “ค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญ” ต่อมาภายหลังเกิดปัญหาขึ้นหลายอย่าง เช่น ขาดแคลนน้ำจืด การคมนาคมไม่สะดวก ตลอดจนมีแมลงวันจำนวนมาก เป็นต้น ทำให้ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้าง “พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน” ขึ้นที่บริเวณอำเภอชะอำ ประกอบด้วยพระที่นั่ง รวม 3 องค์ ได้แก่ พระที่นั่งสมุทรพิมาน พระที่นั่งพิศาลสาคร และพระที่นั่งสโมสรเสวกามาตย์ และในปี พ.ศ. 2468 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินมาประทับแรม ณ พระราชนิเวศน์แห่งนั้น ซึ่งนับเป็นการเสด็จพระราชดำเนินจังหวัดเพชรบุรีเป็นครั้งสุดท้ายในรัชกาลสำหรับการเสด็จมาเมืองเพชรบุรีตลอดรัชกาลนั้น เริ่มเสด็จตั้งแต่ปี พ.ศ.2457 จนถึงปี พ.ศ.2468 ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงการเสด็จเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปี ที่เสด็จ	วัน – เดือน	พระราชกรณียกิจ	รายละเอียดการเสด็จ
พ.ศ.2457	มกราคม	- เสด็จฯ มากับกองเสือป่าเสนาหลวงรักษาพระองค์	-
พ.ศ.2458	4 มิถุนายน	- เสด็จพระราชดำเนินมณฑลปักษ์ใต้ผ่านเพชรบุรี มีประชาชนที่ถูกเพลิงไหม้รอรับเสด็จฯ ด้วย ทรงพระกรุณาโปรดฯ ให้งดเก็บเงิน บำรุงท้องที่เป็นเวลาหนึ่งปี	เสด็จโดยทางรถไฟ
พ.ศ.2461 - 2466		- เสด็จพระราชดำเนินมาประทับแรม ณ ค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญทุกปี ยกเว้นเพียง ปี 2463 และประทับอยู่ครั้งละหลายๆ วัน ทุกครั้งเสด็จฯในเดือนเมษายน	เสด็จโดยรถไฟ
2467 - 2468		- เสด็จพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน	เสด็จโดยรถไฟ

ในปี 2462 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการก่อสร้างทางรถไฟเล็ก ตั้งแต่ริมทางรถไฟสายใต้ไปตามถนนที่จะไปหาดเจ้าสำราญ เป็นระยะทางยาว 16 กิโลเมตร ระหว่างการก่อสร้างดำเนินมาได้ประมาณ 1 ปี มีข้อปัญหาในเรื่องน้ำท่วมเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก เพราะถนนเดิมเคย

น้ำท่วมเป็นตอน ๆ เกรงจะเซาะทางรถไฟเสียหาย โดยการถมทางรถไฟด้วยหินศิลา และยกถนนทางรถไฟให้สูงขึ้นพอไม่ให้น้ำท่วมถึง ในส่วนของตัวรถไฟมี 2 ขบวน คือ รถไฟโดยสาร และรถไฟลำเลียงของ สำหรับการเสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานมาที่ค่ายหลวงหาดเจ้าสำราญในการก่อสร้างครั้งนี้ ได้มีการสร้างถังน้ำและท่อส่งน้ำ จากพระราชวังรามราชนิเวศน์มาสถานีสำหรับส่งน้ำลงไปหาดเจ้าสำราญอีกด้วย (กองจดหมายเหตุแห่งชาติ, 2465)

อย่างไรก็ดีการเสด็จพระราชดำเนินมาท่องเที่ยวยังเมืองเพชรบุรีของพระมหากษัตริย์จากรัชกาลที่ 4 – 6 ชี้ให้เห็นว่าแม้จะเสด็จฯ มาเพื่อประทับพักผ่อนพระราชอิริยาบถแต่ก็มิได้ทรงว่างเว้นพระราชกิจ การเสด็จฯ มายังเมืองเพชรบุรีปีละหลายๆ ครั้งมีทั้งเพื่อประกอบพระราชกรณียกิจ ทรงรับแขกเมือง ทรงประทับเพื่อพักผ่อนพระราชอิริยาบถ การที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเมืองเพชรบุรีมากจนกระทั่งเสด็จมาสร้างพระราชวังพระนครคีรีขึ้นที่เมืองเพชรบุรี บอกให้ทราบถึงการให้ความสำคัญกับเมืองเพชรบุรี การพัฒนาเมืองให้เหมาะสมสำหรับการรับวัฒนธรรมตะวันตก แม้ในรัชกาลต่อมาก็ยังโปรดเมืองเพชรบุรีเห็นได้จากการสร้างพระราชวังแห่งใหม่ที่ตำบลบ้านปืน พระมหากษัตริย์ยังทรงบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามหลายแห่งในเมืองเพชรบุรี พระราชทานพระราชทรัพย์และกำลังคนเพื่อการซ่อมแซม และก่อสร้างสถานที่ต่างๆ เพื่อพัฒนาให้เมืองเพชรเป็นเมืองที่เหมาะสำหรับต้อนรับแขกเมือง เพื่อทำให้ชาวตะวันตกที่ได้มาเยือนเห็นว่าประเทศสยามมีความเจริญและสามารถพัฒนาหัวเมืองให้มีความเจริญทัดเทียมตะวันตกได้ (วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, 2561: 70-71) อย่างเช่นประเทศตะวันตกมีพระราชวังฤดูร้อนของสยามก็มีพระนครคีรีเช่นกัน อีกทั้งการเสด็จมายังเมืองเพชรบุรี และการสร้างความเจริญต่าง ๆ ก็เป็นการแสดงให้ชาวต่างชาติได้เห็นว่าความเจริญก้าวหน้าทั้งปวงนั้นมิได้มีอยู่แต่เฉพาะในเมืองหลวงเท่านั้น แต่ได้กระจายตัวสู่ภูมิภาคต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ซึ่งหมายความว่ามั่งคั่งและความเจริญของสยามไม่ได้ด้อยไปกว่าประเทศทางตะวันตกเลย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเมืองเพชรบุรีในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 (พ.ศ.2394 – 2468) กล่าวโดยสรุปได้ว่า เมืองเพชรบุรีเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองและความเป็นมาอันยาวนาน สะท้อนให้เห็นได้จากมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะหลักฐานทางด้านโบราณคดีศิลปะและสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ที่มีให้พบเห็นอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะสถานที่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในราชวงศ์จักรีทั้ง 3 พระองค์ ทรงสร้างไว้ในเมืองเพชรบุรี ได้แก่ พระนครคีรี (เขาวัง) พระรามราชนิเวศน์ (วังบ้านปืน) และพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ในขณะเดียวกันความเจริญอย่างอื่น ๆ ก็ถูกสร้างขึ้นตามมา เช่น ถนน สะพาน เป็นต้น นับเป็นพระราชานุสรณ์ที่เป็นหลักฐานยืนยันความสัมพันธ์ที่พระมหากษัตริย์ทรงมีต่อเมืองเพชรบุรีเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังมีเรื่องเล่าอันเป็นความภาคภูมิใจแก่ชาวเพชรบุรีเป็นอย่างยิ่ง เช่น การฟื้นฟูพระราชประเพณีแรกนาขวัญ ซึ่งได้เริ่มพระราชพิธีนี้ที่เมืองเพชรบุรี และหลักฐานการสร้างทางรถไฟสายหาดเจ้าสำราญ (ทางรถไฟสายน้อย) แม้ประจักษ์พยานการสร้างจะไม่หลงเหลืออยู่อีกต่อไปแล้ว แต่ยังคงเป็นที่กล่าวถึงกันอยู่จนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นสิ่งที่อนุชนรุ่นหลังควรอนุรักษ์และสืบทอดด้วยความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่ได้ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดีงามไว้แก่ชาวเพชรบุรี

จากการเสด็จเมืองเพชรบุรี เพื่อประทับพักผ่อนพระราชอิริยาบถของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การเสด็จประพาสต้นของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และการเสด็จมาพักฟื้นจากพระอาการ

ประชวรของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับชาวเมืองเพชร ที่มีจุดเริ่มต้นจากการสร้างความเจริญภายในประเทศให้ชาวตะวันตกได้เห็นถึงความทัดเทียมกัน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว พร้อมกับการนำผู้คนเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองเพชรบุรี โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ในลักษณะของการท่องเที่ยวตามรอยเสด็จ ทำให้ชาวเมืองเพชรบุรี ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวนั้นเป็นอย่างมากมาจนถึงปัจจุบัน

การอภิปรายผล

ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับเมืองเพชรบุรีในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6 (พ.ศ.2394 – 2468) แสดงถึงความผูกพันระหว่างพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว กับชาวเมืองเพชรบุรีอย่างชัดเจน โดยเฉพาะความภาคภูมิใจของชาวเพชรบุรีที่มีต่อสิ่งก่อสร้างที่พระมหากษัตริย์ทั้ง 3 พระองค์ทรงสร้างไว้ และการเสด็จประพาสเมืองเพชรบุรีทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการหลายครั้ง เป็นสิ่งที่ยังอยู่ในความทรงจำของชาวเมืองเพชรบุรีมาถึงปัจจุบัน สอดคล้องกับงานเขียนของ เสยย์ เกิดเจริญ พระปิยมหาราชกับเมืองเพชร ที่ศึกษาถึงการเสด็จมาประพาสเมืองเพชรบุรีของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และทรงมีพระเมตตาต่อชาวเมืองเพชร ทรงคุ้นเคยกับเมืองเพชรและชาวเมืองเพชรบุรี ได้เสด็จประพาสเป็นประจำตลอดรัชกาลและทรงสัมพันธ์กับเมืองเพชรบุรีในเรื่องต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

การเสด็จประพาสต้น. (2557). สืบค้นเมื่อ 11 มิถุนายน 2559, จาก http://kingrama5.exteen.com/20140910/entry-3.

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 5กระทรวงวัง มร. 5รล/7 เรื่อง ปลูกต้นไม้ที่พระราชวังบ้านปืน (28 พฤษภาคม – 19 กันยายน 2453)

_____. เอกสารกรมราชเลขาธิการ รัชกาลที่ 6 กระทรวงวัง มร. 6 ว/1 เรื่อง ทำทางรถไฟหาดเจ้าสำราญ (6 พฤษภาคม 2462 – 23 สิงหาคม 2465)

เจ้าพระยาทิพากรวงศ์. (2477)**พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394 – 2411**. พิมพ์เป็นที่ระลึก ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงธรรมสารเนติ (อบ บุนนาค) วันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2477 ณ วัดประยูรวงศาวาส.พระนคร:โรงพิมพ์พระจันทร์ ท่าพระจันทร์. สืบค้นเมื่อ 28 กรกฎาคม 2563,จากhttps://vajirayana.org.

ฉลอง สุนทราวาณิชญ์. (บรรณาธิการ.). (2550). **สมุดราชบุรี พ.ศ. 2468** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สมาคมมิตรภาพญี่ปุ่น – ไทย.

ฐิติมา สุวรรณชาติ.(2559). **ประวัติศาสตร์เพชรบุรี**. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ประวัติศาสตร์เมืองเพชรบุรี. (ม.ป.ป.) สืบค้นเมื่อ 28 กันยายน 2559, จาก http://research.pbru.ac.th/web/index.

พยุง วงษ์น้อย. (2557). **พื้นภูมิเพชรบุรี: ภูมิสถานโครงการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

มนู อุดมเวช. (2531).**งานวิจัยเรื่องเพชรบุรีสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น**. เพชรบุรี: วิทยาลัยครูเพชรบุรี.

มนู อุดมเวช และคณะ. (2559). **พื้นภูมิเพชรบุรี: ภูมิประวัติ โครงการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี**. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. (2561). การเสด็จประพาสเมืองเพชรบุรีสมัยรัชกาลที่ 4 – รัชกาลที่ 6. **วารสารประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**, 43: 47–72.

เสยย์ เกิดเจริญ. (2523). **พระพุทธเจ้าหลวงกับเมืองเพชรบุรี**. อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ คุณพ่อเสริม บุระมาน. เพชรบุรี: เพชรบุรีการพิมพ์.

_____. (2542). **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเมืองเพชรบุรี**. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพอาจารย์สายพิณ เปี่ยมสง่า. เพชรบุรี: เพชรภูมิการพิมพ์.

_____. (2542). **พระปิยมหาราชกับเมืองเพชร**. อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ จ่าสิบเอกหญิงอุไร อังกินันท์. เพชรบุรี: เพชรภูมิการพิมพ์.

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21
Physical Environment for Public Libraries in the 21st Century

ศราวุฒิ ด้วงเบ้า
Sarawut Duangbao

อาจารย์สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
Lecturer of Information Science and Library Science Program,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University
*Corresponding author Email: daniel852_6@hotmail.com
(Received: January 5, 2021; Revised : March 1, 2021; Accepted: May 11, 2021)

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งปัจจุบันการปรับปรุงและพัฒนารูปแบบของห้องสมุดกำลังได้รับความสนใจจากสถาบันบริการสารสนเทศ นักวิชาการ นักศึกษา ตลอดจนบุคลากรของห้องสมุด โดยได้นำเสนอเนื้อหาในประเด็นเกี่ยวกับความหมาย ประเภทและลักษณะของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชน รวมถึงแนวคิดในการใช้พัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชน ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการเรียนรู้ จะต้องสร้างอัตลักษณ์ที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถดึงดูดบุคคลที่มีความชอบ ความสนใจคล้าย ๆ กันไม่ว่าเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ รวมไปถึงผู้พิการให้มาพบปะ เรียนรู้โดยใช้พื้นที่และทรัพยากรของห้องสมุดได้อย่างเต็มที่

คำสำคัญ: ห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21 สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การออกแบบห้องสมุด

Abstract

The article presented the content concerning management of physical environment of public libraries in the 21st century, which currently their functional Improvement and development gains attention from information service institute, academicians, students, as well as librarians. Content of definition, type of features, including concepts utilized in developing physical environment of public libraries were presented. The study found that the 21st century public library had to provide learning facilities. A clear identity had to be established so that it could attract people with similar interests, whether children, adults, the elderly, as well as people with disabilities, to meet and learn by making full use of library spaces and resources.

Keyword: The 21st century public library, Physical environment, Library design

บทนำ

ห้องสมุดประชาชนเป็นหน่วยงานให้บริการสารสนเทศสำหรับชุมชน อำเภอ ภูมิภาคมีหน้าที่รวบรวม จัดเก็บ อนุรักษ์ ผลิตและเผยแพร่สารสนเทศภายในห้องสมุดบริการทรัพยากรสารสนเทศและสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นในการสนับสนุนการเรียนรู้ทุกรูปแบบให้กับประชาชนโดยได้รับเงินจากการสนับสนุนจากประชาชน (Hakala-Ausperk, 2014; UNESCO, 2020) ประชาชนในท้องถิ่นทุกระดับชั้นสามารถเข้าไปใช้บริการและศึกษาค้นคว้าความรู้โดยเสรีภาพ ห้องสมุดประชาชนจึงถือเป็นมหาวิทยาลัยของประชาชน (กอบแก้ว โชติกุญชร และคณะ, 2546) ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในการอำนวยความสะดวกสบายแก่ผู้ใช้บริการที่ไม่ต้องเดินทางมาห้องสมุดหรือสถาบันบริการสารสนเทศ ทำให้ผู้ใช้ห้องสมุดเพื่อการอ่านหนังสือลดลง เพราะการเข้าถึงสารสนเทศสามารถทำได้ง่ายเพียงมีอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ก็เพียงพอแล้ว แต่ยังมีประชาชนส่วนใหญ่ที่ต้องการพื้นที่ให้บริการเพื่อรองรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ลักษณะพิเศษต่าง ๆ เช่น พื้นที่สำหรับอ่านหนังสือเฉพาะพื้นที่เฉพาะกิจกรรมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ กิจกรรมพักผ่อนหย่อนใจ และกิจกรรมอื่น ๆ ห้องสมุดในศตวรรษที่ 21 หรือห้องสมุดแห่งอนาคตจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาทั้งสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ รวมถึงการให้บริการสารสนเทศรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นเน้นผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง เพิ่มพื้นที่สำหรับการให้บริการมากกว่าพื้นที่จัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ หรืออาจเป็นพื้นที่ผสมผสาน (Hybrid Spaces) เป็นพื้นที่สร้างงานวิชาการ งานวิจัย งานประดิษฐ์ รวมถึงศูนย์ชุมชนเพื่อการเรียนรู้สำหรับทุกคน ทุกเพศ และทุกวัย (ปรีดี ปลื้มสำราญกิจ และดาราพร มาตขาว, 2561)

บทความนี้มุ่งนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สอดรับการปรับเปลี่ยนรูปแบบห้องสมุดให้มีความหลากหลายต่อการใช้งาน เป็นสถานที่ให้บริการทรัพยากรสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้บริการและได้รับความพึงพอใจ ปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ส่งผลให้ห้องสมุดมีบทบาทสำคัญต่อผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการทุกยุคสมัย ที่พร้อมให้บริการทุกช่วงสถานการณ์ ก่อให้เป็นประโยชน์ต่อห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดสาธารณะทุกรูปแบบ

ความหมายและประเภทของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

1. ความหมายของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ประกอบด้วยคำสองคำ ได้แก่ สภาพแวดล้อม (Environment) และลักษณะทางกายภาพ (Physical) มีนักวิชาการได้กำหนดนิยมความหมายไว้ดังนี้

สุทธิพงศ์ หกสุวรรณ (2548: 7) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นสภาวะรอบตัวที่มนุษย์สามารถสัมผัสได้ด้วย ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ได้แก่ สถานที่ ความร้อน ความหนาว เสียง กลิ่น ความหยาบกร้านหรือละมุนละไม เป็นสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ต้นไม้ พืช ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ เป็นต้น

เมฐินี ภิญโญประการ (2558: 9) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นองค์ประกอบภาพรวมในด้านกายภาพไม่ว่าจะเป็น เฟอร์นิเจอร์ สี แสง ความเป็นส่วนตัว หน้าต่างมุมมอง เสียง และกลิ่น รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อใช้เพิ่มประสิทธิภาพของพื้นที่ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญในส่วนประสบการณ์ในการเข้ามาใช้บริการ และเป็นส่วนสำคัญในการตัดสินใจของผู้ใช้บริการ

Leeds (2002: 16) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง ลักษณะของพื้นที่นั้น ๆ ที่จะส่งผลต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของมนุษย์ สภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นรวมถึงอาหารการกิน การดื่ม และสถานที่

ต่าง ๆ เช่น ที่พักหย่อนใจ ที่เราอาศัยอยู่ไม่ว่าจะเป็นถนน อาคารโรงเรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพยังส่งผลกระทบต่อปัจจัยอื่น ๆ ของสุขภาพและจิตใจ

Donovan (2002: 2) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สถานภาพทุกสถานะต่าง ๆ ที่อยู่บริเวณรอบ ๆ ตัวมนุษย์โดยมนุษย์นั้นสามารถรับรู้ได้ด้วยกายของตน ซึ่งมีทั้งสิ่งที่เกิดจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น สิ่งที่เป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นจะส่งผลต่อความรู้สึก ด้านอารมณ์ต่าง ๆ ให้กับมนุษย์ มีทั้งด้านดีและด้านลบ

Yeh and Huan (2017: 121) ได้ระบุไว้ว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ เป็นกลุ่มขององค์ประกอบรวมถึงเฟอร์นิเจอร์ สี แสง ความเป็นส่วนตัว หน้าต่าง มุมมอง เสียง และกลิ่น รวมถึงอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการได้อย่างหลากหลายส่งผลทั้งด้านสภาพจิตใจและอารมณ์รวมถึงความพึงพอใจ

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพ มาจากคำสองคำ ได้แก่ สภาพแวดล้อม และ กายภาพ เมื่อนำมารวมกัน หมายถึง องค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัวเรา ทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นมาสามารถมองเห็นและรับรู้ได้ เป็นสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตแต่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของเรา ทั้งด้านความรู้สึกนึกคิด ด้านอารมณ์ ด้านความพึงพอใจ รวมถึงด้านสุขภาพของมนุษย์

2. ประเภทของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ตามหลักการพิจารณาองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ มุ่งเน้นไปที่ตัวของสิ่งปลูกสร้างแบ่งได้ 2 ประเภท ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอก ไคซัค (Kisuk, 1997: 18-19) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นต่อตัวบุคคล ประกอบด้วย การใช้งานของพื้นที่และแนวคิดของการออกแบบสภาพแวดล้อมที่มีความสมดุล เมื่อพิจารณาจากการให้บริการและมีการใช้พื้นที่จะต้องมองเข้ามาที่สภาพแวดล้อมภายใน คุณภาพของสภาพแวดล้อมภายในตัวอาคารจะมีตัวชี้วัดจากปัจจัยทางสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เป็นพื้นฐานในด้านการออกแบบ ได้แก่ เสียง อุณหภูมิภายใน แสงสว่าง ความเหมาะสมของพื้นที่การใช้งาน ความชื้น ความเข้มของสี และปิยธิดา เปี่ยมงาม (2560) ได้กำหนดสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ในการให้บริการลูกค้า ซึ่งเมื่อเทียบกับการจัดการให้บริการห้องสมุดแล้วสามารถนำมาปรับเป็นแนวทางการสภาพแวดล้อมดังกล่าวในรูปแบบห้องสมุด เป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมภายใน (Facility interior) ประกอบด้วย การออกแบบตัวอาคาร ป้ายบอกทาง อุปกรณ์สำหรับให้บริการ การจัดวางผังในอาคาร คุณภาพของอากาศ เป็นต้น แอมบรีน (Ambreen and others, 2012) และคณะ และมูดี้ (Moody, 2012) กำหนดองค์ประกอบที่สำคัญของสภาพแวดล้อมภายในอาคารที่มีผลต่อการเรียนรู้ เช่น เรื่องแสงสว่าง เสียง เฟอร์นิเจอร์ และอุณหภูมิภายในพื้นที่

2. สภาพแวดล้อมภายนอก (Facility exterior) ประกอบด้วย การออกแบบภายนอกอาคาร ป้ายบอกทาง ที่จอดรถ สภาพภูมิทัศน์ สภาพแวดล้อมโดยรอบอาคาร เป็นต้น

ภัทรา วงศ์พรเพ็ญภาพ (2540: 10) อธิบายถึงหลักการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพว่าเป็นการจัดสภาพสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกสถานที่ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อทัศนคติการเรียนรู้และการรับรู้ ประกอบด้วย 2 ประการที่สำคัญ ได้แก่

1. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอกอาคาร

1.1 สถานที่ตั้งขององค์กรหรือหน่วยงาน ต้องเป็นสถานที่ที่บุคคลทั่วไปสามารถที่จะมองเห็นหรือเข้ามาสู่ตัวอาคารได้อย่างง่าย ไม่ซับซ้อน ไม่ยุ่งยากในการเข้าถึงตัวสถานที่

1.2 รูปแบบการจัดกลุ่มพื้นที่ของหน่วยงาน จะต้องนึกถึงการใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าและได้ประโยชน์สูงสุด แบ่งสรรพื้นที่ได้เป็นสัดส่วน

1.3 การจัดส่วนสำหรับกลุ่มเฉพาะต่าง ๆ ทั้งกลางแจ้งและที่ร่ม แสดงให้เห็นความเอาใจใส่ต่อบุคคลที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป เช่น ผู้พิการ เด็ก ผู้สูงอายุ เป็นต้น

2. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในอาคาร

2.1 ตัวอาคาร ต้องมีความสะอาด ปลอดภัย และมองเห็นได้ชัดเจน มีความโดดเด่นเรื่องสัญลักษณ์การแสดงออกถึงหน่วยงานนั้น ๆ

2.2 ตัวห้องต่าง ๆ และพื้นที่ต่าง ๆ ภายในอาคารต้องแบ่งพื้นที่ปฏิบัติงานอย่างชัดเจน ใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าและได้ประโยชน์สูงสุด มีแสงสว่างเพียงพอและอากาศถ่ายเทได้สะดวกใช้พลังงานธรรมชาติและลดการใช้พลังงานไฟฟ้าที่สิ้นเปลือง

2.3 การควบคุมแสงสว่าง ต้องมีระบบไฟฟ้าที่ปลอดภัยและได้มาตรฐานการใช้ไฟฟ้า ใช้หลอดไฟที่ประหยัดพลังงาน ติดตั้งแสงไฟนีออน และแสงถนอมสายตาสลับกันเพื่อส่งผลที่ดีต่อผู้ใช้งาน

2.4 การควบคุมเสียง ต้องมีระบบการจัดการเรื่องเสียงและเสียงรบกวนจากภายนอกอาคาร เป็นการลดการสร้างความรำคาญต่อผู้ใช้อาคาร

2.5 การระบายอากาศ เป็นเรื่องสำคัญของการจัดระบบสภาพแวดล้อมมากถ้าสภาพอากาศภายในอาคารนั้นร้อนเกินไปหรือมีกลิ่นอับเกิดความไม่น่าใช้ตัวอาคาร

2.6 สีที่ใช้ภายในตัวอาคารต้องเน้นสีที่สบายตาไม่เป็นสีโทนร้อน สีโทนร้อนอาจจัดในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเฉพาะไป

2.7 ความปลอดภัยในการใช้พื้นที่ภายในอาคารหรือตัวอาคารควรที่คำนึงถึง เช่น การป้องกันอัคคีภัย ควรมีระบบแจ้งสัญญาณเตือนฉุกเฉิน จุดติดตั้งอุปกรณ์ดับเพลิง เป็นต้น

เห็นได้ว่าสภาพแวดล้อมทางกายภาพแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ สภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอก ใช้หลักของการออกแบบและภูมิสถาปัตยกรรมภายในมาเป็นข้อคำนึงถึงที่สำคัญ ใช้มาตรฐานของการออกแบบและสร้างอาคาร รวมถึงการตกแต่งภายในตามหลักวิชาการและหลักการอยู่อาศัยจริง มองไปถึงตัวของพื้นฐานสิ่งที่ใช้เป็นส่วนหนึ่งของสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในและภายนอก และสามารถสรุปแนวคิดการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพสำหรับห้องสมุดประชาชนได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางภายภาพภายใน เป็นส่วนประกอบที่อยู่ในตัวอาคารทั้งหมด วัสดุที่ใช้ในการติดตั้งตัวอาคาร ทรัพยากรสารสนเทศ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับผู้ใช้บริการต่าง ๆ แบ่งเป็น 10 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการจัดสรรพื้นที่การใช้งาน เป็นการแบ่งสัดส่วนที่อย่างเหมาะสม แยกพื้นที่การให้บริการชัดเจน

1.2 ด้านทรัพยากรสารสนเทศ การจัดทรัพยากรสารสนเทศตามประเภท มีป้ายกำกับ การคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศมาให้บริการ การตรวจสอบสภาพขอความพร้อมใช้งานตัวทรัพยากรสารสนเทศ

1.3 ด้านไฟฟ้าและแสงสว่าง การใช้แสงจากหลอดไฟการติดตั้งเต้าเสียบปลั๊กไฟ เป็นต้น

1.4 ด้านอุณหภูมิภายใน การติดตั้งเครื่องปรับอากาศ การติดตั้งพัดลมหรือพัดลมระบายอากาศ

1.5 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งระบบอินเทอร์เน็ตไร้สาย อุปกรณ์ช่วยสืบค้นที่ทันสมัย ระบบบริการผ่านออนไลน์ เป็นต้น

1.6 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่สื่อสารความหมายและเอกลักษณ์ ประเภท ป้ายนิเทศสำหรับแนะนำบริการต่าง ๆ ป้ายกำกับพื้นที่ และทรัพยากรสารสนเทศ เป็นต้น

1.7 ด้านการจัดโต๊ะ เก้าอี้ เฟอร์นิเจอร์และครุภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น ลักษณะของโต๊ะเก้าอี้ วัสดุที่ใช้ทำรูปแบบโต๊ะเก้าอี้ โซฟา เป็นต้น

1.8 ด้านลักษณะ ขนาด และวัสดุที่ใช้สร้างพื้นที่ให้บริการ ประกอบด้วย พื้น เพดาน ผนัง ประตู หน้าต่าง สีที่ใช้ทาภายใน เป็นต้น

1.9 ด้านความสะอาดและการตกแต่ง

1.10 ด้านความปลอดภัยของการรับบริการ เช่น การมีจุดตรวจคัดกรอง การมีจุดยืนยันตัวตนสมาชิก จุดฝากสัมภาระ จุดติดตั้งกล้องวงจรปิด ระบบเตือนภัยและป้องกันอัคคีภัย เป็นต้น

2. สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอก เป็นส่วนประกอบที่อยู่นอกตัวอาคารทั้งหมด แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ เช่น

2.1 ด้านการจัดสรรพื้นที่การใช้งาน เช่น การแบ่งส่วนตัวอาคารชัดเจน การจัดพื้นที่จอดรถสำหรับผู้ใช้บริการ เป็นต้น

2.2 ด้านลักษณะ ขนาด และวัสดุที่ใช้ออกแบบตัวอาคาร ประกอบด้วย ผนัง ประตู หน้าต่าง สีที่ใช้ทาภายนอก เป็นต้น

2.3 ด้านการจัดตกแต่ง ความสวยงามภูมิทัศน์

2.4 ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการ เช่น กล้องวงจรปิด ถังดับเพลิง จุดตรวจสอบผู้เข้าออกสถานที่ เป็นต้น

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21

จากที่ทราบกันดีแล้วว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราสามารถมองเห็นและรับรู้ได้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัสของเรา ทำให้ทราบถึงลักษณะรูปลักษณ์ของสิ่งเหล่านั้นได้ สิ่งเหล่านั้นมีทั้งสิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตอันจะส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของเรา ทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด ของบุคคลนั้น ล้วนเกิดจากธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นมาสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีผลต่อบุคคลเป็นอย่างมากก่อให้เกิดผลการตอบสนองในด้านอารมณ์และความสัมพันธ์ของความรู้สึก รวมถึงทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัว วิมลสิทธิ์ หรยางกูร (2537: 25-27) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพจะมีผลต่อตัวบุคคลอยู่ด้วยกัน 3 ประการ ได้แก่ 1) การก่อให้เกิดสุนทรียภาพของรูปทรงและความสวยงาม 2) การก่อให้เกิดการสื่อสารด้านความหมายทางสัญลักษณ์และสื่อถึงประโยชน์ใช้สอยและความรู้สึกทางอารมณ์ และ 3) ก่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการในการใช้สอย หรือการจัดกิจกรรมของบุคคล กลุ่มบุคคล ฯลฯ ในสภาพแวดล้อมนั้น ๆ เมื่อความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางกายภาพดังกล่าวสำคัญกับทุกคนในการตอบสนองต่อประโยชน์ใช้สอย มีผลต่อด้านอารมณ์และการสื่อความหมายต่าง ๆ ตัวของห้องสมุดประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของคนในชุมชนนั้น ๆ และสิ่งที่จะทำให้ทุก ๆ คนพัฒนา คือ ศึกษาเรียนรู้จากทางวิชาการและประสบการณ์สิ่งที่เป็นส่วนทำให้ต้องการเกิดการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดหลายแห่ง คือ จำนวนทรัพยากรสารสนเทศที่เพิ่มขึ้นทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดไม่สามารถจัดเก็บทรัพยากรเหล่านั้นไว้ได้หมดแต่ต้องช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงสารสนเทศได้ง่ายอาศัยเทคโนโลยีที่ไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ปรับเปลี่ยนการจัดบริการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมดิจิทัลเกิดขึ้นในระดับต่าง ๆ โดยเป็นห้องสมุดในรูปแบบที่ผสมผสานทรัพยากรสารสนเทศในรูปสิ่งพิมพ์กับสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เข้าด้วยกันหรือเป็นห้องสมุดดิจิทัลเต็มรูปแบบ (จิราพร บานลา อารีย์ ชื่นวัฒนา และพวา พันธุ์เมฆา, 2555: 78)

มีนักวิชาการและนักวิจัยส่วนหนึ่งที่ได้ศึกษาในเรื่องสภาพปัจจุบันห้องสมุด เทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทกับห้องสมุด และการส่งผลต่อความจำเป็นในการใช้ห้องสมุดที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมพื้นที่การเรียนรู้อย่างห้องสมุดต้องไม่หยุดแค่การทำให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงหนังสือเล่มเพียงอย่างเดียว แต่ต้องเป็นผู้สนับสนับสนุนเพื่อการเข้าถึงสื่อทุกรูปแบบ พื้นที่ห้องสมุดจึงควรมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ในยุคนี้ที่กระแสของการเรียนรู้แบบผู้สร้างวัฒนธรรม (Maker Culture) และการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน (Co-Learning Space)จำเป็นต้องลงมือทำ และการลงมือทำต้องใช้พื้นที่และอุปกรณ์เสมอ หลายหน่วยงานเน้นการให้ความสำคัญต่อการวางแผนเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สามารถเอื้อต่อการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลทางบวกอย่างเต็มประสิทธิภาพในหลายหน่วยงานมีแผนการพัฒนาปรับปรุงสภาพแวดล้อมหรือภูมิทัศน์ของห้องสมุดให้เกิดเป็นสถานที่รองรับการใช้บริการพื้นที่มากกว่าการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

ปฏิเสธไม่ได้ว่าการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาและห้องสมุด ห้องสมุดทุกแห่งจำเป็นต้องปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ใช้บริการ หนังสือบนชั้นอาจจะต้องลดจำนวนนำเข้าลงแต่เพิ่มเติมในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้นสร้างความเป็นห้องสมุดิจิทัล พื้นที่จัดเก็บที่ลดลงจะต้องปรับให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ร่วมกันได้ ห้องสมุดประชาชนเองจะต้องกลายเป็นที่พบปะของคนในชุมชนใกล้เคียงเพื่อเป็นศูนย์รวมการเรียนรู้ (Haris, 2016) การปรับรูปโฉมห้องสมุดประชาชนต้องใส่ใจเรื่องการออกแบบและตกแต่งภายใน ความพร้อมของที่นั่ง ที่อ่านหนังสือ ระบบอินเทอร์เน็ตไร้สาย และร้านกาแฟชั้นเลิศจะทำให้ห้องสมุดเป็นส่วนกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นที่ไม่เหมือนใคร การออกแบบสถาปัตยกรรมภายในจึงกลายเป็นจุดเด่นให้ห้องสมุดประชาชนแต่ละที่ได้อย่างชัดเจนเบราซีลส์ (Bruijnzeels, 2020) และ บัสแมน ยังได้พูดถึงการออกแบบห้องสมุดประชาชนในเมืองสตุกการ์ต ประเทศเยอรมัน ที่ใช้หลักการ "ต้อนรับอนาคต" ตอบสนองความต้องการของชุมชน การศึกษา การงาน และนันทนาการ เน้นความสำคัญห้องสมุดในสังคมฐานความรู้ กำหนดบทบาทห้องสมุดยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 จำนวน 3 ด้าน คือ ด้านสารนิเทศ ด้านนวัตกรรม และด้านแรงบัลดาลใจ ในประเด็นด้านแรงบันดาลใจเป็นการออกแบบห้องสมุดให้มีสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดใจนำไปสู่การสร้างห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21 ที่ประกอบด้วย 1) พื้นที่ปิด (open end area) ที่ให้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ดนตรี โทรศัพท์ และกระตุ้นการอ่านและการเรียนรู้ โดยให้บริการเกือบตลอด 24 ชั่วโมง 2) สตูดิโอการเรียนรู้ (Learning Studies) และ 3) ห้องศิลปะ (Art rooms) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นห้องและพื้นที่สำหรับคิด ค้นหา และจินตนาการการเรียนรู้ (พิมพ์รำไพ เปรมสมิทธ์, 2549: 61-62) สอดรับกับแนวคิดการออกแบบพื้นที่ห้องสมุดสาธารณะแห่งศตวรรษที่ 21 ของกิสโซฟี่ (Gisolfi, 2014) ที่มองว่าในศตวรรษที่ 21 การดำเนินงานพฤติกรรม ลักษณะนิสัยของผู้คนเปลี่ยนไปส่งผลต่อการออกแบบห้องสมุดที่ต้องตอบสนองการออกแบบพื้นที่ให้ตรงกับความต้องการของสมาชิก ความเป็นห้องสมุดสาธารณะในปลายศตวรรษที่ 20 กับคุณสมบัติที่จะหายไป เช่น เป็นห้องสมุดที่เงียบ ดูเหมือนสุสานหนังสือ โต๊ะยืมคืนที่ใหญ่น่ากลัว พื้นที่ใช้สอยน้อย พื้นที่น่านั่งจะมักอยู่ในโถงอ่านหนังสือใหญ่ เป็นต้น และเปิดรับแนวคิดใหม่ของการออกแบบห้องสมุดเพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่ทันสมัย มีพื้นที่โปร่งโล่งสบาย มีมุมอ่านหนังสือมากมาย มีพื้นที่เฉพาะกลุ่มเพิ่มห้องประชุมสำหรับนัดพบปะและทำกิจกรรม อาศัยแสงจากธรรมชาติอย่างทั่วถึงจัดบริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ให้บริการด้วยตนเองมากขึ้นและเป็นสถานที่พบปะที่เหมาะกับทุกเพศทุกวัย

จากแนวคิดและหลักการข้างต้นออกแบบแนวคิดการพัฒนารูปแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21 ที่สอดคล้องกับการส่งเสริมการใช้พื้นที่ภายในทั้งด้านบริการและด้าน

สภาพแวดล้อม เน้นบุคลากรในองค์กับคนในชุมชนเป็นส่วนร่วมพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มีคุณค่าเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนมีองค์ประกอบ3ด้าน นำเสนอในรูปแบบแนวคิด ACAN ดังนี้

1. ด้านสุนทรียภาพของรูปทรงและความสวยงาม (Aesthetics)

1.1 ออกแบบพื้นที่ด้วยความสวยงาม สะอาด สบายตา รู้สึกดี

1.2 ออกแบบพื้นที่ด้วยการคำนึงถึงหลักการออกแบบทางด้านจิตวิทยา เช่น การใช้สีผนัง การใช้สีวอลเปเปอร์ การเลือกรูปทรงวัตถุต่าง ๆ เป็นต้น

1.3 ออกแบบพื้นที่ด้วยการคำนึงวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้งาน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ รูปแบบทันสมัย หรือรูปแบบคลาสสิกดั้งเดิม เป็นต้น

1.4 ออกแบบพื้นที่ด้วยการคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เช่น การจัดพื้นที่ที่ไม่แออัดเกินไป การเพิ่มพื้นที่โล่ง การปรับพื้นที่ให้เกิดการใช้แสงจากธรรมชาติหรือใช้ลมจากธรรมชาติ เป็นต้น

2. ด้านการสื่อสารด้านความหมายและการใช้ประโยชน์ (Communication and Appliance)

2.1 การออกแบบและตกแต่งพื้นที่โดยใช้อัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชุมชน เช่น การใช้ส่วนใดส่วนหนึ่งของผ้าพื้นเมืองหรือรูปร่างของเครื่องดนตรีท้องถิ่น มาเป็นส่วนประกอบของการออกแบบภายในอาคาร เป็นต้น

2.2 การออกแบบและตกแต่งพื้นที่โดยแสดงถึงลักษณะเฉพาะของพื้นที่ให้บริการนั้น ๆ เช่น พื้นที่สำหรับเด็ก พื้นที่สำหรับผู้สูงอายุพื้นที่สำหรับผู้พิการ เป็นต้น

3. ด้านการตอบสนองความต้องการในการใช้สอยต่าง ๆ (Needs)

3.1 การออกแบบพื้นที่ห้องสมุดให้เป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกัน เช่น มุมอ่านหนังสือ มุมกาแฟ มุมฟังเพลง มุมฝึกทักษะอาชีพจากชุมชน เป็นต้น

3.2 การออกแบบพื้นที่ห้องสมุดให้เป็นพื้นที่เปิด เพื่อการจัดกิจกรรมนำเสนอผลงาน นิทรรศการ การแสดงออกของเยาวชน ผู้ใหญ่ในชุมชน ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ

3.3 การออกแบบพื้นที่ห้องสมุดให้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม เพื่อให้แยกออกจากการใช้พื้นที่ร่วมกัน เช่น การติวหนังสือ การประชุม สัมมนา การอบรม เป็นต้น

3.4 การออกแบบพื้นที่เพื่อการจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ

3.5 การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้งาน เช่น จุดบริการแท็บเล็ต สำหรับดูหนังฟังเพลง ห้องฉายภาพยนตร์ระบบดิจิทัล และจุดบริการยืมคืนด้วยตัวเอง เป็นต้น

ภาพที่ 1 การออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชน
ในศตวรรษที่ 21 ด้วยแนวคิด ACAN

ตัวอย่างการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชน

ตัวอย่างการออกแบบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มห้องสมุดประชาชนจากต่างประเทศและกลุ่มห้องสมุดประชาชนของประเทศไทย ทั้ง 2 กลุ่มนี้ เป็นห้องสมุดที่ได้รับรางวัลการออกแบบห้องสมุดจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งสิ้น

1. กลุ่มห้องสมุดประชาชนจากต่างประเทศ จำนวน 2 แห่ง

1.1 ห้องสมุดประชาชนเชลฮาเบอร์ รัฐนิวเซาท์เวลส์ เครือรัฐออสเตรเลีย

ห้องสมุดประชาชนเชลฮาเบอร์ ได้รับรางวัลสุดยอดการออกแบบห้องสมุด 2019 โดยเป็นความร่วมมือระหว่างสมาคมห้องสมุดและสารสนเทศแห่งออสเตรเลียเครือข่ายพันธมิตรของห้องสมุดประชาชน ตัวห้องสมุดมีการออกแบบอาคารที่สวยงามเด่นตระหง่าน แบ่งสัดส่วนได้หลากหลายการใช้งานทั้งกลุ่มเด็ก กลุ่มผู้ใหญ่พื้นที่จัดเก็บหนังสือที่สะดวกในการหยิบง่ายชั้นวางที่ไม่สูงเกินไป ใช้แสงจากธรรมชาติเข้าช่วย โดยใช้กระจกใสแทนการทำผนังทึบ การออกแบบนี้อาศัยความร่วมมือของบุคลากรห้องอสมุดและคนในชุมชนร่วมออกแบบพื้นที่เรียนรู้ได้อย่างดี (The Asia Pacific Architecture Forum in Brisbane, 2019)

ภาพที่ 2 สภาพแวดล้อมทางกายภาพห้องสมุดประชาชนเชลฮาเบอร์
ที่มา: (designinc, 2019)

1.2 ห้องสมุดประชาชนคีสต้า ราชอาณาจักรสวีเดน

ห้องสมุดประชาชนคีสต้า ได้รับรางวัลห้องสมุดประชาชนดีเด่นในปี 2015 ด้วยรางวัลการออกแบบและสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในเขตภูมิภาคมากที่สุด ผู้ออกแบบมีการสำรวจข้อมูลการออกแบบด้วยการสังเกตผู้ใช้บริการทุกรายในห้องสมุดจากกล้องวงจรปิดเพื่อดูว่าผู้ใช้บริการมีพฤติกรรมเป็นแบบไหน อย่างไรและต้องการให้ห้องสมุดสนับสนุนสิ่งใดเพิ่มเติม อีกทั้งทำอย่างไรถึงได้รอยยิ้มและความสนใจจากการใช้ห้องสมุด การตกแต่งภายในถูกสร้างขึ้นจากแนวคิดหลากหลายห้องสมุด ห้างสรรสินค้าหรือสถานที่ที่ประชาชนชอบไปพบปะกันบ่อยครั้งมาผสมผสานกันเป็นความหลากหลายทางภายภาพด้านสถาปัตยกรรมการออกแบบ แบ่งสัดส่วนพื้นที่ เช่น มุมวารสาร มุมหนังสือ มุมคอมพิวเตอร์ มุมพูดคุยธุรกิจ เป็นต้นออกแบบองค์ประกอบหลักใช้โทนสีขาว 70% เพื่อเน้นความสว่างและสบายตา ใช้พื้นยางลายไม้ลดการเสียดสี มีเก้าอี้โซฟานั่งอ่านหนังสือหลายรูปแบบ ใช้แสงจากธรรมชาติเข้าช่วยเพิ่มความสว่างของพื้นที่ด้วยการเปลี่ยนเป็นเพดานโปร่งแสง(Danish Agency for Culture, 2015)

ภาพที่ 3 สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในห้องสมุดประชาชนคีสต้า
ที่มา: (The design concept, 2017)

2. กลุ่มห้องสมุดประชาชนของประเทศไทย จำนวน 2 แห่ง

2.1 หอสมุดเมืองกรุงเทพมหานคร

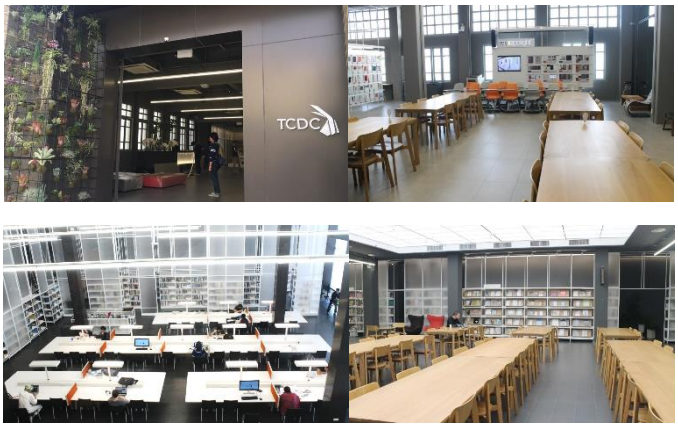
หอสมุดเมืองกรุงเทพมหานคร ออกแบบสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกด้วยการคงไว้ของสถาปัตยกรรมแนวนีโอ-พลาสติก ด้วยแนวคิดการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเดิม ยังคงกลิ่นอายอารยธรรมตะวันตกผสมผสานการตกแต่งแบบศิลปะไทย ภายในตัวอาคารมีการเจาะช่องแสงเพิ่มเติมเพื่อให้มีความสว่างเพียงพอต่อการอ่านหนังสือและการช่วยประหยัดพลังงานไฟฟ้า ตัวหอสมุดมีให้บริการทั้งหมด 3 ชั้นครึ่ง แบ่งสัดส่วนพื้นที่ให้บริการ เช่น พื้นที่จัดแสดงนิทรรศการหมุนเวียน พื้นที่บริการคอมพิวเตอร์ พื้นที่ให้บริการเฉพาะกลุ่ม (คนพิการ) จุดบริการจำหน่ายอาหารเครื่องดื่ม จุดจำหน่ายของที่ระลึก พื้นที่ให้บริการเฉพาะเด็กและเยาวชน พื้นที่สำหรับให้เด็กแสดงออกด้านการแสดง พื้นที่จัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ พื้นที่เรียนรู้เฉพาะกลุ่ม ห้องประชุมกลุ่ม และนิทรรศการถาวร เป็นต้น หอสมุดเมืองกรุงเทพมหานครได้รับความนิยมและมีผู้ใช้บริการทุกเพศทุกวัย เข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่องทุกวันโดยเฉพาะเด็กนักเรียนและผู้สูงอายุที่มาใช้พื้นที่อ่านหนังสือ เล่นเกม ทำกิจกรรมพบปะกัน ในปี 2562 หอสมุดเมืองกรุงเทพมหานครได้รับรางวัลห้องสมุดดีเด่น ประจำปี 2561 จัดโดยสมาคมห้องแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

ภาพที่ 4 สภาพแวดล้อมทางกายภาพหอสมุดเมืองกรุงเทพมหานคร
ที่มา: (ผู้จัดการออนไลน์, 2560)

2.2 ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC)

ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ หรือ TCDC เป็นห้องสมุดสาธารณะเชิงพาณิชย์กึ่งศูนย์การเรียนรู้ที่รวบรวมหนังสือและวัสดุที่ใช้ในการออกแบบให้บริการประชาชนเพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการสร้างสรรค์ (Creative Entrepreneur) และพื้นที่สร้างสรรค์ (Creative District) ให้เป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ สำนักนายกรัฐมนตรี ศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบใช้อาคารไปรษณีย์กลาง ถนนเจริญกรุง เป็นสถานที่ตั้ง รูปแบบภายในตัวอาคารเน้นความทันสมัย เรียบง่าย สบายตา ใช้ผนังและเพดานสีดำและสีเทาแสดงถึงความหนักแน่น ความมั่นคง เน้นการใช้แสงจากภายนอกเข้ามาภายในตัวอาคารลดการใช้ไฟฟ้า แบ่งพื้นที่ใช้งานได้อย่างหลากหลายเช่น พื้นที่จำหน่ายสินค้าของนักออกแบบ พื้นที่แสดงนิทรรศการด้วยเทคโนโลยี พื้นที่รวบรวมชิ้นวัสดุที่ใช้ในงานออกแบบ พื้นที่สำหรับเรียนรู้พื้นเฉพาะกลุ่ม พื้นที่สร้างสรรค์ผลงาน (Maker Space) พื้นที่สำหรับอ่านหนังสือ พื้นที่สำหรับปรึกษางานธุรกิจ เป็นต้น และใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการจัดการงานและบริการสมาชิก เช่น ระบบนิทรรศการดิจิทัล ระบบยืนยันตัวตนเข้าใช้บริการ ระบบตู้ฝากสัมภาระอัตโนมัติ ระบบบริการพิมพ์ผลงานสามมิติ เป็นต้น ทำให้คว้ารางวัลชนะเลิศการออกแบบประเภทห้องสมุดประจำปี 2019 จาก Interior Design Magazine ของสหรัฐอเมริกา

ภาพที่ 5 สภาพแวดล้อมทางกายภาพศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ (TCDC)

จากตัวอย่างการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนต่างประเทศและประเทศไทย พบว่า ลักษณะที่สำคัญของการออกแบบที่โดดเด่นที่สุดคือสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอก ไม่ว่าจะเป็นอาคาร พื้นที่โดยรอบ ที่สร้างจุดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของห้องสมุดนั้น ๆ ส่วนต่อมาเป็นการออกแบบภายในที่มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดคือ ห้องสมุดต่างประเทศเน้นความทันสมัย ดูโล่ง สบายตา ต่างจากของไทยที่ยังคงความดั้งเดิม คลาสสิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดึงเอาศิลปกรรม สถาปัตยกรรมย้อนยุคมามีส่วนร่วมในการออกแบบ หรือใช้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาเป็นส่วนประกอบของการออกแบบบนความเรียบง่าย มองเห็นแล้วสบายตา รู้สึกถึงความเป็นตัวตนของท้องถิ่นนั้น ๆ สิ่งที่มีความเหมือนกัน และให้ความสำคัญคือ การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้บริการภายในห้องสมุดเพื่อเพิ่มความทันสมัย การใช้พลังงานแสงสว่างจากธรรมชาติ เน้นการออกแบบห้องสมุดที่เชื่อมโยงพื้นที่กัน ลดพื้นที่จัดเก็บเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ การจัดพื้นที่การใช้

งานอย่างชัดเจนโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้พื้นที่เป็นหลักซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ห้องสมุดประชาชนยังคงให้ความสำคัญอยู่ เป็นการสร้างความพึงพอใจต่อผู้ใช้ห้องสมุดอีกด้วย

บทเรียนที่ได้รับ

สภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21 ประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในและสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอก ทั้ง 2 ส่วนนี้ ผู้ออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพจะต้องคำนึงถึงการอำนวยความสะดวกต่อผู้ใช้บริการเป็นหลัก สภาพแวดล้อมภายในประกอบด้วย 10 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดสรรพื้นที่ 2) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ 3) ด้านไฟฟ้าและแสงสว่าง 4) ด้านอุณหภูมิภายใน 5) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 6) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่สื่อสารความหมายและเอกลักษณ์ 7) ด้านการจัดโต๊ะ เก้าอี้ เฟอร์นิเจอร์และครุภัณฑ์ต่าง ๆ 8) ด้านลักษณะ ขนาด และวัสดุที่ใช้สร้างพื้นที่ให้บริการ 9) ด้านความสะอาดและการตกแต่งและ 10) ด้านความปลอดภัย ของการรับบริการในด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายนอก มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดสรรพื้นที่ 2) ด้านลักษณะ ขนาด และวัสดุที่ใช้ออกแบบและตัวอาคาร 3) ด้านการจัดตกแต่ง ความสวยงามภูมิทัศน์ และ 4) ด้านความปลอดภัยในการใช้บริการลักษณะทางกายภาพดังกล่าว มีผลต่อผู้ใช้บริการทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ ความรู้สึกนึกคิด รวมถึงทัศนคติด้านบวกและด้านลบ และการออกแบบที่ดีจะส่งผลต่อตัวบุคคล 3 ประการ ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดสุนทรียภาพของรูปทรงและความสวยงาม 2) ก่อให้เกิดการสื่อสารด้านความหมายทางสัญลักษณ์และสื่อถึงประโยชน์ใช้สอย และ 3) ก่อให้เกิดความรู้สึกทางอารมณ์และการตอบสนองความต้องการในการใช้สอย การนำเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาใช้ล้วนแต่มีบทบาทต่อการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งสิ้น ทั้งด้านสถานที่จัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศ ด้านเวลาในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ ด้านการให้บริการต่าง ๆ ที่สะดวกมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดเฉพาะ ห้องสมุดสาธารณะ และห้องสมุดอื่น ๆ และสิ่งที่ได้จากการวิเคราะห์ออกแบบแนวคิดเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของห้องสมุดประชาชนในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แนวคิด ACAN คือ 1) ด้านสุนทรียภาพของรูปทรงและความสวยงาม (Aesthetics) 2) ด้านการสื่อสารด้านความหมายและการใช้ประโยชน์ (Communication and Appliance) และ 3) ด้านการตอบสนองความต้องการในการใช้สอยต่าง ๆ (Needs)

บทสรุป

ห้องสมุดประชาชนไม่เพียงเป็นสถานที่ให้ความรู้อย่างเดียวเท่านั้น แต่จะก้าวเป็นห้องสมุดประชาชนในอนาคตในศตวรรษที่ 21 ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการเรียนรู้เช่น พื้นที่อ่านหนังสือ พื้นที่ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ พื้นที่เฉพาะกลุ่ม พื้นที่เรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย พื้นที่ฟังการบรรยาย พื้นที่จัดนิทรรศการ รวมถึงมีสวนสาธารณะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อให้ผู้ใช้บริการรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับบรรยากาศที่สามารถก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และแรงบันดาลใจได้ ห้องสมุดประชาชนสมัยใหม่นิยมการอนุรักษ์อาคารและสภาพแวดล้อมดั้งเดิมและเพิ่มเติมให้สวยงามมาก ผนวกกับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสอดรับการให้บริการพื้นที่ทำงานร่วมกัน (Co-Working Space) สำหรับคนรุ่นใหม่ที่ชอบการทำงานอิสระเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญและกำลังทดแทนพื้นที่ร้อยละ 50 ของห้องสมุดทุกแห่ง ซึ่งองค์กรธุรกิจหลายแห่งหันมาเป็นคู่แข่งกับห้องสมุดด้วยการบริการพื้นที่ดังกล่าวมีข้อแตกต่างเรื่องการใช้งานเชิงพาณิชย์ระหว่างห้องสมุดของกลุ่มเอกชนกับรัฐบาล ดังนั้นห้องสมุดประชาชนยุคใหม่ต้องสร้างอัตลักษณ์ที่ชัดเจนจะสามารถดึงดูดบุคคลที่มีความชอบในรูปแบบ

เดียวกันสนใจงานรูปแบบเดียวกันและมีความสนใจคล้าย ๆ กันจะกลายเป็นพื้นที่พบปะทำงานและเรียนรู้จากการใช้พื้นที่และทรัพยากรของห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ รวมไปถึงผู้พิการ

เอกสารอ้างอิง

กอบแก้ว โชติกุญชร และคณะ. (2546). **ห้องสมุดกับการรู้สารสนเทศ**. กรุงเทพฯ: แม็ค.

จิราพร บานลา อารีย์ วัฒนาชื่น และพวา พันธุ์เมฆา. (2555). การออกแบบอาคารห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2542-2554. **วารสารบรรณศาสตร์ มศว**, 5(2): 76-87.

ผู้จัดการออนไลน์. (2560). เปิดบริการแล้ว หอสมุดเมืองกรุงเทพมหานคร แหล่งความรู้แห่งใหม่ สะดวกสบาย เอาใจคนรักหนังสือ. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2563, จาก https://mgronline.com/travel/detail/9600000044279/

พิมพ์รำไพ เปรมสมิทธ์. (2549). ห้องสมุดในศตวรรษที่ 21: เล่าเรื่องการสัมมนาซัลส์เบิร์ก ครั้งที่ 422. **วารสารบรรณารักษศาสตร์**, 1(26): 61-62.

ปิยธิดา เปี่ยมงาม. (2560). **หลักฐานทางกายภาพ**. สืบค้นเมื่อ 16 กรกฎาคม 2563, จากhttp://elearning.psru.ac.th/courses/284/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%2010.pdf

ปรีดี ปลิ้มสำราญกิจ และดาราพร มาตขาว. (2561). ห้องสมุดในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิชาการหอสมุดแห่งชาติ**, 6(1): 1-16.

ภัทรา วงศ์พรเพ็ญภาพ. (2540). **การศึกษาแนวความคิด การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพของอาคารประเภทโรงเรียนอนุบาลเอกชน**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

เมฐินี ภิญโญประการ. (2558). **สภาพแวดล้อมทางกายภาพ คุณภาพในการให้บริการ สื่อสังคมออนไลน์ และคุณภาพอาหารที่ส่งผลต่อความตั้งใจใช้บริการร้านอาหารเวียดนามซ้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร**. การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

วิมลสิทธิ์ หรยางกูร. (2537). **พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม มูลฐานทางพฤติกรรมเพื่อการออกแบบและการวางแผน** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทธิพงศ์ หกสุวรรณ. (2548). **การออกแบบและพัฒนาสภาพแวดล้อมทางการศึกษา**. มหาสารคาม: ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

The Asia Pacific Architecture Forum in Brisbane. (2019). **Australia's best library designs celebrated**. Retrieved July 17, 2020, fromhttps://architectureau.com/articles/australias-best-library-designs-celebrated/

Ambreen, S. and others. (2012).Impact of interior physical environment on academicians' productivityin Pakistan higher education institutes perspectives. **Iranian Journal of Management Studies (IJMS)**, 5(1): 25-46.

Bruijnzeels, R., (2017). **I have to change to stay the same.... Creative Learning Environment for Future Libraries**. Retrieved June 17, 2020, from https://www.tkpark.or.th/tha/articles_detail/383.

_____. (2020). **Imagination and friction: A Dutch vision on public Library architecture.** Retrieved February 22, 2021, from http://bruijnzeels.nl/resources.

Danish Agency for Culture. (2015). **Model programme for public libraries.** Retrieved July 16, 2020, from http://modelprogrammer.kulturstyrelsen.dk/en/news-events/public-library-ofthe-year-award-2015/#.Vkh9E9LhDIU.

The designconcept. (2017). **Kista Public Library, Stockholm, Sweden**. Retrieved July 20, 2020, from https://thedesignconcept.co.uk/project/sweden/stockholm/kista-public-library-stockholm-sweden/pr/16029

Designinc. (2019). **Shellharbour City Library won the ALIA Public Library Design Award 2019 at the Australian Library and Information Association's annual awards on 14 March 2019**. Retrieved July 27, 2020, from https://designinc.com.au/news/shellharbour-city-library-wins-design-award/

Donovan, R.J. (2002). The relative influence of individual, social and physical environment determinants of physical activity. **Social Science & Medicine,** 12(54): 1-20.

Gisolfi, P. (2014). **Up close: Designing 21st-century libraries: Library by design, spring 2014**. Retrieved February 22, 2021, from https://www.libraryjournal.com/?detailStory=upclose-designing-21st-century-libraries-library-by-design-spring-2014.

Hakala-Ausperk, C. (2014). **Definition of a public library: Certified public library**. Retrieved June 17, 2020, from http://ala-apa.org/certification/application/definition-of-a-public-library.

Haris, A. R. (2016). **The 21st century library.**Retrieved February 22, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/328528041_The_21st_Century_Library.

Kisuk, C. (1997). **Design guide for interiors**. Washington, DC: US Army Corps of Engineers.

Leeds, G. (2002). **Auditor's report**. Ontario: Case of Public Health Emergency.

UNESCO. (2020). **UNESCO Public Library Manifesto**. Retrieved July 2, 2020, From https://www.ifla.org/publications/ iflaunesco-public-library-manifesto-1994.

Moody, D. M. (2012). **A factor analysis of the health, safety, and welfare in the built environment toward interior design as perceived by building industry professionals**. Doctor of Philosophy Degree in Education major. Graduate School of University of Tennessee.

Yeh, S.S., & Huan, T.C. (2017). Assessing the impact of work environment factors on employee creative performance of fine-dining restaurants. **Tourism Management**, 58: 119-131.

กลยุทธ์การขับเคลื่อนครู เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2

Strategies for Driving Teachers to Develop the Critical Thinking of Prathomsuksa 5 students in Silaloy School Group under Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area Office 2

วริศรา นวมนิ่ม[1] / นวรัตน์ ประทุมตา[2] / กาญจนา บุญส่ง[3]
Warisara Nuamnim[1] / Nawarat pratoomta[2] / Kanchana Boonsong[3]

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
[1] Master Student in Educational Administration Program, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University
[2] ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
[2] Dr., Main Advisor, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University
[3] รองศาสตราจารย์ ดร. อาจารยที่ปรึกษาร่วม ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
[3] Assoc.Prof.Dr., Co-advisor, Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University
*Corresponding author E-mail: tanwarisaratan@gmail.com
(Received: January 17, 2021; Revised : March 1, 2021; Accepted : May 12, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) กลยุทธ์การขับเคลื่อนครูเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย 2) กลยุทธ์การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย และ 3) ผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ครูกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย ที่สอนวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทุกคน ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย จำนวน 80 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดนวัตกรรม“Thinking of mathematics” เรื่อง เรขาคณิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลยุทธ์การขับเคลื่อนครูเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย มี 4 กลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) กลยุทธ์เครือข่าย 2) กลยุทธ์การมีส่วนร่วม 3) กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ และ 4) กลยุทธ์การบูรณาการ

2. กลยุทธ์การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ ชุดนวัตกรรม “Thinking of mathematics” ประกอบด้วยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการเชื่อมโยงประสบการณ์ ขั้นที่ 2 ขั้นการค้นคว้าพัฒนาความคิด ขั้นที่ 3 ขั้นบันทึกปฏิบัติเพื่อหาข้อสรุป ขั้นที่ 4 ขั้นอภิปรายขยายความคิด ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปนำความรู้สู่การเผยแพร่

3. ผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 พบว่านักเรียนมีการคิดวิเคราะห์ อยู่ในระดับดีมาก และมีร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 34.13

คำสำคัญ: กลยุทธ์ การขับเคลื่อนครู การคิดวิเคราะห์

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the strategies for driving teachers to develop analytical thinking of Prathomsuksa 5 students in Silaloi School Group, 2) study the strategies for analytical thinking development of Prathomsuksa 5 students in Silaloi School Group, and 3) study the results of analytical thinking development of Prathomsuksa 5 students in Silaloi School Group. The target group of this research were 6 Silaloi School Group teachers who taught in Prathomsuksa 5 and 80 Prathomsuksa 5 students in Silaloi School Group under Prachuap Khiri Khan Primary Educational Service Area Office 2. The research instruments were 1) the innovation set "Thinking of mathematics" on geometry for Prathomsuksa 5 students in Silaloi School Group, 2) semi-structured interview form, and 3) analytical thinking ability test for Prathomsuksa 5 students in Silaloi School Group. The statistics used for data analysis were percentage, mean, and standard deviation. The qualitative data used content analysis.

The research revealed that:

1. The strategies for driving teachers to develop analytical thinking of Prathomsuksa 5 students in Silaloi School Group were 1) the network strategy, 2) participation strategy, 3) empowerment strategy, and 4) integration strategy.

2. The strategy for analytical thinking development of Prathomsuksa 5 students in Silaloi School Group was the innovation set "Thinking of mathematics". There were 5 steps of learning activity process: step 1) linking experience, step 2) researching for idea development, step 3) recording for finding a conclusion, step 4) discussion process ,and step 5) conclusion knowledge for publication.

3. For the results of the analytical thinking development of students in Silaloi School Group, students had the analytical thinking at a very good level after using the driving strategy and a percentage of progress equaled to 34.13.

Keywords: Strategy, Driving teacher, Analytical thinking

บทนำ

นโยบายทางการศึกษาของไทยในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังที่ประกาศใช้ในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดตัวบ่งชี้มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในมาตรฐานที่ 1 คือ คุณภาพของผู้เรียนซึ่งในมาตรฐานนี้ได้กำหนดตัวชี้วัดไว้ 2 ตัวชี้วัด คือ 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน ตัวชี้วัดที่ 1.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งในตัวชี้วัดนี้ประกอบด้วย 1) การมีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด 2) ความภูมิใจในท้องถิ่นและความเป็นไทย 3) การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย 4) สุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 6)

จากความสำคัญของนโยบายการศึกษาไทยที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนแล้วนั้น การคิดวิเคราะห์จึงถือได้ว่าเป็นรากฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตเป็นทักษะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนจำเป็นต้องฝึกฝนและพัฒนาให้เป็นนิสัย อีกทั้งยังเป็นการพิจารณาสิ่งต่างๆ ในส่วนย่อย ๆ ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์ของเนื้อหา ด้านความสัมพันธ์และด้านหลักการจัดการโครงสร้างของการสื่อความหมาย ที่สามารถพัฒนาให้เกิดกับผู้เรียนได้ และให้คงทนจนถึงระดับมหาวิทยาลัย เพื่อให้นักเรียนสามารถคิดได้ด้วยตัวเอง เกิดความสำเร็จในการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ที่ดีต้องเป็นเรื่องของการรู้จักคิด โดยต้องกระตุ้นให้นักเรียนคิดเป็น เรียนรู้เป็น สามารถจำแนก ให้เหตุผล จับประเด็นเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ได้ แต่ในความเป็นจริงแล้วนักเรียนยังมีทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ไม่ค่อยดีนัก

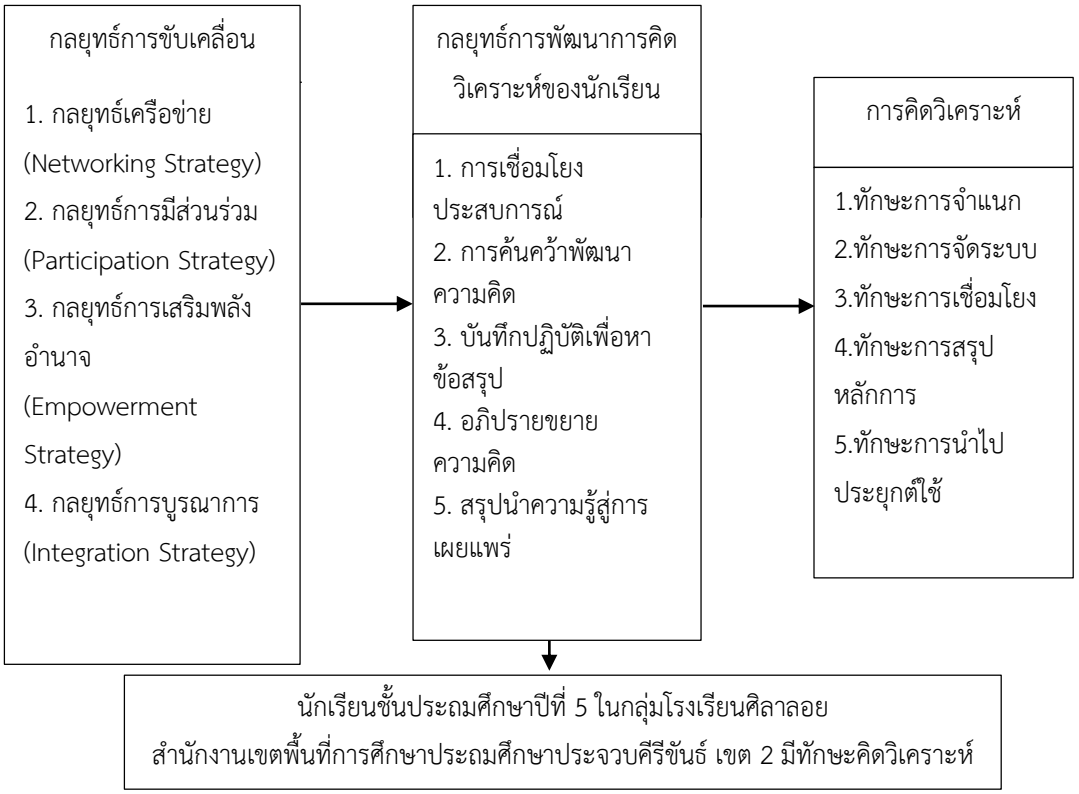
โดยผลสะท้อนการวัดผลด้านการคิดวิเคราะห์ที่เห็นได้ชัดเจน สามารถศึกษาได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET)ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (2561) มีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ 37.12 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมาก ซึ่งจากผลการรายงานดังกล่าว เป็นผลมาจากสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กไทยมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ต่ำอย่างยิ่ง สะท้อนให้เห็นว่าผลการวิเคราะห์ที่เกิดขึ้น อาจเกิดจากครูผู้สอนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์นักเรียนของสุกัญญา ศิริเลิศพรรณา (2553: 1) จากการศึกษาผลการใช้เทคนิคแผนที่ความคิดในการสอนคณิตศาสตร์เรื่องโจทย์ปัญหาสมการกำลังสองที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การศึกษาพบว่าความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้แผนที่ความคิดผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นการชี้ให้เห็นว่าการคิดวิเคราะห์มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาครูให้มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์เป็นมโนทัศน์หนึ่งของการพัฒนาวิชาชีพครูซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและสอดคล้องกับแนวโน้มของการปฏิรูปต่อการศึกษาทั่วโลก (โกศล ภูศรี, 2554: 1) สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาครูด้านการสอนคิดวิเคราะห์ของศรเนตร อารีโสภณพิเชษฐ์ (2557: 206) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องกลยุทธ์การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์แผนที่มโนทัศน์ ได้นำเสนอกระบวนการคิดวิเคราะห์ผ่านการผังมโนทัศน์ได้อย่างดี แผนที่มโนทัศน์เป็นหนึ่งในเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้กับผู้เรียนได้อย่างน่าสนใจ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปปรับใช้เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาการคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองนอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการประเมินความเข้าใจในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งช่วยให้ผู้สอนสามารถวางแผนในการพัฒนาผู้เรียนตลอดจนการเรียนการสอนในรายวิชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การที่ครูประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียน กล่าวคือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจ ที่ชัดเจนเกี่ยวกับกระบวนการคิดวิเคราะห์ การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ รวมทั้งรูปแบบวิธีการและเทคนิคการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดทำให้ครูขาดความมั่นใจและประสบปัญหาในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน (สุวิทย์ มูลคำ, 2550: 10) สาเหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากนักเรียนไทยกำลังประสบปัญหาในการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ จึงจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนปัญหาดังกล่าวเกิดจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูซึ่งในปัจจุบันไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ การให้ความรู้แบบครูคอยป้อนด้วยการให้ผู้เรียนจำ ทำ ใช้มากกว่าการสร้างและพัฒนาการสอนของครูส่วนใหญ่ยังมีลักษณะการให้ความรู้มากกว่าการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดอย่างมีเหตุผล รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแสวงหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ตรงหลักการพัฒนาที่ครูควรมุ่งเน้นในการถ่ายทอดการคิดวิเคราะห์ด้านเนื้อหาให้กับผู้เรียนและสอดคล้องกับสุคนธ์ สินธพานนท์ (2552: 17-18) ที่กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบการเชื่อมโยงนี้มีแนวคิดที่จะสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยต้องการแสวงหาความรู้ หาที่มาหลักการเพื่อขจัดความสงสัย นักเรียนได้เผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์จริง ร่วมกันคิดหาหนทางการแก้ไขปัญหาสามารถพัฒนาทักษะกระบวนการต่าง ๆ อันเป็นทักษะจำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตการเรียนรู้ด้วยรูปแบบคิดเชื่อมโยงนี้ จะช่วยพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การฝึกทักษะ การสังเกตการเก็บข้อมูล การคิดวิเคราะห์ข้อมูล การตีความและการสรุปความ การคิดแก้ปัญหาอย่างมีขั้นตอน มีเหตุผลฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประสบการณ์ซึ่งกันและกันระหว่างนักเรียนกับครู

จากปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาที่มีความสอดคล้องกับกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นอย่างยิ่ง เพราะมีคะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ 35.84 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 จากปัญหาดังกล่าวกลุ่มนิเทศ ติดตาม และการประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ได้ทำการวิเคราะห์แล้วว่า ระดับคุณภาพผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2560 อยู่ในระดับ L1 คือ นักเรียนมีคุณภาพระดับต้องพัฒนา มีความสามารถใกล้เคียงกัน แต่ครูควรได้รับการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ด้านการสอนคิดวิเคราะห์เป็นอย่างมาก ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรฐานที่เป็นปัญหาและควรเร่งพัฒนาตามคำแนะนำของกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ของทั้ง 6 โรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอยนั้น จะอยู่ในสาระที่ 3 คือเรขาคณิต มาตรฐาน ค 3.1 อธิบายและวิเคราะห์รูปเรขาคณิตสองมิติและสามมิติ และมาตรฐาน ค3.2 ใช้การนึกภาพ ให้เหตุผลเกี่ยวกับปริภูมิและใช้แบบจำลองทางเรขาคณิต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. กลยุทธ์การขับเคลื่อนครู พัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย
2. กลยุทธ์การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย
3. ผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในการดำเนินการวิจัย และใช้แผนการวิจัยตามวงจร PAOR (Plan – Act – Observe – Reflect)

ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การขับเคลื่อนครู เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ กลยุทธ์การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ *5* ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ (Action) ประชุมกลุ่มย่อยโดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 5 ขั้นตอน โดยมีแบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างที่ใช้สัมภาษณ์ครูเครือข่าย ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ ชุดนวัตกรรม“Thinking of mathematics” เรื่อง เรขาคณิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งประกอบไปด้วย 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการดำเนิน จำนวนทั้งสิ้น 20 ชั่วโมง และเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และนำมาแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องตามข้อเสนอแนะ แล้วนำไปใช้

ขั้นที่ 3 การสังเกตการณ์ (Observing) ติดตามและประเมินผลทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนจากการใช้ชุดนวัตกรรม“Thinking of mathematics”เรื่อง เรขาคณิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย

ขั้นที่ 4 การสะท้อนผลการปฏิบัติ (Reflecting) รวบรวมสารสนเทศทั้งหมดที่ได้จากการสังเกตติดตามและประเมินผล ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการวิจัยในวงรอบต่อไป

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ครูกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย ที่สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 คน จาก 6 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดเกษตรกันทราราม โรงเรียนบ้านลาดวิถี โรงเรียนบ้านเกาะนาน้อย โรงเรียนบ้านเขาโป่ง โรงเรียนบ้านหนองคาง และโรงเรียนบ้านหนองหญ้าปล้อง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย จำนวน 80 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชุดนวัตกรรม“Thinking of mathematics” เรื่องเรขาคณิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากลยุทธ์การขับเคลื่อนครู เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย ใช้กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ ดังนี้

1.1 กลยุทธ์เครือข่าย (Network strategy) มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ รับสมัครครูที่สนใจเป็นครูเครือข่าย ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 คน โดยผู้วิจัยได้มีการจัดประชุมครูเครือข่ายเพื่อสร้างความเป็นเครือข่ายในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย โดยมีการประชุมจำนวน 2 ครั้ง ประชุมครั้งที่ 1 วันที่ 1 ตุลาคม 2562 เพื่อสร้างความเป็นเครือข่าย วางแผนในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย ประชุมครูเครือข่ายครั้งที่ 2 วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2563 เพื่ออธิบายและชี้แจงการใช้ชุดนวัตกรรม “Thinking of mathematics”และออกสังเกตการณ์ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2563 เพื่อกำกับ ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย

1.2 กลยุทธ์การมีส่วนร่วม (Participation strategy) มีขั้นตอนการดำเนินการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของครูเครือข่าย ให้มีโอกาสได้เข้ามามีบทบาทในการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ที่สมควรจะพัฒนา ร่วมกันวางแผน ร่วมพิจารณาการตัดสินใจ กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.3 กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ (Empowerment strategy) มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ วิธีในการเพิ่มศักยภาพหรือความสามารถให้กับครูเครือข่าย เพื่อสร้างความมั่นใจทางวิชาการให้กับครูเครือข่าย รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว ในการพัฒนานวัตกรรมเพื่อนักเรียน

1.4 กลยุทธ์การบูรณาการ (Integration strategy) มีขั้นตอนการดำเนินการ คือ วิธีการที่ครูเครือข่าย ซึ่งได้แก่ ครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 คน จาก 6 โรงเรียน ทำงาน

แบบบูรณาการโดยการเชื่อมโยงความรู้และประสบการณ์ จากครูที่สอนในกลุ่มสาระเดียวกันแต่ต่างโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้พัฒนาอย่างหลากหลาย

2. ผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยกำหนดเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นการเชื่อมโยงประสบการณ์ ขั้นที่ 2 ขั้นการค้นคว้าพัฒนาความคิด ขั้นที่ 3 ขั้นบันทึกปฏิบัติเพื่อหาข้อสรุป ขั้นที่ 4 ขั้นอภิปรายขยายความคิด ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปนำความรู้สู่การเผยแพร่

ซึ่งได้บรรจุเนื้อหาไว้ในเล่มชุดนวัตกรรม “Thinking of mathematics” โดยชุดนวัตกรรมได้แบ่งสาระออกเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย คำนำ สารบัญ คำชี้แจง และข้อแนะนำสำหรับครู ตอนที่ 2 โครงสร้างแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตอนที่ 3 แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน 20 ชั่วโมง ดังนี้ 1) รูปเรขาคณิตและรูปทรงเรขาคณิต 2 ชั่วโมง 2) รูปเรขาคณิต 2 มิติและ 3 มิติ 3 ชั่วโมง 3) รูปเรขาคณิตสามมิติชนิดต่าง ๆ 5 ชั่วโมง 4) รูปคลี่รูปเรขาคณิตสามมิติ 7 ชั่วโมง 5) การประดิษฐ์รูปเรขาคณิต 3 ชั่วโมง ตอนที่ 4 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์เรื่องรูปเรขาคณิตสามมิติ ก่อนเรียนและหลังเรียน ตอนที่ 5 ส่วนท้าย ประกอบด้วย แบบบันทึกใบงานวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องรูปเรขาคณิตสามมิติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1-5 และเอกสารอ้างอิง

3. ผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย

3.1 ผลคะแนนการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย ก่อนและหลังเรียน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบผลคะแนนการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมทั้ง 6 โรงเรียน ก่อนและหลังเรียน

จำนวนนักเรียน 80 คน	การประเมิน (คะแนน)		คะแนนความก้าวหน้า	ร้อยละความก้าวหน้า
	ก่อนเรียน (20 คะแนน)	หลังเรียน (20 คะแนน)		
$\bar{X}$	7.64	14.46	6.83	34.13
ร้อยละ	38.19	72.31	34.13	
S.D.	2.22	3.02	2.31	
ระดับผล	ต่ำกว่าเกณฑ์	ดีมาก		

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ในภาพรวมทั้ง 6 โรงเรียน นักเรียนมีคะแนนการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียน (Pre-Test) พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 7.64 จากคะแนนเต็ม 20 คิดเป็นร้อยละ 38.19 ซึ่งถือว่ามีคะแนนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเท่ากับ 2.22 ผลการประเมินพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5หลังเรียน (Post-Test) พบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ย 14.46 จากคะแนนเต็ม 20 คิดเป็นร้อยละ 72.31 ซึ่งถือว่ามีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเท่ากับ 3.02 ทั้งนี้ในภาพรวมนักเรียนมีคะแนนหลัง

เรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนน ความก้าวหน้าเฉลี่ย 6.83 คิดเป็นร้อยละของความก้าวหน้า 34.13 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.31

3.2 ผลคะแนนการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการดำเนินกิจกรรม ในภาพรวมทั้ง 6 โรงเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลคะแนนการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในภาพรวมทั้ง 6 โรงเรียน ระหว่างการดำเนินกิจกรรม

จำนวนนักเรียน 80 คน	กิจกรรมการเรียนรู้					รวมคะแนน	ร้อยละ
	รูปเรขาคณิตและรูปทรงเรขาคณิต	รูปเรขาคณิต2มิติและ3มิติ	รูปเรขาคณิตสามมิติชนิดต่าง ๆ	รูปคลี่รูปเรขาคณิตสามมิติ	การประดิษฐ์รูปเรขาคณิต		
	(10)	(30)	(10)	(20)	(10)	(80)	(100)
$\bar{X}$	7.40	22.79	7.59	15.98	8.20	61.95	77.44
ร้อยละ	74.00	75.96	75.88	79.88	82.00	77.44	77.44
S.D.	1.51	3.27	1.29	2.58	1.19	7.94	9.93
ระดับผล	ดี	ดีมาก	ดีมาก	ดีมาก	ดีเยี่ยม	ดีมาก	
อันดับ	5	3	4	2	1		

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ในภาพรวมทั้ง 6 โรงเรียน นักเรียนมีคะแนนการประเมินพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างการดำเนินกิจกรรม คะแนนเฉลี่ย 61.95 จากคะแนนเต็ม 80 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 77.44 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.94 ซึ่งมีคะแนน อยู่ในระดับดีมาก นอกจากนี้ยังพบว่า กิจกรรมที่มีผลพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด 3 อันดับ ได้แก่

1. การประดิษฐ์รูปเรขาคณิต มีคะแนนเฉลี่ย 8.20 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 82.00 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.19 ซึ่งมีคะแนนอยู่ในระดับดีเยี่ยม

2. รูปคลี่รูปเรขาคณิตสามมิติ มีคะแนนเฉลี่ย 15.98 จากคะแนนเต็ม 20 คิดเป็นร้อยละ 79.88 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.58 ซึ่งมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก และ

3. รูปเรขาคณิต 2 มิติ และ 3 มิติ มีคะแนนเฉลี่ย 22.79 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 75.96 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.27 ซึ่งมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การขับเคลื่อนครู เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการใช้กลยุทธ์การขับเคลื่อนครู เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ได้แก่ กลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ และกลยุทธ์การบูรณาการ ทั้ง 4 กลยุทธ์นี้มีความสำคัญ และมีความจำเป็นในการใช้ร่วมกัน เนื่องจากกลยุทธ์เครือข่ายทำให้เกิดเครือข่ายนักพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เกิดจากการประสานกันภายในกลุ่มครูเครือข่ายในรูปแบบวงล้อ ช่วยให้การขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เป็นไปด้วยกันอย่างดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมกันแก้ไข ปัญหา ให้ความอบอุ่นและเป็นกันเอง กลยุทธ์การมีส่วนร่วม ช่วยให้เกิดการร่วมวางแผนภายใน เครือข่าย มีส่วนร่วมพิจารณา ตัดสินใจ ร่วมคิดแก้ปัญหา ดำเนินการร่วมกัน มีความคิดเห็นถึง ความสำคัญของการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ร่วมกัน กลยุทธ์การเสริมพลัง อำนาจ ทำให้ครูเครือข่ายเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ชุดนวัตกรรมชื่อ “Thinking of mathematics” เรื่อง เรขาคณิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 และกลยุทธ์บูรณาการ สร้างให้ครูเครือข่ายมีการเชื่อมโยงประสบการณ์ ความรู้ซึ่งกันและกันในการนำเอาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และผลการใช้กลยุทธ์ทั้ง 4 กลยุทธ์นี้ นำไปสู่การพัฒนา และสร้างชุดนวัตกรรม ชื่อ “Thinking of mathematics”เรื่อง เรขาคณิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ซึ่งผลการใช้กลยุทธ์ทั้ง 4 กลยุทธ์นี้ นำไปสู่การได้มาซึ่งกลยุทธ์การขับเคลื่อนครู เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

ทั้งนี้เกิดจากการสร้างเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วม การเสริมสร้างพลังอำนาจ รวมทั้งเกิดจากการบูรณาการ เพื่อส่งผลทำให้การพัฒนาการคิดวิเคราะห์มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณรัตน์ ใจเจริญ (2550: 56-74) ได้ศึกษาการนำเสนอกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี พบว่า กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมี 4 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้โรงเรียนจัดทำนโยบายให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรการนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผลหลักสูตร 2) เร่งรัดให้จัดทำฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษา 3) จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์สื่อสารระหว่างโรงเรียนและชุมชนอย่างต่อเนื่อง และ 4) พัฒนาครูและบุคลากรของชุมชนในเรื่องการจัดทำหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่น และนอกจากนี้กลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาทั้ง 4 กลยุทธ์นี้ ยังส่งผลให้ครูเครือข่าย เกิดการประสานงานกันและพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับบุญยง ทับทอง (2560: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการอ่านของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการอ่านของโรงเรียนอนุบาลเพชรบุรี มีกลยุทธ์ 4 กลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ และกลยุทธ์การบูรณาการ ใช้ในการขับเคลื่อนครู ในการพัฒนาคุณภาพการอ่าน ได้แก่ การอ่านออกเสียง และการอ่านจับใจความ 2) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการอ่านของนักเรียนที่ครูเครือข่ายในโรงเรียนใช้ในการพัฒนาคุณภาพการอ่านของ โรงเรียนอนุบาลเพชรบุรี คือ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และ 3) ผลการพัฒนาคุณภาพการอ่านของนักเรียน โรงเรียนอนุบาลเพชรบุรีพบว่า หลังการใช้กลยุทธ์การพัฒนานักเรียนมีระดับคุณภาพการอ่าน ภาษาไทย

อยู่ในระดับดีเยี่ยม และมีร้อยละความก้าวหน้าเท่ากับ 33.91 และยังสอดคล้องกับอนันต์ ม่วงอุมิงค์ (2560: 122) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมุสลิม โรงเรียนพัฒนศาสน์วิทยาท่าแร้ง จังหวัดเพชรบุรี พบว่า กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มี 4 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ กลยุทธ์การบูรณาการใช้ในการขับเคลื่อน ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และอิหม่ามมัสยิด 5 คน ในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมุสลิม 5 ประการ และผลการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมุสลิมโรงเรียนพัฒนศาสน์วิทยาท่าแร้ง จังหวัดเพชรบุรี คิดเป็นร้อยละของความก้าวหน้า เพิ่มขึ้นร้อยละ 42.88 ผ่านเกณฑ์ ในระดับมาก และจากการสัมภาษณ์ครู นักเรียน ผู้ปกครอง อิหม่ามประจำมัสยิด มีความคิดเห็นตรงกันว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมุสลิม 5 คุณลักษณะ เพิ่มขึ้นอย่างน่าพอใจ ในระดับมาก

2. ผลการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย ได้แก่ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยได้บรรจุไว้ในเล่มชุดนวัตกรรม “Thinking of mathematics” เรื่อง เรขาคณิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน 20 ชั่วโมง ดังนี้ 1) รูปเรขาคณิตและรูปทรงเรขาคณิต 2 ชั่วโมง 2) รูปเรขาคณิต2มิติและ3มิติ 3 ชั่วโมง 3) รูปเรขาคณิตสามมิติชนิดต่าง ๆ 5 ชั่วโมง 4) รูปคลี่รูปเรขาคณิตสามมิติ 7 ชั่วโมง 5) การประดิษฐ์รูปเรขาคณิต 3 ชั่วโมง

ชุดนวัตกรรมเล่มนี้เกิดจากการรวมกลุ่มของครูเครือข่าย และผู้วิจัยมีการสัมภาษณ์ครูเครือข่ายเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ ที่เป็นปัญหาในการสอบระดับชาติ โดยการเลือกมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 รายวิชาคณิตศาสตร์ที่ควรเร่งพัฒนา เทคนิคหรือวิธีการใดที่ควรนำมาพัฒนาหรือแก้ปัญหาดังกล่าว เป็นต้น ครูเครือข่ายมีส่วนร่วมในการสร้างคู่มือ และนำคู่มือไปพัฒนานักเรียน ซึ่งการเรียนการสอนด้วยการคิดวิเคราะห์นักเรียนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเองได้ นักเรียนสามารถตัดสินใจโดยใช้เหตุผล และนักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการคิดวิเคราะห์ วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับแผนผังความคิดของภัทราพร ทำคาม และคณะ (2561) จำนวน 9 แผน รวม 16 ชั่วโมง ผลปรากฏผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับแผนผังความคิด มีทักษะการคิดวิเคราะห์แต่ละครั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นในแต่ละครั้งของการทดสอบตั้งแต่ครั้งแรกถึงครั้งสุดท้ายอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องรูปเรขาคณิตสามมิติและปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก โดยใช้รูปแบบการสอน 4MAT สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของอภิญญา กาลมงคล และคณะ (2554) ได้ดำเนินการสอนด้วยโดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องรูปเรขาคณิตสามมิติและปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก จำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 1 ชั่วโมง ผลปรากฏว่า นักเรียนในกลุ่มเป้าหมายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากที่ได้รับการเรียนรู้ตามเนื้อหาและทำกิจกรรม ตามแผนการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 12 แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า สามารถพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากที่ได้รับการเรียนรู้ตามเนื้อหา และทำกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 73.38 โดยมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์คิดเป็น ร้อยละ 85.71 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. ผลการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มโรงเรียนศิลาลอย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากครูเครือข่ายร่วมกันระดมสมองคิด (Brain Storming) ร่วมกันเสนอแนวทางวิธีการในการพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น โดยใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ ตลอดจนร่วมกันสร้างสรรค์ชุดนวัตกรรม “Thinking of mathematics” เรื่อง เรขาคณิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ขึ้นมา 1 เล่ม แล้วได้นำไปใช้พัฒนานักเรียน โดยมีการขับเคลื่อนชุดนวัตกรรมด้วยกลยุทธ์ทั้ง 4 กลยุทธ์ อันได้แก่ กลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ และกลยุทธ์การบูรณาการ ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์นักเรียนของสุกัญญา ศิริเลิศพรรษา (2553: 1) จากการศึกษาผลการใช้เทคนิคแผนที่ความคิดในการสอนคณิตศาสตร์เรื่องโจทย์ปัญหาสมการกำลังสองที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การศึกษาพบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้แผนที่ความคิดผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นการชี้ให้เห็นว่าการคิดวิเคราะห์มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอน และนอกจากนี้การกำหนดชั่วโมงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ก็เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนานักเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดชั่วโมงในการพัฒนา 20 ชั่วโมง สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในการคิดวิเคราะห์ วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับแผนผังความคิดของภัทราพร ทำคาม และคณะ (2561) จำนวน 9 แผน รวม 16 ชั่วโมง ผลปรากฏผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL) ร่วมกับแผนผังความคิดมีทักษะการคิดวิเคราะห์แต่ละครั้งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยเมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วพบว่า นักเรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้นในแต่ละครั้งของการทดสอบตั้งแต่ครั้งแรกถึงครั้งสุดท้ายอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเรื่องการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่อง รูปเรขาคณิตสามมิติ และปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก โดยใช้รูปแบบการสอน 4MAT สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของอภิญญา กาลมงคล และคณะ (2554) ได้ดำเนินการสอนด้วยโดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องรูปเรขาคณิตสามมิติและปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก จำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ แผนละ 1 ชั่วโมง ผลปรากฏว่า นักเรียนในกลุ่มเป้าหมายมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากที่ได้รับการเรียนรู้ตามเนื้อหาและทำกิจกรรม ตามแผนการจัดการเรียนรู้ครบทั้ง 12 แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าสามารถพัฒนาให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากที่ได้รับการเรียนรู้ตามเนื้อหา และทำกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 73.38 โดยมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์คิดเป็น ร้อยละ 85.71 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์จำนวน 5 แผน 20 ชั่วโมง โดยได้บรรจุไว้ในเล่มชุดนวัตกรรม “Thinking of mathematics”ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

จากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า กลยุทธ์การขับเคลื่อนครู เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 2 ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ การหลอมหลวมกัน ระหว่างกลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ และกลยุทธ์การบูรณาการ ส่วนกลยุทธ์การพัฒนาการคิดวเคราะห์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ได้แก่ การจัด

กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน 20 ชั่วโมง โดยได้บรรจุไว้ในเล่มชุดนวัตกรรม “Thinking of mathematics”ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2

จากการใช้ชุดนวัตกรรม “Thinking of mathematics” ในกลุ่มโรงเรียนศิลาลอย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เป็นกรอบในการดำเนินการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ซึ่งปรากฏผลการพัฒนามีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้น ร้อยละ 34.13 ดังนั้น การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เป็นสิ่งที่ครูเครือข่ายควรให้ ความสำคัญและต้องทำการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันพัฒนา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ และสามารถนำไปในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. จากผลการวิจัยพบว่า การนำกลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาทั้ง 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์เครือข่าย กลยุทธ์การมีส่วนร่วม กลยุทธ์การเสริมพลังอำนาจ และกลยุทธ์การบูรณาการ ไปใช้ในการขับเคลื่อนครูเครือข่าย ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรนำกลยุทธ์ดังกล่าวไปใช้ในการบริหารสถานศึกษา

2. จากผลการวิจัยพบว่า วิธีการสอนโดยการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาในด้านการคิดวิเคราะห์ ดังนั้นครูผู้สอนรายวิชาคณิตศาสตร์ ควรนำวิธีการสอนดังกล่าวไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

3. จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 เป็นระยะเวลา 20 ชั่วโมง ส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ แต่ในบางกิจกรรมยังต้องปรับปรุง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การขับเคลื่อนและการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ในรายวิชาคณิตศาสตร์ในเนื้อหาอื่น ๆ และในระดับชั้นต่าง ๆ

2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การขับเคลื่อนครู เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ที่แตกต่างจากกลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาการคิดวิเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

โกศล ภูศรี. (2554). **การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมคุณลักษณะของครูนักวิจัยในยุคปฏิรูปการศึกษา**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

บุญยง ทับทอง. (2560). **กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการอ่านของนักเรียนโรงเรียนอนุบาลเพชรบุรี.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

ภัทราพร ทำคาม และคณะ. (2561). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์วิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (BBL)ร่วมกับแผนผังความคิด. **วารสารราชพฤกษ์**, 16(1): 124-131.

ศรเนตร อารีโสภณพิเชฐ. (2557). **กลยุทธ์การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์: แผนที่มโนทัศน์.** กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2561). **สรุปผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2561**. สืบค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2561, จาก www.onetresult.niets.or.th.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแหงชาติ, กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). **เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนวปฏิบัติการวัดผลประเมินผลการเรียนรู.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพชุมนุมสหกรณแห่งประเทศไทย.

สุกัญญา ศิริเลิศพรรณนา. (2553). **ผลของการใช้เทคนิคแผนที่ความคิดในการสอนคณิตศาสตรเรื่องโจทย์ปัญหาสมการกำลังสองที่มีตอความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปที่ 3.** วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2552). **นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

สุวรรณรัตน์ ใจเจริญ. (2550). **การนำเสนอกลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นของโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สุวิทย์ มูลคำ. (2550). **กลยุทธ์การสอนคิดวิเคราะห์** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

อนันต์ ม่วงอุมิงค์. (2560). **กลยุทธ์การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมุสลิมโรงเรียนพัฒนศาสน์วิทยาท่าแร้ง จังหวัดเพชรบุรี.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

อภิญญา กาลมงคล. (2554). **การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์เรื่องรูปเรขาคณิตสามมิติและปริมาตรของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก โดยใช้รูปแบบการสอน 4 MAT สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

The Guidelines for the Development of Learning Skills in the 21st Century of Mathayom Suksa 1 Students with the Dhamma Stories in Kongkaram School, Muang District, Phetchaburi Province

พระปลัดปรัชญา จิตต์ผ่องใส[1]/ วิภวานี เผือกบัวขาว[2]

Phrapaladpatchaya Jitpongsai[1]/ Wipawanee Puekbuakhaw[2]

[1] นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

[1] Master Student of Development Strategy Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

[2] ผศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

[2]Asst. Prof. Dr., Main Advisor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail: boatinw9526@gmail.com

(Received: January 27, 2021, 2020; Revised: March 3, 2021; Accepted: May 12, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) ศึกษาทักษะการเรียนรู้ด้วยนิทานธรรมบท และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม จังหวัดเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่างจำนวน 210 คน การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการพรรณาความ ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุด คือ ด้านการสร้างเจตคติของผู้เรียนและแรงจูงใจในการเรียนรู้ รองลงมาด้านทักษะชีวิตและอาชีพ และด้านการใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ 2) ทักษะการเรียนรู้ด้วยนิทานธรรมบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุด คือ ด้านการถาม (ปุจฉา) รองลงมา ด้านการฟัง (สุตะ) และด้านการจดบันทึก (ลิขิต) 3) แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านโรงเรียน ควรมียุทธศาสตร์สำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านผู้สอน ควรจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ของผู้เรียน 3) ด้านผู้เรียน ควรตระหนักถึงความสำคัญต่อเรื่องที่เรียน เพื่อนำสิ่งที่

เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และ 4) ด้านพระสอนศีลธรรม ควรส่งเสริมผู้เรียนให้มีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาทักษะความคิด และการเรียนรู้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้ นิทานธรรมบท ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the important components that support the students' development in the 21st century, 2) study learning skills with the dhamma stories, and 3) propose the guidelines for the development of learning skills in the 21st century of Mathayom Suksa 1 students with the dhamma stories. The studies were a blended research and a quantitative research, by using the questionnaires with the students of Mathayom Suksa 1 of Kongkaram School. The samples were 210 students, by using the stratified sampling. Statistics were used frequency mean and standard deviation. For this qualitative research, the in-depth interview was used for 10 persons through the purposive sampling method. The research findings revealed that: 1) The significant element to promote students' development in the 21st century was overall at a high level; ranking in the order of mean from high to low as follows : the attitude of learners and motivation of learning life, career skills and using technology with creativity and proficiency. 2) The learning skills with the dhamma stories. was overall at a high level ; ranking in order of mean from high to low as follows : asking (interrogative), listening and taking a note. 3) The guidelines for the development of learning skills in the 21st century of Mathayom Suksa 1 students with the dhamma stories in Kongkaram School, Muang district, Phetchaburi province were 1) there should be school strategies for learning management in the 21st century to be the guideline, 2) teachers should have various teaching techniques to motivate students' learning, 3) students should realize the importance of learning for the application in the daily life, and 4) monks who teach morality should encourage students to be active in the class so as to enhance their thinking skills and self-directed learning.

Keywords: Learning skill, Dhamma stories, The 21st century

บทนำ

สังคมโลกในศตวรรษที่ 21 แตกต่างจากในอดีตเป็นอย่างมาก มีความซับซ้อน และการเปลี่ยนแปลงของความรู้และข้อมูลข่าวสารตลอดเวลาอย่างเป็นพลวัต ไวท์เฮด (Whitehead, 1931) อธิบายว่า ในอดีตช่วงอายุของคนๆ หนึ่งอาจมีเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงให้ได้พบเห็นน้อย ต่างจากปัจจุบันที่ช่วงอายุของคน ๆ หนึ่งมีเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคมเกิดขึ้นอย่างมากมาย การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายทอดความรู้ แต่คือการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, 2561)

การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องปรับหลักการคิดและหลักปฏิบัติ โดยมุ่งส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) เน้นที่การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติจริง (Learning to Do) เน้นการพัฒนาทักษะ สมรรถนะ และศักยภาพตนเอง การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) เป็นการพัฒนาทักษะชีวิตและการปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ความรู้และทักษะในรายวิชาต่างๆ ที่หลากหลาย โดยเน้นที่การจัดการเรียนตามทักษะ/สมรรถนะ (Competency-based approach) นำวิธีการและนวัตกรรมการเรียนรู้บูรณาการเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดขั้นสูง และการใช้ปัญหาเป็นฐานการเรีย นรู้ที่สำคัญ (Inquiry- and problem-based approaches) กระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วม (Delors, 1998)

ในสมัยพุทธกาลอรรถกถาธรรมบทเป็นคัมภีร์อธิบายความพระไตรปิฎกหมวดหนึ่ง ปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เล่มที่ 25 เป็นคำประพันธ์ที่พระพุทธองค์ทรงแสดงเรียกว่า คาถา มี 423 คาถา มีนิทานประกอบจำนวน 302 เรื่อง เรียกว่า นิทานธรรมบท มีเนื้อหาครอบคลุม คำสอนที่เป็นหลักสำคัญในพระพุทธศาสนา คัมภีร์ธรรมบทได้รับความนิยมอย่างมากเพราะว่ามีความสมบูรณ์ทั้งอรรถและรสอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) สาระธรรมที่สั้น เรียบง่าย ชัดเจน ลึกซึ้ง สะท้อนหลักพุทธธรรมที่แท้จริง ช่วยให้จดจำได้ง่าย และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ 2) แม้ข้อธรรมสั้น เรียบง่าย แต่ลึกซึ้งถึงแก่นพุทธธรรม นำมาจัดรวมเป็นหมวดหมู่ได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถเลือกอ่านได้ตามความสนใจ และ 3) วิธีการสอนธรรมที่เด่นที่สุด คือ การใช้บทอุปมาอุปไมยอย่างคมคายชัดเจน ดังนั้นจุดเด่นของนิทานธรรมบทนั้นคือ การสอนว่าด้วยเรื่องของพุทธจริยศาสตร์ คือ การสอนให้ทำความดีด้วยธรรมนิทาน (ณิชชา จุนทะเกาศลย์, 2561)

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอน พบว่า นักเรียนเชื่อตามที่ได้ฟัง แต่ขาดความมั่นใจในตัวเอง ไม่แสวงหาข้อมูลสารสนเทศที่เชื่อถือได้ ขาดความกระตือรือร้น ติดอยู่กับรูปแบบเดิมๆ เป็นผู้บริโภค ทำอะไรแค่พอผ่าน ไม่มีความอดทน ไม่ชอบการทำงานหนัก ชอบทำงานคนเดียว ไม่นึกถึงส่วนรวม เอาตัวรอดเก่ง ขาดคุณธรรมจริยธรรม ไม่สนใจสันติวิธี และขาดอัตลักษณ์ไทย (สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ., 2561: 8) จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยนำจุดเด่นของนิทานธรรมบทมาปรับใช้ในกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยมุ่งศึกษาในเนื้อหาที่ครอบคลุมถึง ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยมีแนวทางในการศึกษา 4 ด้าน คือ 1) การฟัง (สุตะ) 2) การคิด (จิตะ) 3) การถาม (ปุจฉา) และ 4) การจดบันทึก (ลิขิต)

2. ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 442 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 210 คน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนคงคาราม จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการโรงเรียนคงคาราม จำนวน 1 คน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ จำนวน 8 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ สถานที่ใช้ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกทำการศึกษาเฉพาะพื้นที่โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

4. ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2561 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ.2562

วิธีดำเนินการวิจัย

ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (Mixed-methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 442 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ที่เป็นจำนวนกลุ่มประชากรทั้งหมด

มัธยมศึกษาปีที่/ห้อง	จำนวน (คน)		
	ชาย	หญิง	รวม
ม. 1/1	19	18	**37**
ม. 1/2	17	28	**45**
ม. 1/3	20	25	**45**
ม. 1/4	17	28	**45**
ม. 1/5	26	20	**46**
ม. 1/6	26	19	**45**
ม. 1/7	24	21	**45**
ม. 1/8	25	19	**44**
ม. 1/9	24	21	**45**
ม. 1/10	19	26	**45**
รวม	**217**	**225**	**442**

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) จากประชากรที่ใช้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 442 คน ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มประชากร โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 210 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified sampling) เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งชายและหญิง ของโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 210 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ มัธยมศึกษาปีที่ 1/ห้อง และศาสนา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ในด้าน 1) การสร้างเจตคติของผู้เรียนและแรงจูงใจในการเรียนรู้ 2) การส่งเสริมผู้เรียนให้ได้มีส่วนร่วมและใช้ความคิดในการเรียนรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ และ 4) ทักษะชีวิตและอาชีพ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การฟัง 2) การคิด 3) การถาม และ 4) การจดบันทึก

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง ความแม่นยำของเครื่องมือในการวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดสามารถบอกถึงสภาพที่แท้จริงของตัวแปรที่ศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content validity) ของคำถามในแต่ละข้อ ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการต่อไป

2. การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นไปทดลองใช้ก่อนนำไปทำการเก็บข้อมูลจริง (Try out) เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่เหมาะสมในการนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง โดยทำการทดลองกับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนปริยัติรังสรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเชื่อมั่นหรือความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม (Reliability) แบบ (Alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.92

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentages)

2. วิเคราะห์องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าโดยรวมและรายด้าน และรายข้อโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จากแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 แล้วนำเสนอเป็นรูปตารางประกอบคำบรรยาย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ปรากฏดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม พบว่า องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.95 ในแต่ละด้านสามารถสรุปได้ ดังต่อไปนี้

1.1 การสร้างเจตคติของผู้เรียนและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.14 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุด คือ ด้านผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.33 รองลงมาคือ ด้านผู้สอนรับฟังปัญหาในการเรียนและความคิดเห็นของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.18 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้สอนมีการสอบถามความต้องการของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.95

1.2 การส่งเสริมผู้เรียนให้ได้มีส่วนร่วมและใช้ความคิดในการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.92 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุดคือ ด้านผู้เรียนมีส่วนรวมกับกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.15 รองลงมาคือ ด้านผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในความดีงามจากการเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมการเรียนด้านคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.92 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้เรียนมีความรู้และความเข้าใจในการเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมการเรียนด้านความคิด มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.82

1.3 การใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.73 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุดคือ ด้านผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.24 รองลงมาคือ ด้านผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.12 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นการฝึกปฏิบัติ (Active learning) นอกห้องเรียน มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 2.87

1.4 ทักษะชีวิตและอาชีพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุดคือ ด้านผู้สอนวัดและประเมินผลการศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.16 รองลงมาคือ ด้านผู้สอนมอบหมายภาระงาน/ชิ้นงานให้ผู้เรียนทำสอดคล้องกับเนื้อหาในการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.14 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้สอนมีการประเมินพฤติกรรมผู้เรียนตลอดเวลาในชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.77

2. ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม พบว่า ทักษะการเรียนรู้ด้วยนิทานธรรมบท มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.83 ในแต่ละด้านสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

2.1 การฟัง (สุตะ) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.89 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุดคือ ด้านผู้เรียนสามารถฟังเพื่อทำความเข้าใจ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.00 รองลงมาคือ ด้านผู้เรียนมีกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาทักษะการฟัง มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.92 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้เรียนได้รับการฝึกฝนทักษะด้านการฟังอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.80

2.2 การคิด (จิตะ) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุดคือ ด้านผู้เรียนมีความสามารถคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.00 รองลงมาคือ ด้านผู้เรียนมีกิจกรรมมาปรับใช้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านความคิด มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.92 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้เรียนสามารถแก้ไขปัญหาได้ตามสถานการณ์ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.59

2.3 การถาม (ปุจฉา) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.94 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุดคือ ด้านผู้สอนสามารถใช้คำถามในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 4.15 รองลงมาคือ ด้านผู้สอนสามารถตอบคำถามได้ชัดเจน (เข้าใจ) มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.98 และข้อ

ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้เรียนมีการใช้ภาษาในการสื่อสารกับเพื่อนได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.80

2.4 การจดบันทึก (ลิขิต) ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.68 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยสุดคือ ด้านผู้เรียนสามารถบันทึกเนื้อหาที่เรียนและอธิบายได้ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.77 รองลงมาคือ ด้านผู้เรียนสามารถสรุปบทเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.72 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านผู้เรียนมีความสามารถในการอธิบายขยายความข้อมูลที่บันทึก มีค่าเฉลี่ยของคะแนน 3.56

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สามารถสรุปประเด็นสำคัญในการเสนอแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยนิทานธรรมบท ดังนี้

3.1 องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะยืดหยุ่น เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีดังนี้

3.1.1 การสร้างเจตคติของผู้เรียนและแรงจูงใจในการเรียนรู้ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนสำหรับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากเรียนเพื่อรู้ สู่ลงมือปฏิบัติ และมีสื่อการสอนที่หลากหลาย จัดกิจกรรมการเรียนที่น่าสนใจและส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และมีการจัดกิจกรรมการเรียนนอกสถานที่

3.1.2 การส่งเสริมผู้เรียนให้ได้มีส่วนร่วมและใช้ความคิดในการเรียนรู้ ปรับความรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และมอบหมายงานจัดลำดับความยากง่าย ส่งเสริมผู้เรียนให้ตระหนักถึงความสำคัญต่อเรื่องที่เรียนและเน้นการลงมือปฏิบัติ มีส่วนร่วมและโอกาสในการแสดงความสามารถ

3.1.3 การใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงนอกห้องเรียนผ่านระบบสารสนเทศ พัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อกำกับ ติดตาม สอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน และจัดแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอในการสืบค้น

3.1.4 ทักษะชีวิตและอาชีพ เน้นกระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับชั้น (ช่วงวัย) จัดกิจกรรมฝึกทักษะด้านต่างๆ ผ่านสาระการเรียนรู้ และปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตรงตามสภาพจริงและตามผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

3.2 ทักษะการเรียนรู้ด้วยนิทานธรรมบท เป็นการนำเรื่องราวชาดกมาสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการฟัง นำมาสู่การคิด เกิดคำถาม และจดบันทึก ซึ่งมีแนวทางดังนี้

3.2.1 การฟัง (สุตะ) ฝึกการทำสมาธิก่อนเข้ากิจกรรมการเรียน มีการแบ่งช่วงการฟังเป็นระยะสั้นๆ และฝึกการฟังจากการปฏิบัติงานตามขั้นตอน

3.2.2 การคิด (จิตะ) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมกระบวนการคิด ผ่านการปฏิบัติและคำถามสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดแบบมีลำดับขั้นมีความกล้าในการแสดงความคิดกล้าแสดงออก

3.2.3 การถาม (ปุจฉา) กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดคำถาม ส่งเสริมผู้เรียนให้กล้าตั้งคำถาม ใช้คำถามเพื่อกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการอภิปราย ทั้งรายกลุ่มและบุคคล

3.2.4 การจดบันทึก (ลิขิต) ฝึกให้ผู้เรียนจับใจความสำคัญจากสาระการเรียนรู้ สรุปเนื้อหาสาระผ่านการบันทึก และสนับสนุนให้บันทึกเนื้อหาสาระการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ด้วยนิทานธรรมบท พบข้อสังเกตควรนำมาอภิปรายมีประเด็น ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การสร้างเจตคติของผู้เรียนและแรงจูงใจในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก เพราะผู้สอนมีความรู้ความสามารถในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ และรับฟังปัญหาในการเรียนและความคิดเห็นของผู้เรียนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของปุณยา จันทมาตย์ (2557: 133-134) ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่องการศึกษาทักษะการสอนของครูสังคมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในโรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษา พบว่า ทักษะการสอนของครูสังคมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยครูที่มีประสบการณ์ ทุกกลุ่มประสบการณ์ มีการปฏิบัติบ่อยครั้ง ในด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านเทคโนโลยี

การส่งเสริมผู้เรียนให้ได้มีส่วนร่วมและใช้ความคิดในการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก เพราะผู้เรียนมีส่วนรวมกับกิจกรรมการเรียนการสอน มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในความดีงามจากการเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมการเรียนด้านคุณธรรมซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพวงรัตน์ ชำนาญเลิศกิจ (2558: 75) ได้ศึกษาค้นคว้าศึกษาการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการศึกษาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความกตัญญู ด้านการมีวินัย ด้านความซื่อสัตย์ ด้านการประหยัด และด้านความเมตตา

การใช้เทคโนโลยีได้อย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก เพราะผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายและผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่สอดคล้องกับชีวิตประจำวันซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนสิทธิ์ คณฑา (2551: 41) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการศึกษาการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ลงเรียนในรายวิชาบัณฑิตอุดมคติไทย พบว่า ผลการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดการเรียนแบบใฝ่รู้ (Active Learning) ด้วยเทคนิคที่หลากหลายอยู่ในระดับดีมาก ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลของการศึกษาคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับดีมาก และผลการศึกษาความพึงพอใจในการเรียนอยู่ในระดับมาก

ทักษะชีวิตและอาชีพอยู่ในระดับมาก เพราะผู้สอนวัดและประเมินผลการศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการและผู้สอนมอบหมายภาระงาน/ชิ้นงานให้ผู้เรียนทำ สอดคล้องกับเนื้อหาในการเรียนการสอนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิเชษฐ ยังตรง (2560: 87) ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติในการดำเนินงานจัดการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 เรื่องกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.55, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีการดำเนินงานสูงสุดคือครูวัดและประเมินผลการศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ($\overline{X}$ = 4.22, S.D. = 0.52)

2. ทักษะการเรียนรู้ด้วยนิทานธรรมบท

การฟัง (สุตะ) อยู่ในระดับมาก เพราะผู้เรียนสามารถฟังเพื่อทำความเข้าใจและมีกิจกรรมที่หลากหลายในการพัฒนาทักษะการฟัง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของชายุดา จันทะปิดตา (2556: 207) ได้

ศึกษาค้นคว้า เรื่อง การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบัวหลวงวิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการฟังของนักเรียนหลังจากการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ในการฟังของนักเรียนก่อนการใช้แบบฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อแบบฝึกเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอยู่ในระดับดี โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.72 - 3.89

การคิด (จิตะ) อยู่ในระดับมาก เพราะผู้เรียนมีความสามารถคิดสร้างสรรค์ตลอดถึงผู้เรียนมีกิจกรรมมาปรับใช้เพื่อส่งเสริมทักษะด้านความคิด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศุจิกา เพชรล้วน (2554: 138) ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้กับนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การถาม (ปุจฉา) อยู่ในระดับมาก เพราะผู้สอนสามารถใช้คำถามในการกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด และผู้สอนสามารถตอบคำถามได้ชัดเจน (เข้าใจ) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของเกรียงศักดิ์ พลอยแสง (2553: 125-126) ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษากับการสื่อสารที่จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ความพึงพอใจของนิสิตด้านการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความพึงพอใจเป็นรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.89 และด้านการประเมินอาจารย์ผู้สอน มีความพึงพอใจเป็นรายข้อทุกข้ออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88

การจดบันทึก (ลิขิต) อยู่ในระดับมาก เพราะผู้เรียนสามารถบันทึกเนื้อหาที่เรียนและอธิบายได้ตลอดถึงผู้เรียนสามารถสรุปบทเรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศศิธร อินตุ่น (2559: 108) ได้ศึกษาค้นคว้า เรื่องการใช้กิจกรรมจดบันทึกคอร์เนลล์เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดเห็นของนักศึกษา สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ พบว่า นักศึกษามีคะแนนทักษะการเรียนการจดบันทึกคอรเนลล จำนวน 8 กิจกรรม ผ่านเกณฑที่กำหนดไวใน ระดับดีมาก ($\overline{X}$ = 20.07, S.D. = 3.81) ด้านพฤติกรรมระหว่างเรียนในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมมีพฤติกรรมในระดับดี ($\overline{X}$ = 14.68, S.D. = 4.20) และด้านคุณธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\overline{X}$ = 14.05, S.D. = 4.04)

3. แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบท ในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีแนวทางในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

3.1 โรงเรียน ควรส่งเสริมผู้สอนให้การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 และพัฒนาระบบสารสนเทศ เพื่อการสืบค้น กำกับ ติดตาม และสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของออสติน และบอลด์วิน (Austin and Baldwin, 1991) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเนื่องจากพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเพิ่มขึ้นของความรู้ต่างๆ ทำให้อาจารย์ต้องร่วมมือกันทำงาน โดยเฉพาะบทบาทในด้านการสอนและงานวิจัยซึ่งการร่วมมือกันทำงานจะมีประสิทธิภาพได้มากขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของสถาบัน ปริมาณของงาน และขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับภูมิหลังประสบการณ์การทำงาน ขนาดของทีม โครงสร้างของทีม การติดต่อสื่อสารของทีม ความแตกต่างกันในสภาพของกลุ่ม ความยึดมั่นผูกพันของกลุ่มและระยะเวลาที่ร่วมมือกันทำงานของกลุ่ม

3.2 ผู้สอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมการฝึกทักษะด้านต่างๆ การมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีความเหมาะสมของช่วงวัย และประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวรางคณา เค้าอ้น (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้ พบว่า 1) ผลการศึกษาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ คะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับเท่ากับ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเข้าใจง่ายมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 รองลงมาด้านความคล่องแคล่วมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 ด้านคุณภาพของการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และด้านปริมาณการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 2) ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านเจตคติต่อการเรียน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 4.42 รองลงมาคือ ด้านพัฒนาการเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 และด้านกิจกรรมการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.35

3.3 ผู้เรียน ควรตระหนักถึงความสำคัญต่อเรื่องที่เรียน ฝึกการลงมือปฏิบัติ ฝึกทักษะด้านความคิดต่างๆ และกาการกล้าแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของธนารัตน์ มาลัยศรี (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับเรื่องประชาคมอาเซียน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) ผลการวิจัยพบว่า 1) หน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward design) เรื่อง ประชาคมอาเซียนมีกระบวนการของการพัฒนาหน่วยตามขั้นตอน คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.53 อยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด 2) นักเรียนมีคะแนนทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณเฉลี่ย 30.35 คิดเป็นร้อยละ 75.88 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 76.47 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ย 30.94 คิดเป็นร้อยละ 77.35 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 79.41 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. พระสอนศีลธรรม ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เปิดโอกาสในการแสดงความสามารถ และได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงนอกห้องเรียน ผ่านกิจกรรมและระบบสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุวิชา ศรีมงคล (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: ทักษะการสื่อสารและความร่วมมือในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องเซลล์และองค์ประกอบของเซลล์ด้วยสถานการณ์จำลอง ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนเฉลี่ยทักษะความร่วมมือในการทำงานทุกด้านของนักเรียน (ด้านการมีส่วนร่วม การปฏิบัติตน การแสดงความคิดเห็นและความรับผิดชอบ) หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 2) มีคะแนนเฉลี่ยทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์หลังการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดการเรียนรู้ เมื่อทดสอบค่าสถิตินอนพาราเมตริกแบบวิลคอกซัน (Wilcoxon Singed-Rank Test) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลอง เรื่องเซลล์มีทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ทุกด้าน (การฟัง การพูด การอ่านและการเขียน) สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยนิทานธรรมบทในโรงเรียนคงคาราม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ควรพัฒนาการเรียนรู้สำหรับนักเรียน ดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนควรมียุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนรู้และพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการสืบค้น กำกับติดตาม และสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียน

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ควรมีความหลากหลาย สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ และเรียนรู้จากประสบการณ์จริงนอกห้องเรียน ผ่านกิจกรรมและระบบสารสนเทศ

3. การเรียนควรเน้นการปฏิบัติ ส่งเสริมผู้เรียนให้มีส่วนร่วม กล้าแสดงออก กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านความคิดต่างๆ และตระหนักถึงความสำคัญต่อเรื่องที่เรียน

4. การประเมินผลการเรียนรู้ควรใช้วิธีที่หลากหลายและตรงตามสภาพจริงของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ พลอยแสง. (2553). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษากับการสื่อสารที่จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.** กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชาย โพธิสิตา. (2554). **ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

ชายุดา จันทะปิดตา. (2556). การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการฟังภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4 โรงเรียนบัวหลวงวิทยาคม จังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารวิชาการ Veridian E-Journal**, 6(2): 197-211.

ณิชชา จุนทะเกาศลย์. (2561). **นิทานธรรมบท ทางแห่งความดีหลีกความชั่ว.** ค้นเมื่อ 30 กันยายน 2561, จาก https://www.phuttha.com/คลังความรู้/บทความวิชาการ/นิทานธรรมบท-ทางแห่งความดีหลีกความชั่ว.

ธนสิทธิ์ คณฑา. (2551). **การศึกษาการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ที่ลงเรียนในรายวิชาบัณฑิตอุดมคติไทย.** นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

ธนารัตน์ มาลัยศรี. (2556). **การพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี ที่ 1 ในหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับเรื่องประชาคมอาเซียน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es).** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปุณยา จันทมาตย์. (2557). การศึกษาทักษะการสอนของครูสังคมศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ใน โรงเรียนมาตรฐานสากลระดับมัธยมศึกษา. **OJED**, 10(4): 612-624.

พวงรัตน์ ชำนาญเลิศกิจ. (2558). **ศึกษาการส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พิเชษฐ ยังตรง. (2560). **กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

วรางคณา เค้าอ้น. (2560). **การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถานการณ์เป็นฐานการเรียนรู้.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ศศิธร อินตุ่น. (2559). การใช้กิจกรรมจดบันทึกคอร์เนลล์เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดเห็นของนักศึกษา สาขาวิชาการประถมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น,** 10(1): 108-120.

ศุจิกา เพชรล้วน. (2554). **การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสรรค์สร้างความรู้กับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.** ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สพฐ. (2561). **แนวทางจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21.** ค้นเมื่อ 21 ตุลาคม 2561, จาก https://webs.rmutl.ac.th/assets/upload/files/.pdf

สุวิชา ศรีมงคล. (2557). **การส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: ทักษะการสื่อสารและความร่วมมือในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่องเซลล์และองค์ประกอบของเซลล์ด้วยสถานการณ์จำลอง.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2561). **ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (The Twenty-First Century Skills).** ค้นเมื่อ 3 ตุลาคม 2561, จาก http://www.trueplookpanya.com/blog/content.

Austin, A. E., & Baldwin, R. G. (1991). **Faculty collaboration: Enhancing the quality of scholarship and teaching.** Washington, DC: School of Education and Human Development.

Delors, J. (1998). **Learning: The treasure within: Report to UNESCO of The International Commission on Education for the 21st Century**. Paris: UNESCO.

Whitehead, A. N. (1931). **Business adrift.** New York: McGraw–Hill.

Journal of Humanities and Social Sciences Review (JHSSR)
Vol.23 No.1 January-June 2021

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

The Transformational Leadership Affecting the Organizational Effectiveness: A Case Study of Bangkadi Industrial Park, Pathum Thani Province

จิราภรณ์ เดชกัลยา[1] /ภาวิน ชินะโชติ[2] /ทองฟู ศิริวงศ์[3] /ลักษมี ทุ่งหว้า[4]
Jiraporn Dechkanya[1]/ Pavin Chinachoti[2] /Tongfu Siriwongse[3]/ Laksamee Tungwha[4]

[1]นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
[1] Master Student, School of Management Science,
Sukhothai Thammathirat Open University
[2] อาจารย์ประจำสาขาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
[2] Lecturer, School of Management Science, Sukhothai Thammathirat Open University
[3] อาจารย์ประจำหลักสูตรบริหารธุรกิจเพื่อความเป็นเลิศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
[3] Lecturer, Business Administration for Excellence, Ramkhamhaeng University
[4] อาจารย์ประจำคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
[4] Lecturer, Faculty of Business Administration, Kasem Bundit University
Corresponding author E-mail: pavinstou@gmail.com
(Received: January 5, 2021; Revised : March 10, 2021; Accepted : May 15, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิผลองค์การ 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานที่ปฏิบัติงานในสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 13,930 คน กลุ่มตัวอย่าง 388 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแตกต่างใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และหาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การ จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษารายได้ต่อเดือน และ ประเภทการจ้างงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อประสิทธิผลองค์การ พบว่า มีตัวแปร

จำนวน 2 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ภาพรวมประสิทธิผลองค์การ ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประสิทธิผลองค์การ สวนอุตสาหกรรมบางกะดี

Abstract

The purposes of this study were to: 1) study the level of the transformational leadership and the organizational effectiveness; 2) to compare the opinions on the organizational effectiveness level as classified by personal factors; and 3) to study the transformational leadership affecting the organizational effectiveness: a case study of Bangkadi Industrial Park, Pathum Thani Province. The population in this study were 13,930 officers who work at Bangkadi Industrial Park, Pathum Thani Province. The 388 samples were selected by using stratified random sampling methodology. The research instrument was a questionnaire. The data was analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, t – test Analysis, One – way Analysis of Variance (One - way ANOVA) for analyzing the difference and Stepwise Multiple Regression Analysis for analyzing the relationship. The results of the study showed that: 1) the mean score of overall opinions on the transformational leadership and the organizational effectiveness: a case study of Bangkadi Industrial Park, was at highest level; 2) overall image comparison of the organizational effectiveness level as classified by personal factors; sex, age, educational level, salary, and employment type, were different statistically significant at the 0.05 level; 3) the transformational leadership affecting the organizational effectiveness were 2 independent variables at 0. 05 statistical significance, the variables were the inspiration motivation and intellectual stimulation.

Keywords: Transformational leadership, Organizational efficiency, Bangkadi Industrial Park

บทนำ

บริบทการเปลี่ยนแปลงสังคมโลกเข้าสู่ยุคโลกาภิวัฒน์ (Globalization) เป็นระบบการขยายตัวด้านการค้าหรือการผลิตออกสู่ตลาดเสรีในต่างประเทศ มีการติดต่ออย่างไร้พรมแดนทั้งด้านภูมิศาสตร์และด้านธุรกิจ ความไร้พรมแดนทำให้การแข่งขันระหว่างประเทศกว้างขวางทั่วโลกไม่ใช่การแข่งขันกันเพียงในพื้นที่อีกต่อไป ผู้เชี่ยวชาญด้านการวางแผนกลยุทธ์เห็นว่าทรัพยากรมนุษย์มีความพร้อมสามารถที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การสามารถสร้างคุณค่าของระบบการบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสามารถและโอกาสการแข่งขันให้กับองค์การในการที่จะนำมาใช้ประกอบการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์เพื่อธำรงรักษาและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์การ การพัฒนาองค์การไปสู่องค์การที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จะเป็นปัจจัยที่สามารถผลักดันให้องค์การตลอดจนประเทศชาติประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดได้ (ธัญญา ผลอนันต์, 2546) ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน รวมทั้งนโยบายโครงสร้างเศรษฐกิจของไทยที่กำลังเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบ

ประเทศไทย 4.0 คือ เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Value-Based Economy) ซึ่งเป็นการปฏิรูปเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศอัจฉริยะ (Smart country) ที่มีความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในการทำงาน เพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นที่นิยมมากในปัจจุบัน เพราะได้รับความพึงพอใจและมีอิทธิพลต่อผู้ตาม จึงจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องเปลี่ยนแปลงวิธีการกระบวนการทัศน์วิสัยทัศน์ในการทำงาน ตามทฤษฎีของ บาสและอโวลิโอ (Bass & Avolio, 1998) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่า สามารถเห็นได้จากผู้นำที่มีลักษณะมีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ในระหว่างผู้ร่วมงานและผู้ตาม ให้มองงานของพวกเขาในแง่มุมต่างๆ ให้เกิดตระหนัก รู้เรื่องภารกิจ (Mission) และวิสัยทัศน์ (Vision) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นที่สนใจของนักวิชาการทางการบริหารทั้งในวงธุรกิจ อุตสาหกรรม รัฐบาล มีการเสนอว่าควรมีการพัฒนาให้ผู้นำให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง อีกทั้งประสิทธิผลขององค์การจะเป็นเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จขององค์การว่า องค์การได้ดำเนินการบริหารจัดการประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเพียงใด ซึ่งตัวบ่งชี้ที่สำคัญเป็นแบบที่จะใช้ในการประเมินประสิทธิผลตามตัวแบบหน้าที่ทางสังคมของ Hoy and Miskel (1991) ที่มีแนวความคิดว่าความอยู่รอดของระบบสังคมขึ้นอยู่กับการทำหน้าที่หลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) การปรับตัว (Adaptation) ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด คือ ความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) 2) การบรรลุเป้าหมาย (Goal Achievement) ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด คือ ประสิทธิภาพ (Efficiency) 3) การบูรณาการ (Integration) ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด คือ ความพึงพอใจ (Satisfaction) และ 4) การคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบค่านิยม (Latency) ตัวบ่งชี้ที่จะใช้วัด คือ ความภักดี (Loyalty)

จากประเด็นปัญหาที่เสนอมาตลอดจนการเปลี่ยนแปลงยุคโลกาภิวัฒน์ในปัจจุบันตามที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ สวนนิคมอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนาความสำเร็จของงานอุตสาหกรรมและองค์การ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญมากประการหนึ่งในการพัฒนาความสำเร็จก็คือ ผู้บริหาร อีกทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติในการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ สวนนิคมอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้ที่ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้สำหรับกระบวนการตัดสินใจในการพิจารณาปรับปรุงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ ตลอดจนความสำเร็จขององค์การในการพัฒนาสวนอุตสาหกรรมในระดับสูงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

ประโยชน์ของการวิจัย

1. บริษัทในสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี สามารถนำข้อมูลวิจัยไปปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. สามารถกำหนดแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้นำในบริษัทในสวนอุตสาหกรรมบางกะดี หรืออุตสาหกรรมที่คล้ายคลึงกันได้

3. สามารถผลการศึกษาวิจัยไปใช้เป็นการและศึกษาด้านผู้นำของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงขององค์การเพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

4. จะทำให้ได้แนวทางในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิผลองค์การ

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำได้ถูกนำมาศึกษาในหลายแนวทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักการและการประยุกต์ใช้แนวคิดภาวะผู้นำของนักวิชาการแต่ละคนซึ่ง เบิร์น (Burn) เป็นนักวิชาการคนแรกที่เป็นผู้เริ่มแนวคิดภาวะผู้นำปฏิรูป ซึ่ง เบิร์น (Burn) ได้วินิจฉัย 2 รูปแบบของภาวะผู้นำ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational leadership) และภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional leadership) ซึ่งภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน คือ รูปแบบภาวะผู้นำซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตามที่อยู่บนพื้นฐานการแลกเปลี่ยนทรัพยากร บางอย่างที่มีค่าแก่ผู้ตาม เช่น การทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนเงินเดือนของพนักงาน การจ่ายเงินเพื่อให้ออกเสียงและลงคะแนนสำหรับการเลือกตั้งของผู้แทน ซึ่งเป้าหมายของผู้นำและผู้ตามไม่ได้เป็นเป้าหมายร่วมกันและไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2558: 102-103) นอกจากนี้ บาส (Bass) ได้ทำการต่อยอดความคิดไว้ว่าภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยนพบในการจัดการวันต่อวัน และเป็นรูปแบบของการจัดการแบบเก่า เป็นผู้ซึ่งปฏิบัติงานโดยขาดวิสัยทัศน์ ขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขาดการกำหนดค่านิยมและขาดการกำหนดเป้าหมายในระยะยาว ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะตรงกันข้ามกับภาวะผู้นำการแลกเปลี่ยน ซึ่งความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไว้ว่าเป็นผู้นำที่ตระหนักถึงความต้องการของผู้ร่วมงาน ค้นหาแรงจูงใจของผู้ร่วมงาน กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความสำนึกของความต้องการ พยายามให้ผู้รวมงานได้รับการตอบสนองความต้องการที่สูงขึ้นและหาวิธีการพัฒนาผู้ร่วมงานให้สามารถบรรลุศักยภาพของตนอย่างเต็มฑี่ ส่งผลให้เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงในผู้ตามและเปลี่ยนแปลงผู้นำเป็นผู้นำคุณธรรม (Moral agent) ทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นทฤษฎีที่ได้รับความสนใจและได้รับการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง บาส (Bass) ได้ขยายแนวคิดของ เบิร์น (Burn) ให้ชัดเจนขึ้น โดยแสดงให้เห็นว่าเป็น ทฤษฎีของการศึกษาภาวะผู้นำแนวใหม่ เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ (Paradigm shift) ไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary) และมีการกระจายอำนาจ หรือเสริมสร้างพลังจูงใจ เป็นผู้มีคุณธรรม (Moral agent) และกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำ บาส (Bass) ได้ศึกษาวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ (Bass, 1985: 8-10) คือ

1. การสร้างบารมี (Charisma) หมายถึง คุณลักษณะพิเศษบางอย่างในตัวผู้นำที่ทำให้ผู้ตามรู้สึกสนใจศรัทธา ให้ความเคารพ และประทับใจเมื่ออยู่ใกล้ชิด ซึ่งลักษณะของผู้นำบารมีไว้ 7 ลักษณะ คือ (1) มีลักษณะเด่นและมีความเชื่อมั่นในตนเอง (2) เป็นแบบอย่างของลูกน้องในเรื่องค่านิยม ทัศนคติ และความคาดหวังต่อการทำงานและองค์การ (3) สร้างความประทับใจในความสามารถและความสำเร็จ (4) มีเป้าหมายที่ชัดเจน (5) มี

ความคาดหวังและเชื่อลูกน้องสามารถปฏิบัติให้ลุล่วงตามเป้าหมายได้ (6) มีพฤติกรรมที่สร้างแรงจูงใจในการทำให้พันธกิจบรรลุตามจุดหมาย (7) มีบทบาทที่ดึงดูดใจลูกน้อง

2. การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (Individualized consideration) หมายถึง ความสามารถของผู้นำที่รู้ถึงความแตกต่าง และจุดเด่นจุดด้อยของผู้ตามโดยคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มี 3 ลักษณะ คือ (1) การคำนึงถึงการพัฒนา (2) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และ(3) การเป็นครูพี่เลี้ยง

3. การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual stimulation) หมายถึง การที่ผู้นำใช้ความรู้ความสามารถของตนเองกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ความคิด จินตนาการ ความเชื่อ และค่านิยม บาส (Bass) ได้เสนอแนวทางในการกระตุ้นปัญญาไว้ 4 วิธี คือ (1) การใช้หลักเหตุผล (2) การมุ่งเน้นความเป็นเลิศ (3) การคำนึงถึงความคงอยู่ และ (4) การใช้ประสบการณ์และการสังเกต

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Bass and Avolio (1998) เป็นแนวคิดที่สามารถอธิบายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดีและตรงตามสภาพของยุคปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ

การประเมินประสิทธิผลขององค์การที่ดีนั้นควรประเมินโดยใช้ตัวบ่งชี้หลายตัวจะมีความเหมาะสมมากกว่าการประเมินโดยใช้ตัวบ่งชี้ตัวเดียว เพราะการวัดประสิทธิผลขององค์การ โดยใช้ตัวบ่งชี้หลายตัวจะมีความครอบคลุมการประเมินประสิทธิผลขององค์การได้ดีกวาการวัดประสิทธิผลขององค์การโดยใช้ตัวบ่งชี้เดี่ยว ในการประเมินประสิทธิผลโดยใช้หลายเกณฑ์เป็นการวิเคราะห์ประสิทธิผลองค์การโดยใช้เกณฑ์หลายอย่างในการประเมิน ซึ่งพิจารณาจากตัวแปรหลักที่อาจมีผลต่อความสำเร็จขององค์การและพยายามแสดงให้เห็นว่าตัวแปรต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งตัวแบบของเบนนิส (The Bennis Model) สอดคล้องกับตัวแบบของ Hoy and Miskel (1991) และการวิจัยของ จอร์ช (Johns, 1983) ที่ประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยพิจารณาจาก 1) ความสามารถในการปรับเปลี่ยน 2) ความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย 3) ความพึงพอใจในการทำงาน และ 4) ความสนใจในชีวิตซึ่งการวัดประสิทธิผลจะมีเครื่องมือที่ชื่อว่า เครื่องมือวัดประสิทธิผลขององค์การ (Index of Perceive Organization Effectiveness: IPOE) ที่ใช้วัดประสิทธิผลขององค์การโดยพิจารณาจาก ความ สามารถในการผลิต ความสามารถในการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพ ปริมาณ ประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วม และการแก้ปัญหา รวมถึงความสามารถในการยืดหยุ่นต่อการทำงาน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินประสิทธิผลองค์การสามารถสังเคราะห์มาสู่การประเมินประสิทธิผลขององค์การควรเป็นแบบการวัดประสิทธิผลโดยใช้ตัวบ่งชี้หลายตัว (Multiple Criteria Measures of Effectiveness) เพราะการวัดประสิทธิผลองค์การโดยใช้ตัวบ่งชี้หลายตัวจะมีความ ครอบคลุมในการประเมินประสิทธิผลองค์การได้ดีกว่าการวัดประสิทธิผลองค์การโดยใช้ตัวบ่งชี้เดี่ยว (Steers, 1977) ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงจะใช้แนวคิดการวัดประสิทธิผลโดยใช้ตัวบ่งชี้หลายตัวในการ วัดประสิทธิผลขององค์การ

สำหรับแบบที่จะใช้ในการประเมินประสิทธิผลของงานวิจัยในครั้งนี้ ใช้แนวคิดของ Parson และใช้ตัวบ่งชี้ในการวัดของ Hoy and Miskel (1991) มี 4 ประการ ดังนี้

1. การปรับตัว (Adaptation) หมายถึง การที่องค์การจะต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมภายนอก

2. การบรรลุเป้าหมาย (Goal Achievement) หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ การจัดหาและการใช้ทรัพยากรต่างๆ ภายในองค์การ

3. การบูรณาการ (Integration) หมายถึง การที่สมาชิกในองค์การร่วมกันประสานความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในองค์การ

4. การคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบค่านิยม (Latency) หมายถึง การที่องค์การดำรงและรักษาระบบค่านิยมขององค์การ

สวนอุตสาหกรรมบางกะดี

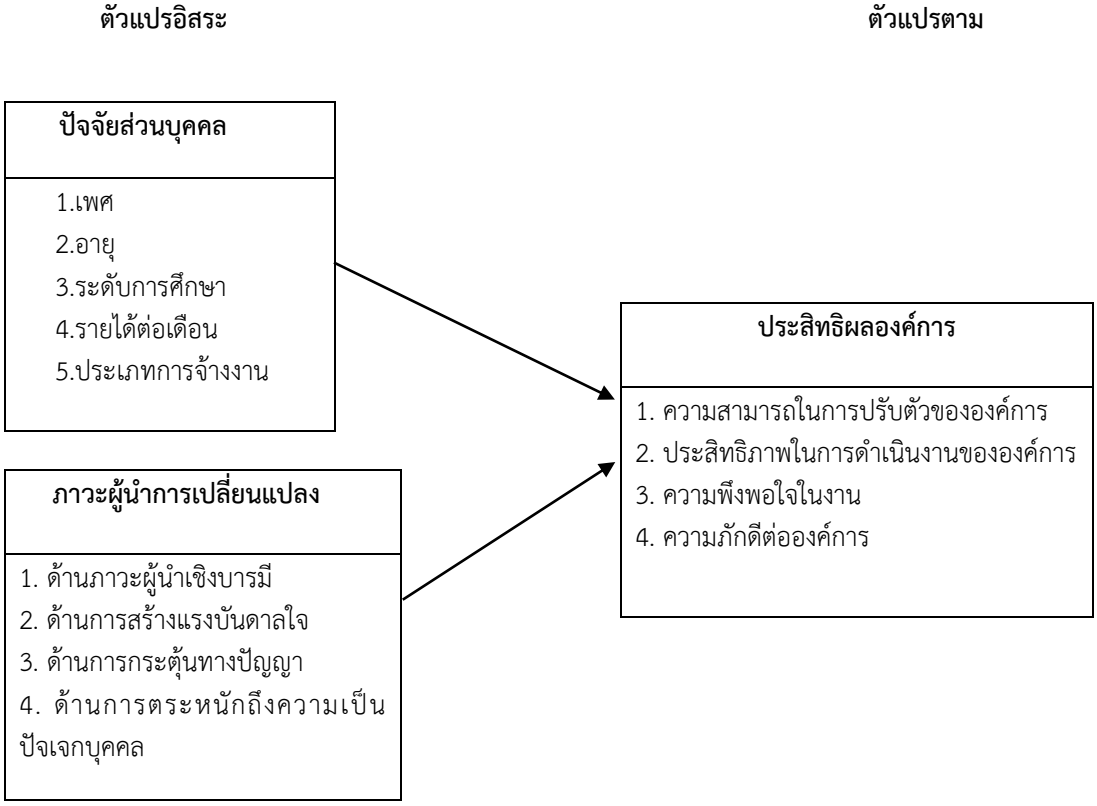
สวนอุตสาหกรรมบางกะดี เป็นสวนอุตสาหกรรมเอกชนแห่งแรกในประเทศไทยและประสบความสำเร็จทั้งด้านคุณภาพและการตลาด ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2530 เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการยอมรับจากนักลงทุนต่างชาติที่ต้องการขยายการลงทุนไปยังภูมิภาคนี้ ปัจจุบันมีโรงงานกว่า 30 แห่ง ที่มีการจัดการอุตสาหกรรมและสหภาพแรงงานอยู่ในระดับสูง ทำให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นสำหรับชุมชนในท้องถิ่นซึ่งมีมากกว่า 20,000 คน ตั้งอยู่ที่ตำบลบางกะดี อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ทั้งสิ้น 483 ไร่ แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ (การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2560)

1. อุตสาหกรรมทั่วไป 75% (362 เอเคอร์)
2. ที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม 9.5% (45 เอเคอร์)
3. สาธารณูปโภค 15.5% (75 เอเคอร์)

ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและความคิดริเริ่มของ ดร.กร สุริยสัตย์ ในประเทศไทย ตลอดจนความทุ่มเทให้กับการพัฒนาอุตสาหกรรมไฟฟ้าและแสงสว่างของประเทศ ทำให้เริ่มการก่อตั้งและการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทยที่นิคมอุตสาหกรรมบางกะดี โดยเริ่มจากโรงงานหลังเล็กๆ ของเขา ดร. กรได้เอาใจใส่อย่างไม่หยุดยั้ง เชื่อว่าคนไทยสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าที่มีคุณภาพได้มาตรฐานเทียบเท่ากับการนำเข้าด้วยความรอบคอบ ความคิดสร้างสรรค์และความอุตสาหะ ดร. กร ได้พัฒนาเทคนิคที่มีประสิทธิภาพในการผลิตมาก ผลิตภัณฑ์ไฟฟ้าที่มีมาตรฐานสากล ในปี พ.ศ. 2512 ดร.กร และภรรยาของเขา เริ่มเข้าร่วมกับ บริษัท โตชิบาคอร์ปอเรชั่น ประเทศญี่ปุ่น เพื่อนำเงินลงทุนจากต่างประเทศเทคโนโลยีการผลิตและความรู้ความชำนาญในระดับสากลมาสู่ประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2530 ด้วยวิสัยทัศน์ของ ดร. กร สวนอุตสาหกรรมบางกะดี สามารถดึงดูดประเทศอื่นๆ ให้ศรัทธาและดำเนินการลงทุนในประเทศไทยและสร้างความเข้มแข็งให้กับอุตสาหกรรมของไทยมากยิ่งขึ้น สวนอุตสาหกรรมบางกะดี มีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 38 โรงงาน โดยมีเงินลงทุนในสวนอุตสาหกรรมบางกะดี ประมาณ 12,000 ล้านบาท สัดส่วนการผลิตและจำหน่ายสินค้าส่งออกคิดเป็น 60% ของการผลิต และจำหน่ายในประเทศคิดเป็น 40% ของการผลิตจากสวนอุตสาหกรรมบางกะดี สวนอุตสาหกรรมบางกะดี มีอุตสาหกรรมสำคัญ ได้แก่ อุตสาหกรรมไฟฟ้า-อิเล็กทรอนิกส์ คิดเป็น 16% ของการจัดสรรพื้นที่แบ่งตามกลุ่มโรงงานในพื้นที่ทั้งหมด รองลงมาคือ กลุ่มผลิตอุปกรณ์ควบคุมความเย็น 13% คลังสินค้า-ขนส่ง 11% และกลุ่มชิ้นส่วนยานยนต์ กลุ่มพลาสติก และกลุ่มอาหาร-เครื่องดื่ม อย่างละ 8% อนึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่า จำนวนโรงงานสวนอุตสาหกรรมบางกะดี มีจำนวนลดลงเมื่อเทียบกับก่อนเกิด เหตุการณ์อุทกภัยปี พ.ศ. 2554 ซึ่งมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 44 โรงงาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ซึ่งการศึกษา ของ เกรียงศักดิ์ เลาหะวัฒน์ และประกอบ คุณารักษ์ (2557); ชยาภาภรณ์ ทองบ่อ (2562) พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ ดังนั้นผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบแนวคิดดังต่อไปนี้

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยประชากร ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานในสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จำนวน 13,930 คน (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี, 2561) เนื่องจากทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้สัดส่วนตามสูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 388 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยในการแบ่งชั้นภูมิ ตามสัดส่วนของโรงงานในสวนอุตสาหกรรมบางกะดี การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) ชนิดปลายปิด และมีการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Cronbach's coefficient of alpha-α) ตามสูตรของ Cronbach เท่ากับ 0.827 ซึ่งมากกว่า 0.80 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสามารถนำไปใช้ได้ ส่วนสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแตกต่างใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และหาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง "ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี" มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและ

ประสิทธิผลองค์การ (2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (3) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ โดยเก็บข้อมูลจากพนักงานสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง 388 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล การศึกษาเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี” เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประเภทการจ้างงาน ดังนี้ เพศ ส่วนใหญ่เป็นเป็นเพศหญิง จำนวน 262 คน คิดเป็นร้อยละ 67.50 และ เพศชาย จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 อายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 37.11 รองลงมามีอายุน้อยกว่า 21 ปี จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 35.31 อายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.30 และ อายุมากกว่า 40 ปี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.28 ตามลำดับ ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่การศึกษาระดับอนุปริญญา / ปวท. / ปวส. จำนวน 193 คน คิดเป็นร้อยละ 49.74 รองลงมาระดับการศึกษาต่ำกว่า ม.6 / ปวช. จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 33.76 ระดับปริญญาตรี จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.18 และการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.32 ตามลำดับ รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่รายได้ต่อเดือน 10,001 บาท - 15,000 บาท จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 62.11 รองลงมารายได้ต่อเดือน 15,001 บาท - 20,000 บาท จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 28.09 รายได้ต่อเดือน 20,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.22 และรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.58 ตามลำดับ และประเภทการจ้างงาน ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างประจำ จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 45.36 รองลงมาเป็นลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.93 พนักงานจ้างทั่วไป จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.88 และพนักงานจ้างตามภารกิจ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.84 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ในรูปของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 1 ภาพรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านภาวะผู้นำเชิงบารมี	4.43	0.292	มากที่สุด
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	4.40	0.318	มากที่สุด
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	4.36	0.232	มากที่สุด
4. ด้านการตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคล	4.32	0.269	มากที่สุด
รวม	**4.38**	**0.165**	**มากที่สุด**

แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย

รวมเท่ากับ 4.38 และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยสามารถจำแนกเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านภาวะผู้นำเชิงบารมี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.43)
2. ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.40)
3. ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.36)
4. ด้านการตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.32)

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ในรูปของค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 2 ภาพรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษานิคมอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

ประสิทธิผลองค์การ	$\overline{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความสามารถในการปรับตัวขององค์การ	4.28	0.255	มากที่สุด
2. ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การ	4.31	0.337	มากที่สุด
3. ความพึงพอใจในงาน	4.29	0.275	มากที่สุด
4. ความภักดีต่อองค์การ	4.28	0.255	มากที่สุด
รวม	4.29	0.253	มากที่สุด

ภาพรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.29 โดยสามารถจำแนกรายการเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1. ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.31)
2. ความพึงพอใจในงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.29)
3. ความสามารถในการปรับตัวขององค์การ และ ความภักดีต่อองค์การ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.28)

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐาน: ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การแตกต่างกัน : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

H_0 : ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ ไม่แตกต่างกัน

H_1 : ปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามเพศ

ประสิทธิผลองค์การ	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig.
เพศ						
ชาย	126	4.33	0.157	379.763	2.654	0.008*
หญิง	262	4.27	0.286			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แสดงให้เห็นถึงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยการวิเคราะห์การทดสอบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ โดยใช้สถิติ Independent sample t-test ในการทดสอบ พบว่า มีค่า Sig. ระดับประสิทธิผลองค์การ มีค่าเท่ากับ 0.008 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่าปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ เพศชายและเพศหญิง ที่แตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 แสดงค่าสถิติเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประเภทการจ้างงาน

ประสิทธิผลองค์การ	ss	df	MS	F	Sig.
อายุ					
ระหว่างกลุ่ม	0.885	3	0.295	4.748	0.003*
ภายในกลุ่ม	23.848	384	0.062		
รวม	24.733	387			
ระดับการศึกษา					
ระหว่างกลุ่ม	2.905	3	0.968	17.037	0.000*
ภายในกลุ่ม	21.828	384	0.057		
รวม	24.733	387			
รายได้ต่อเดือน					
ระหว่างกลุ่ม	4.566	3	1.522	28.977	0.000*
ภายในกลุ่ม	20.167	384	0.053		
รวม	24.733	387			
ประเภทการจ้างงาน					
ระหว่างกลุ่ม	3.168	3	1.056	18.801	0.000*
ภายในกลุ่ม	21.565	384	0.056		
รวม	24.733	387			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียวเพื่อหาความแตกต่างด้วยค่าสถิติเอฟ (F-test) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันด้านอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และ ประเภทการจ้างงาน มีค่า Sig. เท่ากับ 0.003, 0.000, 0.000 และ 0.000 ตามลำดับ ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และยอมรับสมมติฐาน H_1 สรุปว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และประเภทการจ้างงาน ที่แตกต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

CL = ด้านภาวะผู้นำเชิงบารมี (Charismatic Leadership) = X1
IM = ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation) = X2
IS = ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) = X3
IC = ด้านการตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individualized Consideration) = X4

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ พหุคูณ ระหว่างตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการถดถอยสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) และการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้น (R^2 change) ในการพยากรณ์ระดับประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

Model	R	R^2	R^2 change	F	Sig
1	0.538[a]	0.290	0.288	157.323	0.000*
2	0.559[b]	0.313	0.309	12.928	0.000*

* นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
a. Predictors : (Constant), IM
b. Predictors : (Constant), IM , IS

แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการถดถอยสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) และการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ที่เพิ่มขึ้น (R^2 change) ในการพยากรณ์ระดับประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี พบว่า ตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการทำนาย มี 2 ตัวแปร คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา สามารถอธิบายได้ดังนี้

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ สามารถอธิบายความแปรปรวนระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ 0.290 (R^2 = 0.290) แสดงว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้าน

การสร้างแรงบันดาลใจ สามารถอธิบายความแปรปรวนระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 28.8

เมื่อเพิ่มตัวแปรอิสระตัวที่สอง คือ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เพิ่มเป็น 0.313 (R^2 = 0.313) ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 31.3 โดยด้านการกระตุ้นทางปัญญา สามารถอธิบายความแปรปรวนระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.9 (R^2 change = 0.309)

ตารางที่ 6 แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง

ANOVA[c]

Model		ss	df	MS	F	Sig.
1	Regression	7.124	1	7.124	155.460	.000[a]
	Residual	18.237	398	.046		
	Total	25.361	399			
2	Regression	7.748	2	3.874	87.327	.000[b]
	Residual	17.613	397	.044		
	Total	25.361	399			

a. Predictors : (Constant), IM

b. Predictors : (Constant), IM , IS

เป็นการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรอิสระในตัวแบบ (Model) สามารถใช้พยากรณ์ตัวแปรตามได้หรือไม่ โดยหากค่าความน่าจะเป็น Sig. มีค่าน้อยกว่าค่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด คือ 0.05 แสดงว่าตัวแปรอิสระใช้พยากรณ์ตัวแปรตามได้ และเมื่อพิจารณาจาก ตารางสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ตัวแบบที่ 1 แสดงว่าสามารถใช้ตัวแปรอิสระ 1 ตัว คือ IM ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation) มาพยากรณ์ตัวแปรตามได้ เนื่องจากค่า Sig. (.00) มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด

ตัวแบบที่ 2 แสดงว่าสามารถใช้ตัวแปรอิสระ 2 ตัว คือ IM ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Inspiration Motivation) และ IS ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) มาพยากรณ์ตัวแปรตามได้ เนื่องจากค่า Sig. (.00) มีค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญที่กำหนด

ตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ตัวแปรที่ถูกนำเข้าสมการ

ตัวแปร		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
		β	Std. Error	Beta	t	Sig.
2	(Constant)	3.047	.221		13.758	.000*
	IM	.458	.035	.574	13.214	.000*
	IS	-.177	.047	-.163	-3.753	.000*

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ความถดถอยมาตรฐาน (Beta) พบว่า ตัวแปรที่ถูกนำเข้าสมการพยากรณ์และปรากฏนัยสำคัญทางสถิติ (sig. < 0.05) มีทั้งสิ้น 2 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ (Beta = .458) และ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา (Beta = -.177)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์กับระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (β) ของสมการถดถอยพหุคูณที่ใช้ทำนายระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ที่ได้จากการคัดเลือกตัวแปรด้วยวิธีขั้นตอน (Stepwise Regression) ปรากฏผลดังนี้

ตารางที่ 8 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรพยากรณ์กับระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ในรูปคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (β) ของสมการถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธีขั้นตอน (Stepwise Regression)

Model	b	$S.E._{Est}$	β	t	Sig.
(Constant)	3.003	0.223		13.461	0.00
ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ	0.462	0.035	0.581	13.233	0.00
ด้านการกระตุ้นทางปัญญา	-0.172	0.048	-0.158	-3.596	0.00
R = 0.559	R^2 = 0.313	S.E = 0.210	F = 12.928	Sig. = 0.000	

ในการสร้างสมการพยากรณ์ผู้วิจัยเลือกโมเดล 2 มาใช้ในการทำนายระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี พบว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีจำนวน 2 ตัว คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งส่งผลทางบวก และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ซึ่งส่งผลทางลบ โดยใช้เป็นตัวทำนายระดับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี ได้ร้อยละ 31.3 (R^2 = 0.313) มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.210 จึงยอมรับสมมุติฐานที่ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

โดยสามารถสร้างสมการทำนายได้ดังนี้

สมการทำนายในรูปคะแนนดิบ

$Y = a + b_1X_1 + b_2X_2$

จะได้ว่า ;

GI = 3.003 + 0.462 (ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ) - 0.172 (ด้านการกระตุ้นทางปัญญา)

สมการรูปแบบคะแนนมาตรฐาน

$Z_Y = X_1 + X_2$

$= 0.581 - 0.158$

นอกจากนี้ยังพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เข้าอยู่ในสมการถดถอย ได้แก่ ด้านภาวะผู้นำเชิงบารมี และด้านการตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านดังกล่าว จึงไม่สามารถอธิบายความผันแปร และไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี สามารถสรุปผลผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานที่ปฏิบัติงานในสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่าง 388 คน ผลการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 262 คน (ร้อยละ 67.50) ช่วงอายุที่พบมากที่สุด อยู่ช่วงอายุระหว่าง 21 – 30 ปี จำนวน 144 คน (ร้อยละ 37.11) ระดับการศึกษา คือ อนุปริญญา / ปวท. / ปวส. จำนวน 193 คน (ร้อยละ 49.74) รายได้ต่อเดือน คือ 10,001 บาท - 15,000 บาท จำนวน 241 คน (ร้อยละ 62.11) และ ประเภทการจ้างงาน ส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างประจำ จำนวน 176 คน (ร้อยละ 45.36)

2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี พบว่า ภาพรวมระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ ($\overline{X}$ = 4.38) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สูงที่สุดคือ ด้านภาวะผู้นำเชิงบารมี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.43, S.D. = 0.292) รองลงมาด้านการสร้างแรงบันดาลใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.40, S.D. = 0.318) ด้านการกระตุ้นทางปัญญา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.36, S.D. = 0.232) และน้อยที่สุดคือ ด้านการตระหนักถึงความเป็นปัจเจกบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = 0.269)

3. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.29) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สูงที่สุด คือ ความสามารถในการปรับตัวขององค์การ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.255) รองลงมา ประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์การ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = 0.337) ความพึงพอใจ

ในงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.275) และน้อยที่สุดคือ ความภักดีต่อองค์การ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.28, S.D. = 0.255)

4. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลองค์การ: กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และ ประเภทการจ้างงาน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี พบว่า ตัวแปรอิสระที่เข้าสู่สมการทำนายมี 2 ตัวแปร คือ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ และ ด้านการกระตุ้นทางปัญญา มีสมการทำนาย GI = 3.003 + 0.462 (ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ) - 0.172 (ด้านการกระตุ้นทางปัญญา) ซึ่งด้านการสร้างแรงบันดาลใจมีผลทางบวก แต่ด้านการกระตุ้นทางปัญญามีผลทางลบ โดยใช้เป็นตัวทำนายระดับประสิทธิผลองค์การได้ร้อยละ 31.3 (R^2 = 0.313) มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.210 จึงยอมรับสมมุติฐานที่ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี

การอภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี จากการวิเคราะห์ข้อมูลมีประเด็นสามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิผลองค์การ อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลงานของ วรางคณา กาญจนพาที (2556: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและประสิทธิผลองค์การอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับผลงานของ พรจันทร์ เทพพิทักษ์ (2548: บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลของพยาบาลประจำการกับประสิทธิผลของหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการโรงพยาบาลรัฐ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลของหอผู้ป่วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วยและภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลของพยาบาลประจำการอยู่ในระดับสูง และสอดคล้องกับผลงานของ ภรดี สีหบุตร และคณะ (2555: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การกับประสิทธิผลองค์การ ตามการรับรู้ของผู้ให้บริการสถานพยาบาลสังกัดกองบัญชาการกองทัพไทย ผลการศึกษาพบว่า ภาพรวมของประสิทธิผลองค์การตามการรับรู้ของผู้ให้บริการในอยู่ในระดับสูง

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ระดับประสิทธิผลองค์การจำแนกตามปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และ ประเภทการจ้างงาน ที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิผลองค์การแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ กัญญนันทน์ ภัทร์สรณ์สิริ (2557: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับผลงานของ ภุมรินทร์ ทวิชศรี (2554: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาความคาดหวังและความพึงพอใจในการปฏิบัติของพนักงานบริษัทพรอคเตอร์แอนด์แกมเบิล แมนูแฟคเจอริ่ง (ประเทศไทย) จำกัด ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ ระดับการศึกษา สถานภาพ ระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งงาน และ รายได้ที่แตกต่างกัน มีความหวังและความพึงพอใจในการทำงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยเชิงพหุแบบขั้นตอนที่เข้าสู่สมการถดถอยมีความสามารถในการอธิบายความผันแปร พบว่า มีตัวแปรจำนวน 2 ตัว ที่มีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติน้อยกว่า 0.05 สามารถนำมาใช้ในการพยากรณ์ภาพรวมประสิทธิผลองค์การ ได้แก่ ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งส่งผลทางบวก และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ซึ่งส่งผลทางลบ โดยใช้เป็นตัวทำนายระดับประสิทธิผลองค์การได้ร้อยละ 31.3 (R^2 = 0.313) มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 0.210 จึงยอมรับสมมุติฐานที่ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี โดยมีสมการพยากรณ์ประสิทธิผลองค์การ GI = 3.003 + 0.462 (ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ) - 0.172 (ด้านการกระตุ้นทางปัญญา) กล่าวคือ ในการเพิ่มศักยภาพองค์การให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น คุณลักษณะของผู้นำการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษานี้ควรมุ่งเน้นและให้ความสำคัญด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ตัวอย่างเช่น ผู้นำควรเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายในการทำงาน ผู้นำควรโน้มน้าวให้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ผู้นำสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ในการทำงานได้อย่างชัดเจน ผู้นำควรกระตุ้นให้คำนึงถึงความสำคัญของเป้าหมายในการทำงาน ผู้นำควรมอบหมายงานที่ท้าทายความรู้ความสามารถ และ ผู้นำควรกระตุ้นให้คำนึงถึงความสำคัญของเป้าหมายในการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิผลขององค์การต่อไปในอนาคต ส่วนแต่ด้านการกระตุ้นทางปัญญาที่มีผลทางลบ เนื่องจากการทำงานในกลุ่มอุตสาหกรรมจะดำเนินงานตามงานที่มอบหมาย รวมถึงถ้ามอบงานเกี่ยวกับการนำเสนอความคิดต่างๆ พนักงานอาจมองว่าเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับพวกเขาได้จากบทความวิจัยของ จินตนา อาจสันเที๊ยะ และคณะ (2557: บทคัดย่อ) เรื่อง แรงบันดาลใจในภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย พบว่า การให้ความหมายและความเข้าใจของแรงบันดาลใจในภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยต่อการปฏิบัติการนั้นเป็นการวาดภาพที่มาจากประสบการณ์ของแต่ละคน เช่น แรงบันดาลใจในการทำงานที่ได้จากการดูพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระราชปณิธานของพระองค์ท่าน และความผูกพันต่อองค์การ รักในองค์การ ร่วมมือร่วมใจ สามัคคี เพื่อให้องค์การพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน จึงเป็นแรงบันดาลใจในความต้องการพัฒนาวิชาชีพที่มาจากความต้องการของพยาบาลโดยมีความรักในวิชาชีพเป็นฐานความคิดอาศัยแรงบันดาลใจที่ต้องการให้มีสิ่งใหม่ในการปฏิบัติงานปัจจุบันตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ จากการศึกษาของ Bass and Avolio (1994) เรื่ององค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่า การแสดงพฤติกรรมของผู้นำที่ดีเพื่อให้เห็นเป็นแบบอย่างการสร้างแรงบันดาลใจ จะเป็นการที่ผู้นำแสดงให้เห็นถึงการกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้แก่พนักงานในองค์การเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของงานที่ได้รับมอบหมาย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมีการกระจายอำนาจหรือเสริมสร้างพลังจูงใจ เป็นผู้มีคุณธรรมและกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำจะส่งผลต่อความมีประสิทธิผลขององค์การ ดังนั้น การที่พนักงานมีบทบาทของภาวะผู้นำที่มีการเปลี่ยนแปลง จะมีลักษณะเป็นผู้ที่กระตุ้นให้เกิดความสนใจระหว่างผู้ร่วมงานและผู้ตามเพื่อให้เกิดแง่มุมใหม่ๆ ในการทำงาน ทำให้พนักงานเกิดการตระหนักรู้ในเรื่องภารกิจและวิสัยทัศน์ขององค์การ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น (Bass & Avolio, 1994) แต่ทั้งนี้ผู้นำองค์การเองควรมีบทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl (1994) ที่ผู้นำ

ต้องจะต้องสร้างพันธะต่อเป้าหมายขององค์การและปฏิบัติให้เป้าหมายที่วางไว้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ ผลงานวิจัยครั้งนี้พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การ และ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Lowe, Kroeck and Sivasubramaniam (1996) ศึกษาความสัมพันธ์เกี่ยวกับประสิทธิผลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง พบว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลขององค์การ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัย

1. ควรมีการศึกษาติดตามและประเมินผลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ : กรณีศึกษาสวนอุตสาหกรรมบางกะดี จังหวัดปทุมธานี อย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงศึกษาให้ทราบถึงประสิทธิผลองค์การสูงสุด เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. ผู้บริหารสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อเป็นแรงกระตุ้นเป้าหมายในการทำงาน กล่าวคือ ผู้บริหารสามารถพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างแรงบันดาลใจ ยกตัวอย่าง ผู้นำควรเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมายในการทำงาน ผู้นำต้องโน้มน้าวให้มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ผู้นำสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ในการทำงานได้อย่างชัดเจน ผู้นำควรกระตุ้นให้คำนึงถึงความสำคัญของเป้าหมายในการทำงาน ผู้นำควรมอบหมายงานที่ท้าทายความรู้ความสามารถ และ ผู้นำควรกระตุ้นให้คำนึงถึงความสำคัญของเป้าหมายในการทำงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิผลขององค์การต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การในพื้นที่อื่นๆ รวมไปถึงพิจารณาข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างของปัจจัยร่วมอื่นๆ ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการบริหารตลอดจนการปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไนในอนาคต

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ยังไม่สามารถทราบถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลองค์การได้อย่างครบถ้วน ดังนั้นจึงควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพปัจจัยอื่นที่มีผลต่อประสิทธิผลองค์การ เนื่องจากประสิทธิผลองค์การขึ้นอยู่กับหลายๆ ปัจจัย ซึ่งจะช่วยเป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิผลองค์การได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างและเพิ่มประสิทธิผลองค์การให้สูงขึ้นได้

เอกสารอ้างอิง

การนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2560). **นิคมอุตสาหกรรมในประเทศไทย.** ค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2562,จาก https://www.ieat.go.th/.

กัญญนันทน์ ภัทร์สรณ์สิริ. (2557). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร : กรณีศึกษาสำหรับสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน**. สาขาวิชาศึกษาทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน.

เกรียงศักดิ์ เลาหะวัฒน์ และประกอบ คุณารักษ์. (2557). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.** 4(1): 51-62.

จินตนา อาจสันเที๊ยะ และคณะ. (2557). แรงบันดาลใจในภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย. **วารสารพยาบาลทหารบก,** 15(3): 398-406.

ชยาภาภรณ์ ทองบ่อ. (2562). **อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่อประสิทธิผลการบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม**. วิทยานิพนธ์ หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธัญญา ผลอนันต์. (2546). **การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคลแนวทางการสร้างความพึงพอใจแก่พนักงาน** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: อินโนกราฟฟิกส์.

พรจันทร์ เทพพิทักษ์. (2548). **ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของหัวหน้าหอผู้ป่วย ภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลของพยาบาลประจำการกับประสิทธิผลของหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลรัฐ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการพยาบาล) บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. (2558). **ภาวะผู้นำเชิงปฏิบัติการ: Life Model**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

ภรดี สีหบุตร และคณะ. (2555). **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การกับประสิทธิผลองค์การตามการรับรู้ของผู้ให้บริการสถานพยาบาล สังกัดกองบัญชาการกองทัพไทย**. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ภุมรินทร์ ทวิชศรี. (2554). **ความคาดหวังและความพึงพอใจในการปฏิบัติของพนักงาน บริษัท พรอคเตอร์ แอนด์แกมเบิล แมนูแฟคเจอริ่ง (ประเทศไทย) จำกัด**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วรางคณา กาญจนพาที. (2556). **ภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลองค์กร : กรณีศึกษาธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี. (2561). **ทำเนียบโรงงาน.** ปทุมธานี: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดปทุมธานี.

Bass. B.M. and Avolio. B.J., (1998). I**mproving organization effectiveness through transformation Leadership**. Thousand Oaks: Sage.

Burn, J.M. (1985). **Leadership**. New York : Harper and Row.

Johns, G. (1983). **Organizations : Behavior : Understanding life at work**. Texas : Scott, Foreman and Company.

Hoy, W.K. and Miskel, C. (1991). **Educational administration : Theory, Research, and practice**. (4th ed). New York : McGraw-Hill.

Lowe, K. B., Kroeck, K. G., and Sivasubramaniam, N. (1996). Effectiveness correlates of transformational and transactional leadership: A meta-analytic review of the MLQ literature. **The Leadership Quarterly**, 7(3): 385-425

Parsons, T. (1960). **Structure and Process in Modern Societies**. New York: The Press Clench.

Steers, R., W. (1991). **Introduction to Organization Behavior**. (4th ed). New York: Harper Collins Publishers.

Yamane, T. (1967). **Statistics: An Introductory Analysis**. (3rd ed). New York : Harper and Row.

Yukl, Gary. (1994). **Leadership in Organization**. (3rd ed). New Jersey, Prentice Hall International, Inc.,

รูปแบบการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านและประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

Business Management Model of Local Processed Seafood and Operational Effectiveness of Entrepreneurs in Ban Laem District, Phetchaburi Province

รักเกียรติ หงษ์ทอง[1] / พิมลพรรณ สิงห์ทอง[2]/ ธนพงษ์ อุดมทรัพย์[3]/ ทิฆัมพร ขิยะพัฒน์[4]

Rakkait Hongthon[1]/ Pimolpan Singthong[2] / Tanapong Udomsap[3]/ Thikamporn Khiyapat[4]

[1]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

[1]Lecturer of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Socials Science, Phetchaburi Rajabhat University

[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

[2]Lecturer of Accounting Program, Faculty of Management Science, Phetchaburi Rajabhat University

[3,4]อาจารย์ ประจำสาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

[3,4]Lecturer of Management Program, Faculty of Management Science, Phetchaburi Rajabhat University

Corresponding author E-mail: boun03@yahoo.com

(Received: January 26, 2021 ; Revised : February 3, 2021.; Accepted : May 3, 2021)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน 2) ประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ และ 3) รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการธุรกิจกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ในเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี การวิจัยนี้ศึกษาจากประชากรที่เป็นผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 102 คน ด้วยวิธีการแบบผสมทั้งที่ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานด้วยการวิเคราะห์วิธีสหสัมพันธ์คาโนนิคอล ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีการจัดการธุรกิจระดับมากและมีความแตกต่างน้อย ในมิติการจัดการการผลิต การจัดการบุคลากร และการจัดการการตลาด ขณะที่การจัดการธุรกิจในระดับปานกลางและมีความแตกต่างน้อย ในมิติการจัดการเงินทุน 2) ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในเขตพื้นที่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีประสิทธิผลการดำเนินงานทุกมิติในระดับมากและมีความแตกต่างน้อย ได้แก่ การบรรลุเป้าหมาย การจัดการทรัพยากร ความสามารถในการผลิต และความสามารถในการปรับตัว 3) รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการธุรกิจกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ในเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การจัดการธุรกิจ มิติการจัดการการผลิตที่ดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์และมีผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ในมิติความสามารถในการผลิตในระดับปานกลาง และมิติความสามารถในการปรับตัวในระดับต่ำมาก

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการธุรกิจ ประสิทธิผล ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน

Abstract

The objectives of this research were to study 1) management of local processed seafood business, 2) operational effectiveness of entrepreneurs, and 3) the relationship between business management and operational effectiveness of processed seafood entrepreneurs in Ban Laem district, Phetchaburi province. The population used in the research was 102 local processed seafood operators in Ban Laem district, Phetchaburi Province. This study used a mixed method research and used questionnaires and interviews as a research tool. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation and tested the hypothesis by canonical correlation analysis. The results were as followed: 1) Management of Local processed seafood entrepreneurs in Ban Laem district, Phetchaburi province was at a high level and there were few differences in production management, personnel management, and marketing management. While the business management was at a moderate level and there were few differences in capital management. 2) Local processed seafood entrepreneurs in Ban Laem district, Phetchaburi province had a high level of effectiveness in all areas of operations and there were few differences; achieving goals, resource management, production capability, and the ability to adapt. 3) The model of the relationship between business management and operational effectiveness of local processed seafood entrepreneurs in Ban Laem district, Phetchaburi province found that the dimension of the production management was at a moderate level and there was a relationship and affected an operational effectiveness of entrepreneurs. The dimension of the productivity was at a moderate level. And the dimension of adaptability was a very low level.

Keywords: Business management model, Effectiveness, Local processed seafood entrepreneurs

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลไทยมีนโยบายส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World) ที่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ รวมถึงการการพัฒนาประมงไทยจนสามารถติดอันดับหนึ่งในสิบของโลกที่มีผลผลิตสูง และยังติดอันดับต้นๆ ของผู้ส่งออกสินค้าประมงมาตั้งแต่ปี 2535 (มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, คณะเศรษฐศาสตร์, ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ, ม.ป.ป) โดยมีปัจจัยเอื้อที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศไทยมีทำเลที่ติดชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน ทำให้มีความพร้อมด้านวัตถุดิบ การได้รับการยอมรับด้านทักษะแรงงานในการแปรรูปสัตว์น้ำและค่าจ้างแรงงานที่ไม่สูงนักเมื่อเทียบกับอเมริกาและยุโรป หากแต่เมื่อเทียบในภูมิภาคเดียวกันก็นับว่าค่าแรงแรงสูงกว่า อย่างไรก็ตาม ในช่วงปี พ.ศ. 2556-2560 อาหารทะเลแปรรูปของไทยประสบปัญหาปริมาณวัตถุดิบลดลง การแข่งขันที่รุนแรงขึ้น โดยเฉพาะคู่แข่งในเอเชีย พฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไปเป็นบริโภคอาหารทะเลสดตามกระแสรักษ์สุขภาพ ประกอบกับหลายประเทศมีมาตรการในการควบคุมการจับสัตว์น้ำรวมถึงประเทศไทยด้วยส่งผลให้การจับสัตว์น้ำได้น้อยลง (ชัยวัช โชวเจริญสุข, 2562) กระนั้น อุตสาหกรรมแปรรูปเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศโดยสร้างรายได้ให้กับประเทศ ในปี พ.ศ. 2555 มูลค่า 133,096.10 ล้านบาท (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2556: 6-17) อุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปช่วยให้เกิดมูลค่ากับวัตถุดิบที่นำมาจากทะเล เพื่อแปรรูปให้เป็นอาหารทะเลแปรรูป เช่น ปลาอินทรีเค็มในน้ำมัน กุ้งแห้ง หมึกแห้ง ปูต้ม หอยแมลงภู่

ต้ม เป็นต้น ตลาดที่จัดจำหน่ายมีทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะการส่งออกของไทยมีคู่แข่งจากประเทศแถบอเมริกากลางและอเมริกาใต้ซึ่งเป็นกลุ่มการค้ากลุ่มเดียวกันและได้สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรการส่งออกดีกว่าไทยส่งผลให้ต้นทุนสูงขึ้น

จังหวัดเพชรบุรี ตั้งอยู่ในภาคตะวันตกของประเทศไทย ประชากรของจังหวัดประกอบอาชีพหนึ่งที่สำคัญ ได้แก่ การประมงโดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอบ้านแหลม เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับทะเล ดังนั้นชาวบ้านจึงนำอาหารทะเลมาแปรรูปด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การตากแห้ง ทำเค็ม หมัก ดอง ต้มสุก และควบคุมความชื้นด้วยอุณหภูมิที่เหมาะสม เพื่อให้สามารถรักษาสินค้านั้นให้นานขึ้นหรือมีมูลค่าเพิ่มขึ้น เช่น ปลาเค็ม กุ้งแห้ง กะปิ หอยแมลงภู่ตากแห้ง ปลาตากแห้ง หมึกตากแห้ง เป็นต้น ดังนั้นธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จึงเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่มีความสำคัญสำหรับจังหวัดเพชรบุรีและประเทศไทย เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจสูง

ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านส่วนมากจัดเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมซึ่งมีจำนวนมากในประเทศไทย ทั้งนี้ วิทยา ด่านธำรงกูล (2561: 102-104) อธิบายว่า ธุรกิจประเภทนี้เกิดขึ้นได้ง่ายและล้มเลิกได้ง่ายเช่นเดียวกัน สาเหตุที่ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านล้มเลิกได้ง่าย เนื่องจากประสบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาด้านการผลิต การตลาด คุณภาพ และบุคลากร และจากการศึกษาค้นคว้า พบว่า ยังไม่พบว่าเคยมีการศึกษาในเรื่องนี้มาก่อน นอกจากนี้ในฐานะนักวิชาการด้านการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีที่รับผิดชอบในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านของผู้ประกอบการในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เพื่อทราบถึงสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจและประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนการดำเนินงานของผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี และการจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านของผู้ประกอบการในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษารูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการธุรกิจกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

สมมติฐานการวิจัย

การจัดการธุรกิจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยรูปแบบการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านของผู้ประกอบการในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีนี้ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย

1.1 ตัวแปรต้น เป็นการศึกษารูปแบบการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน 4 มิติ ได้แก่ การจัดการการผลิต การจัดการเงินทุน การจัดการแรงงาน และการจัดการการตลาด

1.2 ตัวแปรตาม เป็นการศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ แบ่งออกเป็น 4 มิติ ได้แก่ การบรรลุเป้าหมาย การจัดการทรัพยากร ความสามารถการผลิต และคุณภาพผลผลิต

2. ขอบเขตด้านเวลา คณะผู้วิจัยดำเนินการศึกษาวิจัยระหว่างเดือนธันวาคม 2561 – เดือนกรกฎาคม 2563

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยนี้ศึกษาพื้นที่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 10 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านแหลม ตำบลบางตะบูน ตำบลบางตะบูนออก ตำบลบางขุนไทร ตำบลปากทะเล ตำบลบางแก้ว ตำบลแหลมผักเบี้ย ตำบลบางครก ตำบลท่าแร้ง และตำบลท่าแร้งออก

4. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 102 คน

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed research) ที่บูรณาการการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยการใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักและเสริมด้วยแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อเสริมจุดเด่นในการแสวงหาความรู้และอธิบายปรากฏการให้เข้าใจมุมมองต่างๆ ของผู้ถูกศึกษา ทั้งนี้แนวทางวิจัยเชิงปริมาณจะศึกษาข้อมูลที่เป็นปริมาณมายืนยันความถูกต้องหาข้อสรุปต่างๆ ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แล้วนำผลศึกษาทั้งสองแนวทางมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อเสริมในส่วนที่ไม่ชัดเจน เพื่อให้การศึกษาวิจัยนี้มีความถูกต้องและชัดเจนมากขึ้น

1. ประชากร ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 102 คน ที่ได้ข้อมูลจากสำนักงานประมงจังหวัดเพชรบุรี (ปรางค์ทิพย์ ประเสริฐวัฒนะ, 2562) แต่เนื่องจากข้อมูลไม่ครบถ้วนผู้วิจัยจึงสอบถามเพิ่มเติมจากผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ตลอดจนการแนะนำจากผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปในแต่ละตำบล (สายพิณ โชพิกุลโย, 2562; สมควร สุวรรณศิริ, 2562; พิทยา เผ่าจินดา, 2562; พงษ์ชัย เขียวขำ, 2562; เสมอ ตู้น้อย, 2562; ชูชีพ สังข์ผาด, 2562; วาสนา พงษ์สำราญ, 2562; ชลิตพงศ์ ทองพูล, 2562) ดังนั้น ประชากรในการวิจัยนี้จึงประกอบด้วย

1.1 ประชากรของการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านใน 10 ตำบล ของอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี จำนวนทั้งสิ้น 102 คน

1.2 ประชากรและพื้นที่วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการแบบเจาะจง โดยการเลือกสัมภาษณ์บุคคลแบบเจาะลึกรายบุคคล ตามประเภทของวัตถุดิบในการแปรรูปอาหารทะเล จำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ลักษณะ ได้แก่

2.1 เครื่องการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นลักษณะของคำถามแบบปิดและแบบเปิด โดยอาศัยแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสรุปกรอบแนวความคิดในการศึกษา และนำมาจัดทำแบบสอบถามให้มีความสัมพันธ์กับกรอบแนวความคิด แล้วจึงตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยด้วยการทดสอบ 2 ค่า ได้แก่ ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และค่าความเชื่อถือ (Reliability) จากการทดลองแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ชุด ก่อนนำไปเก็บจริงกับประชากรวิจัย ได้ค่าความน่าเชื่อถือที่ระดับ .962

2.2 เครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ซึ่งมีลักษณะคำถามแบบเปิดที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับกรอบแนวคิดของการวิจัย

3. สถิติการวิเคราะห์ข้อมูล และการประมวลผล ผู้วิจัยใช้สถิติและเกณฑ์ที่ใช้อภิปรายผลการศึกษาดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป ใช้จำนวนนับและค่าร้อยละเพื่ออธิบายลักษณะ ประเภท จำนวนของผู้ให้ข้อมูล

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ การวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรต้นและตัวแปรตามกระทำด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปในคอมพิวเตอร์ เพื่อคำนวณหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งการอธิบายค่าเฉลี่ยด้วยค่า Mean แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ 1–5 ที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2544) และสำหรับใช้ในการอภิปรายผลดังรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑ์ในการแปลความหมายของคะแนนตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

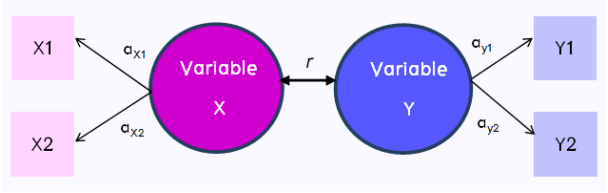
คะแนนเฉลี่ย	**ความหมาย**
4.21 – 5.00	มีการจัดการธุรกิจระดับ**มากอย่างยิ่ง**
3.41 - 4.20	มีการจัดการธุรกิจระดับ**มาก**
2.61 – 3.40	มีการจัดการธุรกิจระดับ**ปานกลาง**
1.81 – 2.60	มีการจัดการธุรกิจระดับ**น้อย**
1.00 – 1.80	มีการจัดการธุรกิจระดับ**น้อยอย่างยิ่ง**
ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	**ความหมาย**
มากกว่า 1.75	มีความแตกต่างมาก
1.25 – 1.75	มีความแตกต่างปานกลาง
น้อยกว่า 1.25	มีความแตกต่างน้อย หรือใกล้เคียงกัน เหมือนๆ กัน

3.4 การทดสอบสมมุติฐานระหว่างการจัดการธุรกิจกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ดำเนินการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์หาขนาดและทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างชุดตัวแปรต้นกับตัวแปรตามตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยวิธีสหสัมพันธ์คาโนนิคอล (Canonical correlation analysis) ลักษณะการวิเคราะห์ Canonical correlation สามารถแสดงให้เห็นโมเดลเส้นทาง (Path diagram) ตามแผนภาพที่ 1 การพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้น คือ การจัดการธุรกิจ กับตัวแปรตาม คือ ประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการทั้งหมด ได้ใช้ค่าความสัมพันธ์ตามเกณฑ์การวิเคราะห์ได้ให้ระดับของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ไว้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เกณฑ์ในการแปลความหมายสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง	ความหมาย
(-) 0.00 ถึง (-) 0.30	มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับ**ต่ำมาก**
(-) 0.31 ถึง (-) 0.50	มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับ**ต่ำ**
(-) 0.51 ถึง (-) 0.70	มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับ**ปานกลาง**
(-) 0.71 ถึง (-) 0.90	มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับ**สูง**
(-) 0.91 ขึ้นไป	มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับ**สูงมาก**

ที่มา : พลศักดิ์ จิรไกรศิริ (2554, หน้า 158)

X1(i) = variable in X set
Y1(i) = variable in Y set
ax (i) = Standardized canonical coefficients of variable in X set
ay (i) = Standardized canonical coefficients of variable in Y set
r = Canonical correlation

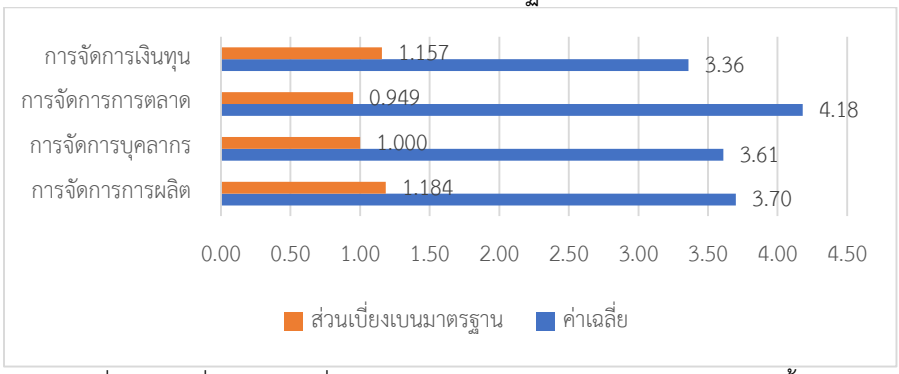
ภาพที่ 1 ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร Canonical

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในเขตพื้นที่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี และประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1. การจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน

ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นการศึกษาองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูป ซึ่งเป็นข้อมูลตัวแปรต้นตามกรอบแนวคิดของการวิจัย พบว่า ภาพรวมการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านอยู่ในระดับแต่มีความแตกต่างน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละมิติ ปรากฏผลดังภาพที่ 2

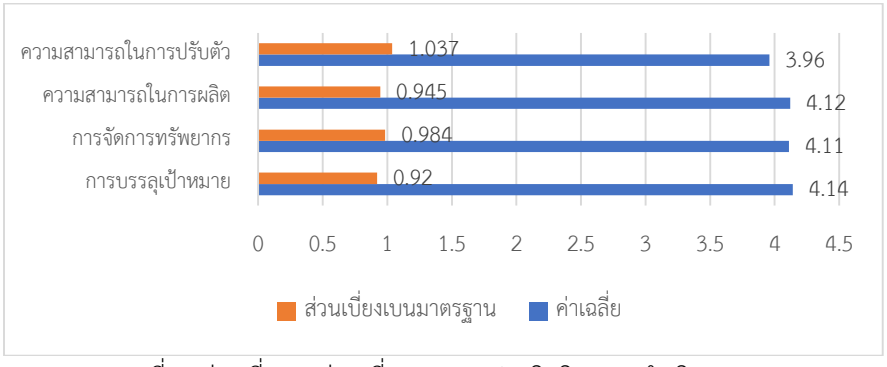

ภาพที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนของการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน

จากภาพที่ 2 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีการจัดการธุรกิจในมิติการจัดการการผลิต การจัดการบุคลากร และการจัดการการตลาด อยู่ในระดับมากและมีความแตกต่างน้อย ขณะที่การจัดการธุรกิจในมิติการจัดการเงินทุน อยู่ในระดับปานกลางและมีความแตกต่างน้อย

2. ประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ

ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นการศึกษาองค์ประกอบของประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปซึ่งเป็นข้อมูลตัวแปรตามตามที่ปรากฏในกรอบแนวคิดของการศึกษาวิจัย พบว่า ภาพรวมประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการอยู่ในระดับมากและมีความแตกต่างน้อย เมื่อพิจารณาในแต่ละมิติปรากฏผลการศึกษาดังภาพที่ 3

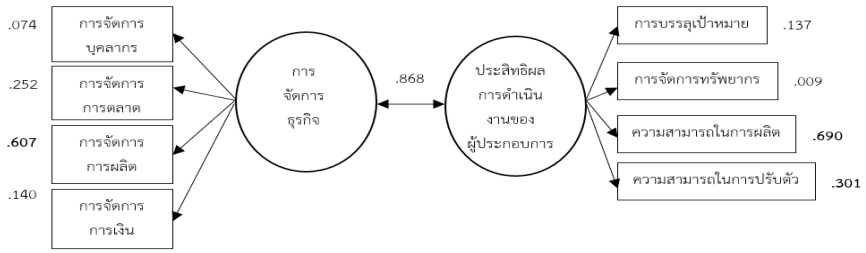

ภาพที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนของประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน

จากภาพที่ 3 พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในเขตพื้นที่อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีประสิทธิผลการดำเนินงานทุกมิติ อยู่ในระดับมากและมีความแตกต่างน้อย ได้แก่ การบรรลุเป้าหมาย การจัดการทรัพยากร ความสามารถในการผลิต และความสามารถในการปรับตัว

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบสมมุติฐาน

ตามวัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการธุรกิจกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ในเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมุติฐานที่กำหนดไว้ 1 ข้อ คือ การจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในเขตอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ ผลการศึกษาปรากฏดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการธุรกิจธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในอำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรีกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ

จากภาพที่ 4 จะเห็นว่า รูปแบบการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน มิติการจัดการการผลิตที่ดำเนินการอยู่ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน มิติความสามารถในการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง และมิติความสามารถในการปรับตัว อยู่ในระดับต่ำมาก

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ประกอบด้วย การจัดการบุคลากร การจัดการการตลาด การจัดการการผลิต และการจัดการเงินทุน มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ในมิติการบรรลุเป้าหมาย การจัดการทรัพยากร ความสามารถในการผลิต และความสามารถในการปรับตัว สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การจัดการธุรกิจ

1.1 การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของมอนดี และโนอี (Mondy and Noe, 2004) การจัดการทรัพยากรมนุษย์สามารถดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการวางแผน การสรรหาคัดเลือก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การบริหารค่าตอบแทนและผลประโยชน์เกื้อกูล กิจกรรมเหล่านี้มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์การ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของชุลีพร มาสเนตร (2555) ที่พบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูป คือ การมีแรงงานที่เหมาะสม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรสิทธิ์ บุญชูนนท์ (2558) และวนิดา ศักดี (2550) ที่พบว่า การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ในด้านทักษะความชำนาญและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและนำมาซึ่งผลตอบแทนที่คุ้มค่า เช่นเดียวกับผลจากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ที่พบว่า ผู้ประกอบการบางรายให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะในเรื่องการคัดเลือกพนักงานที่สามารถทำงานได้หลายหน้าที่ การให้ความสำคัญกับพนักงานในด้านทักษะและการสอนงาน นอกจากนี้ ผู้ประกอบการทุกคนให้ความสำคัญกับค่าตอบแทนเพื่อเป็นการจูงใจพนักงานโดยให้ค่าตอบแทนสูงกว่าค่าแรงขั้นต่ำ

1.2 การจัดการการตลาด ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุพัตรา คำแหง ภคพล อนุฤทธิ์ และมารุจ ลิมปะวัฒนะ (2559) ที่พบว่า กลยุทธ์ด้านการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด ราคา สถานที่จัดจำหน่าย ส่งผลต่อผลการประกอบการ เช่นเดียวกับผลการศึกษาของญานิกา สุขพงษ์ และพีรญา ศรเจริญกิจ (2555) และธนู ฮ่อนำชัย (2555) ที่พบว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับการจัดจำหน่ายและการส่งเสริมการขายที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของฉัตยาพร เสมอใจ (2556) ที่ว่า การบริหารการตลาดที่ดีมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จทางธุรกิจ และมองว่าการจัดการการตลาดไม่ได้มุ่งที่การขายสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่ต้องวิเคราะห์สถานการณ์ทางการตลาด ซึ่งผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านที่ถูกสัมภาษณ์ต่างให้ความสำคัญในด้านนี้โดยมีการติดตามราคาขายสินค้าของคู่แข่งอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฉัตยาพร เสมอใจ (2556: 11-12) ว่าการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าเป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการต้องตอบสนองความต้องการดังกล่าวโดยใช้หลักส่วนผสมทางการตลาด (Marketing Mix) โดยเฉพาะในเรื่องราคา (Price) ที่ต้องเป็นที่ยอมรับของลูกค้าและเหมาะสมกับราคาตลาด และผลิตภัณฑ์ (Product) ซึ่งผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์และความแตกต่างของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ดังเช่นผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านที่ถูกสัมภาษณ์หลายรายที่มีการพัฒนาให้สินค้ามีความหลากหลายทั้งในเรื่องชนิดของสินค้าและขนาดของสินค้า (สุรางค์ ศิริวัฒนะ, 2563; ชลิตพงศ์ ทองพูล, 2563; ทองย้อย พุทธรักษา, 2563; ยุทธพงษ์ชัย เขียวขำ, 2563; วาสนา พงษ์สำราญ, 2563; กฤษณะ ขาวอ่อน, 2563)

1.3 การจัดการการผลิต ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการธุรกิจ มิติการจัดการการผลิต กับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจ ในระดับปานกลาง

จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของคำนาย อภิปรัชญาสกุล (2557) ที่ว่า หน้าที่การจัดการการผลิต การจัดองค์การ การเลือกกระบวนการผลิต การวางผัง การกำหนดสถานที่ทำเลที่ตั้งของสิ่งอำนวยความสะดวก การออกแบบงาน การควบคุมคุณภาพการผลิต ตารางการปฏิบัติงาน การจัดการคลังสินค้า และการวางแผนการผลิต เหล่านี้ หากทำงานประสานกันจะทำให้งานบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ สิ่งอำนวยความสะดวกและสถานที่มีความสะดวกยังทำให้สามารถผลิตสินค้าได้เต็มกำลังและลดรอบเวลาการผลิตหรือประหยัดเวลา และยังสรุปด้วยว่า การวางแผนการผลิตเป็นส่วนที่มีความสำคัญในการตัดสินใจในการดำเนินงาน

การจัดการการผลิต ประกอบด้วย 1) การควบคุมคุณภาพการผลิต สอดคล้องกับคำนาย อภิปรัชญากุล (2557: 232) และการสัมภาษณ์นางทองย้อย พุทธรักษา ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านประเภทกุ้งที่ให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพการผลิตเพื่อให้ผลผลิตที่ผลิตออกมาได้รับการยอมรับของลูกค้า 2) การวางแผนการผลิต ดังปรากฏในผลการสัมภาษณ์ ร.ต.อ.กฤษณะ ขาวอ่อน (2563) ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านประเภทหอย ที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนการผลิต โดยการสอบถามความต้องการของลูกค้าก่อนแล้วจึงผลิตตามความต้องการของลูกค้าเพื่อไม่ให้มีสินค้าคงเหลือ ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของกลยุทธ์การผลิต ดังที่ปรากฏในเอกสารของคำนาย อภิปรัชญาสกุล (2548: 14-16) 3) กระบวนการการผลิตที่มาตรฐาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพิทธพนธ์ พิทักษ์ (2552) ที่สรุปว่า การปรับปรุงเครื่องจักรและการออกแบบวิธีการทำงานให้เหมาะสมส่งผลต่อผลิตภาพด้านผลผลิตเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับผลการสัมภาษณ์นายชลิตพงศ์ ทองพูล ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านประเภทปลาที่ให้ความสำคัญกับมาตรฐานการผลิตและการควบคุมการผลิต และ 4) สถานที่การผลิตที่มีความสะดวก สอดคล้องกับปรียาวดี ผลอเนก (2556: 39) และผลการวิจัยของชูลีรัตน์ คงเรือง (2552) ที่พบว่า ทำเลที่ตั้งส่งผลต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ การมีพื้นที่ใกล้แหล่งวัตถุดิบและแรงงาน การขนส่งสินค้าส่งผลต่อศักยภาพการผลิตและกระบวนการผลิตทำให้ไม่มีปัญหาในการผลิต ดังนั้น ผู้ประกอบการควรให้ความสำคัญกับการควบคุมคุณภาพการผลิตและการวางแผนการผลิตซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพของสินค้าและยังเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานด้วย

1.4 การจัดการด้านเงินทุน ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ดังที่ปรากฏในแนวคิดของสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2551) ที่กล่าวว่า บทบาทและหน้าที่สำคัญในการประกอบธุรกิจ คือ การจัดการเงินทุนและการจัดสรรเงินทุน และยังอธิบายว่าการบริหารเงินทุนต้องมีการวางแผนทางการเงินทั้งเงินทุนระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว และสอดคล้องกับงานวิจัยของชุลีพร มาสเนตร (2555) ที่พบว่า เงินทุนเป็นเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ และผู้ประกอบการอาศัยเงินทุนของตนเองและคนในครอบครัวเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ตามที่ปรากฏในผลการวิจัยของสุรสิทธิ์ บุญชูนนท์ (2558) ที่ว่า ผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการแข่งขัน ควรพัฒนาด้านการเงินและการบัญชี โดยคณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2547: 198-202) กล่าวว่า ผู้จัดการการเงินมีขอบเขตความรับผิดชอบในการบริหารจัดการการเงินของธุรกิจที่เกี่ยวกับงานที่เรียกว่า 3 As ของการจัดการการเงิน กล่าวคือ 1) การวางแผนหรือการคาดการณ์ความต้องการของเงินทุน (Anticipation) เป็นการคาดคะเนแนวโน้มการใช้เงินของธุรกิจ ความต้องการในการใช้เงินทุน จำนวนเงินลงทุน หนี้สิน การจัดการกับสินทรัพย์หมุนเวียนและสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน 2) การจัดหาเงินทุน (Acquisition) เป็นการจัดเตรียมวางแผนเพื่อการลงทุนโดยพิจารณาด้านต้นทุนให้ต่ำที่สุดและให้เหมาะสม เช่น การหาแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมเงินที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำ 3) การจัดสรรเงินทุน (Allocation) เป็นการจัดการการเงินที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรเงินทุนของธุรกิจไปลงทุนในด้านต่างๆ เพื่อให้ธุรกิจมีความคล่องตัวในระยะสั้น คือ มีสภาพคล่อง และมีกำไร ตลอดจนสร้างความมั่นคงทางธุรกิจในระยะยาวด้วย

2. ประสิทธิผลการดำเนินงาน

2.1 การบรรลุเป้าหมาย ผลการวิจัยพบว่า ผลรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบ ด้วย 1) การแปรรูปผลผลิตได้ตามมาตรฐานและมีคุณภาพตามที่ต้องการ สอดคล้องกับแนวคิดของสุดใจ ดิลกฑรรศนนท์ (2562) และผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพการผลิต 2) ความสามารถในการดำเนินการแปรรูปสินค้าได้เสร็จตามเวลา 3) ความสามารถในการดำเนินการแปรรูปสินค้าได้ตามปริมาณที่ต้องการ เป็นไปตามแนวคิดของสุดใจ ดิลกฑรรศนนท์ (2562) และสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านที่ให้ความสำคัญกับปริมาณการผลิต 4) การได้รับผลตอบแทนคุ้มค่า และได้กำไรเป็นไปตามที่ต้องการ สอดคล้องกับแนวคิดของปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker อ้างถึงในวิทยา ด่านดำรงกูล, 2561: 12-13) และรอบบินส์ และเคาล์เตอร์ (Robbins and Coulter, 1996: 413) ที่สรุปว่า การบรรลุเป้าหมายเป็นการแสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลขององค์การในการดำเนินธุรกิจนั้น เป้าหมายทางการเงินทั้งที่อยู่ในรูปของกำไรและผลตอบแทน เป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการคำนึงถึงมากที่สุด เนื่องจากเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการธุรกิจของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน (สุรางค์ ศิริวัฒนะ, 2563; ชลิตพงศ์ ทองพูล, 2563; ทองย้อย พุทธรักษา, 2563; ยุทธพงษ์ชัย เขียวขำ, 2563; วาสนา พงษ์สำราญ, 2563; กฤษณะ ขาวอ่อน, 2563) ยังพบด้วยว่า ผู้ประกอบการส่วนมากได้รับผลตอบแทนตามเป้าหมาย อันเนื่องมาจากการที่ผู้ประกอบการให้ความสำคัญกับคุณภาพและปริมาณการผลิต

ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องให้ความสำคัญในด้านคุณภาพการผลิตเพราะส่งผลถึงคุณภาพของสินค้าและนำมาซึ่งยอดขายที่เพิ่มขึ้น ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น

2.2 การจัดการทรัพยากร ผลวิจัยพบว่า ผลรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับชุลีพร มาสเนตร (2555, บทคัดย่อ) ที่ได้สรุปไว้ว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านจำนวนแรงงานที่เหมาะสม เงินทุนในการดำเนินธุรกิจ วัตถุดิบ และวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต และยังสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านทุกรายที่ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (สุรางค์ ศิริวัฒนะ, 2563; ชลิตพงศ์ ทองพูล, 2563; ทองย้อย พุทธรักษา, 2563; ยุทธพงษ์ชัย เขียวขำ, 2563; วาสนา พงษ์สำราญ, 2563; กฤษณะ ขาวอ่อน, 2563)

การจัดการทรัพยากร ประกอบด้วย 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า โดยสเตียรส์ (Steers, 1977: 5) สรุปว่าประสิทธิผลเป็นความสามารถในการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) การจัดหาทรัพยากรอย่างเพียงพอ เป็นไปตามแนวคิดของสเตียรส์ (Steers, 1977: 60-61) และคาเมรอน (Cameron, 1981: 5) ที่เห็นว่า ประสิทธิผลขององค์การเป็นความสามารถในการได้มาซึ่งทรัพยากร เช่นเดียวกับ วิภาดา คุปตานนท์ สมชาย หิรัญกิตติ และธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ (2551: 13) ที่อธิบายว่า การที่องค์การได้รับทรัพยากรที่จำเป็นในจำนวนที่เหมาะสม ย่อมแสดงว่าองค์การยิ่งมีประสิทธิผล และ 3) การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม ดังที่แฮนนานและฟรีแมน (Hunnan and Freeman, 1977: 109) ได้กล่าวว่า หากองค์การมีการจัดสรรทรัพยากรที่มีความเหมาะสม จะทำให้องค์การสามารถเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้นได้

ด้วยเหตุนี้ หากผู้ประกอบการได้รับทรัพยากรอย่างเพียงพอ มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าวอย่างคุ้มค่า จะทำให้การดำเนินธุรกิจของผู้ประกบการมีประสิทธิผล

2.3 ความสามารถในการผลิต ผลวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความ สัมพันธ์ระหว่างการจัดการการผลิตและประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจ มิติความสามารถในการผลิตในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรียาวดี ผลอเนก (2556: 2) และมอทท์ (Mott, 1972) ที่กล่าวว่า

ความสามารถในการผลิตของผู้ประกอบ การเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการวัดผลการดำเนินงานขององค์การ โดยสามารถวัดได้จากปริมาณ คุณภาพและประสิทธิภาพ

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยในรายด้าน พบว่า ผู้ประกอบการให้ความสำคัญในเรื่องการผลิตสินค้าได้ตรงกับความต้องการของลูกค้า สามารถผลิตสินค้าได้หลากหลาย ส่งมอบสินค้าให้ลูกค้าได้ตามเวลา และสามารถผลิตสินค้าที่มีต้นทุนต่ำตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของจอร์จ โอเปาลอส และแทนเนนบวม และเบอร์แทรม (Georgopoulos and Tannenbaum, 1975: 53; Bertram, 1965: 195-215 อ้างถึงในภรณี (กีร์ติบุตร) มหานนท์, 2529) ที่ว่า ความสามารถในการผลิตขององค์การสามารถวัดจากผลการทำงานของคนงานที่เป็นจริงในแง่ของเวลามาตรฐานที่กำหนดในการจัดส่ง การรักษาปริมาณ การรักษาคุณภาพ และการกำหนดระยะเวลาของการผลิต ซึ่งแต่ละด้านสะท้อนให้เห็นถึงผลการทำงานขององค์การ เช่นเดียวกับรัสเซล และเทย์เลอร์ (Russell and Taylor, 2011: 17-23) ที่ว่า ความสามารถในการผลิตของผู้ประกอบการมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการกำหนดกลยุทธ์ขององค์การโดยเฉพาะการประเมินสมรรถนะหลักคือสิ่งที่ผู้ประกอบการทำได้ดีกว่าคนอื่น เช่น การได้รับการยอมรับในด้านการผลิตและบริการ คุณภาพของสินค้าที่ดีกว่า การส่งมอบสินค้าที่ถูกต้องและรวดเร็วกว่าหรือต้นทุนต่ำกว่า การจัดลำดับความสำคัญของความสามารถในการผลิตที่สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยโบเยอร์ และเวอร์มา (Boyer and Verma, 2009: 5-10) ได้อธิบายถึงความสามารถการผลิตไว้ว่า 1) ต้นทุนการผลิต เป็นเรื่องที่ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกในการพัฒนากลยุทธ์ในการผลิต 2) คุณภาพ เป็นการให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้าเพราะเป็นทางเลือกใหม่สำหรับลูกค้า เป็นการผลิตสินค้าที่ตรงกับความต้องการของลูกค้า 3) เวลาและการส่งมอบ สินค้าต้องถูกส่งมอบไปยังลูกค้าด้วยความรวดเร็วและน่าเชื่อถือ การจัดส่งสินค้าได้ตามเวลา 4) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายเพื่อเสนอขายสินค้าที่มีนวัตกรรมใหม่ๆที่แตกต่างจากสินค้าเดิมในท้องตลาด 5) ความยืดหยุ่นในการผลิตเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของผู้ประกอบการ เช่นการมุ่งเน้นการผลิตสินค้าให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าเฉพาะราย (Customization) หรือการผลิตที่มุ่งเน้นที่ลูกค้าเป็นจำนวนมากคือการผลิตสินค้าด้วยต้นทุนที่ต่ำและรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าเป็นราบบุคคลการผลิตแบบนี้ทำให้มีสินค้าหลากหลายมากขึ้นโดยมีการผลิตที่น้อย แต่มีต้นทุนที่เหมือนการผลิตเป็นจำนวนมากสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุรสิทธิ์ บุญชูนนท์ (2558: บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัจจัยด้านกระบวนการมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการแข่งขันและอิทธิพลทางอ้อมกับความสามารถในการผลิต และความสามารถในการแข่งขันมีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการผลิต ดังนั้นผู้ประกอบการจึงต้องให้ความสำคัญด้านการบริหารจัดการการผลิต ด้านการแสวงหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพและปริมาณที่เพียงพอและการใช้ระบบประกันคุณภาพ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน พบว่า ผู้ประกอบการเกือบทั้งหมดให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพสินค้า การผลิตสินค้าได้หลากหลายตามความต้องการของลูกค้า และการส่งมอบสินค้าได้ตามเวลา ส่งผลให้ลูกค้ากลับมาซื้อซ้ำ ดังนั้นผู้ประกอบการที่มีความสามารถในการผลิตจึงต้องผลิตสินค้าที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของลูกค้าและสามารถส่งมอบสินค้าได้ตามเวลาที่ลูกค้าสั่ง โดยที่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายนั้น ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องและต้องยึดหลักการผลิตสินค้าที่มีต้นทุนการผลิตที่ต่ำก็จะสะท้อนให้เห็นถึงความมีประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ

2.4 ความสามารถในการปรับตัว ผลวิจัยพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการธุรกิจกับประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบธุรกิจ มิติความสามารถในการผลิตในระดับต่ำมาก สอดคล้องกับแนวคิดของวิทยา ด่านธำรงกูล (2561: 11-12) ที่เห็นว่า คุณค่าของผู้ประกอบการมาจากความสามารถในการปรับตัวของธุรกิจ และธุรกิจจะประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืนก็ต่อเมื่อสามารถปรับตัวให้

เข้ากับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ได้ตลอดเวลา เช่นเดียวกับแนวความคิดของ สเตียรส์ (Steers, 1977: 163-164) ที่ว่า ความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพ แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นส่วนประกอบทางการบริหารที่นำองค์การไปสู่ความมีประสิทธิผล และมัฆวาฬ สุวรรณเรือง และแสวง รัตนมงคลมาศ (2536: 2) ที่สรุปว่า การที่องค์การสามารถปรับตัวและพัฒนาให้ดำรงอยู่ต่อไปได้เป็นสิ่งที่ทำให้องค์การมีประสิทธิผล

ความสามารถในการปรับตัว ประกอบด้วย การรับรู้การเปลี่ยนแปลง การสร้างบรรยากาศการปรับตัวให้พนักงานเกิดความร่วมมือ ความยืดหยุนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและการสื่อสารอย่างถูกต้องและเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิต โดยไพรส์ (Price, 1968: 1) ซึ่งเป็นนักวิชาการที่มีชื่อเสียงและได้รับการยอมรับได้อธิบายให้เห็นว่า ความสามารถในการปรับตัวเป็นตัววัดประสิทธิผลขององค์การ และชีน (Schein, 1970: 120) ได้เสนอว่า องค์การจะสามารถรักษาสภาพความมีประสิทธิผลขององค์การไว้ได้ด้วยวงจรของการปรับตัว (Adaptive Coping Cycle) ขององค์การ ซึ่งหมายถึงกระบวนการที่เริ่มด้วยการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนของสภาพแวดล้อมภายใน (internal environment) หรือภายนอก (external environment) และสิ้นสุดด้วยการสร้างความสมดุลที่มีความคล่องตัวและปรับตัว (adaptive dynamic equilibrium) โดยกระบวนการของการปรับตัว (Stages or Processes of the Adaptive Coping Cycle) มีรายละเอียดดังนี้

2.5.1 วิธีการปรับตัว ประกอบด้วย 1) รู้สึก (sensing) เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในบางส่วนของสภาพแวดล้อมภายในหรือภายนอกองค์การ 2) ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่นำเข้าสู่องค์การในส่วนที่สามารถปฏิบัติได้ 3) การเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตหรือกระบวนการแปรสภาพ (conversion process) ภายในองค์การเป็นไปตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ และ 4) การจัดการข้อมูลป้อนกลับ เกี่ยวกับความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลง

2.5.2 การจัดการปรับตัว ชีน (Schein, 1970) กล่าวว่า ขั้นตอนการปรับตัวขององค์การจะเพิ่มพูนประสิทธิผลขององค์การไว้ได้นั้นขึ้นอยู่กับการจัดการในทุกขั้นตอน และได้เสนอการจัดการปรับตัวให้ได้ผลประกอบด้วย 1) การรับข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสารอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ 2) ความยืดหยุ่นคล่องตัวและสร้างสรรค์ภายในองค์การเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามข้อมูลข่าวสารที่ได้รับ และ 3) มีบรรยากาศการปรับตัวที่สนับสนุนโดยปราศจากการข่มขู่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุรสิทธิ์ บุญชูนนท์ (2558: บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัจจัยด้านบูรณาการเทคโนโลยีใหม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสามารถในการผลิตและอิทธิพลทางอ้อมต่อการแข่งขันผ่านทางความสามารถการผลิต และยังได้เสนอว่าเพื่อให้อุตสาหกรรมการผลิตอาหารทะเลแช่แข็งของไทยมีความสามารถในการแข่งขัน ผู้ประกอบการต้องมีความสามารถในการปรับตัวกับความผันผวนด้านสถานการณ์ต่างๆ

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน (สุรางค์ ศิริวัฒนะ, 2563; ชลิตพงศ์ ทองพูล, 2563; ทองย้อย พุทธรักษา, 2563; ยุทธพงษ์ชัย เขียวขำ, 2563; วาสนา พงษ์สำราญ, 2563; กฤษณะ ขาวอ่อน, 2563) พบว่า ผู้ประกอบการณ์มีการติดตามสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง โดยบางรายมีการขายและสื่อสารผ่านออนไลน์ บางรายปรับลดราคาสินค้าเพื่อให้สามารถขายได้เพื่อรักษาฐานลูกค้าไว้ มีการติดตามราคาวัตถุดิบเพื่อให้แข่งขันได้ ติดตามสถานการณ์ข้อมูลของลูกค้า คู่แข่ง และแจ้งให้คนงานได้รับรู้เพื่อให้มีการปรับตัวได้ตามสถานการณ์ ดังนั้นผู้ประกอบควรติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบันและสามารถวางแผนการดำเนินธุรกิจในอนาคตเพื่อป้องกันความสูญเสียที่จะเกิดขึ้น ส่งผลให้การดำเนินธุรกิจอยู่รอดและมีความมั่นคง

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบและอภิปรายผลการวิจัยดังกล่าวมาแล้ว มีข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านควรให้ความสำคัญกับการจัดการการผลิต โดยเฉพาะในด้านการควบคุมคุณภาพและการวางแผนการผลิต เพราะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการ

2.2 ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านควรให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้าให้ตรงตามความต้องการของลูกค้า และการส่งมอบสินค้าได้ตรงตามเวลาที่กำหนด เพราะเป็นตัวชี้วัดถึงความสามารถในการผลิตของผู้ประกอบการ

2.3 ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านควรให้ความสำคัญกับการกำหนดวิธีการของการปรับตัวและการจัดการการปรับตัวให้ชัดเจน เพราะเป็นตัวชี้วัดถึงความสามารถในการปรับตัวของผู้ประกอบการ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

ควรนำตัวแปรของประสิทธิผลที่ได้ทำการวิจัยในครั้งนี้ไปศึกษาเปรียบเทียบกับประสิทธิผลของธุรกิจประเภทอื่นว่า มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

กฤษณะ ขาวอ่อน. (2563, 1 กรกฎาคม). ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ประเภทหอย. สัมภาษณ์.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2544). **หลักสถิติ** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คำนาย อภิปรัชญากุล. (2548). **การจัดการคลังสินค้า**. กรุงเทพฯ: โฟกัสมีเดีย.

_____. (2557). **การจัดการขาย**. กรุงเทพฯ: โฟกัสมีเดีย.

ฉัตยาพร เสมอใจ. (2556). **การจัดการและการตลาดบริการ**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ชลิตพงศ์ ทองพูล. (2563, 1 กรกฎาคม). ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านประเภทปลา. สัมภาษณ์.

ชัยวัช โชวเจริญสุข. (2562). **แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2562-64: อุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูป**. สืบค้นเมื่อ 31 กรกฎาคม 2562, จาก https://www.krungsri.com/bank/getmedia/e7f3ad57-d0bb-49a4-a708-926d26857dfc/IO_Seafood_190725_TH_EX.aspx.

ชุลีพร มาสเนตร. (2555). **ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการประกอบธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านของผู้ประกอบการในอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ชูชีพ สังข์ผาด. (2562, 27 พฤศจิกายน). ผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ตำบลบางแก้ว. สัมภาษณ์.

ชูลีรัตน์ คงเรือง. (2552). **การพัฒนาศักยภาพของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้านรอบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา : สรุปย่อผู้บริหาร**. สงขลา: คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ.

ญาณิกา สุขพงษ์ และพรียา ศรีเจริญกิจ. (2555). **ปัจจัยในการดำเนินธุรกิจการค้าอาหารทะเลสด กรณีศึกษาตลาดทะเลไทย จังหวัดสมุทรสาคร**. จุลนิพนธ์บริหารธุรกิจบัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ทองย้อย พุทธรักษา. (2563, 1 กรกฎาคม). ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ประเภทกุ้ง. สัมภาษณ์.

ธนู ฮ่อนำชัย. (2555). **กลยุทธ์การตลาดของผู้ส่งออกของกลุ่มผลิตภัณฑ์พลาสติกในกลุ่มอาเซียน + 6**. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ปรางค์ทิพย์ ประเสริฐวัฒนะ. (2562, 25 พฤศจิกายน). นักวิชาการประมงชำนาญการ สำนักงานประมงจังหวัดเพชรบุรี. สัมภาษณ์.

ปรียาวดี ผลอเนก. (2556). **การจัดการคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงษ์ชัย เขียวขำ. (2562, 27 พฤศจิกายน). ผู้ประกอบการอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ตำบลบางตะบูนออก. สัมภาษณ์.

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2554). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: เทคนิคแผนที่นำทางการวิจัย** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พิทธพนธ์ พิทักษ์. (2552). การศึกษา**กระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิต กรณีศึกษา อุตสาหกรรมล้างขวด**. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการและระบบ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พิทยา เผ่าจินดา. (2562, 27 พฤศจิกายน). ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านตำบลบางตะบูน. สัมภาษณ์.

ภรณี (กีร์ติบุตร) มหานนท์. (2529). **การประเมินประสิทธิผลขององค์การ**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

มัฆวาฬ สุวรรณเรือง และแสวง รัตนมงคลมาศ. (2536). **ประสิทธิผลของการนำนโยบายป้องปรามทุจริตเลือกตั้งของโครงการ ท.ม.ก. ไปปฏิบัติ: กรณีวิจัยปฏิบัติการเขตเลือกตั้ง ค. จังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.

ยุทธพงษ์ชัย เขียวขำ. (2563, 22 มิถุนายน). ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ประเภทปู. สัมภาษณ์.

วนิดา ศักดี. (2550). **การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลของประเทศไทย : กรณีศึกษาอาหารทะเลแปรรูป**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

วาสนา พงษ์สำราญ. (2563, 1 กรกฎาคม). ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ประเภทหมึก. สัมภาษณ์.

วิทยา ด่านธำรงกุล. (2561). **บริหารธุรกิจความสำเร็จและความยั่งยืนบนการสร้างคุณค่า.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิภาดา คุปตานนท์ สมชาย หิรัญกิตติ และธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. (2551). **การจัดการและพฤติกรรมองค์การ: เทคนิคการจัดการสมัยใหม่** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.

สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, คณะวิทยาการจัดการ. (2547). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจ.** กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

สมควร สุวรรณศิริ. (2562, 27 พฤศจิกายน). ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 1 ตำบลปากทะเล. สัมภาษณ์.

สายพิณ โชพิกุลโย. (2562, 27 พฤศจิกายน). ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ตำบลปากทะเล. สัมภาษณ์.

สุดใจ ดลกฑรรศนนท์. (2562). **การจัดการเชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพฯ: สามลดา.

สุพัตรา คำแหง, ภคพล อนุฤทธิ์ และมารุจ ลิมปะวัฒนะ. (2559). กลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ใน **รายงานการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 7**, 23 มิถุนายน 2559, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

สุรสิทธิ์ บุญชูนนท์. (2558, มกราคม-เมษายน). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมอาหารทะเลแช่แข็งของประเทศไทย : บริษัทผลิตอาหารทะเลแช่แข็งเพื่อการส่งออก. **สมาคมนักวิจัย**, 20(1): 20-32.

สุรางค์ ศิริวัฒนะ. (2563, 22 มิถุนายน). ผู้ประกอบการธุรกิจอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ประเภทเคย. สัมภาษณ์.

เสมอ ตู้น้อย. (2562, 27 พฤศจิกายน). ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 2 ตำบลบางขุนไทร. สัมภาษณ์.

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2551). **รายงานการศึกษาเครือข่ายวิสาหกิจ: เครือข่ายวิสาหกิจอาหารทะเลแปรรูป จังหวัดสมุทรปราการ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี**. ค้นข้อมูล 31 มกราคม 2562, จาก https://www.sme.go.th/uploas/mod_download/14-seafood.pdf.

Boyer, K. and Verma, R. (2009). **Operations and supply chain management for the 21st century**. Boston: Cengage Learning.

Cameron, K.S. (1981). The Enigma of organizational effectiveness. In **New directions in program evaluation: Measuring effectiveness**, pp. 1-13. Baugher, D., ed. San Francisco, CA.: Jossey-Bass.

Hannan, M.T. and Freeman, J. (1977). Abstacles to the comparative study of effectiveness. In **New perspectives on organizational effectiveness**, pp. 101-131. Goodman, P.S. and Pennings, J.M., eds. San Francisco: Jossey–Bass.

Mondy, R.W. and Noe, M.R. (2004). **Human resource management** (9th ed.). Upper Saddle River, New Jersey: Prentice-Hall.

Mott, P.E. (1972). **The Characteristics of efficient organization**. New York: Haper Row.

Price, D. and James, L. (1972). **Handbook of organization measurement**. London: D.C. Heath.

Robbins, S.P. and Coulter, M.K. (1996). **Management** (5th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Schein. E.H. (1970). **Organizational psychology** (2nd ed.). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Steers, R.M. (1977). **Organizational effectiveness: A behavioral view.** Santa Monica, Calif.: Goodyear.

Russell, R. S. and Taylor, B. W. (2011). **Operations management, creating value a long the supply chain** (7th ed.). New Jersey: John Willey & Sons.

กลยุทธ์การจัดการความเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการร้านอาหารเจเนอเรชั่นใหม่
Change Management Strategy of New Generation Restaurant Entrepreneurs

วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์[1] / คณภัทร์ ศิริโยธิน[2]
Viroj Jadesadalug[1]/ Kanaphat Siriyotin[2]

[1]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1]Assistant Professor Dr., Faculty of Management Science, Silpakorn University
[2]นักศึกษาปริญญาตรี หลักสูตรการจัดการธุรกิจทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
[2]Student of Bachelor in General Business Management Program, Faculty of Management Science, Silpakorn University
* Correspond author e-mail: viroj_jade@hotmail.com
(Received: January 12, 2021; Revised: March 12, 2021; Accepted: May 15, 2012)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการความเปลี่ยนแปลงร้านอาหารของผู้ประกอบการเจเนอเรชันใหม่ และ 2) คุณลักษณะของผู้ประกอบกอบการร้านอาหารเจเนอเรชั่นใหม่ ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้ประกอบการร้านอาหาร ที่ดำเนินกิจการมามากกว่า 10 ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณาความ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการความเปลี่ยนแปลงร้านอาหารของผู้ประกอบการเจเนอเรชั่นใหม่ การจัดการความเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การจัดการความเปลี่ยนแปลงภายในธุรกิจในด้านโครงสร้าง ด้านกลยุทธ์ ด้านกระบวนการตัดสินใจ ด้านกระบวนการทำงานและด้านบุคลากร รวมถึงการจัดการความเปลี่ยนแปลงภายนอกธุรกิจในด้านภาวะเศรษฐกิจ ด้านคู่แข่งขัน ด้านเทคโนโลยี ด้านการเมืองและกฎหมาย และด้านสังคมและประชากร 2) คุณลักษณะของผู้ประกอบกอบการร้านอาหารเจเนอเรชั่นใหม่ โดยผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารนั้นได้มีคุณสมบัติดังนี้ ความเป็นตัวของตัวเอง ความมีนวัตกรรม ความกล้าเสี่ยง ความก้าวร้าวในการแข่งขัน ความสม่ำเสมอและความใฝ่ในในความสำเร็จ ซึ่งจากการศึกษาผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาบริหารจัดการเพื่อพัฒนาธุรกิจร้านอาหารให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การจัดการความเปลี่ยนแปลง คุณลักษณะของผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการเจเนอเรชั่นใหม่

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the management of restaurant changes of new generation restaurant entrepreneurs, and 2) the characteristics of new generation

restaurant entrepreneurs. The research applied qualitative research methods. Data were collected through in- depth interview. The main informant population was restaurant entrepreneur operating for over 10 years in Bangkok. Data was analyzed by descriptive analysis. Research tools used to collect data were a question for a semi- structured interview together with non-participatory observation which were the main tool for data collection.

The results of the research revealed that 1) The management of restaurant changes of new generation restaurant entrepreneurs were managing changes within the business in terms of structure, strategy, decision-making process work processes and personnel and also managing external changes in the economy competition technology political and legal and society and population. 2) The characteristics of new generation restaurant entrepreneurs were as follows: self-confident, creative, risk-taking, aggressive in competitive, consistent and aiming for success. which from the study, the entrepreneurs can adjust the information from the study to improve the restaurant business to continue. According to the study, entrepreneurs could use the information from the study to develop the restaurant business to be sustainable.

Keywords : Change management, Entrepreneur characteristic, New generation entrepreneur

บทนำ

เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมหรือวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนรูปแบบของโครงสร้างทางสังคม พฤติกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปได้ทั้งในทางบวกและทางลบ คือมีสิ่งใหม่เกิดขึ้นหรือเพิ่มขึ้น และสิ่งที่มีอยู่เดิมสิ้นสภาพหรือถูกทำลายไป สิ่งที่เห็นได้ชัด ได้แก่ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมือง การสื่อสารและการคมนาคมที่รวดเร็วและสะดวก ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นต้น (ดุจฤดี คงสุวรรณ์, 2543) ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในสังคมปัจจุบัน มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มากขึ้นในการประกอบกิจการและองค์กรธุรกิจต่างๆ เพื่อสร้างผลกำไรและการเจริญเติบโตของธุรกิจ

ผู้ประกอบการในปัจจุบันนั้นมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมจากธุรกิจเดิมที่มีอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในการให้บริการที่มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และเพื่อให้เท่าทันต่อเหตุการณ์และการแข่งขันของผู้ประกอบการรายอื่นที่มีแนวโน้มสูงขึ้นกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยอาศัยกลยุทธ์การจัดการการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของธุรกิจในการประกอบการ อีกทั้งเพื่อที่จะสามารถดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จและยั่งยืนต่อไป (ณัฐสุดา ฟุ้งเฟื่อง, 2559)

โดยธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มถือเป็นธุรกิจที่มีกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดใหญ่และมีผู้ประกอบธุรกิจเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ที่ประกอบธุรกิจมานานแล้วและยังดำเนินกิจการอยู่ และกลุ่มผู้ประกอบธุรกิจ SME หน้าใหม่ที่มาพร้อมกับเทคโนโลยีใหม่ๆ ซึ่งในการดำเนินกิจการของผู้ประกอบการกลุ่มแรกที่ดำเนินกิจการมานานแล้ว และยังดำเนินกิจการอยู่นั้นมีปัจจัยที่ส่งเสริมที่ทำให้ธุรกิจนั้นยังคงอยู่ได้นานและยั่งยืนนั่นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของเป็นผู้ประกอบการ โดยใช้แนวคิดของ Frese โดยมี 1) ความเป็นตัวของตัวเอง

2) ความมีนวัตกรรม 3) ความกล้าเสี่ยง 4) ความก้าวร้าวในการแข่งขัน 5) ความสม่ำเสมอ 6) ความใฝ่ใจในการเรียนรู้ ที่เป็นคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ในการทำธุรกิจที่จะทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ (วันวิสาข์ โชคพรหมอนันต์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2558)

จึงทำการศึกษากลยุทธ์การการจัดการความเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการร้านอาหารเจเนอเรชั่นใหม่ เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการประเมินสภาพแวดล้อมของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารในยุคปัจจุบันเพื่อนำมาปรับใช้กับกิจการให้ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงในการวางแผนธุรกิจร้านอาหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความเปลี่ยนแปลงร้านอาหารของผู้ประกอบการเจเนอเรชั่นใหม่
2. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบกอบการร้านอาหารเจเนอเรชั่นใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การการจัดการความเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการร้านอาหารเจเนอเรชันใหม่ ผู้ศึกษาได้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นหลักศึกษาเฉพาะพื้นที่เป็นหลัก นอกจากนี้ยังศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากรายงาน เอกสาร สิ่งพิมพ์ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาต่อไป

2. การเลือกพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive selection) ด้วยการเลือกร้านอาหาร ที่ประกอบกิจการมามากกว่า 10 ปี ในเขตพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 2 ร้าน ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการประกอบการธุรกิจร้านอาหารที่ประกอบกิจการร้านอาหารที่มีความหลากหลาย เป็นจำนวนมาก

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ (Key informant) โดยผู้ให้ข้อมูลหลักที่สำคัญ คือ ผู้ประกอบการร้านอาหาร เจเนอเรชั่นใหม่ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกร้านอาหาร มากกว่า ร้านขึ้นไปที่ประกอบกิจการมามากกว่า 10 ปี เป็นผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับ การประกอบกิจการ ทำเลที่ตั้ง การปรับใช้การจัดการความเปลี่ยนแปลงกับธุรกิจ และลักษณะของการประกอบกิจการของผู้ประกอบกิจการ รวมถึงกระบวนการต่างๆ ในการประกอบกิจการ

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม รวมถึงประเด็นการวิเคราะห์จากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ โดยผู้วิจัยสร้างแนวคำถามเพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

5. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แนวคำถามในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจร้านอาหาร และลักษณะของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาเป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถาม

2. กำหนดหัวข้อประเด็นหลักและประเด็นย่อยของแนวคำถาม เพื่อให้แนวคำถามมีเนื้อหารายละเอียดครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษาครบถ้วนและเหมาะสม

6. การรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non- participatory observation) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In-depth interview) และวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation method)

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้น วิเคราะห์โดยการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ จำแนกประเด็น วิเคราะห์ และ สังเคราะห์รายละเอียดของหัวข้อต่างๆ ในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการร้านอาหาร เพื่อศึกษากลยุทธ์ในการประกอบกิจการธุรกิจร้านอาหารให้ประสบความสำเร็จและเกิดความยั่งยืน ได้มาจากการศึกษานี้จะได้ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากแหล่ง (ผู้ให้ข้อมูลที่แตกต่างกัน) และวิธีการต่างๆ (การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม) อีกทั้งยังมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มา และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนเพื่อที่จะได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์ตามที่ ผู้วิจัยได้กำหนดไว้

8. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของข้อมูล

ในการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การจัดการความเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการร้านอาหารเจเนอเรชั่นใหม่ เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ ดังนั้นการตรวจสอบ ข้อมูล หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลด้วยการการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้วนำไปตรวจสอบความครบถ้วน ความสมบูรณ์ และความชัดเจนของข้อมูล ด้วยการตรวจสอบจากแหล่งเอกสารเพิ่มเติมต่างๆ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษากลยุทธ์ในการจัดการความเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการเจเนอเรชั่นใหม่ มีวัตถุประสงค์ศึกษาคุณลักษณะของผู้ประกอบกอบการร้านอาหารเจเนอเรชั่นใหม่ การจัดการความเปลี่ยนแปลงของร้านอาหารในการดำเนินกิจการ โดยใช้แนวทางการ วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ด้วยแนวคำถาม การวิจัยที่มีรายละเอียดคำถามเกี่ยวกับการจัดการความเปลี่ยนแปลงของธุรกิจการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของธุรกิจ และคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและยั่งยืน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารเพื่อก่อให้เกิดการสร้างโอกาสทางธุรกิจที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต จากการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปและอภิปรายผลเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจร้านอาหาร จากผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารทั้ง 2 ร้าน ได้แก่ ร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยา และร้านบั๊ก ข้าวหมูแดง โดยร้านแรกก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยาที่เปิดมานานกว่า 30 ปี ตั้งอยู่ที่ ซอยปรีดี พนมยงค์ 39 ถนนสุขมวิท 71 โดยมีการเริ่มร้านอาหารมาจากรุ่นพ่อ ที่เปิดกิจการเพื่อหารายได้ในการยังชีพต่อวันเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าในละแวกใกล้ๆ ซึ่งที่ตั้งอยู่ริมถนนอยู่ห่างจากบริเวณ

ชุมชนและโรงเรียนไม่มากนัก ส่วนอีกร้านหนึ่ง เป็นร้านที่มีชื่อว่า บั๊ก ข้าวหมูแดง เป็นร้านอาหารที่ตั้งอยู่บริเวณตรงข้ามโรงแรมอยุธยาธานี อำเภอเมือง ตำบลหัวรอ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทางร้านมีการเริ่มก่อตั้งกิจการมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ทวด และสืบทอดมาสู่รุ่นหลานจนถึงปัจจุบัน ดำเนินกิจการมากว่า 60 ปี ซึ่งที่ตั้งของร้านนั้นอยู่ในย่านธุรกิจ ชุมชนและโรงเรียน เปิดกิจการเพื่อการยังชีพและการจัดสรรค่าใช้จ่ายในครัวเรือนอย่างพอมีพอกิน

1. การจัดการความเปลี่ยนแปลงของธุรกิจร้านอาหาร

1.1 การจัดการความเปลี่ยนแปลงภายในธุรกิจ

ด้านโครงสร้าง พบว่า ทั้งสองร้านประสบปัญหาในการในการให้บริการที่ล้าช้าไม่ทันต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้บริโภค โดยผู้ประกอบการร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยา มีการแก้ไขปัญหาด้วยการวางแผนโครงสร้างเพิ่มเติมจากเดิม โดยมีการเพิ่มพนักงานเข้ามาซึ่งพนักงานแต่ละคนจะได้รับการอบรมในทุกตำแหน่งหน้าที่ เนื่องจากผู้ประกอบการต้องการให้พนักงานมีความพร้อมต่อการรับมือสถานการณ์ไม่คาดคิด แต่ในการทำงานปกติจะมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างเป็นระบบ มีการจัดสรรทรัพยากรภายในร้าน โดยการมีการจัดโต๊ะและจัดวาง อุปกรณ์ ช้อน ส้อมอย่างเป็นระเบียบ มีการเติมของที่ขาดอยู่ตลอดเวลารวมถึงมีการลำดับขั้นตอนในการเตรียมอาหาร เพื่อความสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งจัดสรรวัตถุดิบในแต่ละวันอย่างเพียงพอ โดยมีการคำนวณวัตถุดิบจากการเฉลี่ยการเข้ามารับประทานของลูกค้าในแต่ละวัน ในขณะที่ร้านข้าวหมูแดงบั๊ก ได้แก้ปัญหานี้ด้วยการแก้ไขและปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ทั้งหมด เนื่องจากร้านดำเนินธุรกิจมานานทำให้ไม่ได้มีการวางแผนอย่างเป็นระบบตั้งแต่ต้น จึงต้องวางแผนตั้งแต่ต้น เนื่องด้วยธุรกิจนี้ดำเนินงานแบบกงสี หรือแบบครอบครัวทำให้ไม่มีตำแหน่งที่ชัดเจน ทางผู้ประกอบการจึงได้มีการจ้างแรงงานเพิ่มเติมเข้ามา และกำหนดตำแหน่งหน้าที่ของพนักงานทุกคนให้ชัดเจนมากขึ้น และได้จัดทำแผนผังขั้นตอนตั้งแต่การจัดเตรียมวัตถุดิบจนถึงการปรุง เพื่อให้ง่ายต่อการแทนที่ในตำแหน่งงานนั้นๆ

ด้านกลยุทธ์ พบว่า เนื่องจากในปัจจุบันมีคู่แข่งที่ได้ก่อตั้งธุรกิจร้านอาหารขึ้นมาใหม่เป็นจำนวนมาก ผู้ประกอบธุรกิจร้านอาหารทั้งสองร้าน จึงมีกลยุทธ์คล้ายคลึงกันโดยการเน้นจุดเด่นที่รสชาติและการสร้างความจงรักภักดีต่อรสชาติอาหารของทางร้านที่มีความแตกต่างจากคู่แข่ง จึงทำให้เกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยร้านก๋วยเตี๋ยวเรือจะเน้นในการชูรสชาติจากวิธีการเคี่ยวน้ำซุปแบบดั้งเดิมที่ทำสืบทอดกันมาถึง 30 ปี วัตถุดิบที่ใช้มีคุณภาพ ราคาถูกเป็นจุดเด่น ส่วนร้านบั๊กข้าวหมูแดง มีการสร้างความหลากหลายด้วยการเพิ่มตัวเลือกให้ลูกค้ามากขึ้นด้วยการเพิ่มอาหารเคียงขึ้นมาคือ ต้มมะระหมูสับ แกงจืดหมูสับโดยที่คงรสชาติและคุณภาพของข้าวหมูแดงไว้ตามสูตรต้นตำหรับ และจำหน่ายด้วยราคาที่เหมาะสม

ด้านกระบวนการตัดสินใจ พบว่า เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ทำให้สินค้าหรือวัตถุดิบในการประกอบอาหารนั้นมีราคาสูงขึ้น จึงทำให้ผู้ประกอบการมีการตัดสินใจในเรื่องของ การปรับขึ้นราคาอาหารในร้าน โดยประเมินสภาพแวดล้อมของร้านที่เป็นผลจากราคาวัตถุดิบที่มีราคาสูงขึ้น โดยไม่ให้ขาดทุนมากนัก อีกทั้งอุปกรณ์ในร้านที่มีความเก่า มีอายุการใช้งานมานาน จึงตัดสินใจปรับเปลี่ยนให้ทันสมัยและเพิ่มจำนวนอุปกรณ์ตามจำนวนผู้บริโภคที่มีจำนวนมากขึ้น และกระบวนการตัดสินใจในการเลือก คัดสรรพนักงาน โดยพิจารณาจากประประสบการณ์ และความสามารถในการทำงานเพื่อให้เหมาะสมกับร้าน ทำให้การทำงานภายในร้านมีความคล่องตัวและราบรื่นมากยิ่งขึ้น

ด้านกระบวนการทำงาน พบว่า ร้านก๋วยเตี๋ยวเรือ ยังคงประสบปัญหาในด้านการสื่อสารที่ไม่ตรงกัน ทั้งการจดรายการอาหารที่ผิดพลาดและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนกับผู้ปรุง ทางผู้ประกอบการจึงมีการวางแผนในการทำความเข้าใจในการจดบันทึกให้เป็นรูปแบบเดียวกันเพื่อป้องกันความสับสน และเพื่อลด

ความผิดพลาดของการทำอาหาร ส่วนร้านบั๊ก ข้าวหมูแดง ประสบปัญหาจากความขัดแย้งกันระหว่างพนักงานกับสมาชิกในครอบครัว ทำให้การดำเนินงานในบางส่วนล่าช้า โดยวางแผนว่าจะแก้ไขด้วยการประชุมปรับความเข้าใจกัน เพื่อลดความขัดแย้งกันของพนักงานภายในร้าน

ด้านวัฒนธรรมขององค์กร พบว่า ก๋วยเตี๋ยวและข้าวหมูแดงนับว่าเป็นอาหารที่คนไทยคุ้นเคยชื่นชอบและให้การยอมรับมาเนิ่นนาน หากแต่ผลกระทบในด้านวัฒนธรรมนั้น ร้านบั๊กข้าวหมูแดง ได้รับผลกระทบทางวัฒนธรรมคือ วันหยุดร้าน จะตรงกับวันหยุดของคนไทยเชื้อสายจีน เช่น วันตรุษจีน วันเชงเม้ง และวันสารทจีน ทำให้ขาดรายได้ในช่วงเทศกาลเหล่านั้นไป ทางร้านจึงได้วางแผนแก้ไขโดยไม่มีการหยุดวันเสาร์อาทิตย์ แต่เปลี่ยนมาหยุดวันดังกล่าวแทน

1.2 การจัดการความเปลี่ยนแปลงภายนอกธุรกิจ

ด้านภาวะเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า ภาวะเศรษฐกิจในยุคปัจจุบันนั้นส่งผลกระทบต่อทั้งสองร้านอาหารทั้งในด้านต้นทุนและราคา ซึ่งผลกระทบด้านต้นทุน เนื่องจากเศรษฐกิจฝืดเคือง ทำให้ของแพงขึ้น เช่น ราคาหมู เนื้อ ผัก เครื่องปรุง ที่เพิ่มสูงขึ้น โดยทั้งสองร้านมีการแก้ไขปัญหาโดยการ หาร้านหรือแหล่งวัตถุดิบที่มีราคาถูกกว่าร้านเดิม โดยราคาอาจจะต่างกันเล็กน้อย ผลกระทบด้านราคา เนื่องจากวัตถุดิบมีต้นทุนสูง จึงต้องปรับราคาเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ทำให้ร้านก๋วยเตี๋ยวเรือลดขนาดของภาชนะลง ตามความต้องการของผู้บริโภค โดยร้านก๋วยเตี๋ยวในตอนแรก มีให้เลือกชามใหญ่ กับชามเล็ก ทางร้านจึงปรับขนาดชามให้มีขนาดเดียวคือ ชามขนาดกลาง

ด้านคู่แข่งขัน พบว่า ก๋วยเตี๋ยวเรือมีคู่แข่งในละแวกเดียวกัน 1 ร้านจึงมีการปรับตัวด้วยการเพิ่มผลิตภัณฑ์ที่เป็นเครื่องเคียงในการดึงดูดลูกค้าอาทิเช่น ขนมถ้วย และแคปหมูที่ทำเอง ทั้งแบบมีมันมาก และไม่มีมัน เพื่อสร้างทางเลือกและความแตกต่างจากร้านอื่นมากขึ้น ส่วนร้านบั๊กข้าวหมูแดงมีคู่แข่งในเขตชุมชนเดียวกัน 1 ร้าน เช่นกัน จึงทำให้ทราบถึงว่าจำนวนของคู่แข่งไม่ส่งผลกับทางร้านมากนัก แต่ทางร้านมีการเน้นความแตกต่างในด้านการเน้นทางเลือกของอาหารให้แก่ลูกค้า โดยมีเครื่องเคียงที่ทานกับข้าวหมูแดง เป็นต้มจืดหมูสับ และต้มมะระหมูสับ โดยในอนาคตของธุรกิจจากการสอบถามผู้ประกอบการ ทางร้านมีแนวโน้มขายผ่านทางออนไลน์มากขึ้น เพื่อเพิ่มทางเลือกในการบริการและเข้าถึงลูกค้า

ด้านเทคโนโลยี จากการศึกษาพบว่า ในสังคมยุคปัจจุบันนั้นมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อใช้ในการอำนวยความสะดวกมากขึ้น จึงทำให้การเข้าถึงผู้บริโภคผ่านแอพพลิเคชั่นต่างๆ และแอพพลิเคชั่นการสั่งอาหารออนไลน์ก็มีมากขึ้นด้วยเช่นกัน ทางร้านก๋วยเตี๋ยวเรือมีการเข้าร่วมกับเป็นพาร์ทเนอร์ในการสั่งอาหารออนไลน์กับ Food Panda และ Grab Food เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคที่ต้องการสั่งอาหารผ่านช่องทางแอพพลิเคชั่น ส่วนร้านบั๊กข้าวหมูแดง มีการส่งแบบเดลิเวอร์รี่ ในละแวกใกล้เคียงกับร้าน จึงทำให้ไม่พบถึงความเปลี่ยนแปลง

ด้านการเมืองและกฎหมาย พบว่า ทางร้านก๋วยเตี๋ยวเรือได้ประสบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ตามภารกิจหน้าที่ของฝ่ายเทศกิจ ในทุกวันจันทร์เพราะเนื่องจากทางร้านก๋วยเตี๋ยวเรือได้มีการจัด และเพิ่มจำนวนโต๊ะ ทำให้จำนวนโต๊ะที่เพิ่มขึ้นเกินเลยออกมาบนทางเท้า จึงทำให้เกิดการร้องเรียนปัญหาการใช้ทางเท้า ทางร้านจึงแก้ไขปัญหาโดยมีการเจรจากับเจ้าหน้าที่ฝ่ายเทศกิจ และได้มีการเปลี่ยนวันหยุดจากเดิมวันพุธเปลี่ยนเป็นวันจันทร์ เพื่อลดปัญหาดังกล่าว

ด้านสังคมและประชากร พบว่า เนื่องจากปัจจุบันสังคมและประกรในประเทศนั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี จึงทำให้จำนวนประชากรในเขตบริเวณ ละแวกใกล้ๆร้านอาหารทั้งสองนั้นมีเพิ่มมากขึ้น ทำให้ทางร้านมีผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นซึ่งส่งผลต่อการให้บริการเนื่องจากแรงงานและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อาจไม่เพียงพอ ทาง

ร้านก๋วยเตี๋ยวเรือจึงมีการปรับเปลี่ยนโดยการ เพิ่มโต๊ะ อุปกรณ์ ช้อน ซ่อมและ ตะเกียบ ให้เพียงพอต่อความต้องการลูกค้ามากขึ้น และส่วนทางร้านบั๊กข้าวหมูแดงนั้นก็มีการเพิ่มอุปกรณ์ภายในร้าน เช่น โต๊ะเก้าอี้ ช้อน ส้อม และมีแนวโน้มในการขยายร้านให้มากขึ้น

2. คุณลักษณะของผู้ประกอบการร้านอาหาร

2.1 ความเป็นตัวของตัวเอง พบว่า ผู้ประกอบการร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยาและร้านบั๊ก ข้าวหมูแดงนั้น มีเอกลักษณ์ในการบริหารจัดการในการประกอบกิจการที่แตกต่างกัน โดยผู้ประกอบร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยานั้นจะมีความเป็นเอกลักษณ์ด้านรสชาติอาหารที่มีการทำตามสูตรเดิมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยขั้นตอนของการผลิตทุกขั้นตอน อาทิเช่น การทำกระเทียมเจียว การทำน้ำซุปที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในการทำให้รสชาติของก๋วยเตี๋ยวมีความอร่อยยิ่งขึ้น จะยังคงรูปแบบเดิมไว้ เพื่อเป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของทางร้าน ส่วนของผู้ประกอบการร้านบั๊กข้าวหมูแดงนั้น มีเอกลักษณ์ในด้านของรสชาติอาหารที่ไม่ได้คงที่ตามสูตรเดิม โดยมีการปรับเปลี่ยนรสชาติอาหารตามรสหรือฝีมือของผู้ประกอบการ แต่ยังคงมีกลิ่นไอความดั้งเดิมของร้านที่ไม่ได้แตกต่างไปจากเดิมมากนัก และการทำเมนูอาหารที่ค่อนข้างแตกต่างจากร้านข้าวหมูแดงร้านอื่นก็คือ ยังคงมีเมนูพื้นฐานของทางร้านเป็น ข้าวหมูแดง ข้าวหมูกรอบ ข้าวแบบผสม และน้ำซุปเคียงที่แตกต่างจากร้านอื่น ได้แก่ ต้มจืดเต้าหูหมูสับ และต้มมะระหมูสับ แทนที่จะเป็นน้ำซุปที่ทานเคียงกับอาหารโดยทั่วไป จึงทำให้ผู้บริโภคสามารถเลือกรับประทานอาหารได้หลากหลายตามความต้องการ และยังชื่นชอบรสอาหารที่ยังเป็นเอกลักษณ์คงเดิม

2.2 ความมีนวัตกรรม พบว่า ผู้ประกอบการร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยามีการตัดสินใจที่จะเพิ่ม ลด เมนูของอาหาร เครื่องเคียงและขนาดของชามอาหาร โดยเพิ่มเครื่องเคียงเป็นขนมถ้วยและแคปหมู ที่ทำเองจากทางร้าน มีทั้งแบบติดมัน และไม่ติดมัน เพราะเนื่องจากมีการสังเกตความนิยมของผู้บริโภคที่มีความชอบรับประทานให้มีความหลากหลายและดึงดูดลูกค้ามากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มตัวเลือกให้แก่ผู้บริโภค ทำให้ลูกค้าที่เข้ามารับประทานอาหารนั้นเกิดความพึงพอใจ ในการรับประทานอาหารจานหลัก และมีเครื่องเคียงประกอบ ส่วนร้านบั๊กข้าวหมูแดงนั้น มีการปรับปรุงขั้นตอนการผลิตอาหารบางส่วน อาทิเช่น เตาของน้ำราดข้าหมูแดงที่ต้องอุ่นให้มีความร้อนอยู่ตลอดเวลา จากเดิมที่ใช้เป็นเตาถ่าน ก็เปลี่ยนเป็นเตาที่ให้ความร้อนแบบไฟฟ้า ทำเพื่อความสะดวกรวดเร็ว และประหยัดเวลา ในการปรุงวัตถุดิบ

2.3 ความกล้าเสี่ยง พบว่า ภาวะเศรษฐกิจส่งผลกระทบในการประกอบกิจการหรือการดำเนินธุรกิจในปัจจุบัน ผู้ประกอบการร้านก๋วยตี๋ยวเรือและร้านบั๊กข้าวหมูแดงนั้น มีความสามารถในการลงทุน ในช่วงที่มีวิกฤตเศรษฐกิจตกต่ำ โดยมีการลดปริมาณของวัตถุดิบที่ใส่ในจานอาหารลงเพียงเล็กน้อย และในบางครั้งก็มีการปรับขึ้นราคาอาหารเพื่อให้มีความสมดุลกับต้นทุนที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ในการจัดซื้อวัตถุดิบประกอบอาหารในราคาที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้การปรับขึ้นราคาไม่ได้ส่งผลกระทบต่อผู้บริโภคมากนัก เพราะผู้บริโภคยังคงเข้ามารับประทานอาหารเช่นเดิม

2.4 ความก้าวร้าวในการแข่งขัน พบว่า อัตราการแข่งขันในการประกอบธุรกิจร้านอาหารมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ผู้ประกอบการร้านก๋วยเตี๋ยวเรือและร้านบั๊กข้าวหมูแดง นั้นได้ประสบปัญหาการแข่งขันจากร้านอาหารเหมือนกัน คือมีธุรกิจขายอาหารที่มีความคล้ายคลึงกันกับทางร้าน ซึ่งอยู่ในละแวกเดียวกัน ผู้ประกอบการจึงมีการปรับเพิ่มเมนูอาหาร ให้มีความหลากหลาย และดึงดูดลูกค้ามากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างความแตกต่างการแข่งขันและความเป็นเอกลักษณ์ของทางร้าน จึงทำส่วนแบ่งการตลาดที่มีผลกระทบต่อกิจการเพียงเล็กน้อย อีกทั้งลูกค้ามีความนิยมและมีความชอบส่วนตัวในการรับประทานอาหารจากทางร้านมากกว่า

2.5 ความสม่ำเสมอ พบว่า ผู้ประกอบการทั้งสองร้านที่ได้ดำเนินกิจการมาจนถึงปัจจุบันนั้น มีการจัดการความผิดพลาดที่เกิดในการการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรพนักงานภายในร้านที่ยังไม่ตรงกับลักษณะของงาน

หรือการสื่อสารกันภายในร้าน ที่ทำให้ส่งผลให้เกิดความผิดพลาดต่อการดำเนินงานที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ผู้ประกอบการจึงแก้ปัญหาโดยการประชุม และพูดคุยกับพนักงานภายในร้านมากขึ้น เพื่อให้เข้าใจถึงข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น และนำมาปรับใช้ในการพัฒนาบุคลากรภายในร้านต่อไป จึงทำให้ทางร้านสามารถสื่อการ และควบคุมการทำงานได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการผลิตทุกขั้นตอนอย่างสม่ำเสมอโดย มีการควบคุมคุณภาพวัตถุดิบ และอาหารแบบเดิมมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่นอย่างประสิทธิภาพ โดยร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยาเปิดกิจการมานานกว่า 30 ปี และร้านบั๊ก ข้าวหมูแดงดำเนินกิจการมามากกว่า 60 ปี ในการรักษามาตรฐานหรือการคงรสชาติเดิมไว้

2.6 ความใฝ่ในในความสำเร็จ พบว่า ในปัจจุบันมีการใช้แอพพลิเคชัน และเทคโนโลยี เข้ามาใช้ในการทำธุรกิจมากขึ้น ผู้ประกอบการร้านก๋วยเตี๋ยวเรือและร้านบั๊กข้าวหมูแดง จึงมีความต้องการที่จะทำธุรกิจร้านอาหารของตนเองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังพัฒนาปรับปรุงธุรกิจตามความเหมาะสม โดยมีการวางแผนในการส่งต่อกิจการให้ลูกหลานต่อไป หากลูกหลานนั้นยินดีและพร้อมที่จะรับช่วงต่อของกิจการ รวมถึงยังวางแผนในการนำเทคโนโลยี และแอพพลิเคชั่นการสั่งอาหารออนไลน์เข้ามาใช้กิจการ เพื่อให้เท่าทันกับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การสั่งอาหารออนไลน์ผ่าน Grab food และ Food Panda รวมถึงการทำเพจ Facebook และการโปรโมทผ่านแอพ Wongnai เพื่อดึงดูดลูกค้า อีกทั้งยังเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ลูกค้าที่ใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ใช้กับทางร้านอีกด้วย

การอภิปรายผล

1. การจัดการความเปลี่ยนแปลงของธุรกิจร้านอาหาร

ด้านโครงสร้าง ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารทั้งสองร้านได้ประสบปัญหาการให้บริการที่ค่อนข้างล่าช้า จึงทำให้เกิดความผิดพลาดในการทำงานในบางครั้งเนื่องจากยังมีการวางแผนงานยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร ผู้ประกอบการจึงมีการแก้ไขปัญหาด้วยการวางแผนในการอบรมพนักงาน แบ่งงานและหน้าที่ทุกตำแหน่งอย่างชัดเจน เพื่อให้มีความพร้อมกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด อีกทั้งยังสามารถลดความผิดพลาดของการทำงาน เพิ่มประสิทธิภาพและความพึงพอใจในการเข้าใช้บริการของลูกค้ากับทางร้าน ซึ่งสอดคลอดคล้องกับวัลยา ก่ำรามัญ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ (2560) ที่กล่าวว่า โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มีการจัดรูปแบบการดำเนินงานกิจการ การวางแผนโครงสร้าง และวางแผนกำลังที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ธุรกิจเกิดความได้เปรียบทางการแข่งขัน

ด้านกลยุทธ์ เพราะการขยายตัวทางการแข่งขันของธุรกิจร้านอาหารที่มีจำนวนมากขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการตัดสินใจที่จะนำกลยุทธ์การสร้างความแตกต่างมาใช้ให้มีความได้เปรียบกว่าคู่แข่งขัน โดยการเน้นจุดเด่นที่รสชาติและการสร้างความจงรักภักดีต่อรสชาติอาหารของทางร้าน รวมถึงการใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ และราคาขายที่เหมาะสม พร้อมทั้งมีการเพิ่มเครื่องเคียงต่างๆให้เป็นทางเลือกกับลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ สอดคล้องกับวิทวัส รุ่งเรืองผล (2558) ที่กล่าวว่า กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง เป็นกลยุทธ์ที่นำเสนอสินค้าและบริการที่มุ่งเน้นให้ผู้บริโภครู้สึกถึงคุณค่าและความแตกต่างที่ไม่มีในผู้ประกอบการรายอื่นในอุตสาหกรรมเดียวกัน ในการสร้างความภักดีในสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ เนื่องจากไม่สามารถหาสินค้าและบริการแบบนี้ได้จากที่อื่น ซึ่งความแตกต่างที่ว่าจะต้องแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ จึงจะทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและเลือกใช้สินค้าหรือบริการนั้นๆ

ด้านกระบวนการตัดสินใจ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจฝืดเคืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นทำให้วัตถุดิบในการประกอบอาหารนั้นมีราคาสูงขึ้น ทำให้ผู้ประกอบการมีการตัดสินใจปรับขึ้นราคาอาหารภายในร้าน รวมถึงมีการลงทุนซื้ออุปกรณ์ภายในร้านใหม่แทนอุปกรณ์ที่มีอายุการใช้งานมานาน อีกทั้งยังตัดสินใจในการเลือก และ

คัดสรรพนักงานเข้ามาทำงานให้ตรงกับตำแหน่ง หน้าที่ที่ทางร้านต้องการ ทำให้การทำงานภายในร้านเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540) กล่าวว่า การตัดสินใจ คือ การเลือกปฏิบัติหรืองดเว้นการปฏิบัติหรือการเลือกทางดำเนินการที่เห็นว่าดีที่สุดทางใดทางหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายตามที่ต้องการ ไตร่ตรองและตัดสินใจเลือกทางดำเนินงานที่เห็นว่าดีที่สุดทางใดทางหนึ่งจากหลายๆ ทางเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

ด้านกระบวนการทำงาน เพราะเนื่องจากทางร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยาได้ประสบปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารที่ไม่ตรงกับระหว่างพนักงานกับลูกค้า จึงทำให้เกิดความผิดพลาดและความคลาดเคลื่อนในการรับ ส่งข้อมูล ผู้ประกอบการจึงวางแผนว่าจะแก้ไขด้วยการประชุมปรับความเข้าใจกัน ในเรื่องของการสื่อสารข้อมูล เพื่อลดความขัดแย้งกันของพนักงานภายในร้าน ทำให้พนักงานเกิดความเข้าใจถึงกระบวนการทำงานมากขึ้น และลดปัญหาความผิดพลาดที่เกิดขึ้นกับลูกค้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับอนนท์ ตุลารักษ์ (2556) ที่กล่าวว่า กระบวนการทำงานและการวางแผนการตัดสินใจที่ถูกต้องเหมาะสม ที่จะทำงานที่มีประสิทธิภาพนั้นบุคลากรควรคำนึงถึงงานเป็นอันดับแรก ลดความขัดแย้ง มีความเข้าใจจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน จึงจะบรรลุตามเป้าหมายของงานเพื่อให้ได้ผลของงานออกมาได้อย่างดีที่สุด

ด้านวัฒนธรรมขององค์กร ร้านปั๊กข้าวหมูแดง ได้รับผลกระทบทางวัฒนธรรมคือ วันหยุดร้าน จะตรงกับวันหยุดของคนไทยเชื้อสายจีน เช่น วันตรุษจีน วันเชงเม้ง และวันสารทจีน ทำให้ขาดรายได้ในช่วงเทศกาลเหล่านั้นไป ทางร้านจึงได้วางแผนแก้ไขโดยไม่มีการหยุดวันเสาร์ อาทิต แต่เปลี่ยนมาหยุดวันดังกล่าวแทน ทำให้ทราบว่า วัฒนธรรม ความเชื่อหรือพิธีกรรมที่สืบทอดมาอย่างยาวนานนั้น มีผลต่อการดำเนินธุรกิจบางแห่ง เป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่ยึดถือ

2. การจัดการความเปลี่ยนแปลงภายนอกธุรกิจ

ด้านภาวะเศรษฐกิจ เพราะเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจที่ค่อนข้างฝืดเคืองทำให้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการทางด้านราคาต้นทุนของวัตถุดิบที่มีราคาสูงขึ้น จึงทำให้ผู้ประกอบการต้องลดวัตถุดิบบางประเภทลงเพื่อให้เกิดความสมดุลกับต้นทุน หรือบางครั้งก็มีความจำเป็นที่ต้องปรับราคาอาหารเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ โดยที่อาจจะได้กำไรไม่มากเท่าที่ควร แต่ก็เห็นสมควรแล้วว่าจะไม่ทำให้ผู้ประกอบการขาดทุน ซึ่งสอดคล้องกับบทความทางเศรษฐกิจของสิรวิชญ์ วรมงคล (2562) กล่าวว่า อัตราเงินเฟ้อในระยะข้างหน้าคาดว่าจะยังคงอยู่ในระดับต่ำ แม้อัตราเงินเฟ้อพื้นฐานจะมีทิศทางเพิ่มขึ้นบ้างจากเศรษฐกิจที่ขยายตัวต่อเนื่อง แต่เป็นการปรับขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากปัจจัยเชิงโครงสร้าง เช่น การแข่งขันทางธุรกิจที่สูงขึ้นทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถปรับเพิ่มราคาได้มากนัก สำหรับอัตราเงินเฟ้อทั่วไปถูกกดดันเพิ่มเติมจากแนวโน้มราคาน้ำมันที่มีทิศทางปรับลดลงสอดคล้องกับแนวโน้มอุปทานน้ำมันดิบที่มีมากขึ้น

ด้านคู่แข่งขัน ผู้ประกอบการทั้งสองร้านมีการปรับตัวเพื่อให้เท่าทันคู่แข่งที่มีในตลาดด้วยการเพิ่มเมนูอาหารและเครื่องเคียงที่มีความหลากหลาย สามารถดึงดูดลูกค้า รวมถึงเน้นการสร้างความแตกต่างด้านรสชาติในการชูวัตถุดิบจากร้านอื่น เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ลูกค้า และความนิยม ความชอบส่วนตัวในการเข้าใช้บริการอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับบทความของ Smart SME (2561) เรื่อง เอาชนะคู่แข่งขัน ด้วยการสร้างความแตกต่างให้สินค้าและบริการ กล่าวว่า ความสามารถหรือการใช้งานของสินค้าที่แตกต่างจะช่วยเพิ่มจุดเด่น แม้จะมีความต่างเพียงเล็กน้อย แต่สามารถตอบสนองความต้องการหรือสร้างความพึงพอใจของลูกค้าได้ เช่น ความหลากหลายทางการใช้งานที่มากกว่า ซึ่งจะทำให้ของความต้องการของลูกค้าที่ถูกเติมเต็ม เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้า

ด้านเทคโนโลยี เนื่องจากการเข้าถึงแอพพลิเคชั่นการสั่งอาหารออนไลน์ในยุคปัจจุบันนั้นมีมากขึ้น จึงทำให้ผู้ประกอบการเล็งเห็นถึงช่องทางในการพัฒนาเทคโนโลยีให้ทันสมัย และเท่าทันโลกยุคปัจจุบัน ผู้ประกอบการจึงได้เข้าร่วมเป็นพาร์ทเนอร์ในการสั่งอาหารออนไลน์กับ Food Panda และ Grab Food เพื่อเข้าถึงลูกค้าที่ไม่สะดวกมารับประทานที่ร้านได้มากขึ้น สอดคล้องกับบทความของ ศูนย์วิจัยกสิกรไทย เรื่อง วิเคราะห์แนวโน้มธุรกิจการแข่งขันของแอปพลิเคชั่นสั่งอาหาร ดันธุรกิจ Food Delivery เติบโตต่อเนื่อง ปี 2562 ได้กล่าวว่า แอปพลิเคชั่นสั่งอาหาร เป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงจากทางด้านเทคโนโลยี หรือที่เรียกว่า Digital Disruption ไม่เพียงแต่ทำให้พฤติกรรมของผู้บริโภคเปลี่ยนไป แต่ยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่ธุรกิจร้านอาหาร รวมไปถึงเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจการจัดส่งอาหารไปยังแหล่งที่พัก (Food Delivery) ทำให้มีมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมีการขยายตัวเฉลี่ยต่อปีในช่วงปี 2557 – 2561 อยู่ที่ประมาณร้อยละ 10 สูงกว่าการขยายตัวของธุรกิจร้านอาหารโดยรวมที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่เพียงร้อยละ 3-4 ต่อปี

ด้านการเมืองและกฎหมาย ผู้ประกอบการร้านก๋วยเตี๋ยวเรือได้ประสบปัญหาจำนวนโต๊ะที่เพิ่มขึ้นเกินเลยออกมาบนทางเท้า ทำให้ผิดข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย และการใช้ทางเท้าในทุกวันจันทร์ ผู้ประกอบการจึงแก้ไขปัญหาโดยการเปลี่ยนวันหยุดของทางร้านแทน จากเดิมวันพุธเป็นวันจันทร์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อความเป็นระเบียบของทางร้านเอง และเป็นการแก้ไขปัญหาด้านการทำผิดกฎระเบียบทางเท้าในระยะยาว สอดคล้องกับนิติพันธุ์ สุขอรุณ (2561) กล่าวว่า กรุงเทพมหานคร เดินหน้าตามระเบียบการบริหารเมือง โดยอาศัย พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 เป็นที่มาของนโยบายจัดระเบียบร้านค้าหาบเร่แผงลอย รวมถึงสิ่งกีดขวางทุกชนิดที่บดบัง กีดขวางทางเท้า เพื่อทวงคืนเส้นทางสาธารณะให้กับประชาชนได้ใช้อย่างปลอดภัย และความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ด้านสังคมและประชากร เพราะเนื่องจากจำนวนประชากรในแต่ละถิ่นฐานนั้นมีจำนวนมากขึ้นในทุกๆปี ส่งผลให้ทางร้านมีผู้บริโภคมากยิ่งขึ้นซึ่งส่งผลต่อการให้บริการของลูกค้า เนื่องจากแรงงานและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆอาจไม่เพียงพอ ทางร้านก๋วยเตี๋ยวเรือจึงมีการปรับเปลี่ยนโดยการเพิ่มอุปกรณ์ ต่างๆ ภายในร้านให้เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นลูกค้าเดิมหรือลูกค้าหน้าใหม่ก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับวลิต ยิ้มประเสริฐ (2558) ที่กล่าวว่า ปัจจุบันประชากรโลกของมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ปริมาณความต้องการบริโภคในอุตสาหกรรมอาหารนั้นมหาศาล ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบที่ยังไม่ได้แปรรูปและวัตถุดิบที่ผ่านกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์แล้วก็ตาม ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชากรของโลก

3. คุณลักษณะของผู้ประกอบการร้านอาหาร

3.1 ความเป็นตัวของตัวเอง ผู้ประกอบการทั้งสองร้านมีการบริหารจัดการธุรกิจที่แตกต่างกันคือ โดยผู้ประกอบร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยานั้นจะมีความเป็นเอกลักษณ์ด้านรสชาติอาหารที่มีการทำตามสูตรเดิมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้ผู้บริโภคทั้งรายเก่าและรายใหม่มีความชื่นชอบในรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์และกลิ่นอายที่เป็นความดั้งเดิมของร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยา ส่วนร้านบั๊กข้าวหมูแดงนั้นเอกลักษณ์ในด้านของรสชาติอาหารที่ไม่ได้คงที่ตามสูตรเดิม โดยมีการปรับเปลี่ยนรสชาติอาหารตามรสหรือฝีมือของผู้ประกอบการ อีกทั้งยังมีความแตกต่างของน้ำซุปที่ไว้ทานเคียงกับข้าวหมูแดง คือต้มจืดเต้าหูหมูสับ และต้มมะระหมูสับ แทนที่จะเป็นน้ำซุปที่ทานเคียงกับอาหารโดยทั่วไปหรือน้ำซุปแบบร้านข้าวหมูแดงอื่นๆ ทำให้เห็นถึงความแตกต่างที่สามารถเพิ่มความหลากหลาย และดึงดูดลูกค้าได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2550) กล่าวว่า ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ มักจะเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ชอบอิสระและพึ่งตนเอง มีความมั่นใจ ตั้งใจเด็ดเดี่ยว เข้มแข็งมีลักษณะเป็นผู้นำ และมีความเชื่อมั่นที่จะพิชิตเอาชนะสิ่งแวดล้อมที่น่าสะพรึงกลัวได้ มีความทะเยอทะยาน จึงไม่แปลกที่ผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ เคยมี

ประวัติความล้มเหลวมาแล้วหลายครั้ง โดยเฉพาะช่วงแรกของชีวิตการทำงาน แต่เขาไม่เลิกล้ม ความล้มเหลวทำให้เขาไม่หยุดก้าวต่อไป กล้านำบทเรียนนั้นมาแก้ไขปรับปรุง จนสามารถต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ ได้สำเร็จ

3.2 ความมีนวัตกรรม ผู้ประกอบการร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยามีการตัดสินใจที่จะเพิ่ม ลด เมนูของอาหาร เครื่องเคียงและขนาดของชามอาหาร โดยเพิ่มเครื่องเคียงเป็นขนมถ้วยและแคปหมูให้มีความหลากหลายและดึงดูดลูกค้ามากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มตัวเลือกให้แก่ผู้บริโภค ทำให้ลูกค้าที่เข้ามารับประทานอาหารนั้นเกิดความพึงพอใจ ในการรับประทานอาหารจานหลัก ส่วนร้านบั๊กข้าวหมูแดง มีการใช้อุปกรณ์ที่ลดระยะเวลาของการปรุงวัตถุดิบ เพื่อความสะดวกและประหยัดเวลามากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2550) กล่าวว่า มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เมื่อต้องการประสบความสำเร็จ จึงต้องมีความเป็นมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่พอใจที่จะทำในสิ่งซ้ำๆ เหมือนแบบดั้งเดิม แต่เป็นผู้ที่ชอบเอาประสบการณ์ที่ผ่านมา นำมาประยุกต์ใช้สร้างสรรค์หาวิธีการใหม่ที่ดีกว่าเดิมนำมาใช้กับการดำเนินธุรกิจ เป็นผู้เข้าถึงปัญหาแล้วหาทางแก้ไข หาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ กล้าที่จะผลิตสินค้าที่แตกต่างจากตลาดที่มีอยู่เดิม กล้าใช้วิธีการขายที่ไม่เหมือนใครมาใช้ในการผลิต นำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ พร้อมทั้งแสวงหาวัตถุใหม่ๆ มาทดแทน ปรับปรุงการดำเนินงาน นำการจัดการสมัยใหม่มาใช้ผลิตให้มีประสิทธิภาพ ลดต้นทุนการผลิต

3.3 ความกล้าเสี่ยง ผลกระทบทางเศรษฐกิจในช่วงที่มีความฝืดเคือง ทำให้ผู้ประกอบการต้องตัดสินใจที่จะลงทุนกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับต้นทุนของราคาวัตถุดิบที่สูงขึ้น ทำให้มีการวางแผนด้านการเงินและการลงทุนอย่างรอบคอบ เพื่อพิจารณาตัดสินในการปรับขึ้นราคาของอาหาร เพราะการปรับขึ้นราอาหารนั้นต้องคำนึงถึงความสามารถในกาซื้อของผู้บริโภคเป็นหลัก แต่การปรับขึ้นราคาอาหารที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อลูกค้าที่มาใช้บริการมากนัก เนื่องจากราคาที่ถูกปรับขึ้นนั้นเป็นราคาที่ยอมรับแก่ลูกค้าทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2550) ที่กล่าวว่า ธุรกิจนั้นมาพร้อมดับความเสี่ยง ผู้ที่เป็นผู้ประกอบการที่ชอบทำงานที่ท้าทายความรู้ ความสามารถของเขาจะไม่มีความภูมิใจกับงานที่ง่าย หรือไม่มีความเสี่ยงเลย จะหลีกเลี่ยงงานที่มีความเสี่ยงสูงเกินไป แต่ชอบงานที่มีความเสี่ยงปานกลาง คือมีโอกาสประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว ความเสี่ยงระดับที่ประเมินแล้ว ไม่เกินความสามารถที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จ โดยหาทางเลือกไว้หลายทาง เช่นการลงทุนธุรกิจ เลือกการผลิตที่เหมาะสมกับวัตถุดิบ เครื่องจักร อุปกรณ์ เงินลงทุน หลักการบริหาร พร้อมทั้งคำนวณผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับภายใต้ภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และหน่วยงานของรัฐบาล ศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน

3.4 ความก้าวร้าวในการแข่งขัน ผู้ประกอบการนั้นประสบปัญหาการแข่งขันจากร้านอาหารเหมือนกัน คือ มีธุรกิจขายอาหารที่มีความคล้ายคลึงกันกับทางร้านและอยู่ในละแวกเดียวกัน ทำให้ผู้ประกอบการมีการเพิ่มเมนูอาหารและเครื่องเคียงต่างๆ เพื่อเพิ่มทางทางเลือก และดึงดูดความสนใจให้แก่ลูกค้า อีกทั้งยังสามารถเพิ่มความประทับใจของลูกค้าให้กลับมารับประทานอีก เพราะนอกจากอาหารที่เป็นจานหลักแล้ว ยังมีเครื่องเคียงที่เป็นของหวานมาทานคู่กันอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2550) ที่กล่าวว่า การทำธุรกิจย่อมมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ เพื่อกำไร แม้ว่าจุดม่งหมายเดียวกันก็ไม่จำเป็นต้องแข่งให้ล้มไปข้างหนึ่ง ยังมีวิธีการที่จะมุ่งสู่ความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกัน ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจประเภทเดียวกันจะต้องไม่พยายามทำธุรกิจให้เกิดผู้แพ้ผู้ชนะ แต่ต้องดำเนินให้เกิดเพียงผู้ชนะอย่างเดียว การทำธุรกิจต้องมีการแข่งขัน ควรแข่งขันในเรื่องพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพ บริการ ด้านลดต้นทุนการผลิต ถ้าไม่มีการแข่งขัน ก็จะไม่มีการพัฒนาเกิดขึ้น

3.5 ความสม่ำเสมอ ผู้ประกอบการได้เรียนรู้จากข้อผิดผิดพลาดของการทำงานที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการจัดสรรพนักงานภายในร้านที่ยังไม่ตรงกับลักษณะของงาน หรือการสื่อสารกันภายในร้าน

ผู้ประกอบการจึงแก้ปัญหาโดยการประชุม และพูดคุยกับพนักนักงานภายในร้านมากขึ้น เพื่อให้เข้าใจถึงข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น และนำมาปรับใช้ในการพัฒนาไม่ให้เกิดปัญหาเดิมซ้ำอีก ซึ่งสอดคล้องกับกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2550) ที่กล่าวว่า การเอาประสบการณ์ในอดีตมาเป็นบทเรียนเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ควรจะปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการ เป็นการมองในอดีตที่เคยทำผิดพลาด นำมาเป็นบทเรียนสะท้อนไม่ให้เกิดเหตุการณ์เช่นนั้นอีก หรือนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานหรือนำไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการทำงาน ให้มุ่งไปสู่การทำงานที่ดีกว่าเดิม ไม่หยุดคิดหาวิธีใหม่ๆ มาแก้ไขปัญหา ยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงจนทำได้สำเร็จและฟังความคิดเห็นของผู้รู้

3.6 ความใฝ่ใจในความสำเร็จ ปัจจุบันผู้ประกอบการร้านก๋วยเตี๋ยวเรือมีการใช้แอพพลิเคชั่นสั่งอาหารออนไลน์ เพราะเล็งเห็นว่าการใช้แอพพลิเคชั่นสั่งอาหารออนไลน์นั้นสามารถที่จะเข้าถึงผู้บริโภคได้อีกทางหนึ่ง อีกทางยังเอื้ออำนวยความสะดวกต่อทางร้านและผู้บริโภคอีกด้วย ผู้ประกอบการคำนึงถึงการทำธุรกิจในระยะยาว ปรับปรุงธุรกิจอย่างเหมาะสมรวมถึงการวางแผนในการการส่งต่อกิจการให้ลูกหลานต่อไป หากลูกหลานนั้นยินดีและพร้อมที่จะรับช่วงต่อของกิจการอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2550) ที่กล่าวว่า เมื่อมองเห็นโอกาสแห่งความเป็นไปได้ พร้อมทั้งพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จะมุ่งมั่นใช้ความสามารถทั้งหมด ทำงานหนักทุ่มเทให้กับงาน เพื่อให้บรรลุความสำเร็จตามช่องทางที่วางไว้ โดยไม่คำนึงถึงความยากลำบาก จนเกิดการเรียนรู้ถึงความผิดพลาดจากที่ผ่านมา เพื่อแก้ไขไปสู่ความสำเร็จ จุดมุ่งหมายทางธุรกิจมิได้อยู่ที่ทำกำไร แต่จะทำเพื่อการขยายความเจริญเติบโตของกิจการ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1. จากการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการจัดการความเปลี่ยนแปลงของผู้ประกอบการร้านอาหาร จึงอยากให้ผู้ประกอบการ สามารถนำข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา ในด้านการปรับเปลี่ยนภายนอกหรือบางส่วนของร้านให้มีความทันสมัย เพื่อดึงดูดผู้บริโภค

2. จากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการในการด้านการจัดการหรือการจัดระเบียบต่างภายร้านหรือธุรกิจ ทั้งในด้านโครงสร้างหรือกระบวนการต่างๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้เกิดความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ต้องขอขอบคุณผู้ประกอบการร้านอาหาร ร้านก๋วยเตี๋ยวเรืออยุธยา และผู้ช่วยผู้ประกอบการร้านบั๊ก ข้าวหมูแดง ที่ให้ข้อมูลในการทำวิจัยให้สำเร็จด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2550). **คุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ.** สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก https://www.ryt9.com/s/ryt9/112106.

ณัฐสุดา ฟุ้งเฟื่อง. (2559). **ปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อธุรกิจ**. สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2562, จาก https://sites.google.com/site/businessandentrepreneurship/system/app/pages/recentChanges?offset=0.

ดุจฤดี คงสุวรรณ์. (2543) **การเปลี่ยนแปลงทางสังคม.** สืบค้นเมื่อ 15 ตุลาคม 2562, จาก https://www.baanjomyut.com/library_2/development_of_society/11.html.

นิติพันธุ์ สุขอรุณ. (2561). **ปฏิรูปกฎหมายเพื่อ"สตรีทฟู้ด" ทางเท้ายุคใหม่ใช้ประโยชน์คุ้ม**. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก https://www.posttoday.com/politic/report/562172.

วลิต ยิ้มประเสริฐ. (2558). **ธุรกิจอาหารกับการเปลี่ยนแปลงของโลก.** สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก http://www.mktevent.com.

วันวิสาข์ โชคพรหมอนันต์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2558). คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ ของผู้ประกอบการร้านค้า ในตลาดน้ำดอนหวาย จังหวัดนครปฐม. **Veridian E-Journal, Silapakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**, 8(2): 967-988.

วัลยา กำรามัญ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2560). กลยุทธ์การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษา: บ้านลูกประคบสมุนไพร อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ**. Veridian E-Journal, Silapakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ**, 10(3): 2007-2026.

วิทวัส รุ่งเรืองผล. (2558). **กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง.** สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก http:s://www.sbdc.co.th/ knowledge/article/81/%E0%B8%81%.

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. (2540). **องค์การและการจัดการ** (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สิรวิชญ์ วรมงคล. (2562). **เศรษฐกิจไทยปี 2562 ธนาคารแห่งประเทศไทย.** สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2563, จาก https://www. bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/articles/Pages/Article_22Jan.

อนนท์ ตุลารักษ์. (2556). **การติดต่อสื่อสารเพื่อการประสานงาน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรบุคคล.

Smart SME. (2561). **เอาชนะคู่แข่งขัน ด้วยการสร้างความแตกต่างให้สินค้าและบริการ.** สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2561, จาก https://www.smartsme.co.th/content/86776.

การพัฒนาระบบปฏิบัติการออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
The Development of Online System via Mobile Phones for Monitoring of Child Support Grant Project

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน[1]/ เอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ[2]
Chanasith Sithsungnoen[1]/ Akesit Chanintarapum[2]

[1]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
[1]Asst. Prof. Dr., Division of Curriculum and Supervision, Faculty of Education, Silpakorn University
[2]โรงเรียนสาธิต (มัธยมศึกษา) มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
The Demonstration School of Silpakorn University, Faculty of Education, Silpakorn University
*Corresponding author E-Mail: sithchon@hotmail.com
(Received: January 12, 2021; Revised: March 2, 2021; Accepted: May 5, 2012)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด 2) ประเมินประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ 3) ประเมินความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่ และ 4) ประเมินความพึงพอใจของผู้รับสิทธิ์ เป็นวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดสมุทรสาครและเจ้าหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพันท้ายนรสิงห์และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโคกขาม และผู้รับสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกที่ลงทะเบียนในระบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) การพัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงิน อุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด มี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการแจ้งสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ได้แก่ ข้อมูลโครงการ หลักเกณฑ์ เอกสารสำหรับยื่นขอรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด คุณสมบัติผู้มีสิทธิ์ลงทะเบียน คำถามที่พบบ่อย และการแจ้งสิทธิ์ โดยการแสกน QR Code จากป้ายประชาสัมพันธ์ ส่วนที่ 2 ระบบลงทะเบียน โดยจะมีการกรอกข้อมูล ชื่อ ที่อยู่ อายุ เพศ อาชีพ เบอร์โทรศัพท์ และ E-mail พร้อมทั้งการตรวจสอบเอกสารที่ส่งกับทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระบบยืนยันตัวตน ระบบค้นหาข้อมูล ระบบติดตามสิทธิ์และระบบส่งข้อมูลตอบรับผ่าน SMS และ Email การได้รับข้อความ (Messenger) ได้รับสิทธิ์หรือไม่ได้รับสิทธิ์ พร้อมเหตุผล และ Link Google Form การประเมินความพึงพอใจต่อระบบฯ 2) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดตามระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือมีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทำงานสะดวกรวดเร็ว ลดขั้นตอนในการทำงาน ให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ใช้บริการและประโยชน์ต่อการทำงาน 3) ความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานงานบริการเงินอุดหนุน

เพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง ด้านการจัดการ การนำเสนอด้านตัวอักษรและสี และ 4) ความพึงพอใจผู้รับสิทธิ์อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ระบบปฏิบัติการออนไลน์ การติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด การพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย

Abstract

The objectives of this research were to 1) develop an online system via mobile phones for monitoring of child support grant project, 2) evaluate the effectiveness of staffs' performance, 3) evaluate the staffs' satisfaction, and 4) evaluate users' satisfaction. This research was research and development. The main informants were administrative organization officers of Local Administrative Organization officers of Phanthai Norasing Subdistrict and Khok Kham Subdistrict and grantee in child support grant project. The data analysis was used content analysis, percentage mean, and standard deviation. The research results were found that: 1) The development of online system via mobile phones for monitoring of child support grant project was included two parts following: part 1, public relations about child support grant project information included guidelines, documents, property for registration, frequently asked questions and informing information via scanning QR code, and part 2, registration system were included name, address, age, gender, occupation, telephone number, and E-mail. The system consisted of identity, search, verification, and feedback system via SMS and E-mail eligible acceptance with reasons, and evaluation of satisfaction towards the system. 2) The effectiveness of staff's performances was found in four aspects: convenient and fast work, reduce work steps, provide basic information and benefits to work. 3) The staffs' satisfaction was found in five aspects: service work, content and operation, management, and character and color presentation. 4) The users' overall satisfaction was at a high level.

Keyword: Online system, Monitoring of child support grant, Routine to research

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2545 มาตรา 20 ได้กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีนโยบายเป็นแนวทางและแผนปฏิบัติราชการ โดยเป็นหน่วยงานหลักในการบูรณาการการทำงานทุกภาคส่วน เพื่อช่วยเหลือ พัฒนา แก้ไขปัญหา และเฝ้าระวังปัญหาทางสังคม มีตัวชี้วัด การพัฒนาสังคม และประสานหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเตือนภัยทางสังคม และเพื่อให้เป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย สร้างโอกาส ในการมีที่อยู่อาศัยที่ถาวรได้มาตรฐานเป็นของตนเอง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวชุมชน และสังคม เพื่อไปสู่ชุมชนที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน พัฒนาศักยภาพทุกกลุ่มเป้าหมายของกระทรวงฯ เน้นการทำงานเชิงรุก จัด

สวัสดิการสังคม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เด็ก เยาวชน สตรี คนพิการ และผู้สูงอายุ ที่ประสบปัญหาได้รับบริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยการจัดสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสามารถช่วยเหลือตนเองได้โดยไม่เป็นภาระของสังคม โดยเฉพาะนโยบายที่ 3 การพัฒนาสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง เพื่อให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเอง ครอบครัว และชุมชนด้วยการพัฒนาศักยภาพของประชาชนกลุ่มเป้าหมายให้มีความสามารถและมีส่วนร่วมใน การพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งเป็นการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2563)

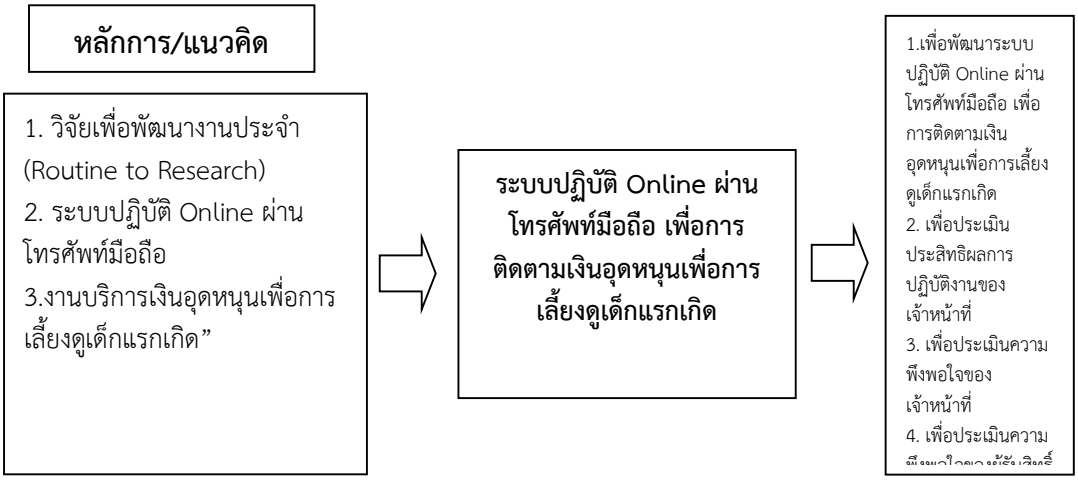
โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เป็นการสนับสนุนเงินสงเคราะห์บุตรเดือนละ 600 บาท ระยะเวลา 6 ปี ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยมีหลักเกณฑ์และสิทธิประโยชน์และเงื่อนไขที่ได้รับรวมทั้งหลักฐานที่ต้องใช้ในการยื่นคำขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีสงเคราะห์บุตร และขั้นตอนการขอรับประโยชน์ทดแทนหรือแม้แต่สถานที่ยื่นเรื่อง แต่เมื่อนโยบายและโครงการนี้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ ปี 2562 ยังมีผู้ประกันตนจำนวนมายังไม่ทราบเกี่ยวกับนโยบายหรือโครงการนี้ และยังรู้ว่าจะไปติดต่อกับหน่วยงานใดและต้องเตรียมเอกสารอะไรบ้าง อีกทั้งคำถามที่เกิดขึ้นบ่อย ได้แก่ ต้องจ่ายเงินสมทบกี่เดือน จึงจะได้สิทธิประโยชน์ในการสงเคราะห์บุตร สิทธิประโยชน์กรณีสงเคราะห์บุตรจะจ่ายให้บุตรที่มีอายุกี่ปี เป็นต้น ทำให้การทำงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดเกือบทุกจังหวัดต้องเจอกับปัญหานี้อย่างต่อเนื่อง (นาตยา มิตรทอง, 2563)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการสร้างเครื่องมือสำหรับช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิและการเข้าถึงสิทธิได้รับเงินสงเคราะห์บุตรจากพัฒนาสังคม และเพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดและการลดขั้นตอนและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมฯ จังหวัดสมุทรสาคร โดยการสอบถามความต้องเกี่ยวกับเครื่องมือที่สามารถเข้ามาช่วยในการทำงานรับเงินเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดต้องเป็นเครื่องมือที่สามารถตรวจสอบข้อมูล และการเข้าถึงสิทธิได้ทุกที่ทุกเวลา ผู้วิจัยจึงมองถึงการพัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือที่ช่วยในการบริหารจัดการงานผ่านมือถือระบบปฏิบัติการandroidที่มีใช้อย่างแพร่หลายสะดวกต่อการปฏิบัติการ อีกทั้ง สุทธิพงศ์ สุวรรณเดชากุล (2560) ได้กล่าวว่า ประโยชน์ของการพัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านมือถือยังสามารถช่วยลดเวลาและขั้นตอนในการทางาน รวมถึงช่วยอำนวยความสะดวก ทั้งด้านการใช้งานของตัวบุคลากรและหน่วยงาน รวมทั้งผู้รับเงินเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดจะเข้ามาช่วยลดขั้นตอน ข้อสงสัยเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงาน ส่งเสริมให้ผู้ใช้งานมีความกระตือรือร้นในการศึกษาการเรียนรู้ด้วยตนเองง่ายยิ่งขึ้น

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 ในฐานะหน่วยงานขับเคลื่อนนโยบายภารกิจจากส่วนกลางไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ให้เป็นรูปธรรม ส่งเสริมสนับสนุนวิชาการแก่หน่วยงานทุกกลุ่มเป้าหมาย ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เห็นความสำคัญของการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย (Routine to research; R2R) เพราะการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยเป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการสังเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากงานประจำที่ปฏิบัติพัฒนาต่อยอดเป็นงานวิจัย เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า R2R เป็นตัวสร้างการเปลี่ยนแปลงขึ้นในองค์กรสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานแบบเดิม พัฒนาให้กลายเป็นการสร้างความรู้แบบใหม่ และแนวทางในการปรับปรุงวิธีการทำงาน ลดการเกิดปัญหาและอุปสรรค ส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิจารณ์ พานิช, 2551; มุกดา สีตลานุชิต, 2558; ปรียนุช ชัยกองเกียรติ และมาลี คำคง, 2560) ประกอบกับสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสาคร ประสบกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำงาน คือ ปัญหาเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิและการเข้าถึงสิทธิการได้รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จึงเห็นสมควรให้มีการดำเนินกิจกรรมการพัฒนางานประจำสู่งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่าน

โทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด” ขึ้น เพื่อช่วยลดระยะเวลาและลดขั้นตอนในการทำงาน รวมถึงช่วยอำนวยความสะดวก ทั้งด้านการใช้งานของตัวเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสมุทรสาคร

แนวคิด หลักการพื้นฐานการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
2. เพื่อประเมินประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้รับสิทธิ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ได้แก่ การแจ้งสิทธิ์สำหรับผู้ที่มีคุณสมบัติรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด สถานที่แจ้งสิทธิ์รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เอกสารหลักสาร หลักฐานในการแจ้งสิทธิ์รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด การได้การรับคำตอบสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด และการติดตามผลเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดในระบบ

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 แห่งๆ ละ 4 คน ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพันท้ายนรสิงห์ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโคกขาม และผู้รับสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกที่ลงทะเบียนในระบบ จำนวน 57 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการทำวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 (เดือนกรกฎาคม 2563) พัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

ระยะที่ 2 (สัปดาห์ที่ 4 กรกฎาคม และสัปดาห์ที่ 1 สิงหาคม 2563) ทดลองใช้ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

ระยะที่ 3 (สัปดาห์ที่ 2 สิงหาคมถึงสัปดาห์ที่ 1 กันยายน 2563) เก็บรวบรวมข้อมูลและรายงานผลระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (R1: Research): ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการหาความต้องการในการระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (D1: Development) : พัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (R2: Research) : ทดลองใช้ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม และผู้รับสิทธิ์ และขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (D2: Development) : ประเมินและปรับปรุงระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. Application ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

2. แบบประเมินคุณภาพการทำงานของ Application ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างต่อการใช้งาน Application ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

การสร้างเครื่องมือการวิจัย

1. Application ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

1.1 การวางแผนโครงการ (Project Planning) กำหนดวางแผนโครงการด้วยแผนภูมิ Flowchart

1.2 การวิเคราะห์ความต้องการ (Analysis) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ระบบตามขั้นตอนดังนี้

1) ด้านประชาสัมพันธ์โครงการ เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

หลักการทำงานผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำเอาหลักการทำงานของ QR Code ที่มีความสามารถในรูปแบบบาร์โค้ดสองมิติที่มีความปลอดภัยสูง มาบูรณาการใช้ร่วมกับอุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น โทรศัพท์มือถือ Smart Phone ที่ใช้งานระบบปฏิบัติการ Android หรือ Tablet เพื่อพัฒนา Application ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประเมินผลจากการแสดงความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ทำการประเมินเกี่ยวกับคุณภาพของระบบและแบบประเมินความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

(1) แผ่นประชาสัมพันธ์โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เป็นแผ่นประชาสัมพันธ์โครงการและให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนผู้มีสิทธิ์ในการรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ใช้ QR Code

(2) แผ่นประชาสัมพันธ์ระบบติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่และผู้รับบริการ ด้วย QR Code ช่วยให้การทำงานสะดวกรวดเร็วขึ้น ช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน

2) ด้าน Mobile Application เป็นการใช้ Web Application เชื่อมต่อฐานข้อมูล สำหรับอุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น โทรศัพท์มือถือ Tablet โดยใช้ในการลงทะเบียนผู้มีสิทธิ์ในการรับเงินง่ายยิ่งขึ้น ให้สะดวกง่าย ทุกที่ ทุกเวลา ประกอบด้วย ระบบสแกน QR Code ระบบแสดงข้อมูลผู้มีสิทธิ์ผ่าน QR Code ระบบกรอกข้อมูลผู้มีสิทธิ์ ระบบติดตามสิทธิ์

3) ด้าน Admin Application เป็นในการจัดการข้อมูลผู้ใช้งานระบบ สนับสนุนผู้ใช้งานและเครือข่ายเกี่ยวกับประเด็น การลงทะเบียนรับสิทธิ์ ช่วยเหลือสนับสนุนและตอบปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับการใช้งานระบบประกอบด้วย ระบบยืนยันตัวตน ระบบค้นหาข้อมูล ระบบจัดการข้อมูลยืนยันสิทธิ์ ระบบส่งข้อมูลตอบรับผ่าน SMS และ Email

1.3 การออกแบบระบบ การออกแบบแผนภาพ Use Case Diagram เป็นแผนภาพที่ใช้อธิบายการทำงานของ Use Case แบบจำลองที่เกิดขึ้นในระบบที่แสดงถึงขั้นตอนการทำงานและลำดับที่โต้ตอบกันระหว่างตารางสมาชิก ตารางการเข้าใช้งาน ตารางผู้ลงทะเบียน ตารางคำนำหน้า ตาราง อบต.

1.4 การพัฒนาระบบ ในขั้นตอนนี้คือ การนำระบบที่ได้ออกแบบไว้แล้วมาพิจารณาเพื่อพัฒนาเป็นระบบที่จะสามารถใช้งานได้ ซึ่งในขั้นตอนการพัฒนาผู้วิจัยได้คัดเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาระบบดังต่อไปนี้ 1) Editor ใช้ในการเขียนคำสั่งคือ โปรแกรม Dream Weaver CS6 และ Android Studio 2) Database ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ โปรแกรมฐานข้อมูล MySQL 3) Web Browser ใช้ในการแสดงหน้าเว็บเพจ คือ โปรแกรม Google Chrome 4) ภาษาที่ใช้เขียน Code คือ ภาษา PHP และภาษาจาวา

1.5 การทดสอบระบบ ผู้วิจัยได้เลือกทดสอบโดยใช้เทคนิคการทดสอบแบบ Black box Testing ซึ่งเป็นทดสอบในระดับการนำเข้าข้อมูลสู่ระบบและตรวจสอบว่าผลลัพธ์ที่ได้รับถูกต้อง หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการทดสอบอีกครั้งด้วยการทดสอบแบบ Bata Testing โดยเน้นให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้ามาทำการทดสอบการใช้งานจริงของ Application ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เกี่ยวกับประสิทธิผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานใช้ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เกี่ยวกับประสิทธิผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ให้คลอบคลุมและตรงประเด็นตามเนื้อหา

2.2 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เกี่ยวกับประสิทธิผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้และการประเมินที่ถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2.3 นำไปเก็บข้อมูลกับเจ้าเหน้าที่ฯ ปฏิบัติงานใช้ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่องานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดต่อไป

3. แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

3.1 สร้างแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือให้คลอบคลุมและตรงประเด็นตามเนื้อหา

3.2 นำแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้และการประเมินที่ถูกต้องและนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.3 นำไปเก็บข้อมูลกับเจ้าเหน้าที่ฯ ปฏิบัติงานใช้ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่องานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

4. แบบประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

4.1 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือให้คลอบคลุมและตรงประเด็นตามเนื้อหา

4.2 นำแบบประเมินความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ Onlineผ่านโทรศัพท์มือถือที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้และการประเมินที่ถูกต้องและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.3 นำไปเก็บข้อมูลกับผู้รับสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

มีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิจัย (R1: Research): ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการหาความต้องการในการระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม โดยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือและงานบริการเงินสงเคราะห์บุตรของพัฒนาสังคมจังหวัด โดยการสนทนากลุ่มกับนักวิชาการ เจ้าหน้าที่ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พัฒนาสังคมจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 5 คน เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2563 เพื่อนำข้อมูลและความต้องการมาพัฒนาเป็นระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนา (D1: Development) : พัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม ผ่านการหาคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไข

1. พัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม

2. นำระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม ประเมินคุณภาพ Application แจ้งสิทธิ์และระบบลงทะเบียนด้วยเทคโนโลยี QR Code บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ ระบบปฏิบัติการ android โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีรายละเอียดดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้อธิบายวิธีการทำงานของ Application ให้ผู้เชี่ยวชาญทราบ และให้ผู้เชี่ยวชาญทดสอบการทำงานของ Application 2) เมื่อผู้เชี่ยวชาญทดสอบการทำงานของ Applicationฯ แล้ว ผู้วิจัยได้จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลการประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ที่ได้ทดสอบการทำงานของ Applicationฯ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและสรุปผลการประเมินคุณภาพของ Application ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 วิจัย (R2: Research) : ทดลองใช้ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคม โดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พันท้ายนรสิงห์และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโคกขาม แห่ง ๆ ละ 4 คน รวมเป็น 8 คน และผู้รับสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกที่ลงทะเบียนในระบบ จำนวน 57 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เกี่ยวกับประสิทธิผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานใช้ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรสาครการ และเจ้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และใช้ระบบ Google Form ในการเก็บความพึงพอใจเกี่ยวกับระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของผู้รับสิทธิ์ โดยผู้รับสิทธิ์จะได้รับข้อความ (Messenger) และ Link Google Form แจ้งไปยังโทรศัพท์มือถือที่ผู้รับสิทธิ์ได้กรอกข้อมูลเบื้องต้นไว้ในระบบ ทำการวิเคราะห์ผลด้วยค่าเฉลี่ยเทียบกับเกณฑ์การประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนา (D2: Development) ประเมินและปรับปรุงระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินสงเคราะห์บุตรพัฒนาสังคมให้คุณภาพดียิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนา Application ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

1.1 ผลการพัฒนาระบบ Online ประชาสัมพันธ์โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

1) ประชาสัมพันธ์โครงการเงินอุดหนุน เพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อผู้รับบริการ เผยแพร่ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ใช้บริการประโยชน์ต่อการทำงาน ประชาสัมพันธ์สถานที่ติดต่อในการส่งเอกสารและคุณสมบัติเบื้องต้นดังภาพที่ 2 ในการ Scan QR Code จะทำการ Link ไปสู่ข้อมูลการรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ประชาสัมพันธ์โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

โดยมีรายละเอียด ประชาสัมพันธ์โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดต่อผู้รับบริการเผยแพร่ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ใช้บริการประโยชน์ต่อการทำงาน ประชาสัมพันธ์สถานที่ติดต่อในการส่งเอกสารและคุณสมบัติเบื้องต้น ในการ Scan QR Code จะทำการLink ไปสู่ข้อมูลการรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ข้อมูลการรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

โดยมีข้อมูลรายละเอียดดังนี้

1. คุณสมบัติผู้มีสิทธิ์ลงทะเบียน
2. เอกสารสำหรับยื่นขอรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด
3. คำถามที่พบบ่อย

2) ผลการพัฒนาผลการพัฒนาระบบ Online ติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

ระบบติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดี ให้ทราบถึงโครงการระบบ ติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เข้าใช้การลงทะเบียนได้ง่ายและอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่และผู้รับบริการ รวดเร็วขึ้น ช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน

1.2 ผลการพัฒนาผลการพัฒนาระบบ Online ติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

1) ระบบติดตาม โดยมีรายละเอียดระบบติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดี ให้ทราบถึงโครงการระบบติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เข้าใช้การลงทะเบียนได้ง่ายและอำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่และผู้รับบริการ รวดเร็วขึ้น ช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 ระบบติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

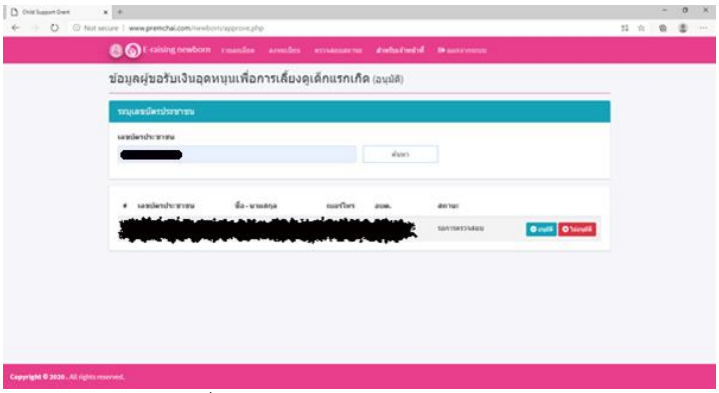
ข้อมูลรายละเอียด ได้แก่ เลขบัตรประชาชน คำนำหน้า ชื่อ นามสกุล เบอร์โทรศัพท์มือถือ อีเมล์ อบต. ที่อาศัยอยู่ เอกสารที่ใช้แนบ

2) ระบบตรวจสอบสถานะ เพื่อให้ทราบถึงโครงการระบบติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดต่อผู้รับบริการ โดยผู้รับบริการได้ทราบว่าขณะนี้ทางระบบได้รับข้อมูลแล้วได้ทำการตรวจสอบข้อมูลของผู้รับบริการ โดยสถานะรอการตรวจสอบ ดังภาพ 5

ภาพที่ 5 ระบบตรวจสอบสถานะ

3) ผลการพัฒนาด้าน Admin Application ด้าน Admin. Application มีหน้าที่เก็บข้อมูลที่สำคัญจากผู้รับบริการมาลงทะเบียนไว้ในฐานข้อมูล สร้างการมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบระหว่างผู้ใช้กับผู้รับบริการจะต้องมีการรับส่งหรือดึงข้อมูลซึ่งกันและกัน ที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ตามที่ได้กำหนดเอาไว้ผู้วิจัยได้ทำการติดตั้งแอพพลิเคชั่นที่พัฒนาเสร็จเรียบร้อยแล้วจะได้ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ผลการพัฒนาด้าน Admin Application

การรักษาความปลอดภัยของข้อมูล มีรหัสผู้ใช้ (user) และรหัสผ่าน (password) เพื่อประโยชน์ในการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล โดยผู้ใช้งานต้องเป็นในส่วนที่กำหนดให้สามารถเข้าถึง Application ได้ ระบบอนุมัติเพื่อเป็นการแจ้งข้อมูลย้อนกลับให้ผู้รับบริการทราบถึงผลการร่วมโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด โดยมีรายละเอียด อนุมัติ/ไม่อนุมัติ พร้อมระบุเหตุผลของการไม่อนุมัติ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เจ้าหน้าที่ช่วยลดขั้นตอนในการทำงานระบบแจ้งผลโดยแจ้งข้อมูลย้อนกลับให้ผู้รับบริการทราบถึงผลการร่วมโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด โดยมีรายละเอียด อนุมัติ/ไม่อนุมัติ พร้อมระบุเหตุผลของการไม่อนุมัติผ่าน SMS และ Email ตามที่ผู้รับบริการลงทะเบียนไว้

1.3 ผลการประเมินประสิทธิภาพแผ่นประชาสัมพันธ์โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จากการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เกี่ยวกับประสิทธิผลแผ่นประชาสัมพันธ์โครงการของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า

1) ผู้ใช้งานสามารถเข้าถึงข้อมูลเบื้องได้ง่าย ๆ ด้วยตนเองด้วยผ่าน QR Code

2) มีการใช้โทนสีที่สื่อความหมายของหน่วยงาน เกิดความสวยงาม และน่าสนใจ

3) ข้อความอ่านเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว สั้นกระชับ ตรงเป้าหมายที่ต้องการนำเสนอรวมถึงภาพประกอบ การจัดวาง มีความสวยงาม

4) มีการจัดองค์ประกอบของภาพได้ดี ออกแบบให้เข้าใจง่าย

5) ข้อมูลมีความต่อเนื่อง สัมพันธ์กันให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ใช้บริการได้

6) สามารถเผยแพร่เจ้าของโครงการได้

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) เกี่ยวกับประสิทธิผลการทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานใช้ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของนักวิชาการ เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 3 กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดสมุทรสาครและเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพันท้ายนรสิงห์และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโคกขาม พบว่า ระบบปฏิบัติการ

Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่องานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรสาคร ส่งเสริมให้มีประสิทธิผลในการทำงานทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ทำงานสะดวกรวดเร็ว พบว่า 1) เป็นระบบที่เข้าถึงได้ง่ายและมีขั้นตอนการใช้งานไม่ซับซ้อน 2) ผู้รับสิทธิ์สามารถทำได้ด้วยตนเอง เพียงการสแกน QR Code ผ่านโทรศัพท์มือถือ 3) ผู้รับสิทธิ์ไม่ต้องถามข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับการรับสิทธิ์กับเจ้าหน้าที่ 5) ลดการเดินทางมาติดต่อกับเจ้าที่ที่พัฒนาสังคมจังหวัด และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 6) ช่วยลดปัญหาเรื่องการขาดคุณสมบัติ หรือเอกสารไม่ครบ

2.2 ลดขั้นตอนในการทำงาน พบว่า 1) ช่วยลดการตอบคำถามและชี้แจ้งรายละเอียดแก่ผู้รับสิทธิ์ 2) ช่วยลดขั้นตอนในการรับโทรศัพท์เพื่อตอบคำถามทั้งก่อนและหลังการลงทะเบียน 3) ช่วยลดขั้นตอนในการแจ้งสิทธิ์และทราบสิทธิ์ด้วยตนเอง 4) ช่วยลดขั้นตอนการประชาสัมพันธ์และแจ้งสิทธิ์แก่ผู้ลงทะเบียน

2.3 ให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ใช้บริการ พบว่า 1) ผู้ใช้บริการสามารถตรวจสอบว่าตนเองมีสิทธิในการลงทะเบียนหรือไม่เบื้องต้นได้ด้วยตนเอง 2) ผู้ลงทะเบียนสามารถทราบเอกสารประกอบการลงทะเบียนรับสิทธิ์ 3) ผู้รับสิทธิ์สามารถทราบขั้นตอนในการแจ้งสิทธิ์เบื้องตนที่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง 4) ผู้รับสิทธิ์สามารถเข้าถึงข้อมูลเบื้องได้ง่าย ๆ ด้วยตนเอง เพียง แสกน QR Code

2.4 ประโยชน์ต่อการทำงาน พบว่า 1) เจ้าหน้าที่จะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) สามารถแจ้งสถานะของการลงทะเบียนให้ผู้ลงทะเบียนทราบด้วย Messenger และ E Mail 3) ลดขั้นตอนในการทำงานของเจ้าหน้าที่ 4) ผู้รับสิทธิ์ สามารถติดตามผลการรับสิทธิ์ของตนเองได้ตลอดเวลา 5) ผู้ใช้บริการเกิดความมั่นใจในข้อมูล 6) ผู้ใช้บริการมีความมั่นใจการบริการของเจ้าหน้าที่ 7) มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทำงาน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรสาคร 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานงานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง ด้านการจัดการนำเสนอด้านตัวอักษรและสี และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม พบว่า

3.1 ด้านการทำงานงานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด 1) ช่วยให้การทำงานสะดวกรวดเร็วขึ้น 2) ช่วยลดขั้นตอนในการทำงาน 3) สามารถให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ใช้บริการประโยชน์ต่อการทำงาน

3.2 ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง 1) ปริมาณของเนื้อหาเหมาะสม ครอบคลุม ชัดเจน เข้าใจง่าย 2) เนื้อหามีความถูกต้องของเนื้อหา 3) ลำดับขั้นตอนในการนำเสนอได้ดี เข้าใจง่าย 4) เนื้อหาชัดเจน แจ้งข้อมูลได้ครบถ้วน

3.3 ด้านการจัดการนำเสนอ 1) การนำเสนอครอบคลุมเนื้อหา หลักเกณฑ์ของโครงการ 2) ออกแบบหน้าจอสวยงาม น่าสนใจ อ่านง่าย 3) วิธีการโต้ตอบระหว่างแอพพลิเคชั่นใช้ง่าย กรอกข้อมูลง่าย 4) ความสนใจชวนให้ติดตาม 5) ง่ายต่อการใช้งาน 6) มีช่องทางติดต่อสอบถาม

3.4 ด้านตัวอักษร และสี 1) รูปแบบของตัวอักษรที่ใช้ในการนำเสนอดีมีความเหมาะสม 2) ขนาดของตัวอักษรที่ใช้ในการนำเสนอดีมีความเหมาะสม 3) สีของตัวอักษรโดยภาพรวมดี มีความเหมาะสม 4) ภาพและกราฟิกสวยงาม น่าสนใจ

3.5 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ควรมีการวิจัยติดตามการใช้งาน ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุง และพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับสิทธิ์ต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

สถานภาพทั่วไปของผู้ใช้บริการจากการประเมินความพึงพอใจของผู้รับสิทธิ์ต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด จำนวน 57 คน พบว่า เป็นเพศหญิงทั้งหมด ส่วนมากมีอายุ 31-40 ปี อาศัยอยู่ที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโคกขาม และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพันท้ายนรสิงห์ มีอาชีพเป็นแม่บ้าน พนักงานบริษัท และไม่มีอาชีพ

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับสิทธิ์ต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พบว่า ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจของผู้รับสิทธิ์ต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.31, S.D =0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าทุกข้ออยู่ในระดับมาก แต่ข้อที่ 7 ระบบปฏิบัติ ออนไลน์มีประโยชน์ต่อผู้รับสิทธิ์ มีความพึงพอใจอันดับ 1 มีค่าเฉลี่ยที่ ($\overline{X}$ =4.50, S.D= 0.76) ส่วนข้อที่ 8 ภาพสีและการออกแบบระบบปฏิบัติออนไลน์มีความเหมาะสม ความพึงพอใจอันดับสุดท้ายมีค่าเฉลี่ยที่ ($\overline{X}$ =4.12, S.D= 0.64) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับสิทธิ์ต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด

ข้อที่	ประเด็นการประเมิน	$\overline{X}$	S.D.	คุณภาพ
1	ทำให้รู้ถึงคุณสมบัติของผู้รับสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด	4.38	0.74	มาก
2	ทำให้รู้ถึงเอกสารที่ต้องเตรียมในการรับสิทธิ์	4.38	0.74	มาก
3	ทำให้รู้ถึงหน่วยงานที่บริการ (อบต.)	4.38	0.74	มาก
4	ทำให้รู้ช่องทางติดต่อสอบถาม	4.38	0.74	มาก
5	ระบบปฏิบัติออนไลน์มีความเข้าใจง่าย	4.13	0.83	มาก
6	ระบบปฏิบัติออนไลน์ให้ข้อมูลละเอียดชัดเจน	4.25	0.71	มาก
7	ระบบปฏิบัติ ออนไลน์มีประโยชน์ต่อผู้รับสิทธิ์	4.50	0.76	มาก
8	ภาพสีและการออกแบบระบบปฏิบัติออนไลน์มีความเหมาะสม	4.12	0.64	มาก
9	ความพึงพอใจต่อระบบปฏิบัติการ Online โดยภาพรวม	4.25	0.71	มาก
รวม		**4.31**	**0.74**	**มาก**

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พบว่า ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด มี 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ประชาสัมพันธ์ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ข้อมูล หลักเกณฑ์ เอกสารสำหรับยื่นขอรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด คุณสมบัติผู้มีสิทธิ์ลงทะเบียน คำถามที่พบบ่อย และการแจ้งสิทธิ์ ที่ อบต. ของผู้รับสิทธิ์ โดยการแสกน QR Code จากป้ายประชาสัมพันธ์

ส่วนที่ 2 ระบบลงทะเบียนระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเกี่ยวกับการลงทะเบียนรับสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ระบบสแกน QR Code ระบบแสดงข้อมูลผู้มีสิทธิ์ผ่าน QR Code ระบบกรอกข้อมูลผู้มีสิทธิ์ โดยจะมีการกรอกข้อมูล ชื่อ ที่อยู่ อายุ เพศ อาชีพ เบอร์โทรศัพท์ และ E mail พร้อมทั้งการตรวจสอบเอกสารที่ส่งกับทาง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระบบยืนยันตัวตน ระบบค้นหาข้อมูล ระบบติดตามสิทธิ์ และระบบส่งข้อมูลตอบรับผ่าน SMS และ Email การได้รับข้อความ (Messenger) ได้รับสิทธิ์หรือไม่ได้รับสิทธิ์ พร้อมเหตุผล และ Link Google Form การประเมินความพึงพอใจต่อระบบฯ

2. ผลการศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีประสิทธิผลการปฏิบัติงานระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทำงานสะดวกรวดเร็ว ลดขั้นตอนในการทำงาน ให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ใช้บริการและประโยชน์ต่อการทำงาน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พบว่า เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพึงพอใจต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง ด้านการจัดการนำเสนอด้านตัวอักษรและสี

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับสิทธิ์ต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พบว่า ผู้รับสิทธิ์ความพึงพอใจของต่อระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.31, S.D 0.74)

การอภิปรายผล

1. ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด มี 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการแจ้งสิทธิ์เงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ได้แก่ ข้อมูลโครงการ หลักเกณฑ์ เอกสารสำหรับยื่นขอรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด คุณสมบัติผู้มีสิทธิ์ลงทะเบียน คำถามที่พบบ่อย และการแจ้งสิทธิ์ โดยการแสกน QR Code จากป้ายประชาสัมพันธ์ ส่วนที่ 2 ระบบลงทะเบียน โดยมีการกรอกข้อมูล ชื่อ ที่อยู่ อายุ เพศ อาชีพ เบอร์โทรศัพท์ และ Email พร้อมทั้งการตรวจสอบเอกสารที่ส่งกับทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระบบยืนยันตัวตน ระบบค้นหาข้อมูล ระบบติดตามสิทธิ์และระบบส่งข้อมูลตอบรับผ่าน SMS และ Email การได้รับข้อความ (Messenger) ได้รับสิทธิ์หรือไม่ได้รับสิทธิ์ พร้อมเหตุผล และ Link Google Form การประเมินความพึงพอใจต่อระบบฯ เนื่องจากเป็นการประยุกต์ใช้งาน

ซอฟต์แวร์บนอุปกรณ์เคลื่อนที่ เช่น มือถือ Smart Phone หรือ Tablet ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันกับฐานข้อมูลหลัก เป็นระบบที่มีการจัดเก็บข้อมูลรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นเกี่ยวกับโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2563) ที่รองรับระบบการทำงานของ Android Platform ที่เป็นระบบสากล ซึ่งระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือที่พัฒนาขึ้นนี้สามารถช่วยเหลือและสนับสนุนในการทำงานของกองกิจการเด็ก สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่งคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรสาคร และ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2 แห่ง ได้แก่ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโคกขาม และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพันท้ายนรสิงห์ อีกทั้งยังสามารถนำมาใช้เป็นระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ ตัวอย่างที่ใช้ช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสาร และหลักเกณฑ์ การจัดเก็บข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล ของเจ้าหน้าที่ และผู้ใช้บริการให้เป็นระบบมากยิ่งขึ้น

2) ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นตามโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดตามระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือมีทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทำงานสะดวกรวดเร็ว ลดขั้นตอนในการทำงาน ให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่ผู้ใช้บริการและประโยชน์ต่อการทำงาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดนี้เอื้ออำนวยในการประหยัดเวลาการทำงาน การรับโทรศัพท์ ให้แจ้งข้อมูล อธิบายหลักเกณฑ์ และการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ลดการใช้งานกระดาษและลดทรัพยากรขององค์กร ตลอดจนการจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้รับสิทธิ์ไม่ให้เกิดการสูญหาย แต่อย่างไรก็ตาม ระบบฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นเพียงการพัฒนาในระยะแรกเท่านั้น ยังต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพต่อไปให้มีขีดความสามารถเพิ่มเติมอีก เช่น การติดตามการรับเงิน การเปลี่ยนสถานภาพ ที่อยู่ของผู้รับสิทธิ์ หรือการสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับอดิศักดิ์ จันทร์มิน (2548) ที่ได้กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กร ได้แก่ 1) การปรับปรุงรูปแบบการทำงานขององค์การ 2) การสนับสนุนการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ 3) เครื่องมือในการทำงาน 4) การเพิ่มผลผลิตของงานโดยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล 5) เทคโนโลยีในการติดต่อสื่อสาร ซึ่งแนวโน้มของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแสดงให้เห็นได้ว่า ในอนาคต ผู้คนจะประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับงานในความรับผิดชอบ มีความคิดที่จะสร้างระบบสารสนเทศที่ตนเองต้องการ เพื่อช่วยประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการทำงานอย่างสูง ทั้งเรื่องการรวบรวมประมวลผล และจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการค้นหาและตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องและรวดเร็ว อีกทั้ง Rider OOU (2017) ยังได้กล่าวว่า ระบบเว็บ Application การทำงานของคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลเป็นลักษณะที่เรียกว่า Standalone เทคโนโลยี Desktop Application ที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลาข้อมูลมีการเคลื่อนไหวตลอดเวลาเพื่อตอบสนองภาวะที่แปรเปลี่ยนอุปกรณ์ Touch Pad หรือ Smart Phone ก็สามารถเรียกใช้งานได้และสามารถใช้งานผ่าน Internet Connection ที่มีความเร็วต่ำ ๆ ได้ จุดเด่นนี้ทำให้สามารถใช้ Application เหล่านี้จากทุกแห่งในโลกได้ ซึ่งสอดคล้องกับกมลมาลย์ เสวตวงษ์ และคณะ (2557) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องเทคโนโลยี NFC และ QR Code ในสมาร์ทโปสเตอร์แนะนำห้องสมุด โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ การประยุกต์เทคโนโลยีสนามสื่อสารระยะใกล้ (Near Field Communication; NFC) และการพิมพ์รหัสคิวอาร์ (Quick Response Code; QR Code) ในการจัดทำสมาร์ทโปสเตอร์สำหรับแนะนำข้อมูลด้านการบริการทรัพยากรห้องสมุด จุดบริการต่าง ๆ และเวลาบริการของห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รายละเอียดจะปรากฏบนหน้าจอของโทรศัพท์ซึ่งผู้ใช้จะทราบรายละเอียดของข้อมูลโดยทันที และเพื่อให้สมาร์ทโปสเตอร์สามารถรองรับ Smart Phone ได้ทุกระบบจึงมีการพิมพ์รหัส QR Code ลงบนแผ่นโปสเตอร์ควบคู่กับเอ็นเอฟซีแท็ก ซึ่งผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดโปรแกรมเพื่อสแกนอ่านข้อมูลได้เช่นเดียวกับระบบเอ็นเอฟซี และ

จักรกฤษณ์ หมั่นวิชา และคณะ (2559) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยี QR Code ในพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยี QR Code มาประยุกต์ใช้งานกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยี QR Code กับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ และเพื่ออำนวยความสะดวกในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ ได้ออกแบบให้สามารถใช้งานผ่านโปรแกรมบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยการอ่านข้อมูลจาก QR Code โดยผู้เข้าเยี่ยมชมสามารถได้รับความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ผ่าน QR Code ตามความต้องการและความสนใจของตนเองได้อย่างทั่วถึง และยังช่วยส่งเสริมให้มีการเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากขึ้น อีกทั้งสุทธิพงศ์ สุวรรณเดชากุล (2560) ที่วิจัยเรื่องการพัฒนา Application บนมือถือสำหรับสนับสนุนการปฏิบัติงานของช่างไฟฟ้า การประปาส่วนภูมิภาคเขต 5 เพื่อสร้าง Application บนมือถือระบบปฏิบัติการ android ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและลดเวลาในการออกแบบระบบไฟฟ้า เป็นเครื่องมือที่สามารถพกพาไปใช้ได้ในทุกที่ทุกเวลาผ่าน Application บนมือถือที่มีใช้กันอย่างแพร่หลาย ในปัจจุบัน Application สำหรับช่างไฟฟ้าถูกออกแบบมาให้ง่ายกับการทำงานของช่างไฟฟ้าการประปาส่วนภูมิภาค สามารถคำนวณขนาดมอเตอร์ไฟฟ้าได้สูงสุดถึง 200 กิโลวัตต์ มีเมนูการทำงาน 6 เมนูหลัก ประกอบด้วย การคำนวณโหลดรวมการคำนวณตัวเก็บประจุไฟฟ้า การคำนวณกระแสหม้อแปลง การคำนวณหาขนาดมอเตอร์ไฟฟ้า การหาขนาดสายไฟฟ้าสำหรับมอเตอร์ และเมนูสุดท้ายเป็นแหล่งองค์ความรู้ที่รวบรวมคู่มือการใช้งาน Application และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีการคำนวณบน Application ทั้งนี้ Application ได้ถูกนำไปใช้งานจริงในการออกแบบระบบไฟฟ้าของการประปาส่วนภูมิภาคเขต 5 จากการทดสอบ Application นี้พบว่า ช่วยลดเวลาในการคำนวณการออกแบบระบบไฟฟ้าได้ร้อยละ 84.39 และมีระดับความพึงพอใจจากแบบสอบถามที่กลุ่มประชากรจำนวน 35 คนในองค์กร ให้คะแนนความพึงพอใจต่อ Application ที่ร้อยละ 96.56 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก

3) ความพึงพอใจของเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมจังหวัดและองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการทำงานงานบริการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง ด้านการจัดการนำเสนอด้านตัวอักษรและสี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการผลิตสื่อเพื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ เพิ่มภาพพจน์ขององหน่วยงาน ลดขั้นตอนการทำงาน ทำให้การติดต่องานต่าง ๆ สะดวกมากยิ่งขึ้น ส่วนของประชาชนผู้มีสิทธิ์ลดขั้นตอนและประหยัดเวลา ในการติดต่อธุรกรรมต่าง ๆ กับสำนักงานพัฒนาสังคมจังหวัดสมุทรสาคร เกี่ยวกับการสอบถามข้อมูล คุณสมบัติ หลักฐาน หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ก็สามารถใช้โทรศัพท์เพื่อศึกษาข้อมูล และทำธุรกรรมได้เลย ประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปติดต่อเจ้าหน้าที่ และช่วยลดเวลาในการเดินทางได้ ตลอดจนการจัดเก็บข้อมูลเบื้องต้นของผู้รับสิทธิ์ไม่ให้เกิดการสูญหาย อย่างไรก็ตาม ระบบฯ ที่พัฒนาขึ้นนี้เป็นเพียงการพัฒนาในระยะแรกเท่านั้น ยังต้องมีการพัฒนาประสิทธิภาพต่อไปเพื่อให้มีความสามารถเพิ่มเติมอีก เช่น การติดตามการรับเงิน การเปลี่ยนสถานภาพ ที่อยู่ของผู้รับสิทธิ์ หรือการสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับกมลมาลย์ เสวตวงษ์ และคณะ (2557) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องเทคโนโลยี NFC และ QR Code ในสมาร์ทโปสเตอร์แนะนำห้องสมุดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการประยุกต์เทคโนโลยีสนามสื่อสารระยะใกล้ (Near Field Communication; NFC) และการพิมพ์รหัสคิวอาร์ (Quick Response Code; QR Code) ในการจัดทำสมาร์ทโปสเตอร์สำหรับแนะนำข้อมูลด้านการบริการ ทรัพยากรห้องสมุด จุดบริการต่างๆ และเวลาบริการของห้องสมุดคณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รายละเอียดจะปรากฏบนหน้าจอของโทรศัพท์ซึ่งผู้ใช้ได้รับทราบรายละเอียดของข้อมูลโดยทันที และเพื่อให้สมาร์ทโปสเตอร์สามารถรอบรับ Smart Phone ได้ทุก

ระบบจึงมีการพิมพ์รหัส QR Code ลงบนแผ่นโปสเตอร์ควบคู่กับเอ็นเอฟซีแท็ก ซึ่งผู้ใช้สามารถดาวน์โหลดโปรแกรมเพื่อสแกนอ่านข้อมูลได้เช่นเดียวกับระบบเอ็นเอฟซี และจักรกฤษณ์ หมั่นวิชา และคณะ (2559) ที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยี QR Code ในพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยี QR Code มาประยุกต์ใช้งานกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ เพื่อประยุกต์ใช้เทคโนโลยี QR Code กับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ และอำนวยความสะดวกในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ โดยออกแบบให้สามารถใช้งานผ่านโปรแกรมบนโทรศัพท์เคลื่อนที่ด้วยการอ่านข้อมูลจาก QR Code โดยผู้เข้าเยี่ยมชมสามารถได้รับความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ผ่าน QR Code ตามความต้องการและความสนใจของตนเองได้อย่างทั่วถึง และยังช่วยส่งเสริมให้มีการเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากขึ้น

4) ความพึงพอใจผู้รับสิทธิ์อยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.31, S.D 0.74) อาจเป็นเพราะระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ทำให้ประชาชนผู้มีสิทธิ์ได้รับข่าวสารข้อมูลโครงการ หลักเกณฑ์ เอกสารสำหรับยื่นขอรับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด คุณสมบัติผู้มีสิทธิ์ลงทะเบียน คำถามที่พบบ่อย และการแจ้งสิทธิ์ โดยการแสกน QR Code จากป้ายประชาสัมพันธ์ และสามารถลงลงทะเบียนผ่านระบบเพียงกรอกข้อมูล ชื่อ ที่อยู่ อายุ เพศ อาชีพ เบอร์โทรศัพท์ และ E mail และสามารถตรวจสอบเอกสารที่ส่งกับทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นระบบยืนยันตัวตน อีกทั้งมีระบบค้นหาข้อมูลระบบติดตามสิทธิ์และระบบส่งข้อมูลตอบรับผ่าน SMS และ Email การได้รับข้อความ (Messenger) ได้รับสิทธิ์หรือไม่ได้รับสิทธิ์ พร้อมเหตุผล เพียงใช้โทรศัพท์มือถือ Smart Phone หรือ Tablet เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับอดิศักดิ์ จันทร์มิน (2548) ที่กล่าวว่า การใช้เทคโนโลยีในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในองค์กรจะทำให้เพิ่มผลผลิตของงานโดยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลและการติดต่อสื่อสาร และจัดการข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการค้นหาและตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องและรวดเร็ว และจักรกฤษณ์ หมั่นวิชา และคณะ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยี QR Code ในพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยี QR Code มาประยุกต์ใช้งานกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่ พบว่า ผู้เข้าเยี่ยมชมสามารถได้รับความรู้และข้อมูลต่าง ๆ ของพิพิธภัณฑ์ผ่าน QR Code ตามความต้องการและความสนใจของตนเองได้อย่างทั่วถึง และยังช่วยส่งเสริมให้มีการเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากขึ้น อีกทั้งสุทธิพงศ์ สุวรรณเดชากุล (2560) ที่วิจัยเรื่องการพัฒนา Application บนมือถือสำหรับสนับสนุนการปฏิบัติงานของช่างไฟฟ้าการประปาส่วนภูมิภาคเขต 5 มีระดับความพึงพอใจจากแบบสอบถามที่กลุ่มประชากรจำนวน 35 คน ในองค์กรให้คะแนนความพึงพอใจต่อ Application ที่ร้อยละ 96.56 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

เนื่องจากระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด นี้เป็นการพัฒนาระยะแรกเพื่อแก้ไขปัญหาการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้น หลักเกณฑ์ และการประชาสัมพันธ์โครงการของผู้มีสิทธิ์รับเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเท่านั้น ฟังก์ชันของระบบบางอย่างที่นอกเหนือขอบเขตงานวิจัยที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้นอาจจะยังไม่ครอบคลุมเท่าที่ควร และอาจจะยังไม่สมบูรณ์ครบถ้วนตามความต้องการที่มีอยู่จริง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยติดตามการใช้งาน ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุง และพัฒนาระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาฟังก์ชัน ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือเพื่อการติดตามเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดเพิ่ม

2.3 ควรมีการวิจัยและพัฒนาโดยใช้ระบบปฏิบัติการ Online ผ่านโทรศัพท์มือถือกับงานอื่น ๆ เพื่อประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงาน

เอกสารอ้างอิง

กมลมาลย์ เสวตวงษ์ และคณะ. (2557). เทคโนโลยี NFC และ QR Code ในสมาร์ทโปสเตอร์แนะนำห้องสมุด. **วารสาร PULINET Journal**, 1(1), 27-31.

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2563). **Online**. สืบค้นเมื่อ 11 กรกฎาคม 2563, จาก https://csg.dcy.go.th/th/home.

จักรกฤษณ์ หมั่นวิชา และคณะ. (2559). การประยุกต์ใช้งานเทคโนโลยี QR Code ในพิพิธภัณฑ์เมืองหาดใหญ่. **Hatyai Academic Journal**, 12(2), 183-193.

นาตยา มิตรทอง. (2563, 12 มิถุนายน). สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่งคงของมนุษย์ จังหวัดสมุทรสาคร, สัมภาษณ์.

ปรียนุช ชัยกองเกียรติ และมาลี คำคง. (2560). งานวิจัยจากงานประจำ: การขับเคลื่อนสู่การใช้ประโยชน์. **วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้**, 4(3), 259-270)

มุกดา สีตลานุชิต. (2558). R2R: Routine to Research กับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, 5(1), 223-228.

วิจารณ์ พานิช. (2551). **Routine to Research สยบงานจำเจด้วยการวิจัย สู่โลกใหม่ของงานประจำ**. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.).

สุทธิพงศ์ สุวรรณเดชากุล. (2560). **การพัฒนาแอปพลิเคชันบนมือถือสาหรับสนับสนุนการปฏิบัติงานของช่างไฟฟ้า การประปาส่วนภูมิภาคเขต 5**. สารนิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อดิศักดิ์ จันทร์มิน. (2548). **สร้าง Web Application อย่างมืออาชีพด้วย PHP ฉบับWorkshop**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

9experttraining. (2560). **7 ขั้นตอนการสร้างอินโฟกราฟิก.** สืบค้นเมื่อ 31 สิงหาคม, 2563, from https://www.9experttraining.com/articles/7-steps-to-create-infographics.

terdigitalcooking. (2017). **Web Application**. สืบค้นเมื่อ 18 มิถุนายน 2563. from https://medium.com/@ter_dgc/ เว็บแอพพลิเคชั่น-wb-Application-คืออะไร-9baa51cac57f.

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ (Peer Reviewer) ประจำฉบับ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทัง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สนม ครุฑเมือง	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.ปราวีณยา สุวรรณณัฐโชติ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวนิต อรรถวุฒิกุล	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.พงษ์ไพบูลย์ ศิลาวราเวทย์	ผู้ประเมินอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเชษฐ์ ชิระมณี	ผู้ประเมินอิสระ
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภณัฏฐ์ ทรัพย์นาวิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกนรินทร์ พึ่งประชา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รองศาสตราจารย์ ดร.วิภาวรรณ อยู่เย็น	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ พิภัช สอนใย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงใจ ชนะสิทธิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรณพ แสงภู	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรมล บางพระ	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธราธร พชรฐิติกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสุกาญจน์ งามโฉม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นราธิป ปิติธนบดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
พระครูสังฆรักษทรงพรรณ ชยทตฺโต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พัชลินจ์ จีนนุ่น	มหาวิทยาลัยทักษิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตชน วงศ์รัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ ปิยะวงศ์วัฒนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มยุรี ถาวรพัฒน์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ สว่างใจ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมชวัชร์ พสุริจันทร์แดง	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สหภัส อินทรีย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปิยชาติ สึงตี	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นริศรา ศรีสุพล	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
ดร.จุฑารัตน์ ช่างทอง	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ดร.วรรณวิภา มัธยมนันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ดร.รัฐศาสตร์ จั่นเจริญ	สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

จริยธรรมของการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน (Duties of Authors)

1. ผู้เขียนต้องรับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่ ไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น
2. ผู้เขียนต้องรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย ไม่ให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. หากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในผลงานตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ
4. ผู้เขียนต้องเขียนบทความวิจัยให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน “คำแนะนำสำหรับผู้เขียน”
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในผลงานวิชาการนั้นจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ (ถ้ามี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการวารสารมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความตามหลักวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพรในวารสาร
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. บรรณาธิการต้องตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. บรรณาธิการต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
5. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยนทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ ผู้ประเมิน และทีมผู้บริหาร
6. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น
7. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และปฏิเสธการตีพิมพ์บทความนั้นๆ พร้อมชี้แจงเหตุผลต่อผู้เขียน

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ทรงคุณวุฒิมีความตระหนักว่า ไม่สามารถให้ข้อเสนอแนะได้ ผู้ทรงคุณวุฒิควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ
3. ผู้ทรงคุณวุฒิควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาที่อยู่บนหลักวิชาการ ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. หากผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าบทความที่ประเมินมีส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีความเหมือนหรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ทรงคุณวุฒิต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
5. ผู้ทรงคุณวุฒิต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากผลงานทางวิชาการที่ตนเองได้ทำการประเมิน

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ต้องเป็นบทความด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาที่เกี่ยวข้องกับภาษา วรรณกรรม คติชนวิทยา โบราณคดี ศิลปะ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว การโรงแรม สังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การพัฒนาชุมชน การปกครอง การศึกษาและสาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเป็นบทความประเภทบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์หรือบทวิจารณ์หนังสือ

2. ต้นฉบับบทความให้เขียนด้วยภาษาไทย โดยระบุชื่อเรื่อง ชื่อผู้เขียนเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) ตำแหน่งงานและสถานที่ทำงาน

3. ทุกบทความต้องมีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. บทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการกลั่นกรองและประเมินคุณภาพจากกองบรรณาธิการและผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อย 2 คน

5. บทความที่ส่งมาต้องไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่อื่นมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น

6. เนื้อหาและความคิดเห็นในบทความเป็นของผู้เขียนบทความ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรีและกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องด้วย จึงถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนเท่านั้น

การจัดเตรียมต้นฉบับ

1. พิมพ์บทความความยาวประมาณ 20-25 หน้า บนกระดาษขาวขนาด B5 (JIS) เว้นระยะขอบ 2 X 2 เซนติเมตร ใส่เลขกำกับมุมบนขวาทุกหน้า (ยกเว้นหน้าแรก) เนื้อหาใช้แบบอักษร TH SarabunPSK ขนาดตัวอักษร 14

2. ชื่อบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษพิมพ์ให้อยู่กึ่งกลาง ใช้ตัวอักษรขนาด 18 ตัวหนา ส่วนชื่อผู้เขียนพิมพ์กึ่งกลาง ใช้ขนาดตัวอักษร 14 ตัวหนา เขียนชื่อผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยใช้เครื่องหมายขีดทับคั่น หากมีผู้เขียนหลายคนให้ใส่ตัวเลขยกท้ายชื่อ และใส่ข้อมูลวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ (ถ้ามี) สถานที่ทำงานที่เชิงอรรถโดยใช้ตัวอักษรขนาด 12 สำหรับหัวข้อใหญ่ในเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวหนา

3. บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละบทคัดย่อมีความยาวไม่เกินหนึ่งหน้ากระดาษขนาด B5(JIS) กำหนดคำสำคัญ (Keyword) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวน 3-5 คำ คำสำคัญภาษาไทยใช้วิธีการเว้นวรรคระหว่างคำ คำสำคัญภาษาอังกฤษใช้จุลภาค (comma) คั่นระหว่างคำ

4. เนื้อหาของบทความวิชาการ ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) 2) เนื้อหา (Content) 3) บทสรุป (Conclusion) และ 4) การอ้างอิง (Reference) ส่วนเนื้อหาของบทความวิจัย ประกอบด้วย 1) บทนำ (Introduction) ครอบคลุมความสำคัญ ที่มาของปัญหาการวิจัย วัตถุประสงค์ แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 2) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ได้แก่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล 3) สรุปผลการวิจัย (Conclusion) และการอภิปรายผล (Discussion) 4) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) 5) กิตติกรรมประกาศ (Acknowledge) (ถ้ามี) และ 6) เอกสารอ้างอิง (Reference)

5. เอกสารอ้างอิง ใช้การอ้างอิงตามแนวเอพีเอ (APA: American Psychological Association) มีแหล่งการตีพิมพ์ที่ชัดเจน อาจเป็นหนังสือ วารสาร หรือแหล่งข้อมูลทางอินเตอร์เน็ตก็ได้

6. ถ้ามีแผนภูมิ ภาพประกอบหรือกราฟที่ใส่ประกอบไว้ในเนื้อหา ต้องมีชื่อ ที่มา และเลขกำกับชิดซ้ายด้านล่าง สำหรับตารางให้ใส่ชื่อตารางชิดซ้ายด้านบนของตาราง

7. ผู้เขียนต้องส่ง 1) แบบฟอร์มการส่งต้นฉบับเพื่อพิจารณานำลงวารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ 2) ต้นฉบับบทความที่เป็นเอกสาร จำนวน 1 ชุด และ 3) แผ่น CD ข้อมูลต้นฉบับ ทั้งรูปแบบ Word และ PDF 1 แผ่น หรือ 4) ส่งผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบ Word และ PDF มายัง http://hs.pbru.ac.th/journal/

การอ้างอิงเอกสาร

1. รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อหา

ประอรนุช/โปร่งมณีกุล/(2557: 9) กล่าวว่า.....หรือ.....(ประอรนุช/โปร่งมณีกุล,/2552: 9)

ฟิลเลย์/(Filley,/1975: 125) กล่าวว่า.....หรือ.....(Filley,/1975: 125)

2. รูปแบบบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิงท้ายบทความ

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//**ชื่อหนังสือ**/(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์.//(2545).//**การคิดเชิงกลยุทธ์**/(พิมพ์ครั้งที่ 3).//กรุงเทพฯ:////////ซัคเซสมีเดีย.

Austin, J.//(1962).//**How to do things with words.**//London:/Oxford ////////University Press.

บทความ

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//ชื่อบทความ.//**ชื่อวารสาร**,/ปีที่พิมพ์(ฉบับที่),/เลขหน้า.

ธาริณี/เชาว์ศิลป์.//(2541).//ห้องสมุดกับคนพิการ.//**วารสารสะบันงา**,/11(2),/17- 18.

Van Dijk, T.A.//(1979).//Pragmatics connectives.//**Journal of** ////////**Pragmatics,**/3(5), 447-456.

สิ่งพิมพ์จากฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ต

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//**ชื่อเรื่อง**//สืบค้นเมื่อ วันที่ เดือน ปี,//จาก URL.

กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ.//(ม.ป.ป.).//**โรงแรมของประเทศจีน.**//สืบค้นเมื่อ ////////24 เมษายน 2552,/จาก www.thaifta.com/thaifta/Portals/0/.

Collection Development Training for Arizona Libraries. //(2007).// **///////Acquisition**. //Retrieved/August 3, 2007,/from ////////http://www.dlapr.lib.az. us/cdt.acquis.htm.

วิทยานิพนธ์

ชื่อผู้แต่ง.//(ปีพิมพ์).//**ชื่อวิทยานิพนธ์**.//วิทยานิพนธ์ปริญญา/สาขาวิชา/คณะ/สถาบัน.

ประอรนุช โปร่งมณีกุล.//(2543).//**การใช้อินเทอร์เน็ตกับงานพัฒนาทรัพยากร ////////สารนิเทศในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย**.//วิทยานิพนธ์ **////////**ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต/สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ **////////**คณะศิลปศาสตร์/มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Wattana, Piyarat.//(2004).//**Precipitation and characterization of** ////////**petroleum asphaltenes**.//Thesis of Doctor of Philosophy./ ////////University of Michigan.

การสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์,//(ปี, เดือน วันที่ให้สัมภาษณ์).//ตำแหน่งผู้ให้สัมภาษณ์.//หน่วยงานของ/////////ผู้ให้สัมภาษณ์.//สัมภาษณ์.

เสนาะ กลิ่นงาม,//(2560, กรกฎาคม 14).//อธิการบดี.//มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี./////////สัมภาษณ์.

Page, O.//(1991, March 5).//President.//Austin Peay State University./////////Interview.

หมายเหตุ 1. กรณีที่ผู้เขียนมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คนแรก แล้วตามด้วย “และคณะ” หรือ “et al.”

2. / หมายถึง ระยะเว้นวรรค 1 ครั้ง
// หมายถึง ระยะเว้นวรรค 2 ครั้ง